

Ієромонах Николай Куць

Зі страхом і трепетом здійснійте ваше спасіння

Це видання ввібрало в себе 49 християнських душпастирських повчань, розповідей про реальні дивні події і трактувань про останні справи людини. Вони, виправдовуючи назву книжки, повинні спрямовувати читача до застосування Христової науки у своєму особистому, родинному і суспільному житті, допомогти уникнути безблагодатного життя і вічної погибелі та досягнути Боже благословення в дочасному житті і вічне спасіння в Небесному Царстві.

Ознайомитися з опертими на Священному Писанні, святих Отцях, законах святої Апостольської Церкви і давній християнській традиції душпастирськими повчаннями ієромонаха Николая Куця буде корисним для читачів які мають певний досвід християнського способу життя, а також і для тих, які тільки поринають у християнський спосіб мислення і життя та бажають стати добрими християнами, щоб угодити Господу Богу і досягнути вічне спасіння.

ЗМІСТ

СЛОВО ДО ЧИТАЧА	3
ВСТУП	4
„МАЙТЕ ВІРУ БОЖУ!”	4
„ЗІ СТРАХОМ І ТРЕПЕТОМ ЗДІЙСНІЙТЕ ВАШЕ СПАСІННЯ...” (ФЛП.2:12)	6
ЧУДЕСНЕ ВИДІННЯ ПОСЛУШНИКА НОВОАФОНСЬКОГО МОНАСТИРЯ	9
<i>Розповідь послушника Пантелеймона.</i>	10
<i>Післямова намісника Новоафонського монастиря.</i>	15
СМЕРТЬ БЕЗБОЖНИЦІ, ВОСКРЕСІННЯ І ПОКАЯННЯ	16
Я БАЧИЛА СВІЙ ТРУП ЗБОКУ	16
«РАЙ» ДЛЯ ГРІШНИКІВ.....	19
А ОСЬ СВІДЧЕННЯ ІЄРОМОНАХА АНАТОЛІЯ БЕРЕСТОВА	21
СВІДЧЕННЯ СВАЩЕНИКА АНДРІЯ УСТЮЖАНІНА	22
ЗУХВАЛЕ БЛЮЗНІРСТВО, КАРА І ПОМИЛУВАННЯ.....	22
ДИВНЕ ВИДІННЯ ПІД ЧАС ЗАУПОКІЙНОГО БОГОСЛУЖІННЯ.....	24
ЖИТИ ПО-ХРИСТИЯНСЬКИ	26
ЯК ПРОВЕСТИ ДЕНЬ ПО-БОЖОМУ?	29
ХРАМ БОЖИЙ – ДЖЕРЕЛО БОЖОГО БЛАГОСЛОВЕННЯ	33
«ДОМУ ТВОЄМУ ПОДОБАЄТ СВАТИНЯ, ГОСПОДИ, В ДОЛГОТУ ДНІЙ» (ПС.92.5).35	
ПРО ПІСТ.....	39
«ПРОСТИ НАМ, ЯК І МИ ПРОЩАЄМО».....	42
ПРО ЗГОДУ НАШОЇ ВОЛІ З БОЖОЮ ВОЛЕЮ	46
СЛОВО ДО ХВОРИХ.....	52
СВЯТЕ ТАЇНСТВО ПОКАЯННЯ – СПОВІДІ	54
<i>Перед сповіддю</i>	55
<i>Що таке сповідь?</i>	56

<i>Як приготуватись і приступити до святої Сповіді?</i>	58
<i>Коротка сповідь перед духівником</i>	59
<i>Гріхи і кара за них</i>	59
ПЛАЧЕВНІ НАСЛІДКИ ЗАТАЮВАННЯ ГРІХІВ НА СПОВІДІ	60
ВЕЛИЧ ТАІНСТВА СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ.....	64
<i>Євхаристійне чудо</i>	64
НЕ ПОЗБАВЛЯЙ СЕБЕ ХРИСТОВОЇ ЧАШІ!	68
ПРО СВЯТІ ТАІНСТВА ПОКАЯННЯ - СПОВІДІ ТА ПРИЧАСТЯ ТІЛА І КРОВІ ХРИСТОВИХ.....	71
ШАНУВАННЯ БОЖОЇ МАТЕРІ.....	72
МОГУТНЯ МОЛИТВА БОЖОЇ МАТЕРІ	76
ШАНУВАННЯ СВЯТОГО ХРЕСТА	78
НАТІЛЬНИЙ ХРЕСТ І ХРЕСНЕ ЗНАМЕННЯ	83
<i>МОЛИТВА ДО ЧЕСНОГО ЖИВОТВОРЯЩОГО ХРЕСТА ГОСПОДНЬОГО</i>	84
ЧОМУ МИ ШАНУЄМО СВЯТІ ІКОНИ	88
ХРИСТИАНСЬКЕ ПОДРУЖЖЯ	91
ОСНОВА ПОДРУЖНЬОГО ЩАСТЯ.....	95
НЕ ВБИВАЙ НЕНАРОДЖЕНИХ !	106
<i>Пригляньмося, що засліплює їхні очі.</i>	107
СВЯТА ХРИСТОВА ЦЕРКВА ОСТЕРІГАЄ.....	112
<i>Яка природа злих духів, або демонів?</i>	112
<i>Гріхопадіння наших прародичів і його наслідки</i>	112
<i>Тільки благодать Святого Духа може захистити від демонів</i>	113
<i>Методи демонізації сучасної молоді</i>	114
НЕ ДО ВОРОЖБИТІВ, ЧАРІВНИКІВ, ЗНАХАРІВ І ЕКСТРАСЕНСІВ.....	116
<i>Що таке порча (пороблення, пошкодження)?</i>	116
<i>Поради, як визволитися потерпаючому від біснування з-під насильства диявола.</i>	122
«СВІДКИ ЄГОВИ» – ЛЖЕПРОРОКИ І БОЖІ ВОРОГИ.....	124
<i>ПРО СВЯТУ ТРОЙЦЮ</i>	125
<i>ПРО ІСУСА ХРИСТА</i>	126
«НАСТУПАТИ НА ЗМІЇВ, СКОРПІОНІВ І НА ВСЮ ВОРОЖУ СИЛУ»	129
<i>Деякі поради старця архімандрита Георгія (Савви)</i>	133
ДЕСЯТЬ ГІРКИХ ГРОН ПИЯЦТВА	134
<i>Як Небесний Покровитель врятував від пияцтва.</i>	137
ТЕЛЕВІЗОР – ДУХОВНИЙ ВБИВЦЯ.....	138
ДО КОГО УПОДІБНИМОСЯ, З НИМ І БУДЕМО... ..	142
Чим повинна прикрашати себе християнка	148
СЛОВО ДО СУЧАСНОЇ ЖІНКИ.....	151
СЛОВО ДО ПІДЛІТКІВ І МОЛОДІ.....	158
ПРО ГРІХ СКВЕРНОСЛІВ'Я.....	160
ПОГАНСЬКІ, АНТИХРИСТИАНСЬКІ І БОГОПРОТИВНІ ЗВИЧАЇ НА ДЕЯКІ ХРИСТИАНСЬКІ І НЕХРИСТИАНСЬКІ СВЯТА	163
БЛУДОДІЙСТВО (РОЗПУСТА) І ПРЕЛЮБОДІЙСТВО – ТЯЖКІ СМЕРТНІ ГРІХИ.....	169
НАРКОМАНІЯ – ДОРОГА ДО ВІЧНОЇ ПОГИБЕЛІ.....	174
<i>З чого починається наркоманія?</i>	175
САМОГУБСТВО – ПРОСТА І НАЙКОРОТША ДОРОГА В ПЕКЛО	177
СМЕРТЬ ПРАВЕДНИКА І ГРІШНИКА, ПРИВАТНИЙ СУД І МИТАРСТВА ДУШІ.....	179
СТАН ДУШ ПІСЛЯ ПРИВАТНОГО СУДУ. ПОМИНАННЯ УСОПШИХ.....	185
КІНЕЦЬ СВІТУ. ВОСКРЕСІННЯ МЕРТВИХ. СТРАШНИЙ СУД.....	188
ВІЧНЕ ЩАСТЯ ПРАВЕДНИКІВ У НЕБЕСНОМУ ЦАРСТВІ ПІСЛЯ СТРАШНОГО СУДУ.....	191
МУКИ ГРІШНИКІВ ПІСЛЯ СТРАШНОГО СУДУ.....	194

СЛОВО ДО ЧИТАЧА

Дорогі в Христі брати і сестри! Живемо в складні для християн часи, коли сурогатне християнство хоче собою витіснити істинне, коли йде намагання, погодити світло з темрявою, Христа з веліяром, і то так, що часто темнота поглинає світло, веліяр собою заступає Христа. Модернізм, нехристиянський лібералізм, нігілізм, формалізм та інші негативні явища наступають на істинне християнство. Християн, які читають святе Євангеліє, Діяння святих Апостолів, їхні послання, житія Святих і живуть по-християнськи, вражає величезна різниця між нинішнім християнством і давнім. Колись християни будували своє життя на засадах Христової євангельської науки, наслідували у своєму житті святих Апостолів, Мучеників, Ісповідників і інших Святих. Нинішні “християни” (за малими винятками) мало, або зовсім не знають, чого навчав Христос і святі Апостоли.

Сьогодні поняття християнської віри, а особливо поняття гріха в значній мірі затерті. В багатьох людях християнська віра і свідомість поступово вигасають і падають, а поняття гріха ототожнюється лише з поняттям злочину. І тому ми так часто чуємо такі і подібні їм вислови: «Я гріхів не маю! Нікого не вбив, не підпалив, не пограбував... Сповідатися не маю з чого...» А тим часом гріхом є все, що нас в більшій чи меншій мірі віддаляє від Господа Бога. Наше віддалювання від Бога внаслідок гріхів не таке невинне чи «нейтральне». Якщо людина внаслідок навіть малого гріха лише трошки віддалиться від Бога, то настільки вона наблизиться до диявола. А якщо цих навіть так званих повсякденних гріхів з кожним днем стає щоразу більше, а ще до цього додасться кілька тяжких, смертних гріхів, то людина настільки віддалиться від Бога і наблизиться до диявола, що цілком попадає під його владу. Тому не треба дивуватися, що багато людей дуже швидко позбуваються Бога і стають наркоманами, алкоголіками, повіями, грабіжниками... Щоб цього уникнути, треба плекати Божу віру в серцях дітей, молоді і в себе самого, і цією вірою жити в практичному житті, а також боротися з гріхами і зі всіма спокусами в сучасному світі.

Надіюся, що ця книжка допоможе читачеві-християнинові зміцнити і поглибити святу християнську віру, мобілізувати духовні сили на боротьбу з дияволом, його слугами та власною гріховністю а також полюбити Господа Бога і стати з Ним щасливим ще в цьому земному житті і досягнути вічне спасіння за молитвами Пресвятої Божої Матері, святих Божих Угодників і святих Божих Ангелів.

*м. Самбір, 24.05.2006р. Б.
Ієромонах Николай Куць*

ВСТУП

Приходимо у світ, і вже з дитинства, впродовж усього життя нас оточує видимий світ. Перші, з ким ми зустрічаємося, – це наші батьки, потім – рідні, знайомі, ровесники, однокласники, пізніше – однокурсники і співробітники та інші. Зовнішня обстановка вдома, в школі, на роботі, словом, все – і радіо, і телебачення, і книжки, і газети, і журнали, і буквально все видиме, створюють в багатьох із нас переконання, що поза тим видимим світом нема іншого, невидимого. Що з припиненням земного життя все закінчується. На тому кінець...

Так, на жаль, живе і думає переважна більшість людей на землі. Так жив і євангельський багач, не задумуючись над ніякими проблемами, тим більше про потойбічне життя, аж поки не опинився в пеклі. І почав благати Авраама, щоб той полегшив його долю там. Коли це виявилось неможливим, просив, аби Лазар хоч його братів попередив про той жах, який чекає на грішників у потойбічному житті. В Євангелії сказано, що Авраам і в цьому йому відмовив, пояснивши це неефективністю післанництва з позагробового життя. Порадив слухати Мойсея і Пророків (Пастирів Церкви).

Але все-таки милосердний Господь Бог раз-у-раз когось посилає до нас з потойбічного світу з пересторогою. Треба тільки нам, тим, які живуть ще на землі, тими питаннями цікавитись і серйозно до них ставитися. Читаймо Священне Писання, житія Святих, розповіді очевидців, які на якийсь час потрапили до «тамтого світу» й на власні очі побачили, що там відбувається. На підставі їхніх розповідей ми зможемо багато довідатися про долю людини в загробному житті.

Тепер багато людей виїжджають в чужі країни на роботу, або і назавжди. Але кожний, хто збирається їхати, перед тим намагається дізнатися, як воно там буде, шукає зв'язки, знайомих людей, вивчає мову країни, до якої прямує, довідується про обставини, умови і т.п.

Тепер спитаймо себе, наскільки і як ми цікавимося тією «країною», куди нас обов'язково і недобровільно «переселять» не на рік чи два, або п'ять, а на сотні і тисячі років, і навіть навіки-віків. При цьому, це часто стається раптово, без попередження. Коли емігрантові щось не складається за його бажанням, він майже завжди може повернутися додому і виправити свою помилку. З вічності, як правило, ніхто не повертається. Але які умови собі створимо способом нашого земного життя, в таких будемо перебувати десятки, сотні і тисячі років, і навіть навіки-віків. Допустивши помилку, чи навіть не одну за час нашого земного життя, за порогом смерті ми самі вже не зможемо поправити лиха.

Для цього не уникаймо, а часто міркуймо над питаннями про вічне, позагробове життя і майбутню нашу участь у ньому. Бо чи ми віримо, чи не віримо в позагробове життя, все одно, нас ніхто не буде питати, а опинимось там, де ми нашим земним життям приготуємо собі місце.

„МАЙТЕ ВІРУ БОЖУ!”

Це було в давнину. Один король подарував своєму блазню паличку і

сказав йому, що він повинен її тримати біля себе до тих пір, поки не знайде когось дурнішого від себе і тоді передасть йому цей подарунок. Декілька років блазень терпеливо носив паличку як знак своєї неперевершеної глупоти.

Одного разу король дуже захворів. Розмовляючи з блазнем, сказав йому, що вони скоро розпрощаються.

- Куди ти йдеш? – спитав блазень.
- В інший світ.
- А через місяць повернешся?
- Ні в якому випадку.
- Може через рік?
- Ні.
- А коли?
- Ніколи.
- А які ти зробив приготування, щоб тобі було добре на тамтому світі?
- Ніякі.
- Як? – закричав блазень. – Ніяких?! То прийми чим скоріше цю паличку. Переходити в інший світ навечно і не приготуватися до цього – такої глупоти я за все моє життя ще не зустрічав!

Непогано було б, якби така глупота була рідкістю. Але, на жаль, переважна більшість людей живе так, як цей нерозумний король. Зовсім не готуються до переходу в інший світ на вічне життя.

Цей діалог короля і блазня спонукає нас застановитися, по-перше, над тим, що ми на цій землі не вічні, всі мусять раніше чи пізніше її покинути і перейти в інший світ. По-друге, навіть такий блазень повчає нас робити певні приготування до іншого, потойбічного життя. На превеликий жаль в нинішні часи переважна більшість людей так себе веде, як той нерозумний король. Хоч не всі люди нині живуть в достатках і розкошах, як колись жили королі, але їх відхід в інший світ з точністю подібний до випадку з тим королем. Вони думають тільки про земне, так живуть, немовби не мали душі; вони нічого не знають і не хочуть знати про існування душі, а ще менше знають, що душа людини, на відміну від душі тварини, (якій вистачає поїсти, напиться, відпочивати і бавитися) може бути щасливою ще в земному житті, а тим більше у вічності – тільки в спілкуванні з Господом Богом, своїм Творцем і Найвищим Добром. Часом вони думають про кінець свого життя і навіть роблять якісь приготування, але все це зводиться, в основному, до похорону: в що одягнути, взути, кому повідомити про смерть, де і як похоронити, а ще бажають собі слави під час похорону і т. п. Всі ці приготування – гірше, як одяг навиворіт. Люди зовсім не турбуються про те, що буде з їхньою душею по смерті, яка буде їхня доля по смерті до Страшного Суду, яке буде колись їхнє воскресіння – славне чи ганебне, де, по яким боці Христа-Судді вони стануть на Страшному Суді, яка буде їхня вічна доля. Так живуть і так себе ведуть майже всі люди (ніби, віруючі), не кажучи вже про відвертих атеїстів. Ці люди ніби вірують в Бога, але ця їхня віра мертва. Святий Апостол Яків говорить, що навіть біси (злі духи) вірують в Бога і тремтять (можливо, з ненависті до Нього, можливо, зі страху перед Його гнівом) (Як. 2, 19). Наші люди так вірують, немовби Бог був далеко, і

вони не мали б з Ним ніколи зустрітися. Вони вірують в такого Бога, який «повинен» їм давати здоров'я, щастя, добробут та ще й «сповняти» їхню волю – щоб все було так, як вони хочуть. Як вже щось не так – відразу нарікають, в тому числі і на Бога. Вони вірують в такого Бога, який, поза тим, що «повинен» їм служити для їхнього земного добра, – «не має права» домагатися від них жити по Його Заповідях. Вони і не хочуть знати Його Заповідей, не хочуть признавати Його абсолютної влади над собою. Таку віру має переважна більшість так званих віруючих людей. Така віра – «навиворіт» і «наруби» – є мертвою і богопротивною та нікого не рятує від вічної погибелі. Христос домагається від нас повноцінної віри словами: **«Майте віру Божу»** (Мк. 1, 22). І ще: **«Як прийде Син Людський, чи знайде Він віру?»** (Лк. 18, 8).

Справжні християни повинні постійно плекати істинну християнську віру, нею жити, мобілізувати свої духовні сили до боротьби з ворогами нашого спасіння. Цими ворогами є: диявол з полчищами безчисленних злих духів, прелюбодійний грішний світ – зіпсовані люди, зі своїм нехристиянським світоглядом, мисленням, життям, способами і засобами провокування відступництва від Христа і Його Євангельських Заповідей, а також зіпсована первородним гріхом людська природа. Без цієї боротьби ніхто не зможе уникнути вічної погибелі і спаситися, бо **«Царство Боже здобувається силою і ті, хто вживає зусилля, осягає його»** (Мф. 11, 12). В цьому дає нам приклад безчисленне множество християнських подвижників: як монашествуючих, так і християн-мирян. На жаль, нині в багатьох церквах і багато хто з духовних пастирів пропонують дуже спрощений і легкий спосіб так званого духовного життя з сумнівними результатами. Якби то вже в світі не було диявола з його слугами, ми могли б скористати з послаблень, пропонованих деякими сучасними душпастирями. Але ситуація з існуванням ворога нашого спасіння не змінилася від часів святого Апостола Петра, який сказав: **«Ворог ваш, диявол, як лев рикаючий шукає кого б проковтнути»** (1 Пет. 5, 8).

В багатьох місцях святого Євангелія говориться про необхідність самозаперечення і боротьби з собою та ворогами нашого вічного спасіння. Наприклад: **«Хто хоче йти за Мною, хай зречеться самого себе, візьме свій хрест і йде за Мною»** (Мф. 10, 38; 16, 24; Мк. 8, 34; 10, 21; Лк. 9, 23). Це стосується не тільки монахів і монахинь, але і всіх віруючих християн. Отже будемо в нашому житті брати приклад зі святих Божих Угодників, а не з сучасних відступників від Христа. Іншого способу осягнути вічне спасіння, як тільки жити по Божих і Євангельських Заповідях, нема.

„ЗІ СТРАХОМ І ТРЕПЕТОМ ЗДІЙСНЮЙТЕ ВАШЕ СПАСІННЯ....” (ФЛП.2:12)

У 1882 році в Парижі помер знаменитий професор університету Раймонд Діокерс. Домовину поклали у просторому залі біля храму. Великий натовп оточував тіло померлого. Раптом під час панахиди залунав гробовий голос: **«Я осуджений справедливим Божим вироком!»** Всі кинулися до труни, але померлий лежав нерухомо. Продовжили панахиду. Тоді небіжчик

підвівся на очах усіх і ще голосніше вигукнув: «Я осуджений!», – і ліг у труну. Жах охопив присутніх. Лікарі ще раз оглянули труп і визнали факт закріплення. Відправу відклали на другий день. Збігся увесь Париж. І все повторилось. Небіжчик підвівся і голосом, від якого віяло жахом, закричав: «Я осуджений!», і впав нерухомо. За наказом єпископа, мерця вивезли на міське звалище.

Страшно впасти в руки Бога живого (*Євр. 10:31*)! Яка користь людині, коли здобуде увесь світ, але занапастить власну душу (*Мт. 16:26*). Призначено людям раз умерти, і потім суд (*Євр. 9:27*) для тих, які не увірували у правду, але яким подобалась несправедливість (*2Сл. 2:12*). Бо коли Бог не пощадив ангелів, що були согрішили, але кинув у пекло й запроторив їх у темну безодню (*2Пт. 2:4*), то грішників спалить вогнем незагасним (*Мт. 3:12*). Дим їхніх мук навіки-вічні здійсниться (*Одк. 14: 11*), черв'як їхній не помре, вогонь їхній не погасне (*Іс. 66:24*). Там буде плач і скрегіт зубів. Багато бо покликаних, але мало вибраних (*Мт. 22: 13*).

В Перу молода індіанка Кароліна жила в розпусті і по святотатськи сповідалася. Крім того, у лихому товаристві насміхалася зі священика, який хотів її добре висповідати. Незабаром смертельно захворіла і про святотатство розповіла іншій служниці та господині маєтку. Та покликала священика, однак хвора все сказане заперчила. Коли священик показав їй хрест з Розп'яттям, вона закричала: «Візьміть від мене геть того Христа, я його вже не потребую!», і відвернулася до стіни. По смерті її обличчя набрало страшного вигляду, а тіло так смерділо, що померлу винесли з будинку. Тоді кінь, який раніше був лагідний, вирвався зі стайні і почав кусати всіх. Собаки жакливо вили. Якесь невидима сила кидала цеглу і каміння, біла і копала служниць, а ту, яка чула про святотатство, щось повалило і по всьому будинку волочило за ноги. Збіглося ціле місто і всі побачили, як померла піднялася з труни, розплющила очі і страшним поглядом дивилася на присутніх. Хлопчик господині почав кричати, що Кароліна його душить. Священик приклав святі моці до шиї дитини і той заспокоївся. Після похорону померла з'явилася служницям в жахливому полум'ї і закричала: „З Божого наказу приходжу з пекла сказати вам, що я покарана за мої нечисті гріхи, затаювані на сповідях, щоб з моєї кари і муки інші навчилися уникати гріха і святотатської сповіді».

Ні розпусники, ні ідолопоклонники, ні чужоложники, ні розгнуздані, ні мужоложники, ні злодії, ні зажерливі, ні п'яниці, ні злоріки, ні грабіжники Царства Божого не успадкують (*І Кр.6:9*). Господь Вседержитель скарає їх у день Суду, нашле вогонь і черву на їхнє тіло, і вони плакатимуть у муках повіки (*Юдит. 16:17*). Боягузів же, і безвірних, і мерзенних, і убивців, і розпусників, і чарівників, і ідолопоклонників – призначення їхнє в озері, що горить вогнем і сіркою. То смерть друга (*Одк. 21:8*). Ліпше тобі ввійти в життя одноруким чи кульгавим, ніж з обома руками чи з обома ногами бути вкинутим у вогонь вічний (*Мт. 18:8*). Будьте тверезі і чуйте. Противник ваш, диявол, ходить навколо вас, як лев ревучий, шукаючи, кого б пожерти (*І Пт. 5:8*).

В Японії св. Франко Ксаверій воскресив дівчину, яка сказала: «Він вирвав мене з рук гидких катів, які хотіли кинути мене у великий вогонь». Це

чудо сталося на очах її заможного батька і багатьох свідків, які після цього прийняли християнство.

Преподобний Афанасій, затворник Києво-Печерський, що жив у XII ст. (похований у Ближніх Печерах Лаври), довго і тяжко хворів. Коли він помер, монастирська братія приготувала його до похорону. На третій день ігумен з братією прийшов здійснити обряд поховання. Те, що вони побачили, їх дуже здивувало – померлий, що ожив, сидів і плакав. Коли брати-іноки попросили його, щоб він розповів їм про все, що сталося і як він воскрес, він тільки з дуже великим притиском сказав: «Спасайтесь!» І коротко пояснивши, як спасатися, більше нічого не говорив. Після цього затворився у своїй келії, не виходячи ніколи з неї і ніколи не говорячи ні слова, помер після 12 років затворництва.

Прикладів воскресіння мертвих у християнській історії багато. Так, чотириденний Лазар після свого воскресіння, за християнським переданням, ніколи не сміявся, хоч ще жив 30 і кілька років, і помер, і був похований на острові Кіпр, де служив єпископом. «Стояча Зоя» в м. Самарі (колись Куйбишев) в 50-х роках XX століття, яка після 128 днів «кам'яного» стояння викувала: «Спасайтесь! Земля горить, в гріхах гинемо! Моліться! Люди в беззаконнях пропадають. Моліться, рятуйтесь!» В шістдесятих роках XX століття в м. Барнаулі воскресла до життя колишня комуністка і атеїстка, людина покрита množеством гріхів і беззаконій, привселюдно зреклася атеїзму і комуністичної ідеології і стала християнською апостолкою покаяння.

Це лише кілька прикладів із множення, які в черговий раз переконують нас і нагадують про реальне існування позагробового життя. Це Господь Бог посилає «Лазаря», про що просив євангельський багач, аби спонукати братів до покаяння (*Лк. 16:19-31*).

Ніхто більше не знає і не може знати про позагробове вічне життя людей, ніж Сам Господь наш Ісус Христос. Євангелисти представили нам Христа Господа, як дуже серйозну Боголюдину, яка, усвідомлюючи надзвичайну важливість усього, що стосується вічної долі людини, ніколи не сміялася і для нашого спасіння не завагалася піти на таку страшну жертву для рятування нас від вічних мук.

Як же сумно дивитися на багатьох сучасних людей, які проводять життя в гонитві за земними приємностями і розкошами, керуючись трьома інстинктами: пожадливістю тіла, пожадливістю очей і гордістю житейською, тобто так, ніби й немає Бога з його законом, смерті, суду Божого, неба, пекла, і за словами св. Альфонса Лігорія, їхні душі летять у пекло так, як в зимі дуже густий сніг падає на землю. Вони і не здогадуються і не хочуть думати про Бога-законодавця, який не тільки покликав їх до життя і утримує при житті, а і дав закони – заповіді, яких вони зобов'язані дотримуватися; вони не знають і не хочуть знати того, що їх чекає під час і після тілесної смерті. Вони не знають і не хочуть знати про те, що життя людини поділене на три етапи: перший – від зачаття-народження до смерті, другий – від тілесної смерті до Другого пришествя Господа Ісуса Христа, тобто до Страшного Суду, і третій – від Страшного Суду – навіки-віків, без кінця.

Від того як проживе людина першу фазу, тобто від зачаття-народження

до смерті, залежить друга і третя. Перша триває 70-100 років, друга може тривати ще кілька сот, або й тисяч років, і в якій душа людини сама вже не може змінити своєї долі. Це ми, що живемо ще на землі, можемо нашим померлим в чомусь допомогти: Святими Літургіями, панахидами, парастасами, читанням Псалтиря, іншими молитвами, а також постами і милостинями.

Треба знати, що коли тіло праведної людини помирає, душа виходить і, пройшовши митарства, запроваджується Ангелом-Хоронителем на місце, де усі Святі спочивають. Вона втішається певним ступенем щастя і радості до Страшного Суду, після якого вже зі своїм прославленим тілом піде до вічного щасливого життя в Небесному Царстві. Але душа неправедної, грішної, нерозкаяної людини «биваєт восхитима страшними ангели» (бісами) /чин погребення/, і не зможе пройти митарств, а буває вкинена в безодню пекельну: «ту будет плач і скрежет зубов» (Мт. 25:30). За нерозкаяну померлу людину треба особливо багато молитися, постити, класти земні поклони, давати милостиню з наміром випросити у Господа Бога прощення гріхів і помилування.

Нерозкаяним явногрішникам, виключеним з церкви, безвіркам, єретикам, самогубцям і т.п. не належиться християнський похорон і церковна молитва. За таких треба молитися приватно: читати Псалтир, класти земні поклони, постити, давати милостиню. Це може їм допомогти, бодай частково: якщо не вирятує з пекла, то, принаймні, полегшить муки.

За покійника-праведника також треба молитися, бо нема такого праведного, щоб не мав гріхів. Слід молитися за ті чи інші гріхи, нерозкаяні і з якоїсь причини не висповідані та не розрішені, бо така душа не зможе пройти всіх митарств і якийсь час буде змушена терпіти муки, аби очиститись, тому що «нічого нечистого в царство небесне не ввійде» (Одк. 21:27). Деякі душі будуть терпіти аж до Страшного Суду.

«Християнскія кончини живота нашего безболізнени, непостидни, мирни і доброго отвита на Страшнім Судищі Христові, просім» – «Подай, Господи». Недаремно на багатьох церковних службах звучить така молитва. Щоб сподобитися цих вище наведених ласк і вічного спасіння, потрібно про це пам'ятати, молитися, старатися і вважати найважливішою справою.

Осягнути вічне спасіння – це найважливіша справа життя кожної людини. «...І доброго отвита на Страшнім Судищі Христові просім» – «Подай, Господи».

Третя фаза життя людини триває від Другого приходу Господа Ісуса Христа навіки-віків. У другій фазі ми з землі ще можемо померлим допомогти, в третій, після Страшного Суду, все залишиться незмінним. «І підуть праведники в життя вічне, а грішники в муку вічну» (Мт. 25:46), і так буде навіки-віків.

Отож «Зі страхом і трепетом здійснюймо наше спасіння» (Флп. 2:12).

ЧУДЕСНЕ ВИДІННЯ ПОСЛУШНИКА НОВОАФОНСЬКОГО МОНАСТІРЯ

Продовжуючи розмову про потойбіччя і про те, що очікує людину

після переходу у той, інший світ, вважаю доречним розповісти про видіння одного ченця, яке нашоувхує на серйозні роздуми про «тамтой світ».

Розповідь послушника Пантелеймона.

1908 р. 10 жовтня, після Повечеря я прийшов у свою келію. Посидівши десь з 10 хв., я відчув, що мене сильно хилить до сну, я загасив лампу і ліг спати... Раптом відчуваю, що келія наповнилась світлом. Я ніби піднявся з ліжка і сів. Стало ще світліше; світло було дуже яскравим, але не подібне на сонячне.

Я подумав: «Що це таке? Де я?» Раптом до мене підійшов мій померлий племінник, хлопчик 5-ти років (він помер 8 років тому) і сказав: «Йдемо зі мною.» – «Куди і для чого?» – спитав я. – «Йдемо, йдемо, побачиш.» Я встав і пішов разом з ним. Спочатку ми йшли полем, потім підійшли до моря.

По морю були ніби прокладені доріжки із землі, покритої зеленою травою. Одна доріжка була широка, друга вузька, а третя зовсім вузька. Між ними в воді плавали човни, в яких сиділи юнаки в світлій одежі. По широких, прикрашених зеленою травою й квітами доріжках йшли люди, жінки і чоловіки різного віку, зі світлими і радісними обличчями. Люди, які йшли по вузьких доріжках, плакали; вони зривались з доріжок і падали в море, деякі люди чіплялись і з трудностю вилазили знову на доріжки, але знову падали в море. Тих, котрі вилазили знову на доріжки і встигали обсохнути, юнаки, що були в човнах, з великою радістю забирали до себе і відвозили з собою. Племінник, що йшов зі мною, сказав до мене: «Підемо і ми тією доріжкою.» Доріжка, на яку він вказав, була дуже вузька і я боявся по ній іти, але племінник сказав, щоб я тримався за нього. Я відповів йому, що він дуже маленький і я, як буду падати, потягну його за собою, але він підбадьорив мене і ми пішли.

Мої побоювання здійснились. Пройшовши трошки, я зірвався з доріжки і впав у воду, але встиг при падінні вхопитись за одягу племінника і з його допомогою піднявся знову на доріжку і ми пішли далі. Коли прийшли на кінець моря, побачили дві дороги: одна була широка, вкрита зеленою травою й квітами. Зліва йшла вузька дорога, вкрита вбитими в землю гострими кілками, які перехресувались між собою. Тим, хто йшов тією дорогою, було дуже важко йти, вони раз по раз нашоувхувались то на один, то на другий кілок.

Інші люди, що йшли морем широкою дорогою, і тут переходили на широку дорогу, вкриту зеленню і квітами. Вони йшли по тій дорозі парами, або по троє і співали, славлячи Бога.

Коли ми наблизилися до берега моря, до тих людей, що йшли вузькими стежками і падали з них, то побачили страшних чудовиськ (тоді я зрозумів, що це злі духи) з гаками в руках, які підбігали до людей і тягли, чіпляючи їх гаками, обкручували їх навколо ланцюгами і гнали їх по дорозі з набитими кілками, ще й палицями поганяли. Від болю і страху люди плакали й кричали не своїми голосами.

Я спитав свого провідника: «За що їх так б'ють і мучать?» Він відповів: «Вони при своєму житті не визнавали свят, ні постів і не приймали Святих Христових Тайн. Ті люди жили тільки для себе, для того, щоб їсти і пити.

Вони говорили: «Коли помremo, все одно нічого не буде.» Ці люди жили по своїй волі, а не так, як вчить свята Церква всіх християн. Вони мали свободу на землі: пили, веселились і об'їдались, тіло своє берегли, але зате занапастили свої душі, тому й одержують тут згідно зі своїми ділами страшні муки. А ті, котрих ми бачили, що йдуть тепер прекрасною широкою дорогою, при своєму житті йшли вузькою й тернистою дорогою. Тих людей переслідували і пригноблювали злі люди за їх добропорядність. Вони святкували й вшановували свята, зберігали пости, сповідалися і причащалися. Ці люди проводили свій час не в марнуванні і лінивстві, а в молитві і праці. І за те, що вони жили праведно на землі, терпіли скорботи і плакали, тепер будуть вічно веселитись. А ті, що над ними насміхались і їх пригнічували, тепер будуть мучитись і плакати.

При тих словах напав на мене великий страх. Мій провідник сказав мені перехреститись і не боятись, а сам в цей час десь зник. Тоді до мене підійшов молодий красивий юнак і повелів іти далі з ним. Привів він мене до великих воріт, які були дуже чорні, немов вимазані сажею і були закриті на великий замок. Мій провідник відкрив ті ворота і ми побачили за ними світло, але не таке, як на початку, а якесь різке і неприємне. Потім ми побачили другі невеликі двері і, відчинивши їх, пішли вниз гвинтоподібними сходами. Спочатку підійшли до одних дверей, на яких було написано: «Плачте до часу». Я тут дуже налякався. Мій провідник сказав мені, щоб я зробив на собі знак святого Хреста. Ми пішли нижче і знову побачили двері, на яких також був напис: «Плачте до часу». Ще нижче ми побачили другі двері чорного кольору, на яких було написано: «Плачте і ридайте без кінця». Тут пішов сильний сморід, почувся звідтіля сильний шум і обабіч від дверей внизу ми побачили щось подібне на палаючі дрова і на розпечене залізо. Мені здавалось, що ці «дрова» самі перевертаються. Я запитав свого провідника: «Що це так горить, як дерево?» Він відповів: «Це не дрова, а люди». Я краще придивився і дійсно побачив, що це люди рухають ногами й руками і ротами зівають. По боках в них був такий жар, ніби розпечене залізо і як вуглини відпадали куски тіла. Я сильно перестрашився. Раптом з вогню вискочили чорні з червоними очима страховиська з гаками в руках і кинулись просто до мене. Мій охоронець махнув на них мечем і сказав: «Не маєте права торкатись до нас!» А мені сказав перехреститись і підніматись вже наверх. Ступаючи далі, я спитав: «За що ті люди горять у вогні?» Він відповів: «За содомський гріх» (гомосексуалізм). Потім ми повернулись до дверей з написом «Плачте до часу», які бачили перед тим. Мій провідник відкрив їх і за ними ми побачили багато людей, які сиділи в одному казані. Між ними я впізнав одну жінку, вона мене також впізнала і простягнула до мене руку. Я не хотів брати її, але мій провідник велів мені взяти її за руку. Я взяв і почав її тягнути, але й інші люди, що сиділи з нею разом, вчепилися за неї, щоб їх також витягнути. Та вона закричала до них: «Хоч би мене одну витягнули, але не всіх вас!» І в цей час вона назад впала в казан. Тоді мій провідник сказав: «Бачиш, яке в неї самолюбство і гордість. Якщо б вона іншим не забороняла чіплятись за себе, то врятувалась би сама і ще ті люди, що з нею, також врятувались би».

Звідси ми піднялися вище і прийшли до других дверей з таким самим

написом. Відкривши їх, ми побачили сидячих іноків. Обличчя їх були настільки похмурі, що тяжко було їх розгледіти. Вони позіхали і з їх уст виходила сажа. Коли я спитав, за що ті іноки потрапили сюди, мій провідник відповів: «Вони любили відвідувати світлі будинки світських людей, в яких осуджували свої монастирі».

Йдучи далі, ми побачили чудовиська, які ланцюгами в'язали і скручували людей і свердлами свердлили їм вуха. Я сильно налякався. Мій провідник сказав мені, щоб я хрестився і промовив: «Цих людей мучать за те, що вони погано поводили себе в Божому храмі, розглядалися на всі боки, розмовляли і не молилися».

Потім, йдучи далі, я побачив двох монастирських співбратів. При цьому, біля декого з братів і сторонніх людей я побачив якісь предмети і людей, які постійно йшли за ними, додаючи їм терпіння і муки. Я спитав у мого проводиря: «Що це за предмети і хто ті люди, що так уїдливо переслідують моїх знайомих братів та інших людей?» Він відповів: «Це викривачі їхніх вчинків, не покритих примиренням, або не висповіданих гріхів, з причини стиду чи забуття. Вони, як свідки їхніх прогрішень йдуть всюди за ними. А до тих людей, що висповідались зі своїх гріхів перед духівником, не допускаються викривачі їхніх вчинків, бо гріхи їхні вже стерті».

Між такими грішниками я бачив одного чоловіка із мирських, який, будучи нагим, по саму шию був обкручений бридкими зміями і гадюками, які повзали по ньому і ранили його тіло. По обидва боки коло нього стояли, обвиті по пояс гадюками, жінки з малими дітьми на руках. А на віддалі з правої сторони стояла в світлій одежі жінка, яка часто споглядала на обвитого зміями чоловіка і плакала за ним.

Провідник пояснив мені, що ця жінка – законна дружина, співчуваюча своєму чоловіку, бо він зламав подружню вірність, чужоложивши з іншими жінками, які тепер стоять коло нього з дітьми на руках.

Бачив я також і людських кривдників, покараних за невивплачену зарплату і інші кривди, заподіяні ближньому. Там страховиська стругали їх гострими гребенями по всьому тілі.

У наклепників із рота витікала чорна, як сажа, піна і самі вони були цілі чорні, і обличчя їхні також були чорні. Рукоблудники (мастурбатори) були сковані ланцюгами по руках ззаду за спиною, і стояли вони, зігнувшись вниз головою, похитуючись то вниз, то назад.

Потім мій провідник відкрив одні двері і ми побачили людей, які сиділи голі на гарячих плитах, самі собі видирали волосся і кричали: «Горе нам, гордим!» Демони ззаду тримали їх залізними гаками. Побачивши таке, я дуже налякався і подумав, що і мене зачеплять гаком. Але мій супроводжувач повелів мені зробити хресне знамено і сказав, щоб я їх не боявся, бо ті люди таке терплять за гріх гордості. Вони при житті нікого не признавали і нікого не любили.

Йдучи далі, ми побачили яр, наповнений зміями. Біля них стояли сковані люди, яких демони схоплювали гаками і кидали в цей яр. Як вони попадали туди, до них підповзали змії і лізли в очі і уста, і кусали цих людей. Ці нещасні люди тільки відмахувалися руками і постійно перевертались. Я

боявся, щоб і мене не схопили гаком і не скинули в цей яр. Мій провідник сказав: «Хрестись і не бійся!» Я перехрестився і спитав: «За що ті люди так терплять?» Він відповів: «За нечистоту – розпусту. Це дуже тяжкий гріх».

Потім ми прийшли до місця, де була вага. До нас підійшли демони з хартією (список гріхів), на якій були написані всі мої гріхи, що я вчинив від моєї юності. Побачивши це, я налякався. Демони поклали цю хартію на одну чашу ваги, а на другу мій хоронитель поклав книжку, яка переважила всі мої гріхи. Цю книжку я колись подарував одному мандрівнику-богомольцю. Побачивши це, біси закричали і повтікали. Мій охоронець посміхнувся, я також підбадьорився й повеселішав, і ми пішли далі.

Я почав відчувати, що стає щораз холодніше, а потім побачив замерзлу ріку, а на її березі багато людей. Ми підійшли ближче і побачили іноків, які переходили через ріку. Деякі з них ішли з провідниками. В них були світлі радісні обличчя, їхні провідники з радістю супроводжували і підтримували їх. А інші йшли далеко від своїх провідників, в них був сумний вигляд і майже на кожному кроці вони провалювалися в ріку. Деякі, перейшовши її, йшли далі, а інші так і залишалися у воді. Я спитав свого провідника, чого одні переходять через ріку, а інші не можуть? Він відповів мені: «Ось що це означає: хто, живучи на землі, вибрав собі духовного провідника і приймав його настанови, добре сповідався, виконував і ніс наложену на нього епітімію, той тепер безпечно переходить через ріку. А той, що в неї провалюється і тоне, при своєму житті не шукав собі наставників, не сповідався старанно, а говорив: «Я і сам знаю, що таке гріх, а що – ні.» І ось таких ніхто не підтримує і не супроводжує через ріку» .

«Підемо і ми через ріку», – сказав мій провідник. «Я боюся, що впаду в річку», – відповів я. «Твій духовний отець підтримає тебе», – відповів мій охоронець...

Дійсно, тут підійшов мій духівник і каже: «Йдемо, я тобі поможу!» І ми з ним перейшли на другу сторону ріки. Там ми побачили одну широку, покриту зеленню і квітами дорогу. Була там і друга дорога, вузька, обведена ланцюгами. Широкою дорогою йшли люди з радістю і співом. Людей, що йшли по вузькій дорозі, гнали з побоями страшні демони, а люди зойкали і кричали.

Я спитав: «Куди ж їх женуть?» Мій провідник відповів: «В Йосафатову долину, де знаходиться місце судилища», – і повів мене далі. Ось ми підійшли до киплячого казана з водою, в якому стояли люди і махали руками. Коли ж вони переставали махати руками, до них підбігали демони і залізними палицями били їх по головах. Я так злякався, що аж скрикнув. Мій проводир наказав мені знову перехреститися і пояснив за що тих людей так мучать: «Ці люди недбало клали на себе хресне знамено, махаючи руками; а по голові їх б'ють за те, що, стоячи в Божому храмі, вони думали як би свого брата обдурити чи як би щось вкрасти; нарікали, що хор не так співає і що священники погано і довго відправляють.»

З цього місця ми пішли далі, причому мій супроводжувач так швидко йшов вперед, що я ледве встигав за ним. Вкінці він зупинився біля дверей, за якими було чути крики. Коли він відкрив ті двері, ми побачили там людей, які стояли, а біси лили їм на голову кип'ячу смолу, а рот напихали грішми.

Від їхнього стогону і крику я налякався і спитав свого провідника: «За що їх мучать?» «За те, – відповів мій хоронитель, – що вони обдурювали людей, видаючи себе за тих, що збирають на церкви і монастирі, брали від людей гроші на поминання померлих і не поминали, а за ті гроші купували горілку. Це дуже тяжкий гріх і за них треба багато молитись на землі, щоб визволити їх від цих мук». Там я побачив одного інока, до якого приступали демони, говорячи: «Знімай одежу, ти давно наш, тільки одна твоя одежа заважає нам». Коли вони хотіли доторкнутись до нього, то від одягу цього інока раптом став виходити вогонь і опалювати злих духів. Мій провідник пояснив мені, що до цього інока так приступають біси тому, що він вів недбале життя в монастирі і не радо виконував послух. Але монаший одяг він носив з честю і боявся його опорочити, тому одяг зараз його захищає. Цариця Небесна молиться до Свого Сина за всіх монахів, які старанно носять її ризу, щоб були спасенні вони навіки.

Після цього ми прийшли ще до дверей, звідки чувся стогін і тупіт. Коли ж мій провідник відкрив їх, ми побачили людей, які танцювали. Обличчя їхні були чорні і не подібні до людських. Вони кричали: «Доки ми будемо танцювати?» Мій провідник закрив двері і сказав: «Ті люди в святкові дні не думали про те, щоб іти в Храм Божий на молитву, а думали про те, щоб в свята повеселитись і потанцювати. Звідси тяжко їх визволити».

Потім ми підійшли до прірви: над нею, попід стіною, вузькою стежинкою йшли люди різного звання і несли в руках предмети різної величини і форми. Коли ж деякі з них на стежині хитались і ледь не падали в прірву, то вони торкались цими предметами до стіни і в деяких предмети, що вони тримали в руках, прилипали до стіни, і тим вони рятувались від падіння, а в інших їхні предмети не прилипали до стіни і вони не мали за що втриматись і падали в прірву. Провідник пояснив, що перші давали милостиню щиро, а другі давали з неохотою й докорами.

З цього місця ми рушили далі і прийшли до світлих, блискучих воріт дивовижної краси, яку словами передати неможливо. Мій провідник відкрив ті ворота і за ними ми побачили чудесне, набагато ясніше від сонячного, світло. Тут було багато малих дуже гарних церков. В середині церков і навколо них були люди. Близько тих церков стояли столики, на яких лежали просфори. Я спитав провідника: «Що це?» Він сказав: «Це приготовано для тих людей, котрі старались прийти до храму Божого раніше, ніж дзвін задзвонить, залишаючи всі свої заняття і роботи».

Ми пішли далі, піднялися вище, і прийшли до других воріт. В середині за ними було ще гарніше і світліше, як в попередньому місці. Там ми побачили дерева неймовірної краси і квіти. На одному дереві листя було зелене, на другому голубе і інших кольорів... Між деревами знаходилося багато монахів, в руках яких було багато квітів, а на їхніх головах були блискучі вінчики, красу яких теж неможливо описати. Між ними я впізнав інока нашого монастиря. Він посміхнувся і вклонився мені. Ми йшли дуже швидко і минули декілька полків ідучих іноків. За ними ступали миряни з сяючими від радості обличчями. Я спитав свого супроводжувача: «Куди це вони йдуть?» «Вище, до своєї обителі, – відповів він. – Там їм приготоване вічне Небесне Царство; за те, що вони на землі переносили скорботи,

хвороби, гоніння, наготу, терпіли холод і голод; заповіді, що християни повинні виконувати, вони виконували і життя своє присвячували Христові».

Потім ми побачили столи, на яких лежала велика кількість вінців різного виду і кольору. Деякі з них так сильно блищали, що важко було навіть дивитися на них, а деякі були голубого кольору. Я спитав свого проводиря: «Кому ті вінці приготовані?» Він сказав: «Тим, котрі зберегли своє дівицтво і терпіли муки за Христа». Після цього ми підійшли до великого рідкісної краси храму і почули в ньому спів, якого я ніколи не чув. Цей спів був настільки солодкий і зворушливий, що я ледве встояв на ногах. Я запитав свого провідника: «Хто це так гарно співає?» Він відповів: «Це ті, котрі любили так над своїми гріхами плакати, як люблять грішники насолоджуватись гідкими піснями; тут їм замість плачу дано насолоджуватись цим дивним співом в цьому, приготованому для них храмі.»

Вкінці ми стали наближатись до нашої обителі і мій провідник сказав: «Дивись хто, де і як працює». Я подивився і побачив, що ті, хто виконував свій послух і працював без нарікання, мали над головами вінчики з голубих квітів, а хто був незадоволений і нарікав на свою роботу і старанно її не виконував, тих я побачив, як стояли в холодній воді, а в руках в них, замість рукоділля, було гаряче залізо.

Біля обителі ми побачили величну прекрасну Жінку, оточену ясним світлом, яка йшла ніби й не землею, а в повітрі. Мій провідник сказав мені: «Перехрестись і поклонись їй!» Коли я це зробив, Вона сказала до юнака, що супроводжував мене: «Відведи цього інока до келії, ще не прийшов його час». Коли ми пішли, я спитав: «Хто це?» «Цариця Небесна», – відповів він. У мене на душі стало дуже радісно. І я пошкодував, що тільки один раз поклонився їй.

В келію мене провадили разом з моїм провідником ще кілька осіб в білому вбранні, між якими я знову побачив свого племінника, з яким я спочатку вийшов з келії. Провідник перехрестив мене іконою святого великомученика Пантелеймона і спитав: «Знаєш хто я?» Я кажу: «Не знаю.» Він відповів: «Я твій Ангел Хоронитель, до якого ти завжди молився. Що я тобі наказав не говорити, того не говори, а все інше можеш розповісти». Я хотів йому поклонитись, але раптом бачу, що він вже дуже високо і ледь світліється... На цьому моє видіння закінчилось. Я ніби ліг спати...

Післямова намісника Новоафонського монастиря.

Про самого послушника Пантелеймона треба сказати, що він із селян Чернігівської губернії, йому 29 років, в монастирі проживає тільки два роки. Крім послуху в клиросі старанно виконував послух при братській кухні. На своє здоров'я не скаржиться, виглядає простим і доброзичливим. Нічого дивного ми за ним дотепер не зауважували. З його минулого відомо, що його рідні і близькі – люди побожні, не байдужі до монашого життя. Троє його сестер знаходяться в жіночому монастирі. Ще в ранньому дитинстві він мав надзвичайне сонне видіння, в якому йому вказувалася сувора дорога дівственника по правилах святої православної віри. Навіть був вказаний одяг – чорна монаша одежа. Він і в світі живучи, сторонився всякої веселості, по можливості ухиляючись від мирської суєти. Його тягнуло до Божого храму,

до молитви, до повчального читання. Але при цьому в ньому не згасло і почуття громадянського обов'язку, і любові до Батьківщини, тому він також відслужив термін на військовій службі.

Видіння послушника Пантелеймона вражає тим, що все, що показано йому у видінні, підтверджує Боже Слово: «Іми же согрішаєм, сими і наказуємся».

СМЕРТЬ БЕЗБОЖНИЦІ, ВОСКРЕСІННЯ І ПОКАЯННЯ

«Я була безбожницею, страшно хулила Бога і переслідувала святу Церкву, вела гріховне життя і була зовсім мертва душею і затуманена диявольським обманом. Але милосердя Господнє не дало загинути створінню, і покликав мене Господь до покаяння».

Я БАЧИЛА СВІЙ ТРУП ЗБОКУ

«Я занедужала раком, і прохворіла три роки. Я не лежала, а працювала, і лікувалася в земних лікарів, плекала надію вилікуватися, але користі не було, і мені з кожним днем ставало усе гірше. Останні шість місяців я зовсім занедужала, навіть не могла пити воду – у мене почалася сильна блювота, і мене поклали в лікарню. Я була дуже активною комуністкою, для мене викликали з Москви професора, і вирішили робити операцію.

У 1964 році, 19 лютого в 11-й годині дня, мене оперували, була виявлена злоякісна пухлина кишечника, який вже розклався. Під час операції я померла. Коли розрізали мій живіт, я стояла між двома лікарями і з жахом дивилася на свою хворобу. Весь шлунок був у ракових вузлах, а також і дрібні кишки. Я дивилася і думала: чому нас двоє – я стою, і я лежу? Потім лікарі виклали мої нутрощі на стіл і сказали: де повинна бути дванадцятипала кишка, там виявилася одна рідина, тобто все було згниле, і звідти випомпували півтори літри гнилі. Лікарі сказали: їй вже і жити нічим, немає в неї нічого здорового, усе згнило від раку.

Я дивилася і все думала: чому нас двоє – я лежу, і я стою? Потім лікарі вклали мої нутрощі як-небудь і наклали скоби на живіт. Цю операцію мені

робив професор Ізраїль Ісайович Неймарк за асистування десяти лікарів. Коли наклали скоби, лікарі сказали: її треба віддати молодим лікарям на практику. І тоді моє тіло повезли в трупарню, а я йшла за ним і усе дивувалася: чому нас двоє? Завезли мене в трупарню, і я лежала гола, потім покрили мене простирадлом по груди. Тут зайшов мій брат із моїм хлопчиком Андрійком. Син мій підбіг до мене і цілував мене в чоло, гірко плакав, говорив: ненько, навіщо ти померла, я ще маленький; як я без тебе буду жити, у мене немає тата. Я його обійняла і цілувала, а він не звертав на мене ніякої уваги. Мій брат плакав.

А потім я опинилася вдома. Прийшла туди свекруха, мати мого першого чоловіка, законного; і була там моя рідна сестра. З першим чоловіком я не хотіла жити, тому що він вірив у Бога. І ось у моєму домі почали ділити мої речі. Моя сестра стала вибирати найкраще, а свекруха просила що-небудь залишити для хлопчика. Але сестра нічого не дала, стала всіляко лаяти мою свекруху. Коли сестра сварилася, я побачила біля неї бісів, які записували у свої хартії кожне лайливе слово і раділи. А потім сестра і свекруха закрили дім і пішли. Сестра понесла величезний тлумак до себе додому.

А я, грішна Клавдія, о четвертій годині полетіла вгору, і дуже дивувалася, як це я лечу над Барнаулом. А потім місто зникло, і стало темно. Темрява продовжувалася довго. На шляху мені показували місця, де я була і коли, від моєї юності. На чому летіла – не знаю, на повітрі або на хмарі, пояснити не можу. Коли летіла, день був похмурий, потім стало дуже ясно, так, що навіть неможливо було дивитися.

Мене поклали на чорну площадку (хоча й у польоті я була в лежачому положенні), а на чому лежала – не знаю (начебто фанера, але м'яка і чорного кольору). Прилетівши, побачила алею, уздовж якої були чагарники, невисокі і незнайомі мені, прутики дуже тонкі, листки, загострені з обох кінців. Далі виднілися величезні дерева, на них були дуже гарні листки різного кольору. Між деревами стояли невисокі будиночки, але в них я нікого не бачила. І в цій долині була дуже гарна трава. Я думаю: де це я, куди прибула, у село чи в місто? Не видно ні заводів, ні фабрик, і людей не видно. Хто ж тут живе? Дивлюся, не так далеко від мене йде Жінка, дуже гарна і висока, одяг на Ній довгий, а поверх парчева накидка. За Нею йшов юнак, дуже плакав і щось просив у Неї, а Вона не звертала на нього ніякої уваги. Я думаю: що це за мати? Він плаче, а вона не звертає уваги на його прохання. Коли Вона наблизилася до мене, юнак упав їй у ноги і знову щось просив у Неї, але я нічого не зрозуміла.

Хотілося запитати: де я? Але раптом Вона підійшла до мене і говорить: «Господи, куди її?» Вона стояла, склавши руки на грудях, а очі підняла вгору. Тоді я сильно здригнулася, зрозумівши, що я померла, душа знаходиться на небі, а тіло на землі. І я відразу зрозуміла, що в мене багато гріхів і доведеться мені за них відповідати, і стала гірко плакати. Я повернула голову, щоб побачити Господа, але нікого не бачу, а голос Господа чую. Він сказав: «Поверни її на землю, вона прийшла не у свій час. Благодіяння її батька і безперестанні його молитви умилювали Мене». І аж тепер я зрозуміла, що ця жінка – Небесна Цариця, а юнак, що ходив за Нею і плакав,

благаючи Її, – мій Ангел-Хоронитель. А Господь продовжував говорити: «Набридло Мені її богохульство і смердюче життя. Я хотів стерти її з лиця землі без покаяння, але батько її вблагав Мене, їй потрібно показати місце, яке вона заслужила», – і в мить я опинилася у пеклі. На мене полізли страшні вогненні змії, язики в них довгі, а з тих язиків вилітає вогонь; були там і всякі інші гади. Там нестерпний сморід, а змії вп'ялись у мене і поповзли у вуха, в очі, у рот, у ніздрі, у всі проходи – біль нестерпний. Я стала кричати не своїм голосом, але милості і помочі там немає ні від кого. Відразу з'явилася жінка, що померла під час аборту. Вона, плачучи, стала просити в Господа прощення, милості. Господь на це їй відповів: «Як ти жила на землі? Мене не визнавала і не молилася, а дітей губила в лоні своєму і людям радила: «Не потрібно злидні розводити». Вам діти зайві, а в Мене немає зайвих, і Я даю вам усе, у Мене усього вистачає для Мого сотворіння». Потім сказав мені Господь: «Я дав тобі хворобу, щоб ти покалася, а ти до кінця хулила Мене». І ось закрутилася земля разом зі мною, і я полетіла відтіля, пішов сморід, і земля вирівнялася, був гул, а потім я побачила свою церкву, яку стільки лаяла. Коли відчинилися двері, відтіля вийшов священник в усьому білому, від його одягу йшли блискучі промені. Він стояв з похиленою головою. Тоді запитав мене Господь: «Хто це?» Я відповіла: «Наш священник». А голос мені відповів: «А ти говорила, що він – тунеядець. Ні, він не тунеядець, а трудівник, він щирий пастир, а не найманець. Отож знай, який би він не був малий чином, але він служить Мені, Господу, і якщо священник не прочитає над тобою розрешальної молитви, то і Я тобі не прощу». Потім я стала просити: «Господи, відпусти мене на землю, у мене там є хлопчик». Господь сказав мені: «Я знаю, що в тебе є хлопчик, і тобі його шкода». Я говорю: «Дуже шкода». Господь сказав: «Тобі одного шкода, а вас у Мене без числа, і Мені усіх вас втричі більше шкода. Але який же ви собі шлях обрали несправедливий! Навіщо ви прагнете наживати собі велике багатство, навіщо здійснюєте всяку неправду? Бачиш, як тепер розтягують твоє майно? Кому пішли твої пожитки? Твоє майно розтягнули, дитину віддали в сирітський будинок, а твоя брудна душа прийшла сюди. Служила дияволу і жертви йому творила: у кіно, театр ходила. У церкву Божу ви не ходите... Я чекаю, коли ви прокинетесь від гріховного сну і покастесь». Потім Господь сказав: «Рятуйте ваші душі, моліться, тому що вік мізерний залишився, скоро прийду судити світ, моліться». Я запитала Господа: «Як мені молитися? Я не знаю молитви». Господь відповів: «Не та молитва дорога, що читають і вивчають напам'ять, але та, що вимовляєте від чистого серця і душі. Скажіть: Господи, прости мені! Господи, допоможи мені! Але щиросердно і зі сльозами на очах. Ось яка молитва і прохання будуть Мені приємні й угодні», – так сказав Господь.

Потім з'явилася Божа Мати, і я опинилась на тій самій площадці, але не лежала, а стояла. Тоді Небесна Цариця говорить: «Господи, на чому її відпустити? У неї волосся коротке». І чую голос Господа: «Дай їй косу в праву руку під колір її волосся». Коли Небесна Цариця пішла за косою, я побачила, що Вона підійшла до великої брами чи дверей, у яких структура і переплетення були в косу лінію, як врата вівтаря, але красоти невимовної. Від них йшло світло таке, що неможливо було дивитися. Коли до них

підійшла Небесна Цариця, врата самі відчинилися перед Нею. Вона ввійшла усередину якогось палацу чи саду. А я залишилася на своєму місці, і біля мене залишився мій Ангел, але він мені не показував свого лиця. У мене з'явилося бажання просити в Господа показати мені рай. Я говорю: «Господи, кажуть, тут є рай?» Господь не дав мені відповіді.

«РАЙ» ДЛЯ ГРІШНИКІВ

Коли прийшла Небесна Цариця, Господь сказав Їй: «Підними і покажи їй рай». І Вона провела наді мною Своєю рукою і говорить мені: «У вас на землі рай, а тут для грішників ось який рай», – і підняла покривало чи завісу, і я побачила, що ліворуч стоять чорні обгорілі люди, як скелети, їх незліченне число і від них виходить нестерпний сморід. Коли я зараз це згадую, відчуваю його і боюся, щоб знову не потрапити туди. Ці нещасні люди стогнуть, їх гортані пересохли, вони просять пити: хоча б хто подав їм краплю води. Мені стало страшно, коли вони говорили: «Ця душа прийшла з земного раю, від неї духмяний запах. Людині на землі дані право і час, щоб вона могла набути небесний рай, і якщо вона не потрудилося на землі заради порятунку своєї душі, то не уникне участі у цьому страшному місці».

Небесна Цариця показала на цих смердючих чорних людей і сказала: «У вас, у земному раю, цінна милостиня, навіть і ця вода. Подавайте милостиню, хто скільки може, від чистого серця. Як сказав Сам Господь у Євангелії, якщо навіть і чашу холодної води подасть хто в ім'я Його, то одержить нагороду від Господа. А у вас не тільки води багато, але й іншого усього вдосталь, а тому подавайте милостиню потребуючим. А особливо ту воду, якою може загасити спрагу незліченна кількість людей. Цього добра у вас невичерпні ріки і моря».

І раптом, в одну мить я опинилася в підземному тартарі – тут ще гірше, ніж у першому місці, що я бачила. Спочатку там були темінь і вогонь, до мене підбігли біси з хартіями і стали показувати всі мої грішні вчинки, і говорили: «Ось ми, ті, яким ти служила на землі». І я сама читала свої гріхи. У бісів вилітає вогонь із рота, вони почали бити мене по голові, а також вогненні іскри вп'ялись у мене. Від нестерпного болю я стала кричати, але, на жаль, мені почулися тільки слабкі стогони.

Нещасні люди просили пити. А коли освітлював їх вогонь, я бачила – вони страшно худі, шиї витягнуті, очі випнуті, і вони кажуть мені: «От і ти прийшла до нас, подруго, будеш тепер жити з нами. І ти, і ми жили на землі, нікого не любили: ні служителів Божих, ні бідних, а тільки гордилися. Бога хулили, слухали боговідступників, а християнських пастирів паплюжили, і ніколи не каялися. А котрі такі ж, як і ми, грішники, але щиросердно покаюлися, ходили в Божий храм, бездомних приймали, жебракам подавали, всім у потребі допомагали, добрі вчинки творили, вони знаходяться там, нагорі». Я тремтіла від побаченого жаху, а вони продовжували: «Ти будеш з нами жити і мучитися віками, як і ми».

Потім з'явилася Божа Мати, і стало ясно. Усі біси попадали ниць, а всі душі звернулися до Неї: «Мати Божа, Небесна Царице, не залиш нас тут!» Одні говорять: «Ми тут вже довго страждаємо». Інші: «Ми також вже довго

страждаємо, води немає ні краплі, а жара нестерпна...» А самі проливають гіркі сльози...

І Мати Божа дуже плакала і говорила їм: «На землі жили, тоді Мене не просили допомоги, і не каюлися Моєму Синові і вашому Богові, і Я тепер не можу вам допомогти. Я не можу переступити волі Мого Сина, і Він не може переступити волі Свого Небесного Отця, і тому не можу вам допомогти, і заступника за вас немає. Я помилую тільки тих страждених у пеклі, за яких Церква і близькі родичі моляться».

Коли я була в пеклі, мені давали їсти усяких хробаків: живих, дохлих і смердючих. А я кричала і говорила: «Як же я їх буду їсти?» А мені відповіли: «Коли жила на землі, не дотримувалася постів. Ти не м'ясо їла, а хробаків, їж і тут хробаків». Тут замість молока давали всяких плазуючих гадів та жаб всіляких видів.

Потім ми стали підніматися, а ті, що залишилися в пеклі, дуже голосно благали: «Мати Божа, не залишай нас».

Потім знову наступила птьма, і я опинилася на тій же площадці. Небесна Цариця так само склала руки на грудях, як і раніше, піднявши очі до неба, запитала: «Як Мені поступити з нею і куди її подіти?» Господь сказав: «Спусти її на землю за її волосся». І зараз же звідкись з'явилися 12 штук тачок, без коліс, які рухались. Небесна Цариця мені говорить: «Ставай правою ногою і йди вперед, і пристав до неї ліву». Сама йшла поруч зі мною, і коли ми підійшли до останньої тачки, то вона виявилася без дна, там була прірва, котрій немає кінця. Небесна Цариця говорить: «Спусти праву ногу і потім ліву». Я говорю: «Боюся, я ж упаду». А Вона відповідає: «Нам і потрібно, щоб ти впала». «Так я ж уб'юсь!» – кажу. «Ні, не уб'єшся», – відповіла Вона, і дала мені косу в праву руку товстим кінцем, а тонким кінцем узяла Собі. Коса була сплетена в три ряди. Потім Вона трухнула косу, і я полетіла на землю.

ПОВЕРНЕННЯ В ТІЛО

І бачу я, як по землі біжать машини, і люди йдуть на роботу. Бачу, що я лечу на площу нового ринку, але не приземляюся, а повільно лечу до тієї трупарні, де лежить моє тіло. І вмить опинилася на землі. Це було о пів на другу вдень...

Після тамтого світу не сподобалося мені на землі. Я пішла в лікарню. Підійшла до моргу, зайшла в нього, дивлюся: лежить моє тіло мертве, голова трохи звисла і рука, а інша рука і бік притиснені мерцем. А як увійшла в тіло, я не знаю, тільки відчула крижаний холод.

Якось звільнила свій притиснутий бік і, сильно зігнувши коліна, пригнула до ліктів. У цей час принесли мертвого чоловіка на ношах з відрізними поїздом ногами. Я відкрила очі і поворухнулася. Вони, побачивши мене, як я зігнулася, з переляку утекли, залишивши того мерця. Потім прийшли санітари і два лікарі, вони наказали швидко нести мене в лікарню. І там зібралися лікарі і сказали: «Їй потрібно зігріти мозок лампочками». Це було 22 лютого о 4-й годині дня. На моєму тілі було 8 швів: три на грудях, а інші – на руках і ногах, тому що на мені вже практикувалися.

Коли відіграли мені голову і всю мене, я відкрила очі, і через дві години заговорила. Мій труп був напівзамерзлий, поступово відходив, а також і мозок. Харчували мене спочатку штучно, а на двадцятий день принесли сніданок: млинці з сметаною і каву. Я відразу ж відмовилася від їжі. Сестра з переляку від мене втекла, і усі в палаті звернули на мене увагу. Відразу ж прийшов лікар і запитав, чому я не хочу їсти. Я йому відповіла: «Сьогодні п'ятниця, і скоромну їжу я не буду їсти». І ще сказала лікарю: «Краще сядьте, я вам усе розповім, де я була і що бачила». Він сів, і всі слухали. «Хто не дотримується постів і не шанує середи і п'ятниці, то їм там дають замість молока всяких жаб і плазуючих гадів. Це всіх грішників, що не покалися перед священиком, очікує в пеклі, тому їсти скоромної їжі в ці дні я не буду».

Лікар при моїй розповіді то червонів, то бліднув, а хворі з увагою слухали. Потім зібралось багато лікарів і інших осіб, і я з ними розмовляла. Розповідала все, що бачила і чула, і що мене ніщо не болить. Після цього до мене йшло багато людей, я показувала їм свої рани і про все розповідала.

Потім міліція почала проганяти від мене людей, а мене перевезли в міську лікарню. Тут я зовсім поправилася. Я просила лікарів, щоб вони швидше залікували мої рани. Всім лікарям, що бачили мене, було цікаво, як я могла ожити, коли всі кишки мої були напівзігнилі, і всі нутрощі уражені раком, а тим більше, що все було кинуте після операції як небудь і нашивидкуруч зашито. Вони вирішили зробити мені операцію знову для того, щоб переконатися...»

На прохання Клавдії, другу операцію їй робили без наркозу. Лікарі були шоковані як тим, що всі нутрощі її виявилися здоровими, так і тим, що пацієнтка не відчувала болю, спокійно спостерігала за ходом операції і розмовляла з ними. Хвора говорила, що це Господь явив їй Свою милість, щоб засвідчити, що над усіма є сила Всевишнього.

Ізраїль Ісаєвич Неймарк, лікар, що оперував першого разу, казав: «Тебе переродив Всевишній», а директор медичного інституту, який був присутній на другій операції, твердив, що це небувалий випадок у світовій практиці.

Клавдія Устюжаніна вийшла з лікарні іншою людиною: покалася, висповідалась і причастилася Святих Тайн.

«По милості Небесної Цариці і Всевишнього Бога я ходжу в церкву і веду життя, яке личить християнці. Ходжу по установах і розповідаю усе, що зі мною сталося, і Господь мені в усьому допомагає. Я всіх приймаю, хто приходить, і кожному розповідаю про те, що трапилося.

А тепер раджу усім, хто не хоче прийняти ті муки, про які я розповідала, – покайтеся у всіх своїх гріхах і пізнайте Бога!»

А ОСЬ СВІДЧЕННЯ ІЄРОМОНАХА АНАТОЛІЯ БЕРЕСТОВА

«Ми зустрілися на Ярославському вокзалі, довго стояли на пероні і розмовляли. Це була проста жінка, без будь-яких ознак істеричного фанатизму. Розповіла, що працювала продавцем, про релігію не думала. А одного разу тяжко захворіла. Лікарі виявили рак тонкого кишечника і поклали її на операцію. Під час операції Клавдія раптом побачила себе ніби над своїм тілом і спостерігала за ходом операції, а потім, як тіло відвезли в

морг...

Розповідала вона і про свої містичні переживання на тамтому світі... А в кінці розмови Клавдія показала мені свідоцтво про свою смерть, а також історію хвороби з записом, що вона була оперована тоді-то з причини раку тонкого кишечника, під час операції перенесла клінічну смерть, була реанімована.

Пройшов час. Я почув, що вона разом з сином переїхала з Барнаула в Струмено Володимирської області. Син закінчив духовну семінарію, став священиком...»

СВІДЧЕННЯ СВЯЩЕНИКА АНДРІЯ УСТЮЖАНІНА

«Так, все дійсно так і було. Мама була мертвою три доби, 19 лютого 1964 р. померла, а 22 лютого ожила. Ніколи не забуду того потрясіння, яке я, попрощавшись з мертвою мамою, пережив, коли хлопчик із старшої групи прийшов до нас в клас, і, показуючи на мене, сказав: «В нього мама померла і воскресла». Декілька днів після того, що сталося, мама не могла впізнати нікого, в тому числі і мене, зате детально згадувала, що з нею сталося на тамтому світі.

Через місяць мама лягла на повторну операцію, яку проводила відомий лікар Аляб'єва Валентина Василівна. Під час операції не було виявлено навіть підозри на те, що колись був рак кишечника. Після того мама прожила ще 14 років, проповідуючи віру в Господа Ісуса Христа, і померла в 1978 році. Причиною смерті було серцеве захворювання».

ЗУХВАЛЕ БЛЮЗНІРСТВО, КАРА І ПОМИЛУВАННЯ

Ця дивовижна подія сталася в російському місті Самарі, яке в той час називалося Куйбишев. У ніч напередодні Нового року – 31 грудня 1956-го – Зоя, робітниця трубного заводу, надумала влаштувати вдома вечірку з танцями з нагоди приїзду її нареченого.

Мати Зої була православною християнкою, тому з нагоди Різдвяного посту пішла того вечора до храму помолитися, порадивши доньці не справляти вечірки. Зоя не послухала матері і запросила сімох дівчат з хлопцями.

Коли гості зібралися, то, не дочекавшись Зоїного нареченого Миколи, з'єднались у пари і стали танцювати, а Зоя залишилася сама.

Микола довго не появлявся. Тоді роздратована Зоя зняла зі стіни ікону святого Миколая і сказала:

- Візьму поки що цього Миколая і піду з ним танцювати...

Подруги Зої намагалися втримати її від блюзнірства:

- Зою, не роби гріха!

На умовляння подруг Зоя відповіла:

- Якщо Бог є, хай він мене покарає!

Танцюючи з іконою, Зоя пройшла два кола. Раптом довкола почувся страшний шум, пронісся вихор, спалахнуло яскраве світло. У страху всі вибігли з кімнати. Тільки Зоя залишилася стояти, притискаючи до грудей

образ святого Миколая. Вона стала холодна, як камінь.

Лікарі, що прибули на місце події, не змогли навіть визначити її стан. Голки шприців гнулись і ламалися об закам'яніле тіло. Але биття серця прослуховувалось: Зоя була жива!

- Її хотіли взяти до лікарні для обстеження під нагляд лікарів, але не змогли зрушити з місця! Зоя була ніби прикута до підлоги. Вона не мала можливості ні пити, ні їсти.

Коли повернулась із храму Зоїна мати і побачила те, що сталося, вона втратила свідомість. Її відправили до лікарні. Через кілька днів мати повернулась, бо її віра в Боже милосердя і щирі молитви про помилування доньки відновили її сили. Мати Зої слізно молилась і просила в Бога прощення та допомоги.

У перші дні будинок, в якому сталася дивовижна подія, був оточений великою кількістю народу – прибулими здалека віруючими і просто цікавими. Але невдовзі, згідно з наказом влади, був повністю закритий доступ до помешкання.

Біля дверей до кімнати було встановлено варту. Позмінно по вісім годин чергували два міліціонери. Ця варта, як колись римські воїни біля Христа Спасителя і як варта біля гробу Господнього, стала першим свідком великого знамення та чудес біля «мармурової статуї» живої дівчини Зої.

Професор медицини, який приїхав з Москви, переконався, що серце Зої билось. На перших порах він безперервно спостерігав за її станом, а радше – «стоянням».

Своє цілодобове мовчання Зоя порушувала опівнічними криками, які жахали як чергових міліціонерів, так і скорботну матір Зої: «Мамо, молись за мене! В гріхах гинемо! Молись!»

З єпархії була відслана письмова просьба Патріарху Олексію помолитись за помилування Самарської Зої. Він відповів: «Хто покарав, Той і помилує».

Крім відомого професора медицини з Москви, який підтвердив биття серця, незважаючи на зовнішню закам'янілість, за проханням матері до Зої були запрошені священики, щоб взяти з її рук образ святого Миколая. Але не змогли взяти і священики.

А на саме свято Різдва Христового прибув ієромонах Серафим з Глинської пустині, з палкою ревною молитвою посвятив воду перед іконою, скропив кімнату і зі страхом Божим та вірою легко взяв образ із закам'янілих рук Зої. При цьому він переповів, що було відкрито йому згори: «Тепер треба чекати знамення у великий Христовий день (на Пасху)!» Дехто виступив проти нього за ці слова, бо їхні серця були наповнені злом.

Благочестивий ієромонах отець Серафим був взятий на допит і довгий час знаходився під слідством. Його намагались змусити оголосити зібраному народові, що немає ніякого чуда. Але пастир Христовий не сказав неправди перед Лицем Господнім!

Пізніше відвідав Зою і митрополит Московський Миколай (Ярушевич). Він підтвердив слова ієромонаха Серафима. «Нового знамення треба чекати у Великий день», – сказав владика після відсłużеного біля Зої Молебня.

Наближалось свято Благовіщення Пресвятої Діви Марії. Будинок, де

знаходилась Зоя, як завжди, був закритий для відвідувачів.

Один дідусь попросив чергових міліціонерів впустити його до Зої, але йому в цьому відмовили. Наступного дня він знову просився в будинок і знову йому відмовили.

Але в день свята Благовіщення третя зміна чергових міліціонерів за Божим Провидінням допустила старого до Зої. Варта чула, як він сказав Зої, входячи до кімнати: «Ну, що, змучилась стояти?»

Через деякий час варта згадала, що пора випускати старого, але в кімнаті його не було. Міліціонери розгубились... І в цей же час раптом відкрились вуста Зої. Вона сказала: «Він у червоний куток пішов», і рукою показала на образ святого Миколая. Усі були впевнені, що відвідував Зою сам святий Миколай.

А в ніч під світле Воскресіння Христове Зоя стала кричати і благати, але так голосно і страшно, що нічна варта з жахом почала питати її:

- Що ж ти так страшно кричиш?

І відповіла «кам'яна» Зоя:

- Моліться, люди, у гріхах гинемо! Моліться, моліться, хрести надівайте, з хрестами ходіть. Гине земля, хитається, як колиска...

У цей час вона раптом ожила, а в тілі з'явилась звичайна для людського тіла м'якість. Її поклали на ліжку, але вона продовжувала звертатися і просити усіх молитися за світ, що в гріхах горить, за землю, що гине в беззаконнях.

- Як же ти жила ? – запитували її. –Хто тебе годував?

- Голуби, голуби, – відповідала Зоя.

Ця відповідь підтверджувала про помилування Божою десницею, що милує грішників і посилає благодать на Своє творіння.

Зоя жила Святим Духом, і її серце билось у закам'янілому і холодному як мармур тілі. Господь Бог простив їй страшний гріх блюзнірського глузування над свяतिною.

Мешканці міста та його околиці були настільки вражені чудом, що багато з них навернулись до Бога і віри. Налякані, вони спішили в храми з покаянням. Нехрещені хрестились. Ті, які не носили хрестиків на грудях, почали носити. Навіть не вистачало хрестиків для всіх охочих придбати.

Храми наповнились людьми різного віку, які зі страхом і сльозами молилися за відпущення гріхів, повторюючи слова Самарської Зої:

- Спаси нас, Господи, в гріхах гинемо, в беззаконнях пропадаємо!

На третій день Великодня Зоя відійшла до Господа, подолавши тяжкий шлях стояння ста двадцяти восьми днів перед Божим Лицем за свій тяжкий гріх. Святий Дух у вигляді голуба оберігав життя її душі в «кам'яному» тілі, щоб у свято світлого Воскресіння Христового воскресити її і цим чудом зміцнити віру багатьох в грядуще всесвітнє воскресіння для вічного життя. Адже саме ім'я Зоя означає – життя.

ДИВНЕ ВИДІННЯ ПІД ЧАС ЗАУПОКІЙНОГО БОГОСЛУЖІННЯ

Була субота, закінчилася Літургія. Дехто з присутніх вже виходив з церкви, інші залишилися і стали підходити до кануну (тетрапода). «Я, – пише

монах, – стояв на крилосі. Вийшли з вітара (святинища) священник і диякон. Священник проголосив: «Благословен Бог наш...», диякон запалив свічки і почав їх роздавати присутнім. І в цей час я побачив, що багато людей з вулиці почали входити в церковні двері, а потім проникати крізь стіни і вікна. Храм наповнився великою кількістю прозорих тіней. В цій масі побачив жінок, мужчин, юнаків і дітей. По зовнішності я визначив священників, імператорів, єпископів, між ними – простого робітника, старого німечного поселенина-солдата, бідну жінку і убогих.

Після виголосу священника вони безшумно, але надзвичайно швидко наповнили весь храм, ставши тісно один коло одного. Всі якось тяглися до тетрапода, але чомусь не могли до нього підійти. Я не міг відірвати очей від цього дива.

Врешті, їх так багато зібралося, що реальні богомольці виглядали на фоні цих тіней тільки чітко намальованими фігурами. Вони (тіні), безмовно підходячи, ставали також недалеко священного вітара. Деякі з них немовби клякали, інші схиляли голови, немов очікували виголошення присуду. Діти протягували руки до свічок, які горіли біля і на тетраподі, а також в руках живих людей.

І ось диякон взяв записки і почав читати імена. Моєму здивуванню не було меж, коли я зауважив, як поривчастим радісним рухом виділялася то одна, то інша фігура (тінь). Вони, ці фігури, підходили до тих, хто їх молитовно згадував (подав з жертвою записки), ставали коло них, дивилися на них очима, повними любові і розчулення. Мені навіть видалося, що в руках духів з'являлися немов якісь духовні палаючі свічки, а самі вони, молячись разом з живими, які молилися за них, сяяли незвичайними радісними променями.

В час перелічування імен з натовпу безмовних тіней щоразу більше виділялось радісних фігур. Вони безшумно йшли і неначе зливалися з живими молільниками. І коли всі записки були прочитані, залишилося багато не згаданих - сумних, з похиленою до низу головою душ, немов тих, які прийшли на спільне свято, але залишилися забутими. Деякі душі з хвилюванням поглядали на церковні двері, ніби очікували, що хтось з рідних чи знайомих ще прийде і запросить їх на свято, подавши записку з їх іменами.

Але ні, нові люди не приходили і не згаданим залишилось тільки радіти чужою радістю, яких згадали під час церковної молитви.

Я став спостерігати за групою молільників, які немов перемішались в мерехтінні світлих променів з привидами із потойбічного світу і побачив ще дивніше явище.

Коли лунали слова «Благословен єси Господи...», або «Сам, Господи, упокой душі усопших раб Твоїх», видно було, як обличчя живих сяяли однаковою світлом з обличчями померлих, як серця зливалися в одне, як сльози не смутку, а радості текли з очей живих і в цей же час якою гарячою любов'ю, безмірною відданістю горіли очі усопших.

В хмарині кадильного диму, в струменях світла від свічок лунав дивний молитовний заклик – «Со святими упокой...» . І я побачив як всі люди: живі і душі усопших, впали на коліна і разом молилися за присутніх

живих і за себе, а ті, яких не пом'янули, молилися тільки за себе.

Коли закінчилися молитовні піснеспіви, священник прочитав останній виголос. Погасли свічки, тоді тіні, що стояли переді мною, почали зникати. Залишилися тільки живі люди, на обличчях яких я побачив такий спокій, задоволення, оновлення духа, якого не в силі передати».

Велике, святе і відрadne для усопших молитовне поминання Церкви. І як сумно буває тим, про кого забувають, позбавляючи їх не тільки радості з пам'яті про них, але й спізнюючи тим самим одержання прощення гріхів у Господа, духовної обнови і зі Святими упокоєння за посередництвом поминання на заупокійних Богослужіннях і особливо на святій Божественній Літургії. Кожного разу, коли священник виймає часточки просфори за упокій душ, вони одержують Божу милість і наближаються до Небесного Царства. Вони дуже чекають церковної і нашої молитви.

Це прагнення усопших – щоб пам'ятали про них – досвідчує кожен з нас. Тому не рідко вони нагадують про себе в наших снах напередодні їхніх днів народження, іменин або роковин смерті, а також заупокійних днів.

Може не на кожному Богослужінні Господь дозволяє нашим померлим видимим способом молитися разом з нами, але вони завжди відчують, як ми молимося за них та вдячні нам і моляться за нас. Навіть померлим без покаєння, що знаходяться в пеклі, молитва полегшує їхні муки, наближає прощення їхніх гріхів та можливе визволення з пекла...

І ще одне. Кожне наше слово, думка, згадка про них миттю відгукується в них. Причому, згадка добром – відрadne, а згадка злом – болісно, бо викликає в них докори сумління. Можна собі уявити наскільки жахливі загробні муки для людей, яких важко згадати добром.

Ось чому закони народного милосердя вимагають про померлих не говорити нічого злого, щоб не роз'ятрювати їхні душевні рани.

Нехай все це послужить нам пересторогою: так вести себе в житті, щоб по смерті не заслужити зневаги, ненависті і, що найгірше, прокляття, щоб не позбавити себе молитов наших рідних, близьких і знайомих.

ЖИТИ ПО-ХРИСТИЯНСЬКИ

Отже, «... не в гульні та пияцтві, не в перелюбі та в розпусті... але зодягніться Господом Ісусом Христом і потреби тіла не перетворюйте в похитливість» (*Рим. 13:13-14*). Читаючи Святе Письмо Нового Завіту: євангелії, діяння і послання апостольські, життя Святих і т.п., бачимо як нинішні християни в практичному житті дуже віддалилися від навчання Господа нашого Ісуса Христа і Його святих Апостолів.

Як колись святий Апостол Павло й інші святі Апостоли нагадували первісним християнам про необхідність змінити своє колись поганське життя на християнське, так і нині слова святого Апостола «не в гульні та пияцтві, не в перелюбі та розпусті» дуже актуальні. Різниця лише в тому, що святий Апостол Павло звертався до колишніх поган, а нині він, коли б жив, так само звертався б до «християн», які хоч хрещені в ім'я Святої Трійці, але нічим у практичному житті не відрізняються від поган.

Хіба нині поміж так званими християнськими народами, зокрема в

нашому, не панує суцільна розпуста, перелюб, пияцтво та ще і наркоманія, якої колись не було; вбивствам і абортам ніхто вже і не дивується. Це під впливом фільмів, телебачення тощо християнська свідомість майже вигасла, а розумне заспокоювання потреб тіла настільки сьогодні звихнене, викручене. Знаменитий вислів «Їмо, щоб жити, але не живемо, щоб їсти» перевернений навпаки.

Нехай кожен з нас задасть собі питання: як то є з тим їдjenням сьогодні в нас? Чи не живуть люди нині, щоб добре наїстися, випити і неумірено, а частіше і незаконно задовольнити статеві пожадливісті? Чи в нинішніх «християн», на відміну від колишніх, не панує тіло над духом, замість навпаки?

Я не хочу сказати, що колись люди не грішили. На жаль, грішили, та все ж не так масово і тяжко. Але гріх називали гріхом і каялися в ньому зі сльозами, і Господь Бог їм прощав. Сьогодні ж багато хто намагаються узаконити гріх.

Гріх перестали називати гріхом, і таким чином затовкується людська совість словами «тепер всі так роблять». Втім, це неправда, не всі, хоча вони є переважно в меншості і часто потерпають від знущань і переслідувань тих, хто живе за законами розбещеного суспільства.

Чи в нинішніх часах, десь під кінець Великого Посту, молоді люди нафарбовані, нескромно і вульгарно одягнені, без найменшої підготовки і ще з меншою готовністю більше не грішити, йдуть до «сповіді», щоб покаятись? Ні, вони йдуть, щоб зробити так, «як це годиться у Великий Піст», або щоб заспокоїти маму, тата, або ще з якихось мотивів, а вже найменше – з наміром одержати прощення гріхів. А деколи прослідковується бажання, щоб якимось немовби «узаконити» свої гріхи і взагалі грішний спосіб життя. А навіть і така думка виникає: в останню суботу-неділю Посту сповідальниці в церквах нагадують фортецю, яку штурмують ті, що хочуть одержати дозвіл на святотатське причастя Тіла і Крові Ісуса Христа, щоб, прийнявши Його, як Юда Іскаріот, піти і здати ворогам-демонам. Бо облягаючи сповідальницю, більшість із них і не думає каятися в своїх гріхах, зректися диявола, з'єднатися з Христом, змінити своє життя на святіше і жити за Заповідями Божими.

Нині звання християнина знецінене до нуля. Священик, монах, монахиня ще людьми за щось цінуються, а бути рядовим християнином, то ніби нічого й не вартує. Але це є викручення Божого порядку. Бо Христос не сказав, що для того, щоб спастися від вічної погибелі, обов'язково стати священиком, монахом, монахиною, єпископом, але щоб спастися, треба узгодити своє життя з цими правдами, які він виголосив, тобто стати добрим християнином. Цей християнин потім може стати дияконом, священиком, єпископом, але не конче. Може піднятися на вищий ступінь християнства, прийняти монашество, – дай то Боже. Але обов'язково, щоб спастися від вічних пекельних мук, треба повірити в Христа Спасителя, а ще більше повірити Христу і жити так, як Він це заповів.

Христос сказав: «Старайтеся входити у вічне життя вузькою дорогою і тісними воротами, бо широка дорога і просторі ворота ведуть на вічну погибель» (*Мт.7:13-14*). І ще: «Коли хто хоче йти за Мною, хай зречеться

самого себе, візьме хрест свій і за Мною йде» (*Мт.16:24*). Істинні християни всіх віків завжди всі слова Христові брали з усією серйозністю до серця і на них будували своє особисте, родинне, громадське, церковне, національне і державне життя.

В давніші часи не було стількох спокус, як нині, що йдуть до нас з телебачення й інших засобів інформації. Але не думаймо собі, що колись християнам було легко зберегти вірність Ісусові Христові і Його заповідям. Тоді не було розбещеного телебачення, але зберегти вірність званню християнина було важче ніж сьогодні. Саме до тих перших християн Христос сказав: «Посилаю вас, як овець між вовки» (*Мт.10:6*).

Адже ж тоді бути справжнім християнином означало наражати себе на муки і смерть за Христа. Це і вони стануть на Страшному Суді з нами і скажуть: «Як це так ви потоптали Христа і Його заповіді, коли вам нічого не загрожувало на відміну від нас, що життя своє віддали в тяжких муках і тортурах, а Христа не зрадили?!»

Добрі християни в своєму житті завжди керуються Заповідями Божими, Заповідями Євангельськими, розумом, просвіченим християнською вірою і голосом своєї совісті. Деякі ж нинішні «християни» у своєму житті керуються телебаченням, газетами, журналами, модою і т.п. Вони не цікавляться тим, чого навчав Христос і навчає Його Церква, вони не читають святого Письма (Євангелія, Діянь апостольських і послань) і інших святих писань. Вони «не мають часу», бо вільний поза роботою час проводять при телевізорі замість з сім'єю читати Євангеліє, і п'ють цю духовну отруту, яка повним і брудним потоком пливе з телевізора. Правда, вони нині мають Біблію, Новий Завіт, молитовники, іншу духовну літературу, але не читають. Диявол не дає їм простягнути руки до святих книг, бо боїться Божого слова, а вони значною мірою його слуги і його слухають. Сучасні християни не знають, що «... Царство Небесне здобувається силою, і ті, що вживають зусилля, здобувають його» (*Мт.11:12*). Вони живуть за настроєм душі. Мають бажання – йдуть до церкви, мають бажання – помоляться «Отче наш», «Богородице Діво», мають бажання – колись візьмуть до рук Євангеліє, але, не знайшовши в ньому нічого цікавого для себе, кладуть і далі не читають. Адже вони живуть за настроєм душі, яка давно вже знаходиться під владою диявола і саме він створює їхній душі такий настрій.

Щоб це подолати, треба переломити себе і перестати керуватися настроєм, але обов'язком. Подумати собі: «Бог хоче для мого добра, щоб я молився більше: рано – молитви щоденні і ранішні, і ще одну главу з Євангелія, і тоді снідати і йти до роботи.» Для цього треба на 45 хв. раніше встати. Перед їдою помолитися «Отче наш» і «Господи, благослови мені (нам) цю поживу». По їді «Дякую (дякуємо) Тобі, Господи, за цю поживу» і «Богородице Діво.» Так кожного разу, коли маємо їсти. Ввечері, перед молитвами, (бажано усією сім'єю) прочитати 1 главу з Апостола, (Діяння-Послання Апостольські) щоденні і вечірні молитви з іспитом совісті, і йти на спочинок. А перегляд телебачення зменшити до мінімуму. Художніх фільмів не дивитись зовсім, бо всі вони є злі. Одні з них є дуже злі, інші – менше злі, але всі вони вміщують духовну отруту.

Істинні християни не сквернословлять, не матюкаються і не кленуть.

Вони пам'ятають слова Христові «Зі слів твоїх будеш суджений». «За кожне пусте слово здаси рахунок судного дня» (*Мт.12:36-37*). Справжні християни також не послуговуються неправдою. Для християнина є таке правило: «Правду не завжди говориться, а неправду ніколи не говориться». Християни нікого не осуджують, не обмовляють, а тим більше не зводять наклепи. Християни також дотримуються постів, завжди пам'ятають про Господа Бога і вічні правди: смерть, Суд Божий, Небо, пекло. Вони також погоджуються з Божою волею, ніколи не нарікають, особливо на Господа Бога, не гніваються ні на кого, прощають своїм ворогам і моляться за них, ніколи і нікого не кривдять, всім по можливості допомагають, всюди дисципліновані, не порушують правил техніки безпеки, правил дорожнього руху.

Істинні християни шанують старших, а особливо своїх батьків, піклуються про них, добре виховують своїх дітей. Від Господа Бога приймають стільки дітей, скільки Бог їм дає. Вони також не пропускають без поважної причини недільних і святкових Богослужінь, бувають на Вечірнях, Утрнях і інших Богослужбах. Християни ретельно готуються до святої Сповіді і святого Причастя, не менше як чотири рази на рік.

Істинні Християни не зловживають інтимними подружніми стосунками. Вони знають, що подібно, як ми маємо заховати стриманість в їді і не переїдатися, також існує інша стриманість – цнотливість, подружня чистота. Недаремно в чині вінчання Церква молиться «ложе їх нескверное соблюди».

Хтось може собі подумати і спитати: «А чи це можливо? Адже ж не залишається часу і можливості пожити для свого задоволення.» Відповідь така: «Широка дорога і просторі ворота ведуть до вічної загибелі». Справжній християнин уникає «широкої і легкої дороги». До Царства небесного дорога важкувата. Каже Христос: «Візьміть ярмо Моє на себе!» Але також додає: «Ярмо Моє миле, а тягар мій легкий» (*Мт.11:30*). Ми не маємо великого вибору – або «вузька дорога і тісні ворота» до небесного Царства, в щасливе вічне життя, або ж «широка дорога і просторі ворота» до вічних мук. Кожна розумна людина вибере перший варіант, а другого буде уникати. Бо «що допоможе людині, як цілий світ здобуде, а душу свою занапастить?» (*Мт.16:26*).

Жити по-християнськи – це плисти проти течії загальної моральної зіпсутості. Це боротьба з низькими інстинктами, підпорядкування їх духові. Це боротьба із гріховними пристрастями і похотями. Це постійне удосконалювання свого характеру з огляду на Господа Бога, який сказав: «Будьте святі, бо я Святий» (*Ісх.19:6; 22:30; Лев 11:44*) і «Воля Божа – святість ваша» (*1 Сол.4:3*). Жити по-християнськи – це постійні трезвиння, молитва, піст і милостиня. Словом – жити з Христом і за його заповідями

ЯК ПРОВЕСТИ ДЕНЬ ПО-БОЖОМУ?

Примушуй себе вставати вдосвіта, і без особливої потреби не спи більше семи годин. Коли прокинешся, відразу вознеси думку свою до Бога й осіни себе з благоговінням хресним знаменням, згадуючи розп'ятого Господа Ісуса Христа. Він для нашого спасіння помер на хресті. Негайно встань з

постелі, одягнися і не дозволяй собі довго ніжитися і залишатися неодягненим. Одягаючись, пам'ятай, що ти знаходишся в присутності Господа Бога і Ангела Хоронителя, і згадуй про падіння Адама, котрий гріхом позбавив себе одягу невинності, і смиренно проси в Господа Ісуса благодаті – зодягнутись у Нього і так мислити, відчувати, говорити і робити, як Він Сам мислив, відчував, говорив, робив. Потім помийся і одразу ж почни ранкові молитви: молися тихо, уважно і побожно, з глибоким упокоренням, як і слід перед поглядом Всемогучого; проси в Нього віри, надії, любові і благословення для занять цього дня: проси собі сил для смиренного прийняття всього того, що Він пішле нам в цей день чи допустить; для смиренного перенесення всіх негараздів, труднощів, нещасть, хвилювань, напастей, скорбот і хворіб душі і тіла, і проси прийняти це все з твердістю і спокоєм, з любов'ю до Ісуса Христа. Твердо зважся усе робити для Господа Бога, усе приймати від Батьківської руки Його, і принось усього себе в жертву Богові. Міркуй так: можливо, цей день є останній день мого життя; і все роби так, немов готуєшся наступної миті предстати перед Судом Божим. Дякуй Господу Богу за збереження тебе минулої ночі і за те, що ти ще живий і не помер у гріхах. Адже скількох людей у минулу ніч смерть представила перед Страшним Судом Господа! Також подякуй Богові за те, що у тебе ще є час і засоби для покаяння! Щоранку думай про себе, що тільки тепер починаєш і хочеш бути християнином, а минулий час потратив даремно. Хоч би чверть години щоранку присвячуй короткому міркуванню про істини віри, особливо про незбагненне таїнство втілення Сина Божого, про друге пришествя Його, Страшний Суд, муки і рай. Після молитви і роздумування прочитай з Євангелія одну главу.

Після цього займися справами твоїми, і всі заняття і справи твої хай будуть для слави Божої. Пам'ятай, що Бог скрізь бачить тебе, бачить усі твої дії, заняття, відчуття, думки і бажання твої, і щедро винагородить тебе за твою працю. Не починай жодної справи, не помолившись до Господа Бога: те, що ми робимо чи говоримо без молитви, опісля виявляється шкідливим. Сам Господь сказав: без Мене не можете робити нічого.

Серед трудів своїх будь веселий і спокійний, успішність справ доручай благословенню Господа, і будь задоволений з того, що ти виконав усе, що було потрібно. Виконуй усе важке для тебе, як покуту за гріхи твої, в душі послуху та смирення; під час трудів промовляй короткі молитви, особливо молитву Ісусову: »Господи Ісусе Христе, Сине Божий, помилуй мя грішного!« Пам'ятай про Ісуса Христа, Який у поті лиця Свого їв хліб Свій, трудячись зі св. Йосифом. Якщо твоя праця йде успішно, за бажанням серця твого, то дякуй Богові; якщо не успішно, тоді пам'ятай, що і це Бог допускає, а Бог робить усе на добре. Якщо залишиться час перед обідом, то розглянь як ти виконав те, на що зважився зранку, або під час побожного читання чи роздумування.

Під час обіду уявляй Отця Небесного, який відкриває руку Свою, щоб наситити тебе; ніколи не забувай помолитися перед обідом, і під час обіду пам'ятай, що Ісус Христос обідає з тобою; виділи зі свого столу і вбогим.

Після насичення уяви себе одним з тих, котрих у числі п'яти тисяч наситив чудесно Ісус Христос; і дякуй Йому від серця, і моли, щоб Він не

позбавив тебе небесної їжі – слова Свого і святих Тіла і Крові Своєї. Якщо бажаєш життя мирного, то віддай усього себе Богові. Ти доти не знайдеш душевного миру, поки не заспокоїшся в єдиному Богові, люблячи Його єдиного. Завжди і в усьому поминай Господа Бога і святу любов Його до нас, грішних. В усьому намагайся виконувати волю Божу і догоджати тільки єдиному Богу. Не роби нічого проти заповідей Божих; не домагайся, не шукай нічого окрім Бога, роби і терпи усе для Бога. Не турбуйся про те, щоб поважали і любили тебе люди, а про те, щоб догодити Господу Богу, і щоб совість твоя не викривала тебе у гріхах.

Якщо хочеш безперестанку пам'ятати про Бога, тоді скорботи і нещастя переноси як такі, що справедливо тобі належаться. Слідкуй за собою, за почуттями, думками, рухами серця і пристрастями; нічого не вважай маловажним, коли мова йде про твоє вічне спасіння. Збагачуй молитви свої, щоб Господь пом'янув тебе в час, коли ти забудеш про Нього. В усьому хай буде твоїм Учителем Господь Ісус Христос, на якого споглядаючи оком розуму свого, запитуй себе самого частіше: що в цьому випадку подумав би, сказав і зробив Ісус Христос? Привчися в усьому, що бачиш, побачити щось добре. Будь покірним, тихим, смиренным, мовчи і терпи, наслідуючи Ісуса Христа. Він не покладе на тебе хреста, якого ти не можеш понести; Він Сам допоможе тобі нести твій хрест. Не думай придбати яке-небудь добродійство без скорботи і переживань душі. Проси в Господа Бога благодаті виконувати якнайкраще Його святі заповіді. А коли виконаєш яку-небудь заповідь Божу, тоді очікуй спокуси, тому що любов до Христа випробовується через подолання перешкод. Жодної хвилини не проводи марно, в ледарстві. Коли на душі важко, або дух охолов до молитви і до всіх побожних занять, не залишай побожних вчинків: Господь Бог тричі молився, коли душа Його була засмучена і прискорбна навіть до смерті. Більше слухай, ніж говори: в багатоговорінні не врятуєшся від гріха. Загороджуй слух, щоб не слухати противного Господу Богу. Не цікався новинами: вони розпорошують дух; охоче роздумуй про добрі справи. Тікай навіть від найменших гріхів: хто не віддаляється від малих, той неодмінно впаде у великі і важкі. Якщо хочеш, щоб не тривожили тебе злі помисли, то зі смиренням приймай приниження душі і скорботу тілесну. Усякий помисел, що віддаляє тебе від Господа (особливо поганий плотський помисел) виганяй із серця якомога швидше, так само, як скидаєш з одягу найменшу іскринку, яка потрапляє на нього. Коли приходить такий помисел, то молися сильно: Господи, помилуй! Господи, допоможи мені! Господи, не залишай мене, ізбав від спокус! – бо інакше ж як. Але серед спокус не бентежся. Сподівайся на Бога: якщо Бог з тобою, то хто проти тебе? Проси в Бога, щоб він відняв у тебе усе, що насичує твоє самолюбство, хоч би й було це для тебе дуже гірко. Бажай жити і вмерти для Нього одного, і цілком належати Йому. Коли перенесеш якесь безчестя від людей, то розумій, що це – від Бога. Якщо маєш їжу й одяг, то цим будь задоволений, за прикладом Ісуса Христа, Який заради нас прийняв вбогість.

Ніколи не сперечайся, занадто не проси вибачення і не захищай себе, нічого не говори проти начальників або ближніх без потреби або зобов'язання, будь щирий і простий серцем; з любов'ю приймай настанови,

вмовляння і викриття від інших, хоч би ти і вважав себе дуже мудрим. Чого не хочеш собі, того не роби іншим. У розмові з іншими будь лагідним, розсудливим; пам'ятай, що Ісус Христос знаходиться серед тих, з ким ти розмовляєш. Твердо пам'ятай, що час життя короткий і що людина повинна дати звіт за кожне порожнє або лихе слово нею сказане. Якщо согрішиш, то негайно проси прощення в Бога зі смиренням, сокрушенням і з упованням на Його доброту, і поспіши принести покайняння перед отцем духовним. Якщо не будеш сокрушатися над гріхом, зробленим тобою, то незабаром в нього знову впадеш.

Намагайся робити кожному добро, яке і коли тільки можеш, не думаючи про те будуть чи не будуть тобі вдячні. І радуйся не тоді, коли зробиш кому-небудь добро, а коли без злопам'ятства перенесеш образу від іншого, особливо від того, кому ти зробив добре.

Під час вечері згадай про останню вечерю Ісуса Христа і моли Його, щоб Він удостоїв тебе вечері небесної. Перш ніж ляжеш спати, прочитай одну главу з «Апостола» (діяння і послання Апостольські) та вечірні молитви і випробуй свою совість, проси світла для пізнання гріхів своїх, кайся в них, обіцяй Богові виправитися. Потім передай себе Богу так, наче ти повинен цієї ночі явитися перед Ним; доручай себе Божій Матері, Ангелу Хоронителю, тому Святому, ім'я якого ти носиш. Нехай постіль буде для тебе мов би гробом твоїм, а ковдра, як саван поховальний. Зробивши хресне знамення і поцілувавши хрест, котрий на собі носиш, засни під покровом Господа Бога, Який « оберігаючи, не задрімає і не засне ». Якщо ж не можеш спати під час ночі, то згадуй слова: « середі полунощі бисть вопль: се Жених грядет... » чи згадуй про ту останню ніч, котрої Ісус Христос молився Отцю Своему до поту кривавого; молися за тих, хто цієї ночі тяжко страждає в смертному томлінні, хто піддається небезпеці від бурі на морі, за померлих, і моли Господа, щоб не покрила тебе вічна пітьма.

Під час хвороби насамперед поклади уповання твоє на Бога і часто міркуй про страждання і смерть Ісуса Христа, щоб все більше укріплялось у вірі твоє серце. Безперестанку твори які знаєш і можеш молитви; проси в Господа Бога прощення гріхів і терпіння під час хвороби. Всіляко утримуйся від нарікання і дратівливості, які зазвичай бувають під час хвороби. Господь Ісус Христос потерпів заради нашого спасіння найважчі страждання і муки, а ми що зробили чи потерпіли для спасіння нашого?

Якнайчастіше ходи в храм на Божественну службу, особливо намагайся якнайчастіше бути під час Літургії. А недільні і святкові дні неодмінно присвячуй справам побожним. Завжди, коли буваєш у церкві, пам'ятай, що ти знаходишся в присутності Бога, Ангелів і святих Божих. День народження твого особливо присвячуй справам побожності. Сповідайся і причащайся Святих Тайн якнайчастіше. До причастя Святих Тайн завжди приступай з розчуленням серця, із благоговінням, смиренням, вірою, упованням і любов'ю. Якнайчастіше розмірковуй про страждання і смерть Ісуса Христа і благай Бога ризою заслуг Його покрити всі гріхи твої і прийняти тебе в царство Його. Ім'я Ісуса завжди май на вустах і в серці. Якнайчастіше розмірковуй про велику любов Господа до тебе, щоб і самому тобі возлюбити його всім серцем своїм, всією душею своєю і всіма силами своїми

й у такий спосіб будеш вести мирне життя на цій землі і блаженне на небі повік. Благодать Господа нашого Ісуса Христа хай буде з тобою.

ХРАМ БОЖИЙ – ДЖЕРЕЛО БОЖОГО БЛАГОСЛОВЕННЯ

«Бог милість дарував» – так говорить християнин, повертаючись у святковий день з Божої Церкви. Так вітає він своїх домашніх, які чомусь не були в Божому храмі. Миром-спокоєм і радістю наповнене його серце, а від повноти серця говорять і уста: йому хочеться поділитися почуттям радості зі своїми домашніми. В його серці це благодатне почуття залишається надовго. Воно оновлює його душу, освіжає і зміцнює сили, вичерпані буденною працею. Він наступного дня йде до праці бадьорий; Бог благословляє добрим успіхом його починання. В християнина понеділок не «важкий день» як це прийнято казати в ледарів, (які святний день проводять не по-християнськи), а як звичайний кожний Божий день, який він проводить з Богом.

«А тебе чому сьогодні не було на Богослужінні?» – питають добрі люди іншого християнина, який місяцями не появляється в Божому храмі. «Та... як вам сказати? – відповідає він, – завжди немає часу, життєві справи не пускають, я вже вдома помолюся. Господь не питає, простить...» І він працює, не знає ні свят, ні неділь, працює як невільник, і все в нього негаразд: нема Божого благословення в його праці! А скільки таких, які і до церкви не йдуть, і справ не роблять, або що гірше: люди в Божий храм, а вони – в корчму, на полювання, в карти грають, переглядають по телевізору лихі (а вони в основному всі лихі) художні фільми поганського змісту і т. п. Чи буде на їхній праці спочивати Боже благословення?

Господь сказав: «Шукайте перш усього Царства Божого і правди його, а все інше додасться вам» (*Мф. 6, 33*). Сповніть спочатку Богу заповідь – вшануйте молитвою в храмі святний день, а про життєве відложіть печаль (турботу) – цей день не ваш, а Божий – Богові його і віддайте, а Він знає ваші потреби, справи і турботи, і повірте – благословить вас за виконання Його Заповідей добрим успіхом у ваших справах.

В «Пролозі» (9 червня) так розповідається: були два сусіди – обидва кравці (шили одяг). Один мав багато дітей та ще батька і матір похилого віку, і він без недостатку годував своєю працею всю сім'ю, а ще кожного дня ходив до церкви. Сусід був більш досвідчений і вправний в роботі і працював безперервно, навіть в святкові дні, а до церкви ніколи не ходив. Однак і самого себе не міг прогодувати. Позаздривши першому, одного разу каже йому з незадоволенням: «Звідки в тебе це все береться? Я працюю більше ніж ти, а живу як жебрак...» Цей йому відповів: «Я ходжу кожного дня до церкви і кожного разу знаходжу на дорозі одного золотого. І так потрохи розбагатів. Якщо хочеш, я буду заходити по тебе і що знайдемо – будемо ділити порівну». Сусід радо погодився і почав ходити з ним до церкви.

Господь Бог благословив його за це і він незадовго розбагатів. Тоді каже йому добрий сусід: «Бачиш, брате, як корисно ходити до церкви Божої? Але повір мені: ніколи ніякого золота на дорозі я не знаходив, а ходив в Божий храм просто тому, що сам Бог обіцяв: шукайте перш усього Царства Божого, а це все вам додасться. Як бачиш, я не збрехав: і тобі Бог за твоє

усердіє до Божого храму додав все, що тобі потрібно».

Ти кажеш «вдома помолюся». А чи знаєш, брате, що одне «Господи, помилуй», промовлене з собором віруючих в церкві замінює цілу сотню земних поклонів домашньої молитви? Церква постановила в святкові дні бути в Божому храмі і потрібно її слухати, а не мудрувати по-своєму: «вдома помолюся». Та й невідомо, чи помолишся ти таки вдома?

Ти кажеш : «Господь не питає – помилує». А чи ти знаєш чії слова повторюєш? Це слова того негідного нечестивця, про котрого говорить Цар Давид в 9 псалмі : «Чесо ради прогніва нечестивий Бога? Рече бо всердці своем: не взищет» (*Псал. 9, 34*). Але що на це говорить пророк Давид? «Сокруши, Господи, мищцу грішному і лукавому: взищется гріх его і не обрящется» (*Псал. 9, 36*). Тобто так сокруши, щоб потім шукати і не знайти його безбожності. А ти говориш – «Не взищется (не питає, а помилує)». Але чи знаєш, що за цю твою безпечність, якою прикриваєш своє лінивство і немовби уповаєш на Боже милосердя, Бог і питає в тебе, і суворо питає за гріх нерадінія до Божого храму і церковної служби!

Послухай ще. Один купець був доброю людиною, рад був бідному останню копійку віддати, але не любив ходити до церкви, хоч був, здавалося, і побожною людиною. «Все одно, – міркував він, – вдома помолитися, чи в церкві – адже Бог один. Під час церковної служби чимось займаюся вдома, а ввечері, перед сном, більше і ліпше помолюся».

Під час церковної служби, бувало, влітку йде в поле подивитися на посіви й урожай, а взимку що-небудь по господарству робить. Одного разу на свято Апостолів Петра і Павла він пішов у поле, а вже подзвонили на всенічну. Вечір був гарний, аж раптом з-за лісу насунулась чорна хмара, полив дощ, грянув страшний грім, сильно блиснуло два кроки від купця... На цей раз Бог його помилував: він залишився непошкодженим. Іншого разу на свято Воздвиження Чесного Хреста Господнього під час святої Літургії він забрів у лісову сторожівку і ледве зачинив за собою двері, як в сінях за ним завалилася стеля...

І цього разу Господь помилував його. Але він не порозумнішав і як і раніше не ходив до церкви, хоч приятель його до цього не раз намовляв.

Нарешті Господь наставив його на правильний шлях. Наступив празник Святої Тройці. Купець був у місті, з банку вибрав свої трудові гроші, щоб перекласти їх в інший банк. Задзвонили до Всенічної, але він вирішив їхати додому. Знайомі вмовляли його: «Куди їдеш? Завтра велике свято, пійди до церкви, помолися, не поспішай». Але він не послухав. Каже: «Вдома помолюся, в холодок ліпше їхати». І поїхав. Їде і співає побожні пісні. Між тим небо затяглося хмарами, пішов дощ, почало темніти. В'їхав він у ліс і раптом хтось вхопив його коня і закричав: «Стій!» Від переляку він не міг і поворохнутись. На нього накинулися декілька чоловіків, стягнули з повозки, а що було далі – він нічого не пам'ятає. Опам'ятавшись, бачить – вже ясно, наступив ранок. Коня нема, сам роздягнутий, місцями по тілі тече кров, не може і пальцем рушити і відчуває, що його починає трясти пропасниця. І нарешті він звернувся з покайною молитвою: «Господи! Я, грішний, не відвідував святого Твого жилища, прости мені, милосердний Отче, не дай, щоб я помер, як пес! Відтепер я обов'язково буду ходити до церкви! «Після

цієї молитви він знову втратив свідомість, прокинувся вже в помешканні свого приятеля, який випадково знайшов його цього дня і привіз додому. Купець відхворів півроку і за цей час ні разу не нарікав на Господа Бога, а все молився і говорив: « Так мені треба. Слава Тобі, Господи!» А як видужав, почав ревно ходити до церкви: приходить ще до благовіста, а виходить останнім. Стоїть – молиться, а сльози з очей так і течуть.

Минув рік, знову прийшло свято святої П'ятидесятниці. Пішов купець на Всенічну і щиро молився зі сльозами, щоб Господь прилаштував його де-небудь: не завжди ж жити на чужому хлібі. Приходить із Всенічної – подають йому листа. І від кого б, ви думаєте, був цей лист? Та від того, хто пограбував його рік тому і залишив без куска хліба! Цей недобрий чоловік пише йому, що його замучило сумління, що він не може більше тримати його грошей в себе і хоче їх йому повернути... Прочитав купець листа, заплакав, впав на коліна перед образом Христа і почав ревно молитися. Гроші йому повернули і він поправив свої справи. Чи треба ще говорити, що після такої Божої милості він став ще усерднішим до Божої церкви і церковної служби.

Друзі, ходіть частіше в Божий храм, особливо в неділі і свята: Божий храм – джерело Божого благословення, благословення небесного і земного!

«ДОМУ ТВОЄМУ ПОДОБАЄТ СЯТИНЯ, ГОСПОДИ, В ДОЛГОТУ ДНІЙ» (Пс.92.5)

Храм Божий... Сама думка про нього викликає до життя найвищі і святі почуття. В храмі душа християнина наповнюється живою вірою, міцною надією та невичерпною любов'ю до Бога, бо храм для нього – святе святих, таємниче місце зворушливих молитов, глибоких духовних переживань.

Шлях віруючої людини до Бога звичайно пролягає через храм і його святині. Від незапам'ятних часів віруюча людина усвідомила свою потребу в храмі. У ньому вона приносила жертви і молитви Богові, духовно єдналася з Ним. Місце молитов і Богослужень, як Божествені святині, нічим не були подібні до звичайних людських осель, бо храм – образ небесного на землі.

Призначення християнського храму високе. Він є місцем особливої присутності Божої, зустрічі людини з Богом, місцем, де віруюча людина особливим способом спілкується з Господом Богом. В ньому вона приймає св. Таїнства Христової Церкви, в ньому вона навчається християнського способу життя і духовно зростає, перетворюючись на досконалу людину за Божим образом і подобою. Храм Божий є свідком всіх важливіших подій життя християнина від Хрещення до відходу у вічність. Тут, на святім Престолі, відправляється Безкровна Євхаристійна Жертва. Сюди таємничим способом приходить Христос, щоб вислухати наші молитви, дарувати нам потрібні і необхідні дари і ласки, а особливо, щоб покріпити нас своїми Пресвятими Тілом і Кров'ю у св. Причастю на дорозі до вічної небесної Батьківщини.

«Дому Твоєму подобаєт сятиня, Господи, в долготу днів» (Пс.92.5). Всі віруючі люди, а особливо християни, у всі часи (може за винятком наших) до Божого храму ставилися з великою пошаною, повагою, благоговінням і страхом Божим. Непошана до Божого дому є тяжким

гріхом святотатства і свідчить про пряму і тяжку зневагу Самого Господа Бога. Коли Єрусалимський храм перетворили на торговий дім, влаштувавши там торгівлю, то Христос розгнівався і повиганяв усіх, хто зневажив св. храм Божий (*Мт. 21.13*). Освячений християнський храм наповнений Божою благодаттю і йому завжди належить велика шана і повага. Збезчещення Божого храму в різних народів суворо каралося, деколи навіть смертю.

Коли ж стоятимемо в храмі Божому без належного благоговіння і побожності, допускаючи думки про житейські турботи або навіть і грішні, то не тільки Господь Бог нас не вислухає, але навпаки, прогнівається на нас і стягнемо на себе Божу кару.

Історія розповідає: коли римляни мали зруйнувати Єрусалимський храм, перед цим нещастям побожні люди бачили, як Божа благодать у вигляді великого полум'я піднялася з храму до неба. І незадовго він перетворився в руїни. Подібне сталося з собором св. Софії у Константинополі. Незадовго до падіння міста від турецьких військ, Божа благодать у вигляді полум'я з купола св. Софії піднялася в небо. Турки здобули Константинополь, а св. Софію обернули на мечеть. Це наштовхує на думку, що багато святих Божих храмів не випадково обертаються в руїни. Адже в багатьох з них Ім'я Боже замість прославлятися, не раз тяжко зневажається.

«Вниду в дом Твой, поклонюся ко храму святому Твоєму в страсі Твоєм» (*Пс.5.8*). Давні християни, на знак великої пошани до св. Божого храму, входячи в нього, цілували двері і пороги. Прямим призначенням храму Божого є молитва в ньому. Молитва щира, ревна, що пливе з глибини душі до Бога; церковна, тобто спільна і приватна. «Поклонюся ко храму святому Твоєму в страсі Твоєм». Поклоніння і молитва Богові має бути зі страхом і трепетом, а не холодною, розсіяною, байдужою.

Що ми спостерігаємо в наш час? За останні 15 років на нашій землі, яка колись стогнала під ярмом воюючого атеїзму, побудовано величезну кількість храмів Божих, відновлено занедбані і поруйновані. Богу дякувати за це. Але пошана до храму Божого не зросла. Не раз навіть будівничі нового храму, будуючи, зневажають його; зводячи стіни храму, супроводжують свою роботу не молитвою, а сквернослов'ям, тяжко зневажаючи цим Господа Бога. І, замість здобути собі Божу ласку, стягають на себе Божий гнів.

Коли на нашій землі рухнула безбожна суспільна система, велика кількість колишніх безбожників влилася в християнські громади. Але, на жаль, замість каятися в своїх гріхах і здійснювати своє спасіння, вони, відсторонивши чесних побожних людей, взяли на себе роль керівників церковних громад і завідуючих Божими храмами, виконуючи ці обов'язки безбожно, не по-християнськи, і так своєю особою і поведінкою оскверняють Божі храми, і готують собі вічне осудження і погибель.

А як нині відвідує храм Божий більшість віруючих, особливо молоді жінки і дівчата? Вони оскверняють Божий храм своїм зовнішнім виглядом: нескромним одягом, косметикою і т. п. **Вони руйнують молитовну атмосферу в храмі**, вони своїм безстидством провокують юнаків і чоловіків до гріха нечистоти думкою і пожадливістю, і то в Божому храмі. Замість того, аби свою смиренну молитву скромно злучити з молитвою всього

зібраного Божого люду, прославляти в Божому храмі Господа Бога, вони безсоромно, напів роздягнувши себе, відкривши свої голови, розпустивши волосся, підмалювавши губи, очі і обличчя тощо, оскверняють Божий храм і стають співпрацівниками спокусника-диявола. Бо і самі не моляться й іншим не дають, а навпаки, через їхній вульгарний зовнішній вигляд багато людей, замість знайти Божу Благодать, внутрішній спокій, одержати Божий заряд на цілий трудовий тиждень, ідуть додому духовно ослаблені, більше грішні, ніж ввійшли в храм Божий. Причому, це все відбувається під мовчазне і злочинне потурання душпастирів. Вони бояться образити цих спокусниць, щоб ті зовсім не перестали ходити до церкви.

Якщо мають вони і надалі так ходити до церкви, спокушати людей, отруювати молитовну атмосферу в церкві і оскверняти Божий храм, то, звичайно, краще, щоб вони не йшли. Душпастирі повинні вимагати від прихожан і членів церковної громади скромності, поваги до Божого храму і побожності. В протилежному випадку будуть відповідати перед Господом Богом.

Осквернителів храму Божого, хто б вони не були, чекає неминуча Божа кара ще за життя. Від цього, як люди ставляться до Божого храму, залежить доля і самого храму. Господь Бог довготерпеливий, але не без кінця. Коли довершиться міра гріхів осквернення Божого храму, Бог допускає його руїну, а це являється великим нещастям для християнської громади. Це, так сказати, в плані дочасного життя громади і одиниць, але що чекає осквернителів Божого храму в позагробовому житті? Можна здогадатися...

Отже, недопустимим є входити в храм Божий жінкам і дівчатам з відкритою головою, помальованими губами, очима, віями і т.п., в міні-спідницях чи шортах (одяг у жінок при сидінні повинен закривати коліна), з відкритими раменами і декольте, в напівпрозорому одязі, а також у штанах тощо.

Чоловікам забороняється входити в храм Божий з накритою головою, в шортах, майках, з запаленою цигаркою, напідпитку і т.п.

Входячи в храм Божий, необхідно старанно очистити взуття, особливо, коли надворі мокро. Не раз можна спостерігати, як деякі люди, що дуже дбають про порядок вдома, в храм Божий входять, не очищаючи взуття від порошу, піску, болота і снігу. Це свідчить про низьку культуру таких людей і вкрай незадовільний рівень пошани до Божого храму.

Як поводити себе в Божому храмі? Поведінка в храмі має бути благоговійною – такою, щоб не образити величі святині, не стягнути на себе Божого гніву і кари. Приходити треба за 10-15 хв. до початку церковної служби. Обов'язково приходити з молитовником, щоб по ньому стежити за церковною службою і молитися з нього. Свої приватні молитви читати перед Богослужінням і після нього.

Зайшовши до храму, перехреститися і зробити поясний поклін з молитвою «Боже милостивий, будь мені грішному(ій)!\», підійти до тетрапода, двічі перехреститися, з поясними поклонами і вище вказаною молитвою, поцілувати образи, прикластися до них і, знову перехрестившись, з поясним поклоном відійти на своє місце. Потім слід прочитати відповідні молитви. Коли почнеться церковна служба, приймати в ній активну участь,

стежачи за Богослужбовими піснеспівами і читаннями. Проганяти всі непотрібні думки, що не відповідають моменту Богослужіння. Усвідомити собі, що стоїш перед Господом Богом. На людей не дивитися, ні з ким голосно не вітатися, особливо під час Богослужіння. Якщо значна частина Богослужіння відома напам'ять, корисно, щоб уникнути розсіяння, молитися з заплущеними очима.

Ворог нашого спасіння, диявол, ніколи нас не залишає в спокої, особливо під час приватної чи церковної молитви. Він дуже не любить, як ми спілкуємося з Богом. Тому під час молитви підсуває нам різні думки, на перший погляд потрібні і корисні. Але і їх треба проганяти, бо саме в цей момент вони хоч і здаються добрими і корисними, але все-таки походять від злих духів, які таким способом хочуть зіпсувати нашу молитву.

В храмі Божому не можна голосно розмовляти, сміятися, ходити, тримати руки в кишенях або за спиною, жувати жуйку.

Ставити свічки, прикладатися до ікон, замовляти служби, молебні і т.п. треба так, щоб не заважати іншим в молитві (робити це перед Богослужінням).

Приходити в храм на Богослужіння треба з дітьми, однак не можна їм дозволяти бігати, пустувати, сміятися і т. п. Коли дитина заплаче і довший час неможливо її заспокоїти, треба випроводити чи винести її на двір, заспокоїти і знову запровадити до храму. Якщо в храмі співається не всенародно, а співає хор, підспівувати треба делікатно, щоб не псувати церковного співу.

Коли хтось по немочі змушений сидіти, не можна закладати ногу на ногу.

Не можна заходити до храму з тваринами чи птахами.

Робити зауваження ближньому, який порушив правила поведінки в храмі, треба тихо і делікатно.

І так треба перебувати в храмі аж до закінчення Богослужіння. Тоді прочитати відповідні молитви, підійти до тетрапода, поцілувати ікони і прикластися до них способом, вказаним вище, і спокійно йти додому.

Коли пророк Мойсей, після розмови з Господом Богом, сховався з гори Синай, то змушений був закривати своє обличчя, бо ізраїльтяни не могли витримати того сяйва, яке воно випромінювало.

Вийшовши з храму, ми повинні відчувати певне одухотворення, бути розігріті Божою благодаттю, одержати певний духовний заряд Божої благодаті. Якщо воно так є – подякувати Господу Богу за його милість і ласку та намагатися заховати цю благодать і настрій якнайдовше.

Не можна, вийшовши з церкви, збиратися гуртками, курити тютюн (християнам взагалі не можна курити тютюну), обмовляти священика чи інших людей. Також не можна християнам сквернословити, а особливо після Богослужіння і коло храму. Така поведінка після участі у св. Богослужінні свідчить, що ці люди в церкві не молилися, що вони, будучи в храмі Божому, продовжували знаходитися в темряві гріха, під владою диявола і що їхні душі заскоруплі в гріхах так, що благодать Святого Духа не проникла в них і не очистила їх із скверни гріховної.

Що стосується куріння і сквернослів'я, то з цими негативними і

грішними явищами треба вести нещадну боротьбу до повної перемоги.

Тож користаймо з Божих храмів не на осудження собі і вічну погибель, а на духовне зростання в Божій благодаті і вічне спасіння.

ПРО ПІСТ

Християнське життя і осягнення вічного спасіння є неможливим без неустанної молитви, підкріпленої постом. Деякі люди кажуть: «Та тепер постимо, бо не маємо за що купити собі поживу, ось і постимо». Таким людям треба поспівчувати і в міру можливостей матеріально допомогти. Однак це не піст. Постом називаємо стриманість або цілковите невживання тієї чи іншої їжі тоді, коли людина має що їсти і пити, але з вищих спонук, заради Христа, на якийсь час відрікається їжі або зменшує її кількість і якість.

Християнський піст – Божа установа. Заповідь посту дана людям (Адаму і Єві) в раю; вона повторена в Новому Завіті. Учні Христові не зберігали старозавітних постів (в пам'ять падіння Єрусалиму і ін.). Коли Спасителю із здивуванням вказали на це, Він відповів: «Чи можуть постити весільні гості, коли з ними жених. Коли віднімуть від них Його, тоді будуть поститися ...» (Мк.2:18-20). По слову Божому, християни постять в пам'ять про свого Спасителя, і то не свавільно, а в дні і часи, установлені Святою Апостольською Церквою.

Впродовж посту християни не тільки не їдять скоромної поживи (м'яса, масла, молока, сира, яєць і т.п.), але і всяку іншу поживу повинні вживати з певними обмеженнями і в визначений церковним уставом час. Перш за все, це кожна середа і п'ятниця впродовж року, за винятком загальниць. У середу – на пам'ятку про зраду Христа Юдою, в п'ятницю – на пам'ять про страждання і смерть Христа на хресті.

В давній Церкві християни всю ніч перед середою і п'ятницею проводили в молитовному чутті на Богослужінні. Потім вони нічого не їли і не пили до нашої третьої години по полудні (коли на хресті помер Христос). В давнину слово «піст» не означало, як тепер, перехід від скоромної поживи на пісню. Тілесний піст тоді розуміли як цілковите втримання від їжі. Постники їли тільки ввечері пісню страву для зміцнення своїх сил.

Крім середи і п'ятниці, строгого посту слід дотримуватись і в святий Великий Піст. Колись християни в такий час суворо постили. Їли один раз на добу, і то ввечері (по заході сонця). Тим вони дуже відрізнялися від поган, які часто їли.

За свідченням історика Церкви святого Єпіфанія, «давні християни в Великий Піст спали не інакше, як на землі, проводячи час в ціломудрії (цілковитій стриманості від подружніх інтимних стосунків), в терпінні, в сухояденні, в молитвах, бдінях (чутті), постячи і умертвляючи своє тіло».

Олія (рослинна) в святім Великім Пості дозволяється в суботу і неділю, а на будні дні – тільки немичним (дітям і хворим). Споживати рибу в Великому Пості дозволяється на свято Благовіщення і в Цвітну Неділю. В Лазареву Суботу дозволена рибна ікра.

Пізніше Церква встановила ще інші багатоденні пости: Різдвяний (40

днів) перед празником Різдва Христового, Успенський (1-14 серпня – старий стиль) до празника Успення Пресвятої Богородиці і Петрівка, на честь святих Апостолів Петра і Павла (від неділі всіх святих (з понеділка) до празника святих Апостолів). Кожному з цих постів відповідають уставні правила стосовно поживи, які містяться в Типіконі. Так, Успенський піст за суворістю прирівнюється до Великого Посту. В Різдвяний і Петрів пости є дні, коли християни споживають олію і рибу. В суботи і неділі – олія і риба, вівторок і четвер – тільки олія. А в святкові дні серед Різдвяного і Петрового постів дозволяється олія і риба.

Крім вже сказаного, є ще одноденні пости, в які належить постити так, як в середу і п'ятницю: Усікновеніє глави святого Йоана Предтечі, Воздвиження Чесного Хреста Господнього, Навечерія Різдва Христового і Богоявлення. Треба ще сказати про часи духовної радості, в які не можна справляти гучних забав, хоч посту немає. Це дні: від празника Христового Різдва до Богоявлення і від Пасхи до Томиної Неділі.

Піст не є самоціллю, а лише засобом до осягнення чеснот християнського життя. Піст тілесний (зовнішній), щоб досягнути своєї мети, повинен супроводжуватися постом духовним: смиренням, покорою, неосудженням інших тощо. Піст має завдання сприяти виростанню чеснот: любові до Бога і ближнього, покори, смирення, лагідності, доброти, терпеливості, святої чистоти і інших.

Преподобний Йоан Кассіан говорить: «Ми не покладаємо надії на самий піст. Він не являється сам по собі добром, або сам по собі необхідний. Він з користю дотримується християнами для придбання чистоти серця і тіла, щоб, притупивши тілесне жало, людина придбала умиротворення духа». За допомогою посту християнин підпорядковує тіло духові.

В Христовій Церкві піст є загальною установою, тобто для всіх: монахів і мирян, царів і бідняків, дорослих і дітей. Але він не є самим тільки неприємним обов'язком або карою, його слід розглядати, як засіб до спасіння, своєрідні ліки для кожної грішної людської душі. Святий Йоан Золотоустий пише: «Піст від себе не відштовхує ні жінок, ні людей похилого віку, ні юнаків, ні дівчат, ні навіть малих дітей, але всім відкриває двері, всіх приймає, щоб всіх спасти».

Чи треба дітям постити? Треба, як і дорослим. Дітям потрібно вчитися підкоряти тіло духові. Як і дорослим, через стриманість в їжі, треба вчитися втриманню від усякого зла. Дітям також треба зростати в послухові святій Церкві. Повторимося: **піст не стільки мучення людини і покарання, скільки допомога в боротьбі з гріховними пристрастями і дияволом.**

Дітей називають ангелами. В якійсь мірі так і є. Але чи всі діти і завжди є такі? Хіба ми часом не бачимо як дитина вимагає сповнення свого бажання всупереч волі батьків, кричить і пищить, кидається на підлогу і б'є ногами? Або з яким недобрим, злорадно цікавим виразом обличчя вона шарпає маму за волосся? Або як старші діти мучать тварин. Деякі з них знають і злодійство, і нечисті помисли, і заздрість. Багато з них вміють обдурювати...

Певно, що в порівнянні з дорослими вони ближчі до ангельського світу. Грішні пристрасті в них ще не закоренились, не стали «другою природою». Але жодна дитина не вільна від гріха – це дає про себе знати первородний

гріх. Тому духовна користь посту для дитини очевидна.

В дитини піст – це не відсутність їжі, а тимчасова її зміна. Така зміна їжі дає їй можливість вправляти силу волі. Перехід на пісну їжу вимагає певного духовного зусилля, прояву влади над своїми хотіннями, що дуже корисно для неї. Це робить дитину витривалішою, сильнішою, готує до зустрічі з неминучими життєвими труднощами, до майбутньої боротьби з гріховними пристрастями і дияволом. В християнських сім'ях постять разом і батьки, і діти. Звичайно, діти – з певними послабленнями. Діти, які звикли постити, будуть слухняні і добрі.

Мета посту буде досягнута, коли дитина не тільки замінить один вид їжі на інший, але і обмежить себе в розвагах, наприклад, відмовиться в певні дні від ласощів, гучних забав і перегляду телепередач.

Чревоугодіє – великий гріх у всіх, в тому числі і в дітей, і дуже шкодить в духовному житті людини, як дорослої, так і дитини. Цей гріх виступає тоді, коли людина їсть або п'є не з розумної тілесної потреби, а щоб догодити своєму смаку. Святі Отці це називають гортанобісієм і чревоугодієм.

З якого часу дитина повинна постити? В життєписі преподобного Сергія Родонежського говориться, що в середу і п'ятницю, ще будучи немовлям, не ссав грудей матері. Як мати спожила м'ясну страву, він також, як майбутній монах, не ссав грудей, і в ті дні залишався зовсім без поживи. І повторювалося це не раз і не два, а завжди... Звичайно, що це випадок чудесний, це дитина по благодаті Божій знала коли постити. А як зі звичайними дітьми? Деякі досвідчені духовні отці вважають, **що з двох з половиною років дитина вже повинна постити**. Дитя вже до цього часу є достатньо зміцнілим і може усвідомити, коли мати йому скаже: «Сьогодні не можна, сьогодні піст». І діти, оскільки вони ще не зіпсовані, такі слова приймають серйозно.

Ось приклад з розповіді одного з духовних дітей Старця Олексія (із Зосимової пустині): «Влітку 1913 року ми перебували в тестя у селі. Нашому Сергійку було тоді три з половиною роки. Духовний отець рекомендував привчати дітей постити з двох з половиною років і наш Сергійко вже один рік постив у всі середи і п'ятниці. Піддавшись намовам тещі, ми дозволили йому цього літа в середу і п'ятницю пити молоко, пояснивши, що це «для здоров'я». І він нас послухав. Одного разу Сергійко, прокинувшись, розповів, що бачив уві сні о. Олексія, який, поблагословивши його, спитав: «Чому ти не постиш?» Розповідаючи це, Сергійко заплакав. І ми знову повернули для нього практику посту».

Отже, діти повинні постити, але їм треба пояснювати потребу посту, про спонуки для посту, щоб дитина постила свідомо і добровільно, щоб мала заслугу посту. Так само треба привчати дитину і до молитви. Батькам інколи треба змушувати дітей до молитви і посту.

А в багатоденні пости: з якого року мають діти постити? Діти, які звикли до одноденних постів, **з сьомого року життя повинні постити** у всі багатоденні пости, звичайно, якщо дитина здорова. Але навіть як дитина трохи хворіє, якусь міру посту повинна дотримати.

Крім вище наведених користей посту (гартування волі, зброя проти

гріховних пристрастей і диявола, зростання в чеснотах християнського життя), піст також є і способом спокутування гріхів. Християнська душа, яка постить щиро і ретельно в ім'я Господа нашого Ісуса Христа, уникне багатьох нещасть, хвороб тощо. Вони часто посилаються Господом на нас у формі покарання за ті чи інші гріхи. Але коли ми за наказом Церкви чи самі добровільно себе караємо, то Господь помилує нас. Ниневітяни тяжко і дуже нагрішили, але після проповіді пророка Йони суворо постили і покутували, і Бог простив їм. Мешканці Ветулії прогнівили Господа Бога і були покарані облогою свого міста Олоферном. А коли стали постити і покутувати, Господь врятував їх через Юдиту.

Треба ще дещо сказати про «злагіднення» і зняття постів. Деякі кажуть: «Тепер пости злагіднені», (щоб не сказати зняті). Уявімо собі таку ситуацію. Воїнів посилають на битву. І їхній командир дає їм завдання: «Ви маєте здобути цю ворожу позицію, а що стосується зброї, то маєте зброєю справжню і іграшкову. Якою хочете послуговуватися, але маєте виконати завдання і залишитися живими». І як ви думаєте, воїни візьмуть справжню зброю чи іграшкову, яка легша і яку вигідніше носити, чи важчу, зате справжню, якою можна захиститися, і не тільки захиститися, але і ворога, в даному випадку – диявола, вибити з його позицій. Саме так розуміли піст справжні християни давніших часів. А як будемо так тішитися злагідненням постів, то яким способом будемо покутувати за гріхи? І як нам не впасти від стріл лукавого, не потрапити в його неволю? Тільки молитвою, справжнім постом і милостинею можемо перемогти диявола і забезпечити собі вічне спасіння.

Як по-християнськи святкувати уродини, іменини і День незалежності?

Іменинник до цього дня готується говінням, сповіддю і в день іменин чи уродин причащається Пресв. Тіла і Крові Христових. Якщо ці дні припадають в піст, гостину переноситься на інші дні, коли немає посту.

А як нас хтось запрошує на гостину в день уродин чи іменин, а тоді є піст, ми, християни, не маємо права брати участі в цій гостині чи забаві, та ще треба пригадати тим, хто нас запрошує, що тепер є, або тоді буде піст і гостину треба перенести на інший час чи день.

Подібно і на День незалежності. В цей день молимося Господу Богу, дякуємо Йому за незалежність, молимося приватно і в храмах, відправляємо подячні Богослужіння, а веселощі з гостиною треба перенести на час після Успенського посту.

«ПРОСТИ НАМ, ЯК І МИ ПРОЩАЄМО»

Петро підійшов до Нього (Ісуса) і сказав: «Господи, скільки разів прощати моєму братові, який згрішив проти мене? Чи до семи разів?» Ісус говорить йому: «Не кажу тобі: до семи, але до сорока разів по сім» (*Мф. 18, 21-22*).

«Гніваючись, не грішіть: нехай сонце не заходить у вашому гніві, і не давайте місця дияволу» (*Єф. 4, 26-27*).

«Нікому не відплачуйте злом за зло, але дбайте про добро перед усіма людьми. Якщо, можливо, і залежить від вас, перебувайте в мирі з усіма людьми. Не мстіть за себе, улюблені, а дайте місце гніву Божому. Бо

написано: Мені відомщення, Я віддам, говорить Господь. Не бувай переможений злом, а перемагай зло добром» (Рим. 12, 17-21).

«Бо якщо ви прощатимете людям їхні провини, то простить і вам Отець ваш Небесний. А коли не будете прощати людям провин їхніх, то і Отець ваш не простить вам провин ваших» (Мф. 6, 14-15).

Господь наш Ісус Христос дав нам молитву «Отче наш», яку переважно всі знають і промовляють під час кожної Божественної Літургії. Але чи багато з нас задумувалися над словами: «Отче наш,... остави нам долги наша, якоже і ми оставляєм должником нашим»? А ці слова закликають нас прощати гріхи не лише наших близьких, але і ворогів, любити їх, а не проклинати. В Святому Письмі сказано: «Усякий, хто ненавидить брата свого, є людиновбивцею» (I Ін. 3, 15). «А вбивця не може ні осягнути Царства Небесного, ні жити з Богом. Не може бути з Христом той, який захотів більше уподібнитися Юді, ніж Христу. Який же то гріх, що не омивається і хрещенням кров'ю?! Який же це злочин, коли його не можна загладити і мучеництвом!» – говорить святий Кипріян.

А святий Касіян каже: «Хто від всього серця не відпустить братові, що согрішив, той цією молитвою буде випрошувати собі не помилування, а осудження».

Та й інші святі повчають: «Хто хоче, щоби Бог швидко вислухав його молитву, той коли стане перед Богом і простягне свої руки до Нього, найперше, навіть перед молитвою за свою душу, повинен від усього серця помолитися за своїх ворогів».

В житті святителя Іоана Милостивого читаємо: «Був в Олександрії один вельможа, який, не дивлячись на всі прохання (увіщання) Божого угодника, не хотів і слухати про примирення зі своїм ворогом. Одного разу святитель запросив його в свою домову церкву на Божественну Літургію. Вельможа прийшов. В церкві нікого із богомольців не було, сам патріарх служив, а на кліросі був тільки один співець, якому вельможа і став допомагати співати. Коли заспівали молитву Господню, разом із ними заспівав і святитель Іоан, але на словах «хліб наш насущний даждь нам днесь» святитель перестав співати і зупинив знаком співця, так що вельможа один проспівав слова молитви «остави нам долги (гріхи) наша, якоже і ми оставляєм (прощаємо) должником нашим...» Тут святитель звертається до непримиреного вельможі і з докором каже: «Гляди, сину мій, в який страшний час і що ти говориш Богові: остави мені, як і я оставляю... А чи правду ти кажеш? Чи простив ти?» Ці слова так вразили вельможу, що він весь в сльозах впав до ніг святителя і вигукнув: «Все, що повелиш, владико, все виконаю». І виконав. В той же день помирився зі своїм ворогом і від всього серця простив йому образу.

Отож бачимо, що Господь віддав суд над нами, можна сказати, в наші руки; від нас залежить ще тут, на землі, найперше визначити міру покарання і рішення суду над собою. Як ми чинимо з ближнім, так і Господь вчинить з нами. Якщо простимо, то і самі отримаємо прощення, бо так Господь і сказав: «Якщо ви будете прощати людям гріхи, то простить і вам Отець ваш Небесний. А якщо не будете прощати людям гріхів їхніх, то і Отець ваш не простить вам гріхів ваших» (Мф. 6, 14-15). Апостол Павло закликає: «Будьте

один до одного добрими, милосердними, прощайте один одному, як і Бог у Христі простив вам» (Єф 4, 32). Святитель Іоан Златоуст каже: «Прости гріхи раба, щоб і тобі отримати прощення від Господа; якщо він дуже тебе образив, то чим більше ти простиш, тим більше і сам отримаєш прощення».

Та не так буває в нашому житті. Ми місяцями, а деколи роками не розмовляємо із своїми ближніми, сусідами, а то й ще гірше: іноді і помирають в гніві на ближнього, так і кажуть: «Та я йому до смерті не прощу». Ваш ворог не гідний прощення?! Але хіба Ісус Христос не гідний того, щоб ви із любові до Нього простили своєму ближньому? Адже Христа вороги розп'яли, а Він молився : «Отче, прости їм... »

А може ви своїм одним тільки словом «прости», щиро сказаним, спасете душу свого ближнього, наведете до Церкви, до віри в Бога?

Посварилися два сусіди, один з них був віруючою людиною, а другий далекий від Церкви. Це відбулося якраз перед Великим постом. Ця віруюча людина готувалася провести Святу Чотиридесятницю в пості, молитві, приступити до Святого Причастя, але ж ця сварка... Що робити? І не винуватий він, здавалося б, чого ще їти принижувати себе, просити прощення як не відчуваєш за собою вини. Але тим не менше, він приходить до сусіда, кланяється і просить: «Простіть мені, грішному. Великий піст приходить, прошу, простіть». Сусід явно не чекав цього... І ось через деякий час вони стають друзями, а потім цей сусід повертається до Церкви.

Таких прикладів прощення образ ми знаємо багато з житій Святих. Так, святитель Тихон Задонський, щоб вгамувати злобу своїх немудрих ворогів, посилав їм подарунки.

Мучитель святого Януарія видумував різні муки для Святого, але сам осліп. І що ж? Незлобивий Януарій помолився за нього до Господа і Господь повернув йому зір.

Та й чи не повинні ми прощати ближньому, коли і самі так часто грішимо перед Богом, самі потребуємо прощення Богом наших гріхів?

А скільки роздорів, гніву ми маємо в наших сім'ях! Сваряться, а іноді й поб'юються, а спитай через що сперечалися, і згадати не можуть. А щоб попросити прощення один в одного, навіть не подумують – гордість не дозволяє. Не кажучи, щоб помолитися за кривдника, як мати блаженного Августина Моніка. Коли її чоловік приходив додому сердитий, чи був чимось незадоволений, вона просто молилася в цей час за нього і не відповідала ні слова в своє оправдання. А ми? Чи не подібні ми до однієї сім'ї. Чоловік із жінкою постійно сварилися. І хоч були ще молоді, але від злості постаріли. І одного разу після чергової сварки, чоловік, грюкнувши дверима, так, що ікона святого Миколая впала з цвяха на підлогу, вибіг на вулицю. Пробігши трохи з такою злістю, раптом сам не знаючи чому, зайшов до храму. І тут підходить до нього дідусь з сивою бородою та питає:

- Що, Стефане, знову воювали?
- А ти звідки знаєш ?
- Так ти весь кипиш. З очей аж іскри бризкають, а з рота – полум'я. « Ну, – думає чоловік, – підожди, зміюко, повернись додому, все волосся видеру! Ось до чого мене довела – вже всі люди бачать!»
- Ні, Стефане. Так ти її не переможеш, – каже старий, ніби думки

читаючи.

- А ти що, секрет якийсь знаєш?
- Знаю, – посміхнувся, – підемо, покажу.

Виходять із церкви, ідуть вулицею.

- Ось, дивись, – показує старий на двох чоловіків, що хочуть важку колоду внести у ворота. Але нічого в них не виходить, бо несуть її поперек і ніхто з них не хоче пройти першим. Сварилися, сварилися, плюнули, кинули колоду і розійшлися в різні боки.

- Ось і ви так один одному не уступасте. Гординя в вас біснується, а вона до добра не доведе. Як і ці з колодою не ввійшли в ворота, так і ви зі своєю гординею в райські ворота не пройдете, – каже дідусь.

Стефан почухав потилицю:

- Ага, – каже, – уступлю я їй, а вона – ні. Чи буде користь?

- Буде, буде! – посміхнувся старий. Бруд брудом не змиєш, вогонь вогнем не загасиш. Тільки покірне слово гнів приборкує.

Поки Стефан думав, дідусь пішов. Пішов і Стефан додому. Тільки ввійшов, а Марфа з лавки підскочила зі скалкою, їй ледве вистачило терпіння, щоб чоловіка діждатися і щоб останнім словом не його «грюкання дверей» було, а її скалка. Замахнулася, а Стефан поклонився їй в пояс і каже з покайням:

- Прости мені, жінко, що в домі у нас не мир, а війна. Моя провина, що не уступаю тобі.

Марфа здивовано дивиться. Ага, думає, хитрість якусь придумав. Але поставила на стіл обід, пообідали. Стефан ні в чому їй не перечить до самого вечора. Тоді це збісило Марфу, давай вона кричати, ногами тупотіти, а Стефан все одне і те ж: «прости» та «прости». А вона думає: що ж це я одна кричу, сіла і давай плакати. А Стефан і собі плаче. І як насіння має потребу в дощі, так і душа потребує сліз, щоб зм'якшити її черствість. Ось і вони, наплакавшись, по-новому на себе глянули і посміхнулись.

І питає жінка Стефана: «А чого ти раптом таким добрим став?»

- Та один дідусь мені колоду показав, це мене перевернуло.

І тут Стефан нагнувся, підняв ікону святого Миколая, поглянув і скрикнув: «Господи! Так це ж він, цей дідусь!»

І після цього чуда стала ця сім'я жити в мирі.

Чи не може кінець цієї розповіді стати прикладом для кожної сім'ї? Бо не так важливо, хто перший попросить прощення: чоловік чи жінка. Головне, щоб прозвучало і стало тим елементом на нашу спрагнену, зранену душу, а ми відповіли: «Бог простить, прости і мені, грішному».

Отож, дорогі, ми повинні всім простити, заглянути в своє серце і осудити найперше себе. Тому будемо всім прощати, терпіти кривди і, дивлячись на могили, що на кладовищі, пам'ятати про те, що ми – наступні. Ці померлі були такими як і ми, намагалися бути багатими, мати честь, славу. Їх вже нема тут на землі, а ми стоїмо, так би мовити, в черзі. Тому погляньмо на небо, залишімо все земне, гріхове, суєтне, шукаймо вічного, горнього багатства.

Творім плоди покайння, шукаймо Царства Божого і правди Його, любімо один одного, навіть наших ворогів. Хто нас ображає, злословить, не

він винен, а диявол, який ввійшов у нього і тиранить його. Треба молитися за нього: «Господи! Ізбави його від лукавого, дай йому розум чистий, верни до нього Ангела-Хранителя, щоби покався».

І дай, Боже, всім нам почути голос Христа Спасителя: «Прийдіть, благословенні Отця Мого, наслідуйте Царство, приготоване вам від створення світу» (Мф. 25, 34).

ПРО ЗГОДУ НАШОЇ ВОЛІ З БОЖОЮ ВОЛЕЮ

Основа і мета євангельського навчання Господа нашого Ісуса Христа полягає в тому, щоб ми, віруючі в Нього, у всіх наших справах, ділах і словах керувалися Божою волею. Спаситель навчав нас цього протягом всього свого земного життя словами і вчинками; прямою бесідою і притчами, і в Своїй Особі залишив нам приклад християнського способу життя. Він завжди був повністю слухняний волі Небесного Отця, цілком підкорявся Його святій волі і навіть тоді, коли вона вимагала від Нього, щоб піддався тяжким болючим стражданням, і страшній смерті на хресті для нашого спасіння. Тому ми, в міру наших сил, повинні Його у всьому наслідувати і особливо підкорятися Божій волі.

Боже об'явлення нас навчає, що нічого в світі не відбувається без Божої волі і Його допусту. Отже всі нещастя і горе людей, навіть і людські гріхи допускаються Божим Провидінням і за їх посередництвом Господь Бог досягає своєї мети – вічного спасіння людини. Ось приклад: Один християнський подвижник дуже переживав у душі великою кількістю несправедливостей які він бачив у житті і молив Господа Бога відкрити йому тайни Божого Провидіння, чому часто благочестиві і побожні люди попадають в біди та нещастя і терплять напасті від злих, а грішники і безбожники торжествують і благоденствують? І одного разу голос йому говорить: „Не досліджуй того, що перевищує твоє розуміння і не намагайся збагнути тайни Божих судів, тому що це недосяжна глибина. Але йдучи тобі на зустріч Бог відкриває для тебе тайни Свогого Правління в одному життєвому випадку”.

І ось немовби в видінні старець опинився над землею коло луки біля якої проходила дорога. З іншого боку луки протікав струмок і було старе дуплаве дерево. Подвижнику було сказано сховатися в дуплі дерева і спостерігати за тим, що буде відбуватися.

Незабаром до потічка під'їхав багач. Він зупинився напиться води і відпочити. Розташувавшись на траві вийняв з корзини мішечок набитий золотими монетами і переліслювши їх знов поклав в корзину, потім звідтам вийняв їду щоб підкріпитись. Коли виймав їду ненароком мішечок з золотом випав на траву, чого він не помітив. Перекусивши лів відпочити, а потім сів на коня і поїхав далі, не знаючи що золото залишилося на траві.

За якийсь час до струмка наблизився інший путник, побачивши мішечок з золотом підібрав його і радісний пішов.

Після недовгого часу показався третій подорожній худий й і убого одітий, очевидно бідний. Він також зупинився біля струмка, набрав води, вийняв з хустки кусок хліба і сів підкріпитися. Ще не закінчив він свого хліба

з'їсти як прискакав перший подорожній, який загубив своє золото. Почервонівши від гніву накинувся на бідного і почав вимагати від нього повернути йому гроші. Звичайно, що бідний відмовлявся, пояснюючи, що не знає про ніяке золото. Однак багач, не вірячи йому, з великої люті почав його бити, аж поки не вбив. Потім обшукав його і не знайшовши своїх грошей огірчений поскакав далі.

Старець спостерігаючи з дупла на це все дуже плакав і шкодував бідака, що невинно постраждав. І знову звернувся до Бога: „Господи, що це все означає? Як може Твоя доброта терпіти таку несправедливість? Багач по необережності згубив свої гроші, випадкова людина ними скористалася, а невинний бідняк заплатив за це своїм життям”.

Потім Ангел відповів подвижнику: „Не сумуй і не думай, що все це відбулося всупереч Божої волі. В житті все відбувається або за Божим допустом, або для виховання і повчання людей, або згідно з Божими планами. Отже цей що загубив золоті монети, – сусід того, хто їх найшов. Останній мав сад вартістю в сто золотих монет, багач з лакіємства змусив його продати за пів ціни. Пострадавши від багача сусід не знаючи кому скаржитися просив Бога щоб Він заступився за нього. Бог так і влаштував: найшовши золоті монети він одержав це, що йому належалося.

Бідняк, який на перший погляд невинно потерпів, в молодих роках сам вбив людину. Потім він щиро покаявся за цей страшний гріх і решту свого життя проводив у покаянні і благочестиво. Однак в душі він мучився за скоєний страшний гріх і просив Бога післати йому таку смерть, якою би він міг спокутувати свій гріх вбивства невинної людини. Звичайно Господь Бог простив йому бачачи його щире покаяння, однак допустив умерти такою смертю, щоб увінчати його страдницьким вінцем, як він сам цього бажав.

Вкінці лакомий багач, згубив свої гроші був покараний за своє грошолобство тим, що Бог допустив йому впасти в страшний гріх вбивства, за що він отямившись дуже щиро почав каятися, роздав все своє багатство бідним, покинув світ і став покутувати в одному з монастирів”.

Божя воля стає відомою для нас через Божий Закон, церковні постанови, а також за посередництвом розпоряджень і наказів законно вибраних і поставлених істинно живучих по-християнськи і право віруючих духовних пастирів і духівників. Їх, як Божих заступників, ми повинні слухати. Крім того, особливо в певних випадках життя, нам часто треба звертатися безпосередньо до Господа словами: «Господи, научи мя творити волю Твою, яко Ти Єси Бог мой» (*Псал. 142, 10; Славословіє на Утрени*). Святий Апостол Павло біля Дамаску кликав: «Господи, що велиш мені робити?» Ісус йому відповів: «Іди до Дамаску – там тобі скажуть що маєш робити». І Христос Апостолу Ананії доручив зайнятися Савлом (*Дії. 9, 6*). Таких прикладів у священній історії багато.

Надзвичайно корисним і необхідним для нас є у всьому віддатися Господу Богу без застереження і покластися на Нього цілком і повністю: у всіх наших справах, проблемах і турботах, і надіятися, що Він все влаштує так, як для нас найліпше. І тому нам треба бути у всьому слухняними Господу нашому і Спасителю Ісусу Христу – нашому Учителю, Наставнику і Керівнику. Для того треба нам себе вести так: нікому не заздрити, на нікого,

а тим більше – на Бога, не нарікати, нікого не осуджувати, тішитися чужим щастям, хоч нам ведеться не так добре, як іншим, любити всіх людей, в тому числі і ворогів, всі свої обов’язки виконувати чесно, не боятися труднощів і страждань, бути покірними і смиренними, не возноситися над іншими і т. п.

Христос Господь, послухний у всьому Своєму Небесному Отцю, каже: «Я зійшов з неба не для того, щоб творити Мою волю, але волю Того, хто мене послав» (Ін. 6, 38). «Моя їжа – виконувати волю Того, хто Мене післав і здійснити Його справу» (Ін. 4, 34). А в молитві «Отче наш» ми молимося, виявляючи наше бажання словами: «Да будет воля Твоя яко на небеси і на землі...» Прикладом для нас як треба підкорятися Божій волі є святі Апостоли, які, слухняні словам і науці Господа нашого Ісуса Христа, покинули все: дім, родину, відповідну працю – пішли голосити Христове Євангеліє поміж усі народи. Бо така була воля Господа Ісуса Христа. Їм за це довелося багато витерпіти поневірянь, побоїв, ув’язнень, а вкінці – мученичу смерть. Так само чинили й інші істинні християни. Понад усе вони берегли євангельську науку і були стійкі у вірі. Їм також довелося витерпіти жахливі муки і загинути мученичою смертю. І що вкрай важливо, вони, йдучи на смерть з радістю, заохочували і своїх дітей, рідних та знайомих, щоб вони не захитались у святій вірі, і якщо Господь так захоче також прийняли страждання і смерть за Нього.

Істинно праведну, віддану Богові людину не бентежить ніяке горе, ніяке нещастя. Святий Йоан Золотоуст говорить, що найбільше нещастя – прогнівити Бога. Людину, вільну від тяжкого гріха, ніщо не кидає в печаль: ні зневага, ні очорнення, ні інші прикрощі, але з нею буває так, як з іскрою, кинutoю в море, яка одразу ж гасне. Так кожне нещастя і горе, коли попаде на чисту і праведну совість, – зникає. Отож серце кожного з нас хай завжди буде відірване від землі і звернене до Єдиного Бога, як Найвищого Вічного Добра. Живімо згідно з Божою волею до такої міри, щоб ніщо, що з нами відбувається в житті, нас не кидало в гордість або в печаль та не гнітило нас, щоб ми завжди зберігали внутрішній спокій в будь-яких обставинах життя і були вище земних утіх і печалей.

Коли християнин приносить свою волю в жертву Богові, повинен бути в стані Божої благодаті, тобто вести життя по-можливості безгрішне, виправляючи його постійним покаанням, і тоді ця жертва буде Богові приємна.

Істинне сердечне підкорення себе Божій волі у всіх подіях, які з нами в житті відбуваються, чи вони приємні, чи прикрі, – створюють нам почуття перебування в небі завдяки любові, якою така християнська душа любить Господа Бога – свого Творця і Вседержителя – та у всьому на Нього покладається.

Пресвята Діва Марія, яка цілком і повністю віддала себе Божій волі, дає нам приклад уповання на Господа Бога. Святий Йосиф, Її Обручник, побачив Її вагітною, збентежившись, задумав Її відпустити. Вона ж мовчала і коли не виправдовувалася, а чекала, коли Господь Сам розв’яже Її проблему. Адже ж це, що Вона готувалася стати Матір’ю Божого Сина, було Божою справою. І Господь повідомив святого Йосифа: «Це, що в Ній зачалось, – від Святого Духа». Таким чином, проблему було знято. А якби Вона сама почала

пояснювати, що сталося, не знати чи святий Йосиф їй повірив би. За прикладом Божої Матері так само поступали багато Божих Угодників. Коли їх осуджували, очорнювали, приписували їм тяжкі гріхи – вони не дуже себе уневиннювали, а більше покладалися на Бога, що прийде час і Господь Бог відкриє їхню невинність. Так і ставалося, хоч до цього часу вони змушені були багато втерпіти.

Віддана Богові людина живе не для себе, але для служіння Богові та людям і тому не присвоює собі права вибирати між життям і смертю, але одне й інше залишає для вибору Богові. Наше життя і смерть – обоє знаходяться у премудрій і всеблагій Божій волі. Тільки Богові відомо що кориснішим є для кожного з нас: жити чи вмерти. Тому ми повинні з вдячністю за Його милість до нас радо приймати як життя, так і смерть.

Яка шкода! Багато людей в цьому світі дуже багато терплять, переносять життєві прикрощі, незручності і тягарі, але ніякої користі і полегші за те не мають, тому що не звертають уваги на істинну причину цих нещасть – це гріхи і беззаконня. Вони нарікають одні на одних, а навіть на Самого Бога. А Бог допускає ці випробування для їхнього добра: покаяння, виправлення життя і вічного спасіння. Він цим допустом немов говорить голосом з неба і вказує на Свою в цій ситуації волю: «Я хочу, щоб ви почули ці удари і покалися». Люди ж, немовби затикають свої вуха, не задоволені цим, і якщо могли б, ухилилися б від цих ударів. Ось це і є власна воля, суперечна з Божою. Так вів себе нерозумний розбійник на хресті ліворуч Ісуса Христа – після мук розп'яття пішов до пекла на вічні муки. Розсудливий розбійник покався, прийняв муки і смерть як покуту за свої гріхи і злочини, звернувся до Ісуса Христа словами: «Згадай мене Господи, коли прийдеш у царство Твоє!» І почув потішаючі слова: «Ще сьогодні будеш зі мною в раю» і в числі перших спасених увійшов до нього. Чи і нам в покайнанні не наслідувати цього розбійника!

Свою незгоду з Божою волею виражають люди коли нарікають на зимно і спеку, на непогоду, на різні нещастя в тому числі і всенародні, а вони походять з Божої волі і допусту. Читаємо в житіях святих Отців, що рілля в одного праведного хлібороба родила краще, як земля його сусідів. Коли спитали його, яка цьому причина, він відповів: «Не дивуйтеся, що так мені щастить, бо я все дістаю від Бога таку погоду, якої собі бажаю». «Як то, яким чином?» – допитували люди. «Ось як, – каже він, – Я не бажаю ніколи іншої погоди, як лиш такої, яку мені Бог посилає. А тому, що я хочу того, чого хоче Бог, він дає мені такі плоди яких я бажаю».

Люди, замість каятися в своїх гріхах і беззаконнях, просити в Бога помилування, наріканням ще більшу кару на себе стягають.

Чому людська воля така схильна противитися Божій волі? Причина в тому, що диявол має собі до послуги двох служителів, гірших від себе, які впливають на нашу волю – тіло людини і грішний прелюбодійний світ. В похитливому тілі диявол розпалює пожадання, а грішний світ, щоб вони (ці пожадання) не погасли, підсилює їх модою, покриває своїми звичаями, так званою пристойністю і т. п. Від тіла походить багато гріхів і беззаконній, а грішний світ (зіпсовані люди) їх ще більше провокують неморальними забавами, веселощами, розвагами, знову тією ж модою і т. п. За всім цим

стоїть лукавий диявол з полчищами нечистих духів, які саме і цьому всьому негативному сприяють.

Воля ні ангела, ні людини не може бути доброю, якщо вона не згідна з Божою волею. Наскільки наша воля більше погоджується з Божою волею, тим вона є ліпшою, добрішою і досконалішою. І навпаки: чим менше вона підкоряється Божій волі, тим вона є гіршою і злішою. Блаженний Агустин каже: «Дивіться, як багато людей суперечать Богові, як багато таких, що їм не подобаються Божі діла. Але якщо Бог що-небудь робить всупереч людській волі, то Він є Господь-Владика і знає, що робить. Він більше звертає увагу на нашу користь, особливо вічну, ніж на наші бажання, які переважно є злими. Ті, які бажають більше жити за своєю волею, ніж за Божою, хочуть схилити Бога до своєї волі. В молитві кажуть: «Да будет воля Твоя ...», але насправді хочуть, щоб сповнилася їхня воля, а не Божа».

Коли ти здоровий і все тобі гаразд, тобі Божа воля приємна, але коли ти хворий, чи щось інше терпиш, вона для тебе гірка. В такому випадку ти не правий, тому що не бажаєш годитися з Божою волею, а бажаєш, щоб воля Божа згоджувалася з твоєю. Треба також підкорятись Божій волі і тоді, коли ми відчуваємо душевне спустошення, порожнечу. Не падати в смуток, депресію і знеохочення, бо саме цього хоче диявол, щоб ми знеохотилися в служінні Богові і почали занедбувати справи нашого вічного спасіння.

Є люди, ніби християни, які не те, що не погоджуються з Божою волею, але ще й відверто їй противляться. Ось пророк Йона не послухався Господа, не пішов у Ніневію закликати людей до покаяння, втікав від свого обов'язку кораблем, аж допоки не опинився в череві морського звіра (*Йона 2, 1*). Таких людей є дуже багато, але не кожному з них Бог дає ласку покаяння і можливість після того виконати Божу волю. Більшість із них, відкинуті Богом, пропадають на віки.

У всіх християн повинно лежати на умі і серці єдине бажання – хай буде у всьому Божа воля. Про це тільки вони повинні і дбати. Безбожний чоловік каже: «Хай буде Божа воля», тільки тоді, коли в нього все гаразд. Навпаки: благочестивий, побожний чоловік з вдячністю приймає з Божих рук і убогість-нестаток, і хворобу-недугу, і безчестя-зневагу, і чи лежить на смертній постелі – за все дякує Богові і, за праведним Йовом многострадальним, каже: «Бог дав, Бог взяв – хай буде ім'я Господнє благословенне» (*Іов. 1, 21*). Праведна людина ніколи не каже: «Чому Бог саме зі мною так поступив? Чому мені відібрали добре ім'я і славу? Чому терплять мої найдорожчі? Чому умираю саме такою смертю, в такому віці, в таких умовах, за таких обставин?..» Треба годитися з Божою волею у всьому, що стосується смерті нашої особистої і наших близьких. Завжди треба бути готовим на такий спосіб смерті і на такий день і час, як це Господу Богу подобається. Щасливі ті, які цілком і повністю годяться з Божою волею. «Тим, які люблять Бога, усе спідвіє на добро» (*Рим. 8, 28*). Праведна людина за все дякує Богові та у всьому годиться з Його волею. Для праведника Божа воля – все його добро, щастя і спасіння.

Деякі люди ставлять Господу Богу умови. Наприклад, кажуть: «Та я готовий терпіти цю хворобу, чи інше нещастя, але не можу дивитись, як мої діти чи рідні коло мене мучаться, що я тягарем для родини і мого оточення,

що з мене не має ніякої користі». Що відповісти їм на це? Чи Господь Бог не знає, що їм важко? Але якщо ти годишся з Божою волею, то й твої рідні також повинні з нею погоджуватися. Зрештою, за те, що вони ходять коло тебе, служать тобі, Господь порахує їхні добрі вчинки і нагородить їх небесними та земними дарами. А ти неси свій хрест з усім, що до нього прив'язане. Ісусові Христові було б легше нести свій хрест, якби Його не поганяли побоями, штурханами і іншими зневагами. Але Господь наш Ісус Христос всі ті муки як цілість переносив за наше спасіння. Отже і ми терпеливим несенням нашого хреста з усім, що до нього прив'язане, віддаючись у всьому Божій волі, досягнемо вічне спасіння.

Бог у Своєму Провидінні непомильний і не залишає в нужді тих що уповають на Нього. Він сповняє всі Свої обітниці. В цьому нас переконують історичні приклади всіх віків. Хай не падає хто-небудь із нас духом, але навпаки підносимся нашою надією до Всемогутнього Господа Бога, покладаючи на Нього всі наші турботи і проблеми. А Він все влаштує для нашого дочасного і особливо – вічного добра.

Також треба знати і пам'ятати, що, живучи в світі у кожному становищі і званні, наше життя наповнене ворожими нападами, бідами і скорботами, бо ми живемо на місці вигнання і плачу внаслідок гріхопадіння наших прародичів Адама і Єви. Христос наш Господь і Учитель сказав Своїм учням: «В світі будете мати скорботи, але бадьоріться – Я переміг світ» (*Ін. 16, 33*). А св. Апостол Павло каже: «Всі, що хочуть жити побожно в Христі Ісусі, будуть переслідувані» (*1 Кор. 10, 13*).

Коли тебе зустріне якесь нещастя зараз звернися до Бога і відкрий Йому своє серце з твоїми стражданнями та болями. Все Йому розкажи і проси в Нього допомоги. Страждань твоїх перед людьми не поспішай відкривати, бо якщо не приборкаєш і не стримаєш язика, то легко можеш нажити собі додаткову біду і переживання. Не нарікай на твоїх кривдників. Бог про все це знає і кожному віддасть по його ділах. Якщо терпиш невинно – тішся, що Господь сподобив Тебе бути подібним до Свого Сина, Який терпів невинно, і до святих Божих Угодників, які дуже невинно потерпіли, і молися до Них, щоб тобі допомогли з християнською витривалістю винести цей життєвий хрест. А якщо терпиш заслужено – приймай твоє страждання як покуту за свої гріхи, якою в якійсь мірі загладиш свою провину і одержиш умиротворення духу.

Нагородою для уповаючих на Господа є їх тихе і сумирне життя. Істинно і незмінно уповаючий на Господа Бога здійснює свої справи, хоч би вони були дуже різноманітні і важкі, без всякого сум'яття і спокійно: в різних неприємних пригодах не падає в зневіру і заховує спокій. Небесний Отець так піклується тими людьми, які Йому без застереження віддалилися, що коли вони бувають позбавлені людської помочі – посилає їм Свою небесну допомогу. Наприклад, святому Пророкові Іллі Господь посилав ворона, щоб йому приносив відповідну і потрібну поживу.

Всі неприємні і супротивні явища, які трапляються в житті християнина, якщо він уповає на Господа – Божим Провидінням мудро скеровуються на добро. Єгипетський Йосиф дуже постраждав від рідних братів, потім від лукавої і розбещеної жінки Пентефрія, але Господь Бог все

це обернув на його прославу та рятування від голодної смерті його батька, братів, єгиптян і інших людей.

Отож, хто уповає на Господа – вівік не посоромиться.

СЛОВО ДО ХВОРИХ

Згідно навчань св. Отців і Учителів Церкви всі люди мали бути здоровими і з земного раю повинні були переходити в Небесне Царство, щоб щасливо і вічно жити. На жаль, наші прародичі через гріх впровадили в життя людей хвороби і смерть. Втім, на щастя, смерть настає не після кожної хвороби.

Від найдавніших часів Господь Бог дарував людям ліки і лікарів. В наші часи в людському суспільстві є лікарні, в яких хворі люди за милістю Божою лікуються від своїх недуг і за ласкою Божою здорові повертаються додому. Інші лікуються в домашніх умовах під наглядом лікарів.

До Господа нашого Ісуса Христа одного разу принесли спаралізованого чоловіка з надією, що Він зцілить його. Ісус поглянув на нього і сказав: «Сину, прощаються тобі твої гріхи!» І потім додав: «Вставай, візьми ложе твоє і йди до свого дому!»

З цього бачимо, що хвороба та смерть є карою за гріх не тільки наших прародичів, але в багатьох випадках і за наші власні гріхи.

Людина складається з тіла, яке ми бачимо, і розумної безсмертної душі, якої ми не бачимо, але вони між собою тісно пов'язані. Отож здоров'я або хвороба душі (гріх) дуже, а навіть вирішальним способом впливає на здоров'я чи нездоров'я тіла.

Душа є здоровою тоді, коли знаходиться в стані Божої благодаті. Але коли душа внаслідок гріхів позбувається Божої благодаті, це робить людину відкритою для різних нещасть і хвороб.

Отже, коли ти захворієш, або трапиться якесь інше нещастя, то перш за все піднеси думку і серце до Господа Бога, зроби іспит совісті і розглянь своє життя, чи не лежать на тобі якісь особливо тяжкі гріхи або, можливо, і злочини. Без Божої волі або допусту хвороба або інше нещастя не впали на тебе. Може Господь Бог віддав тебе, тобто твоє тіло, за словами апостола Павла, сатані або злим людям, щоб спаслася душа (*1 Кор. 5. 5*).

Перш усього в такому випадку треба тобі прийняти ці скорботи як з рук самого Господа Бога, не нарікати на нікого, не шемрати або проклинати, як це робив нерозумний розбійник, душа якого після тяжких мук розп'яття пішла на вічні муки до пекла, але, як мудрий розбійник, покаятися, Господа Бога перепросити за тяжкі гріхи, покликати священика, добре висповідатися, прийняти Святе Причастя Тіла і Крові Христових, одержати св. Таїнство Єлеєосвячення і віддатися на Божу волю.

Між тим, продовжувати лікування і молити Господа Бога, і Матір Божу, і св. Божих Угодників про повернення до здоров'я і повноцінного життя, щоб решту днів, місяців і років свого життя присвятити істинному покаяттю, інтенсивному служінню Господу Богу і здійснюванню свого вічного спасіння. Дуже часто буває так, що після покаяття і одержання св.

Таїнств здоров'я повертається.

На превеликий жаль і шкоду хворих людей, в нашому народі побутує дуже шкідлива думка, переконання і практика кликати священика, коли вже людина помирає. Священика ж треба просити на початку хвороби, щоб покаяння і святі Таїнства сприяли успішному лікуванню і поверненню здоров'я.

Але, коли за Божою волею хворий не поправляється, ще раз просити священика, щоб приготував хворого до переходу у вічність. Просити священика, коли тяжко хвора, вмираюча людина ще має свідомість, може сповідатися і прийняти Святе Причастя як напуття на дорогу до вічності. Кликати священика слід завчасу, щоб мати якийсь резерв часу для себе, щоб знайти священика, і для священика, щоб він мав можливість прийти.

Опікуни хворого і умираючого, наберіться відваги і не бійтеся йому (їй) делікатним, але ясным способом дати зрозуміти, що він (вона) може померти, а тому хай готується до Божого Суду. Обманювати хворого до останнього, мовляв: «ти вийдеш з цього і будеш жити» і т. п. – тяжкий гріх і злочин опікунів вмираючої людини. То так як би людину, яка опинилася на краю прірви, не попередити про небезпеку. Бо коли прийде священик до ще дихаючого мерця, з цього вже не буде великої користі.

Кожна людина повинна дбати про постійну чистоту душі і прагнути знаходитися в ласці Божій та бути готовою здати звіт зі свого життя, але особливо це стосується тяжко хворої людини. Також, хоч перед смертю необхідно помиритися з своїми ворогами і простити їм. Проаналізувати свою совість (іспит совісті), пригадати всі свої гріхи, а особливо тяжкі. Може тяжать тобі на совісті ще не сповідані гріхи, колись затаєні або забуті, особливо це стосується гріхів молодості. Із щирим жалем висповідайся з них і очисти свою душу. Добре і порадно, якщо є на це підстава, зробити сповідь з цілого життя. Бога переблагати і плекати надію на прощення, хоч би ці гріхи були найстрашніші. Покладай надію на Боже милосердя і доброту, пригадавши собі розбійника, що покався, Марію Магдалину й інших осіб зі Священної історії і житій Святих. Нема таких гріхів, яких Господь Бог не міг би простити за умови щирого покаяння і жалю за гріхи. Щире і сердечне покаяння та надприродний досконалий жаль за гріхи очистять душу з них, хоч би і з поважних причин не було священика, як це траплялось в часи воюючого атеїзму.

Також дуже важливою справою для вмираючої людини є завчасу, коли ще розум ясний, зробити порядок з дочасними речами. Щоб твої рідні уникнули непорозумінь, сварок і судів у майбутньому, зроби справедливий заповіт перед відповідними на це представниками влади (нотаріус, голова сільради). В заповіті не забудь щось призначити на своє посмертне поминання.

Якщо на твоєму майні тяжить людська кривда, несправедливий набуток, то чим скоріш чуже добро поверни його власникам, щоб не довелося тобі сплачувати чужу кривду за порогом вічності.

Якщо ти залишаєш дітей сиротами, пам'ятай, що Господь Бог знає про це і буде ними опікуватися а коли ти, завдяки покаянню, підеш туди де всі Святі спочивають, то звідти зможеш допомагати їм своїми молитвами.

Якщо твоя недуга посилиться і смерть буде заглядати тобі в очі, не втрачай відваги, не впадай в розпуку, до якої будуть тебе штовхати злі духи а покладай надію на Боже милосердя, заступництво Божої Матері, святого Ангела Хоронителя і інших св. Ангелів і святих Божих Угодників і сподівайся на Божу милість, вічне спасіння і Царство небесне.

Звичайно, в хвилі смерті злі темні сили – нечисті духи – будуть намагатися тебе занапастити, штовхати до безнадійності і розпуки, вказуючи на тяжкі гріхи, мовляв, такого Бог тобі не простить. Ти проти них боронися упованням на Боже милосердя і доброту, звертайся безперестанку думкою і серцем до Господа Бога, Матері Божої, св. Ангела Хоронителя і св. Божих Угодників з стрілистими молитвами.

Тримай, або інші хай тримають перед тобою Чесний Хрест Господній з образом розп'ятого Спасителя, ікону Матері Божої і запалену Стрітенську свічку і часто крім інших стрілих молитов повторюй: „Господи в руки твої віддаю дух мій”. І спокійно переходь до Небесної Батьківщини, де тебе з любов'ю чекають.

СВЯТЕ ТАЇНСТВО ПОКАЯННЯ – СПОВІДІ

Св. Тайну Покаяння встановив Господь Бог. Він Сам закликав до покаяння наших прародичів, які згрішили ще в раю (*Бут. 3, 8-14*), а пізніше братовбивцю Каїна (*Бут. 4, 9-11*). Ще у Старому Завіті Господом Богом було наказано визнання гріхів (*Чис. 5,7 Лев. 5,5*). Перед виходом у світ Спасителя, св. Йоан Предтеча приймав зізнання у гріхах від тих, котрі приходили до нього хреститися (*Мт. 3,1-6*). Також Сам Ісус Христос, якому Бог Отець дав всяку владу на небі і на землі (*Мт. 28, 18*) і передав весь суд над людьми (*Йн. 5, 22*), дав апостолам своїм надзвичайну владу і право духовного суду, кажучи їм: «Прийміть Духа Святого, кому простите гріхи, тому простяться, кому затримаєте, тому затримуються» (*Йн. 20, 22-23*).

Апостоли завжди користувались тим правом і застосовували його в Таїнстві Покаяння, бо ж в «Діяннях» говориться: «Багато з тих, що увірували, приходили, визнаючи і відкриваючи діла свої» (*Дії 19, 18*). Владу в'язати і розрішати гріхи людей, дану св. Апостолам Ісусом Христом, св. Церква так само приписує наступникам апостолів – єпископам і священникам. Св. Златоуст говорить: «Отець весь суд дав Сину (*Йн. 5, 22*), а Син весь суд віддав священникам.» Тому тільки єпископи і священники, як приємники апостолів, мають право здійснювати Тайну Покаяння і відпускати гріхи тим, які каються.

Покаяння є одне з семи св. Таїнств, встановлених Ісусом Христом. Християнин, щиро і сердечно розкаюючись у своїх гріхах, з наміром поправити своє життя, з вірою в Христа і надією на Його милість усно визнає всі свої гріхи перед священником, який також усно розрішає його з гріхів.

При видимому вияві прощення священником, каятника невидимо розрішає Сам Христос і він знову стає невинним і святим, як після хрещення.

Спочатку покаяння відбувалося тільки під час принесення зовнішніх очищувальних жертв. Пізніше пророки стали вимагати при покаянні і

внутрішньої переміни, тобто щоб віруючий почав жити святіше. В Євангелії покаюння розуміється вже як відродження, повна переміна єства.

В апостольські часи було два види покаюння: таємне – перед священиком, і відкрите, прилюдне, – перед всією церковною громадою.

За вимогою церкви, публічно покаятися мали ті, хто здійснив святотатство, вбивство, блудодійство-розпусту, кровозмішання, образу Величності і фальшивомонетники.

Термін публічного покаюння був дуже довгим. За правилами Петра Олександрійського, для упавших воно продовжувалося 4 роки, за правилами Анкирського Собору – 6 років, за правилами I-го вселенського Собору – 20 років. Іноді, на прохання цивільної влади, термін покаюння скорочували, а деколи скорочення терміну відбувалося за рішенням Церкви.

У Святій Христовій Церкві християнин, звичайно, приступає до сповіді у Великому Пості, а також у Різдвяний піст, Петрівку і Успенський піст, а по можливості і частіше.

Святий Серафим Саровський заповідав своїм послушникам обов'язково сповідатися і причащатися у всі пости і в найважливіші 12 свят року, і не треба мучити себе думкою про власну недостойність, «оскільки не можна пропускати можливості, а найчастіше користати з ласки, яка дарується причастям Святих Христових Тайн. Старатись, по можливості, зосередитись у покірному усвідомленні суцільної своєї гріховності, з надією і твердою вірою у велике Боже милосердя. Так належить приступати до спасительної святої Тайни.»

Сповідь повинна зберігатися в тайні як священиком, так і каянником.

Перед сповіддю

Сповідь установа Самим Господом і Спасителем нашим Ісусом Христом. Він поручив Апостолам приймати від віруючих сповідь і відпускати гріхи, а Апостоли передали це Христове повноваження через посвячення єпископам і священикам, і так воно переходить і переходитиме з роду в рід до кінця світу.

Господь, як записано у Святому Євангелії, дмухнув і сказав своїм учням: «Прийміть Духа Святого. Кому простите гріхи, тому простяться, на кому залишите, на тому залишаться» (Ін. 20, 23).

Із діянь і послань апостольських, а також з історії Християнської Церкви ми знаємо, що Тайна Сповіді чи Покаюння з перших віків завжди була обов'язковою для всіх християн, а здійснювали її після Апостолів єпископи і священики. Сповідь називається другим Хрещенням, купіллю відродження.

Для чого нам потрібні покаюння і сповідь? Цьому присвячена вся проповідь Христова. «Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне» (Мт. 4, 17). Адже, на жаль, християни і після Хрещення грішать і через це забруднюють і калічать власні душі. Але, якщо тіло своє ми часто миємо і одягаємо в чистий одяг, то тим більше нам потрібно очищати свою душу сповіддю і обмивати сльозами покаюння хоч кілька разів у рік.

Так і навчає істинних християн улюблений учень Христа Йоан Богослов: «Діти мої! Якщо ми говоримо, що не маємо гріха, то обдурюємо самі себе і істини в нас нема. Якщо визнаємо наші гріхи, то Він (Бог), вірний

і праведний, простить нам гріхи наші і очистить нас від всякої неправди» (І Йн. 8, 9).

Тому і св. Апостол Павло умовляє тих християн, що приступають до св. Причастя, щоб вони добре приготувалися до сповіді: «Нехай, отже, кожний випробовує себе самого і тоді їсть цей Хліб і п'є із цієї Чаші. Бо хто їсть і п'є недостойно, той їсть і п'є на осудження собі, не розрізняючи, що то Тіло Господнє» (І Кор. 11, 28).

Що таке сповідь?

Сповідь – це усне з жалем визнання своїх гріхів, які обтяжують совість. Покаяння очищує душу і вона стає готовою до прийняття Святого Духа, а сповідь тільки звільняє душу від гріхів.

В чому ж полягає істинна і правильна сповідь? Коли ми бажаємо очистити свою совість від гріхів таїнством Покаяння, то нам потрібно перш за все:

- вірити в Господа Ісуса Христа і твердо надіятися, що Він готовий простити всякий гріх, який би він великий не був, якщо тільки грішник щиросердечно кається;

- потрібно вірити і надіятися, що Бог бажає і шукає нашого навернення.

У цьому Він нас запевняє через пророка так: «Живу Я, – говорить Господь. – Я не бажаю смерті грішника, а тільки, щоб він навернувся і жив» (Іезекіль 33, 11). Це значить: зовсім, аж ніяк не бажаю смерті грішника, але дуже бажаю його навернення.

- Потрібно мати серце сокрушення. Хто є Бог і хто ми? Бог є Всемогучий Творець неба і землі. Він є страшний і справедливий Суддя, а ми? Ми слабкі і нікчемні смертні: всі люди, навіть найбільш великі, перед Богом менші за порошок, і ми ніколи собі не зможемо усвідомити наскільки Богові огидний всякий гріх і наскільки ображають Бога всякі беззаконня. Ми безконечно обдаровані Богом різними добродійствами, але нікчемні, слабкі і смертні маємо відвагу ображати Його, Всеблагого?

Ми настільки винні перед Богом, настільки злі, що не тільки не сміємо зватись Його дітьми, але не вартуємо бути Його останніми рабами. Так, усвідомлюючи собі все це, ми бачимо яке сокрушення, який біль серця потрібно мати тоді, коли ми хочемо очиститись від гріхів. Такі почуття повинні наповнювати нас не тільки перед сповіддю і під час сповіді, але й після неї. Жертва Богу – дух сокрушений, серце сокрушення і смирення. Ось найдорогоцінніше приношення Богу з усіх приношень!

- Потрібно простити всім своїм ворогам і кривдникам все те погане і зле, що вони нам вчинили.

Простити... Що значить простити? Простити – значить ніколи не мстити: ні таємно, ні явно; ніколи не згадувати, зовсім забути кривду, і понад те, полюбити свого ворога, як приятеля, як брата, як друга, захищати його честь і чинити з ним справедливо. Ось що означає простити. І хто не погодиться, що це дуже важко? Так, образи прощати важко, і велика ця людина, яка вміє прощати образи і неправду, велика і перед людьми, і перед Богом.

Так, тяжко прощати своїм ворогам, але ми нічого не можемо зробити,

мусимо прощати, бо інакше Сам Бог не простить нам. Ісус Христос сказав: «Якщо ви відпускаєте людям їхні провини, то і Отець Небесний відпустить вам ваші гріхи, але якщо ви не прощаєте людям гріхів, то й Отець Небесний не відпустить вам ваших гріхів.» І навіть, хоч ви будете молитись щогодини, хоч маєте таку віру, що можете переставляти гори і хоч ви роздали весь свій маєток убогим і віддали тіло на всепалення, але не прощаєте і не хочете простити своєму ворогові, то в такому випадку все даремно: не врятує вас ні молитва, ні віра, ні милостиня, словом, ніщо вам не допоможе.

І якщо ми повинні прощати своїм ворогам, то також необхідно просити прощення в тих, кого ми образили. Так: образив кого словом, проси прощення, прийди, поклонись в ноги і скажи: пробач мені. Якщо ти когось образив ділом, постарайся своїми вчинками загладити свою вину і винагородити його втрату, і тоді будь певен, що всі твої гріхи, які б вони не були тяжкі, будуть тобі прощені.

– Потрібно чесно (без всякого затаювання) відкрити свої гріхи.

Для чого відкривати свої гріхи Тому, Хто знає все найпотаємніше наше? – так дехто говорить. Звичайно, для того, щоб прийти з повинною. Звичайно, Бог знає всі наші гріхи, але Церква, яка має владу від Бога прощати і розрішати гріхи, не знає наших гріхів, тому вона без сповіді не може винести свого рішення. Той, хто щиро визнає себе винним перед Богом, той готовий зізнатись у своїх гріхах цілому світові, аби лише на Страшному Суді Христовому вони були закриті від Ангелів і святих людей. Той, хто затаює гріхи на сповіді, хоч і почує від духовника: прощаю і розрішаю, але Дух Святий не простить і не розрішить його.

– В кінці потрібно мати твердий намір поправити своє життя.

Це найважчий обов'язок. Але, що зробити? Якщо хочеш, щоб Бог простив тобі твої гріхи, то перестань грішити. Тільки за такої умови Церква розрішає каянника з його гріхів. А той, який зовсім не думає про поправу свого життя, даремно сповідається, даремно трудиться, бо хоч священник скаже: прощаю і розрішаю, а Дух Святий не простить і не розрішить його.

Чуйте, браття-сестри, Церква наказує після сповіді жити побожно, щоб не вернутися до попереднього гріховного життя, а почати нове і святе. Тож, брати і сестри, прошу вас ради Бога, задля спасіння вашого, постарайтесь перемінити своє життя. І ще повторюю, що той, хто зовсім не має наміру праведно жити, той не одержить прощення своїх гріхів від Бога.

Пам'ятаймо, що Тайна Покаяння встановлена Богом і утверджена Ісусом Христом, Який прийшов на землю прикликати не праведників, а грішників до покаяння (Мк. 2, 17).

Він встановив цю Тайну для того, щоб ми якомога частіше намагалися очищувати свою совість від гріхів покаянням, бо в покаянні, за посередництвом нашого духовного отця, ми одержуємо відпущення гріхів від Самого Ісуса Христа. Тоді до нас повертається невинність, одержана при хрещенні, яку ми втратили через гріховне життя. А в Святій Тайні Євхаристії ми тісніше з'єднуємося з Ісусом Христом всім нашим єством і одержуємо запоруку безсмертя і будучого воскресіння у вічне життя. Тайну Покаяння вчителі Церкви називають другим хрещенням, або порівнюють її з дошкою, на якій рятується мореплавець, який потерпів під час загибелі корабля

(Тертул. гл. 4). Тому будемо без всякого сумніву вірити вчення Церкви і будемо якнайчастіше приступати до святої Сповіді, щоб одержати цілковите прощення наших гріхів від Бога і удостоїтись успадкувати Його Небесне Царство. І треба пам'ятати про те, що всі нерозкаяні грішники будуть засуджені на вічні муки в пеклі разом з дияволом і його злими духами, згідно з наукою Божого слова.

Як приготуватись і приступити до святої Сповіді?

1. Приготовляємось до сповіді говінням.

Говіння полягає в пості, який є найкращим засобом, щоб зосередитись і дослідити себе. Також говіння полягає в повздержності від мирських задовольень і турбот. Під час говіння треба якнайчастіше відвідувати Богослужіння в Божому храмі. Говіння триває тиждень, в крайньому випадку не менше 2-3 днів. До сповіді треба приходити в оголошений священиком час, краще ввечері, або ранком перед Літургією.

2. Перед початком Сповіді каянники слухають молитви, які читає священик, серед них 50-й покайний псалом, дві молитви, в яких зображається Боже милосердя до грішників, що каються, і випрошується для них помилування від Бога, також читається Символ Віри.

3. Особливо уважно треба вислухати і вдуматись в настанови духівника. Ось вони:

«Духовна дитино, Христос невидимо стоїть, приймаючи твою сповідь. Не стидайся і не бійся, не затаюй нічого від мене, а розкажи все, не оправдуючись, що ти зробив (ла), щоб прийняти прощення гріхів від Господа нашого Ісуса Христа. Ось Хрест і Євангеліє Його перед нами, я ж тільки свідок, щоб свідчити перед Ним про все, що скажеш мені. Якщо щось приховаєш від мене, будеш мати за це тяжкий гріх. Ти прийшов (ла) у лічницю, подумай, щоб ти не вийшов (ла) звідси не ізцілившись».

4. Каянник, ставши на коліна при сповідальниці, цілує Хрест і Євангеліє, що лежать на ній як видимі знаки присутності Самого Господа Ісуса Христа.

5. Каянник у присутності духівника докладно та щиросеречно сповідається зі своїх гріхів перед Хрестом і Євангелієм. Бажано, щоб каянник ще в дні говіння обдумав своє життя, порівняв його з десятьма Божими заповідями, блаженствами і взагалі з наукою Христа. Коли приступив до сповіді, не треба очікувати на запитання священика, а самому в сердечній розмові відкрити свою душу духовному отцю.

6. Духівник, щоб зрозуміти стан душі і життя каянника, може сам ставити йому запитання, потім, відповідно до духовного життя і стану, він дає поради як боротися з гріховністю і робити успіхи в християнському житті, рекомендує духовні засоби і вправи, а якщо потрібно, то накладає епітімію. Епітімія – відложення розрешення на якийсь час і наложення зцілюючих душу духовних практик.

7. На закінчення духівник говорить напутнє слово:

«З цього всього, в чім ти покався, від сьогодні ти повинен себе оберігати, бо ти хрестишся другим хрещенням. З Божою допомогою почни нове життя. Особливо бійся, щоб не повернутись до попереднього і не дати приводу до насмішок над Святим Таїнством, бо це для християн є

неприпустимим. Хай допоможе тобі Бог своєю благодаттю чесно, правдиво і благоговійно проживати».

8. Каянник стоїть на колінах, а духівник, покритиши йому спітрахилем голову, читає над ним молитву розрішення. Каянник цілує Хрест і Євангеліє, одержує благословення склавши свої долоні навхрест (праву на ліву) від духівника, поцілувавши його благословляючу десницю, і виходить.

При цій нагоді кілька слів про священниче благословення. Побожні християни ніколи не вітаються з духовними особами як з мирянами подаючи руку з тими чи іншими словами. При зустрічі з священником чи прийшовши до нього: вітаємося християнським привітанням, відповідним до часу церковного року; складаємо долоні наших руку навхрест (праву на ліву) і просимо: „Отче благослови” або „Прошу благословення”. Священик правицею зі складеними пальцями, які нагадують Ісус Христос (скорочено ІСХС) робить знак св. Хреста на долонях віруючого, а цей в свою чергу цілує правицю священника немов благословляючу руку самого Христа.

9. Сповідь відбувається перед прийняттям Святих Христових Тайн Тіла і Крові Господніх, тому ввечері каянник повинен прочитати вечірнє правило, укладене на цей випадок св. Церквою. А ранком треба прочитати ранішнє правило: молитви ранішні і молитви перед Святим Причастям.

Коротка сповідь перед духівником

Сповідуюся Господу Богу моєму перед тобою, всечесний отче, з усіх моїх безчисленних гріхів, що я вчинив до цього часу: ділом, словом, помислом. Щодень і щогодини грішу невдячністю до Бога за Його великі і безчисленні добродійства для мене і всеблагє Його піклування наді мною грішним.

Згрішив: пустослів'ям, осудженням, зневагою, непокірливістю, гордістю, немилосердям, завистю, гнівом, наклепом, неувагою, недбальством, зухвальством, злістю, порушенням батьківських заповідей, зневірою, злопам'яттю, віддавав злом за зло, жорстокістю, непослухом, наріканням, самооправдовуванням, переченням, самочинством, самовільністю, докорами, злоріччям, брехнею, сміхом, спокусою, самолюбством, честолубством, переїданням, пияцтвом, замилюванням до світових речей, лінивством, нечистими помислами, сладострастними уявами і т.п. Згрішив: надмірним сном, нечистими поглядами, з лінивства і недбальства опускав Богослужіння, дрімав і шепотів у Церкві, запізнювався на Богослуження, був розсіяним на молитві у Церкві і вдома. Згрішив: ділом, словом, помислом, поглядом, слухом, нюхом, смаком, дотиком і іншими моїми почуттями душевними і тілесними. Каюся за них і прошу прощення. (Тут потрібно сказати і інші гріхи, якщо ще щось є на душі). Ще каюся і прошу прощення за все те, що я забув, або не розумів і не висповідався.

Прости і розріши мене, всечесний отче, і благослови прийняти Святі Животворящі Христові тайни Тіла і Крові на відпущення моїх гріхів і на життя вічне.

Гріхи і кара за них

Потім Ісус зустрів його в храмі і сказав йому: „Ось ти видужав, не гріши більше, щоб не сталося з тобою щось гірше”. (Йн. 5, 14)

Так сказав Спаситель до розслабленого. Значить, тяжка хвороба, яка

прикувала його до ліжка, у якому він пролежав нерухомо 38 років, була Божою карою за гріх, який він учинив. Який це був гріх Євангеліє не говорить, але дає нам знати, що подібне нещастя може статися з людиною за всякий гріх. Гріх – це отрута, яка руйнує наше тіло, деколи повільно, а деколи з вражаючою швидкістю, але завжди руйнує його. Про це свідчить щоденний досвід кожної людини, Боже слово і історія. «Багато ран у грішника» (Пс. 31, 10); «Нема оздоровлення в тілі моїм від гніву Твого, нема спокою в костях моїх від гріхів моїх» (Пс. 37, 4) – говорить Давид.

Гріхи є причиною всіх наших нещасть. Але, які радості й задоволення обіцяє нам гріх? «Зійду на небо і поставлю престіл вище від небесних зізд, буду подібний до Всевишнього», – мріяв Денниця (Світлоносець). А ось кінець його мріяв: «Нині зійдеш до пекла, до глибин землі.»

«Будете, як боги», – шепоче диявол людині, і людина, що захотіла бути богом, стає як нерозумна тварина й уподібнюється до неї. «Тоді тільки буду спокійний, коли не буду бачити брата мого», – думає Каїн і вбиває його. І з цього часу ні хвилини, ні вдень, ні вночі він не має спокою, зі стогоном і тремтінням проходить його неспокійне життя, боїться всіх людей і навіть власної тіні.

«Розберу мої стодоли і побудую більші та скажу душі моїй: їж, пий і веселися», – говорить сам до себе євангельський багач. І ось він їсть, але не насичується, п'є, але не вгамовує своєї спраги, зібрав багато, але хоче зібрати ще більше, він має всього вдосталь, але нещасливий...

Кажуть, що гроші є богом, якому всі служать; за гроші можна купити все. Все? Але душевного спокою і щастя за гроші не купиш.

Тож найбільше будемо боятися робити гріх. Господь присутній на всякому місці не тільки своєю благодаттю, але і своїм правосуддям. Пам'ятаймо слово Боже, що тільки «...рід праведних благословиться, і потомство їхнє успадкує землю. А беззаконники будуть винищені з землі і віроломні будуть викоренені з неї» (Пс. 36, 28).

ПЛАЧЕВНІ НАСЛІДКИ ЗАТАЮВАННЯ ГРІХІВ НА СПОВІДІ

Якщо комусь із нас трапиться заскалити собі ногу чи руку, чи в око впаде щось, ми обов'язково і мерщій намагаємось звільнитись від тієї скалки, бо неможливо спокійно з цим жити і працювати. Кожний гріх є більшою чи меншою скалкою в нашій душі, яку треба якнайшвидше витягти. Не можна легковажити жодним тяжким гріхом, тому християни каються і визнають гріхи на сповіді кілька разів (не менше 4 рази) на рік, а якщо є потреба, то і частіше. Визнавати треба всі гріхи, нічого не затаючи. Дуже нерозумно роблять хворі, затаючи якусь важку хворобу чи якісь важливі ознаки хвороби перед лікарем, роблячи тим собі велику шкоду для здоров'я і тривалості життя. Ще більше нерозумно поступають ті каянники, які на сповіді затаюють якісь, чи бодай один тяжкий гріх.

Одна жінка здійснила тяжкий смертний гріх і не насмілилась від нього висповідатись – це від стиду і огидності гріха. Вона робила добрі вчинки: давала милостиню, постила, ночами не спала, а молилась. Вона сповідалась

від інших гріхів і святотатськи причащалась Божественних Тайн, думаючи, що знайде милість у Бога і Він їй простить затаєний гріх за її добрі вчинки. Коли вона тяжко захворіла, то висповідалась від всіх інших гріхів, але цей великий гріх нещасна жінка не відважилась визнати на сповіді перед смертю. Вона лише плакала і, святотатськи прийнявши Божественні Тайни, померла.

Через багато днів одна із її дочок молилась у кімнаті. Раптом відчула такий сморід, що не могла стояти, так було їй погано. Вона почала бігати по хаті, щоб зрозуміти, звідки йде сморід. І тут вона побачила над ліжком тінь, настільки бридку і страшну, що вже не могла встояти на ногах, а впала на землю і стала кликати Господа Ісуса Христа і Його Матір на допомогу. І ось з тіні донісся голос: «Не бійся, дочко, я – твоя бідна мати». Після цих слів дівчина посміливішала. Вона встала і сказала: «Як це можливо, моя мамо, що ти настільки бридка і страшна, адже ти була такою добродішною». Та відповіла: «Пам'ятаєш, як я тобі одного разу сказала, що здійснила смертний гріх? І що я ніколи від нього не висповідалась нікому духівнику через фальшивий стид від зробленого? За цей гріх я приречена на вічні муки і буду мучитись безконечно, – і мені не дають користі інші добрі вчинки, які я робила. В пеклі немає покаєння. Коли у мене був час, я не виправилась через своє невіжество, хоч це не вимагало великої праці. В той час, як я відділилась від тіла, мене схопили лукаві біси і передали на Суд Христовий. Христос подивився на мене суворим поглядом і відвернув лице від мене, сказавши голосно і грізно: «Іди від мене, проклята, в геєнну огненну!» І зараз же я опинилась в глибокому пеклі у муках. І більше немає для мене помилування. Одне лиш, щоб для вас, живих, бути пересторогою – Небесний Суддя дозволив мені з'явитися зараз, щоб ти повідомила всім про мою муку, щоб ви уникали того, що я терплю. Скажи своєму братові, щоб він виправив свій спосіб життя. І ти облиш малювати лице і розкішно наряджатися. Фарбами ти все одно не зробиш лице миловидним, а багато жінок з однієї лише цієї причини віддані мукам. Якщо ти мене не послухаєш, то теж станеш моєю супутницею в цьому темному і безрадісному місці. Це я тобі сказала, щоб не збільшилась моя скорбота, коли я побачу, що і ви будете мучитись зі мною в пеклі».

Коли дівчина все почула, вона почала задавати різні запитання про пекельні муки. Мати не відповіла на них, а промовила: «Я тільки це повинна була тобі сказати, і не питай мене більше нічого». І вона зникла, а в кімнаті залишився такий сморід, що до неї більше не міг ніхто заходити. Дівчина поставила ліжко в іншому місці і багато днів лежала немічна, скована страхом і жахом від побаченого та почутого. Вона покликала свого духівника, отця Серафима, і докладно все йому розповіла. Так зустріч з матір'ю стала відома у всьому місті і про це було записано в книзі, щоб нащадки читали і ретельно берегли себе, щоб не трапилося з ними таке нещастя.

В іншому містечку жила багата і благородна жінка. Вона допустилась безстидного беззаконня і не сказала про нього нікому із духівників через фальшивий стид за зроблене (щоб ніхто не довідався). Одного дня до міста зайшов якийсь чужинець-ієромонах разом з послушником, вони йшли на поклоніння до Гробу Господнього. Коли жінка побачила їх в церкві, що вони

відправляють святкову службу, вирішила висповідатись у нього, тому що він чужинець і її не знає. Вона пішла до сповідальниці і розповіла йому про свої гріхи. Але коли вона хотіла сказати про це величезне беззаконня, то за сприянням диявола на неї напав такий стид, що вона почервоніла і не змогла нічого сказати.

А послушник ієромонаха був людиною простою і добродушною. Він стояв і здалеку бачив, як з кожним гріхом із уст жінки виповзала змія. Потім він побачив великого змія. Він тричі показував свою голову, щоби вийти із уст, і за третім разом вповз в середину і більше не показався. Тоді й інші змії, які вийшли спочатку, знову ввійшли в її уста, бо вона не сказала про найбільше беззаконня. Духівник прочитав розрішальну молитву і рушив у дорогу. Але послушник розповів йому про побачене. Духівник тоді зрозумів в чому справа і зараз же повернувся назад, щоби сказати про побачене жінці і спонукати її визнати й інші беззаконня. Коли вони зайшли до її помешкання, то знайшли її мертвою. Оплакавши її, помолились, щоб Господь повідомив їм, що сталося з її душею.

І ось вони бачать, що жінка сидить на страшному драконі, а два інші змії обкрутили її і спричиняють ні з чим не зрівняний біль. Вона говорить їм: « Я грішна жінка, яка сьогодні сповідалась. Оскільки я не сказала про одне допущене мною беззаконня, то Небесний Суддя віддав мене на муки дракону. Я буду вічно мучитись в пеклі. Зараз у мене, бідної, немає зовсім надії на спасіння». Сказавши це, вона зникла.

Інша схожа історія. Жив в Італії один король. У нього була благоговійна і добра дочка, яка давала велику милостиню і щиро турбувалася про бідних. Одного разу вона попросила батька відпустити її, щоб стати монахинєю. Але через велику любов до неї батько не хотів з нею розлучатися. Він порадив їй, для більшої користі, залишитися вдома і здійснювати добрі справи, ніж стати монахинєю і приносити користь лише самій собі. Дівчина пішла проти своєї волі, щоби не бути непослушною батькові, жила, як і перше, побожно. Але підступний диявол не міг терпіти такого добродійного життя дівчини. Він почав нападати на неї тілесними спокусами. Вона полюбила одного гарного юнака, королівського слугу. Диявол так натискав на неї спокусами, що переміг її, і вона згрішила з цим юнаком. Невдовзі зрозуміла, що буде матір'ю. Вона так переживала, що від стиду хотіла відібрати собі життя, щоб ніхто із людей про це не дізнався. Але потім послухала одну стару жінку, яка служила в неї. Вона дала їй отруту, якою умертвила плід і ніхто не дізнався про те, що сталося. Лише сама вона сумувала і була пригноблена цими двома страшними гріхами.

Король, побачивши, яка дочка нещаслива, подумав, що вона страждає через те, що він не пустив її в монастир, і спитав чи не бажає вона постригтись в монашество. Дочка, почувши це, зраділа. Батько віддав її в славний монастир, де вона постриглась і ретельно дотримувалась всього чину монашого життя. Але там ніхто її не бачив радісною. Коли приходили її відвідати родичі чи жінки з палацу або інші княгині, чи навіть сам король, вона, перемовившись декількома словами і подякувавши їм, йшла в келію. Там вона оплакувала свої беззаконня, про які, нещасна, ніколи не говорила духівнику на сповіді, – тобто про блуд-розпусту і вбивство. Лише на одинці

плакала перед Богом, просячи прощення. Опісля в тяжкій хворобі вона висповідалась від всіх інших гріхів крім цих двох і, причастившись святотатсько Божественними Тайнами, померла.

Через тридцять днів вона явилась ігуменії і сказала, що терпить муки. Та спитала, як таке можливо, коли вона була настільки побожною, благоговійною і ревною в служінні Богові. Нещасна відповіла: «Я затаїла два великих гріхи, які не сказала духівнику на сповіді, думаючи через своє невіжество, що достатньо плакати за них перед Христом. Але він відкинув мене за це навіки, а інші благодіяння мені не приносять користі.

Люди, оберігайтеся затаювання якихось гріхів! Краще тут зазнати трохи стиду, хоч би хтось був і княгиною чи князем, ніж вічно стидатись і безконечно мучитись. Бо тут ти скажеш одній людині, яка нікому не розповість, навіть якщо їй будуть відрубувати голову, а там ти будеш виставлений(а) на загальну і страшну ганьбу. І не говори, що, мовляв, я не те, що не бажаю висповідатись від свого беззаконня, а боюсь тому, що дехто з духівників і архиєреїв неуважні і розповідають про гріхи, приносячи тим, хто їм сповідався, сором. Послухай, людино, якщо священник безумно відречеться від самої істини – Христа, і не пожаліє свою душу, йому не повірять, тому що він, якщо порушує тайну сповіді, – не має віри і ніхто йому вірити не буде. А якщо навіть дехто і повірить, то краще нехай довідається небагато людей, ніж тобі терпіти муки, як вище згадані особи. Повір мені: якщо б небесний Суддя дав можливість одній з цих жінок воскреснути, вона пішла б по всіх столицях і містах, сміло розповідаючи всім про своє беззаконня, лише щоб не мучитися в пеклі вічно. І справді, не бійся людей і не стидайся ні трошки, бо велике страждання перемагає менше.

І ще одна схожа історія. В одному монастирі була монахиня, племінниця ігуменії. Вона покохала юнака, який часто приходив у монастир, щоби подивитись на сестру. Названа монахиня так прагнула його, що шукала способу і відповідного моменту, щоби з'єднатися з ним тілесно, тобто щоб тілесно згрішити. Тому що в думках і уяві вони вже часто блудодіяли-розпустували. В таких грішних бажаннях молода монахиня померла, так і не здійснивши бажання, тому що їй не дозволяли обставини. Перед смертю вона висповідалася від всіх решти гріхів, але про своє грішне прагнення духівнику не сказала, що згрішила б, якби були відповідні обставини і умови. Приймавши святотатсько Святе Причастя, померла.

Ігуменія дуже любила цю монахиню, бо вона була їй родичкою. Коли згадувала про неї, то молилась Господу, щоб Він об'явив, в якому місці раю вона знаходиться. Так вона молилась під час посту і плакала багато днів і врешті побачила її. Дівчина була сумна і бридка, і сказала ігуменії: «Знай, мати моя, що я мучусь».

Ігуменію здивували ці слова. «Хіба це можливо? Адже ти – дівчина. Ти з дитинства прийшла в монастир, дотримувалась всіх чинів і правил монашого життя. Чому ж ти мучишся?» Нещасна вказала вище названу причину. Ігуменія відповіла: «Я не вірю в це. Милосердний Бог за одну лише нестримну похоть тіла, якої ти не задовільнила, не буде тебе мучити вічно». А вона говорить: «Не дивуйся, я справедливо осуджена. Очі Всевишнього Бога не можуть терпіти ні брудного вчинку, ні брудної думки – все це потрібно

змити святою сповіддю, а я хоч не зробила гріха тілесного, але в думці завжди грішила. Я тільки не знайшла відповідного місця і часу, щоб допуститися гріха вчинком. Знай, що багато не лише мирян, але й монахів мучаться за те, що неширо сповідались з гріхів. Остережи сестер-монахинь, щоби вони ретельно сповідались, якщо хочуть спастися». Коли ігуменія все зрозуміла, дуже пожалкувала про втрату племінниці.

Не будьте недовірливі, возлюблені, бо багато разів ми бачили протилежне. Багато-хто спасався тому, що в нього був лише намір здійснити добро, хоч це йому не вдалося. Спасся благородний розбійник. Багато й інших прикладів наведено в церковних книгах. Дехто осягнув спасіння доброю думкою, не встигши зробити добро.

Отже добру думку і бажання багатий дарами Бог нагороджує. Але які муки чекають за лукаву і мерзенну думку і бажання? Є багато прикладів і повчань, які можна навести на підтвердження сказаного. Але достатньо одного повчання, найсправедливішого, яке вийшло з Божественних уст Христа: «Кожен, хто погляне на жінку з пожадливістю, вже згрішив з нею в своїм серці». Бог не помиляється, Його слова повчальніші за навчання всіх земних вчителів. Хто може заперечити ці Євангельські слова?

Отож, дорогі в Христі, будемо уважнішими і турботливішими до нашого вічного спасіння, щоби не прийшов час невішно і вічно плакати, не знаходячи помічі. Поплачмо зараз небагато, щоби там тішитися вічно в Христі Ісусі – Господі нашому. Йому ж слава на віки!

ВЕЛИЧ ТАЇНСТВА СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ

Євхаристійне чудо

Йшло восьме століття від Народження Христа. В церкві Сан-Легонцій давнього італійського міста Ланчано здійснювалося Таїнство Євхаристії. Але в серці одного із священників, який служив у цей день святу Літургію, виник сумнів, чи справжнє Тіло і Кров Господні під видами хліба і вина. Хроніка не донесла до нас імені цього ієромонаха, але породжені в його душі сумніви стали причиною Євхаристійного чуда, яке шанобливо згадують і до цього часу.

Священик відганяв від себе сумніви, але вони настирливо поверталися знову і знову. «Чому я повинен вірити, що хліб перестане бути хлібом, а вино стане кров'ю? Хто це може довести? Тим більше, що зовнішньо вони не змінюються і ніколи не змінювались. Мабуть, це лише символи: просто спогадування Тайної Вечері...»

«В ніч, коли Він був виданий, взяв хліб... благословив, переломив і, давши своїм учням, сказав: «Прийміть, їжте – це є Тіло Моє, яке за вас ламається на відпущення гріхів». Також і чашу, кажучи: «Пийте з неї всі – це є Кров Моя Нового Завіту, що за вас і за багатьох проливається на відпущення гріхів».

Зі страхом священник промовив святі слова Євхаристійного канону, але сумніви продовжували його мучити. Так, Він жертвенний Агнець, своєю Божественною силою і владою міг перетворити вино в Кров, а хліб у Тіло.

Він все міг, бо прийшов по волі Небесного Отця. Але Він вже давно відійшов, залишивши цей грішний світ, давши йому на потіху свої святі слова, своє благословення... і, може бути, Свої Тіло і Кров? Але чи це можливо? Чи справжнє Таїнство Причастя разом з Ним не відійшло в інший, небесний світ? Чи не є Пресвята Євхаристія лише обрядом, і нічим більше?» Даремно намагався священник відновити в душі спокій і віру.

Між тим, перетворення (пресуцествлення) відбулося. Зі словами молитви він переломив Євхаристійний Хліб, і вигук подиву пролунав у невеликій церкві. Під пальцями ієромонаха переломлюваний Хліб раптом перемінився в щось інше – він не відразу зрозумів у що саме. Також і в чаші вже було не вино – там була густа, яскраво червона Рідина, дуже подібна на... Кров. Приголомшений священник дивився на те, що було в нього на руках: це був тонкий відрізок Тіла, подібний до м'язової тканини людського тіла. Монахи, вражені чудом, обступили священника, ледь стримуючи свій подив. А він визнав перед ними свої сумніви, розв'язані таким чудесним способом. Закінчивши святу Літургію, священник мовчки впав на коліна і занурився в глибоку і довгу молитву. Про що він тоді молився? Чи дякував Богові за даний йому згори знак? Чи просив прощення за своє маловіріє? Ми цього ніколи не будемо знати. Але відомо одне: з тих пір в місті Ланчано дванадцять століть чудесно зберігаються Тіло і Кров Христа, які зматеріалізувалися під час Євхаристії в церкві Сан-Лагонцій (нині Сан-Франческо). Вістка про чудо швидко облетіла близькі міста і села, і в Ланчано потягнулися колони паломників.

Минули століття і чудесні Дари стали об'єктом уваги вчених.

З 1574 року над Святими Дарами проводились різні дослідження, а з початку 1970-х років вони почали проводитися на експериментальному рівні. Але одержані дані одними вченими не задовольняли інших.

Професор медичного факультету Сієнського університету Одоардо Лінолі, великий спеціаліст у ділянці анатомії, патологічної гістології, хімії і клінічної мікроскопії, разом зі своїми колегами, проводивши дослідження в листопаді 1970 і в березні 1971 років, прийшов до наступних висновків. Святі Дари, які зберігаються в Ланчано з восьмого століття є справжніми людськими тілом і кров'ю. Тіло є фрагментом м'язової тканини серця, в перетині вміщує міокард, ендокард і блукаючий нерв. Можливо, фрагмент Тіла вміщує також лівий шлуночок. Такий висновок дозволяє зробити значна товщина міокарда, яка знаходиться в тканині Тіла. І Тіло, і Кров відносяться до однієї групи крові: АБ. Такої самої групи є і Кров на Туринській Плащаниці. Кров вміщує протеїни і мінерали в нормальних для людської крові процентних відношеннях. Вчені особливо підкреслюють: найдивніше те, що Тіло і Кров дванадцять століть зберігаються під дією фізичних, атмосферних і біологічних агентів без штучного захисту і застосування спеціальних консервантів. Крім того, якщо привести Кров у рідкий стан, вона стає пригожою до переливання, посідаючи всі властивості свіжої крові. Руджеро Бертеллі, професор нормальної анатомії людини Сієнського університету, проводив дослідження паралельно з Одоардо Лінолі і одержав такі ж результати. В ході повторних експериментів, які проводили в 1981 році з

застосуванням більш досконалої апаратури та з врахуванням нових досягнень науки в ділянці анатомії і патології, – ці результати були знову підтверджені...

Як свідчать сучасники чуда, зматеріалізована Кров пізніше згорнулася (загусла) на п'ять кульок різної форми, які потім стали твердими. Цікаво, що кожна з цих кульок важить стільки, скільки важать всі разом. Це суперечить елементарним законам фізики, але це факт, який вчені дотепер не можуть пояснити. Вміщену в античну чашу із суцільного куска гірничого кришталю чудесну Кров вже дванадцять століть оглядають численні паломники і подорожні в Лончано.

Причастя Святих Христових Тайн є найбільше із всіх чудес, що здійснила Божа сила, воно є найвеличніше зі всіх Тайн, які винайшла Божа премудрість, воно є найціннішим із всіх дарів, які дарувала нам Божа Благодать. Прийдіть сюди мудреці всього світу, які своїм розумом збагнули багато тайн природи; зберіться всі церковні Богослови, які, просвічені Святим Духом, дослідили глибини Божественних писань; або, краще сказати, припадіть сюди самі Небесні Херувими, багатоокі таїнники Божих Тайн, оточіть цю священну трапезу страшного Таїнства. Ви бачите тут хліб і вино, але під видом цього хліба і цього вина перебуває Богочоловік Ісус Христос. Тут утаєні Його Божа і Людська природи. Воістину тут бачимо Таїнство Тайн, сокровенніше із всіх Таїнств, яке не здатний збагнути і найбільший людський розум; насправду – це Таїнство є величніше із всіх, які винайшла Божа премудрість! Але воно в той же час є свідченням безконечної Божої любові до нас, грішних. «... Возлюбивши своїх, що були в світі, возлюбив їх до кінця» (*Йн. 13, 1*), тобто вилив на них всю любов, якою Бог може полюбити людину. Велика Його любов у тому, що Він воплотився, став людиною заради нас; велика Його любов у тому, що Він помер за нас; але і цього було недостатньо для Його любові: Він кожного дня пропонує нам Свої Тіло і Кров у нетлінну поживу. Хвалились стародавні євреї тим, що Бог не вчинив жодному іншому народові того, що вчинив для них, коли перевів їх через Червоне море, коли кормив їх манною в пустелі, напував водою, яка чудесно витікала з каменя. Але що таке Червоне море в порівнянні з животворною Кров'ю Христовою? Що манна в порівнянні з Тілом Христовим, цим хлібом, який зійшов з Небес (*Йн. 6, 33*)? Хто Його їсть – не помре (*Йн. 6, 40*). Що таке камінь, з якого текла вода для євреїв, в порівнянні з тим Каменем – Христом, що виточив живі води, які течуть в життя вічне? І який доказ Своєї любові міг би дати Спаситель світу, кращий від того, як, перетворивши хліб і вино в Своє Тіло і Свою Кров, дарувати нам це для причастя, щоб таким способом Він не розлучався з нами ніколи? Насправду, це доказ безконечної, незбагненої Божої любові до нас, грішників, це скарб Божої благодаті. Тому «хай кожний випробує себе самого, і тоді їсть цей хліб і п'є цю чашу», – повчає святий Апостол Павло. Нехай перед причастям кожен випробує своє сумління, і якщо в нього є якась перешкода, – нехай усуне її, якщо є якийсь вузол, – нехай його розв'яже.

Коли Мойсей побачив кущ, що горів, але не згорів і хотів підійти до нього ближче, то почув Божий голос: «Мойсею, Мойсею!.. Не наближайся сюди; роззуй взуття з твоїх ніг: місце ж бо, на якому ти стоїш, – земля свята»

(Ісх. 3, 4-5). Брате-християнине, що бажаєш причаститися Святих Тайн, чи бачиш цей Святий Хліб? Чи бачиш ти Чашу, яка стоїть на святому Престолі? Там Тіло Христове, там Кров Христова, там Сам Бог перебуває таїнственно. Це Божественний вогонь, який просвічує і очищає достойних, а негідних – обпалює і спалює. Не наближайся до нього, не підходь. Спочатку розпутай гріховні вузли, які зв'язують твою душу, покаанням і чистосердечною сповіддю. Якщо ти з кимсь ворогуєш, – розв'яжи вузол ворожнечі і помирися зі своїм ближнім. Якщо ти скривдив когось, якщо вкрав щось, відібрав, якщо утримуєш чужу річ, – розв'яжи вузол образи, верни скривдженому забране тобою. Якщо живеш в злочинному грішному зв'язку з кимсь, на спокусу багатьом, – розсічи цей гріховний вузол, звільни душу з диявольського полону. Місце бо, на якому ти стоїш, є земля свята! Цей святий Престол, до якого ти наближаєшся, де ти стоїш і причащаєшся, є Свята-Святих – земля свята! Тут невидимо перебувають святі Ангели і закривають свої лиця від страху, трепету і благоговіння. Тут стояли святителі Василій Великий і Йоан Золотоустий, мужі вільні від будь-яких гріховних вузлів, люди святі, виснажені подвигами, за чистотою душі – земні ангели. Однак і вони заявляли про свою недостойність. Перший говорив: «Розумію, Господи, що недостойно причащаюся», а другий: «Господи Боже Мій! Розумію, що я недостойний ...» А ти, може, тисячами гріхів осквернив душу, а, можливо, за багато років не здійснив жодної покути-єпітімії. Дивись же, не наближайся до цього Таїнства без дослідження себе. Спочатку звільнися від гріхів, покайся, висповідайся, і тільки тоді, одержавши прощення, облепивши душу, наблизься, приступи, але і це не інакше як з благоговінням, признанням своєї нікчемності. Мойсей зі страхом підходив до палаючого куща, в якому був Сам Бог. З таким страхом і трепетом відкривай і ти свої уста для прийняття Святого Причастя. І ти говори: «Вірую, Господи, що Ти – Бог, признаюся, що я грішник, вірю, Ти – вогонь спопеляючий, признаюся, що я суха трава... Я недостойний через мої гріхи приступити до Бога, щоби не потерпіти мук, як сіно не може торкнутися вогню, щоби не згоріти. Але ти Сам кличеш мене, Сам прикликаєш, а я нечистий приходжу, щоб одержати очищення від Тебе, Джерела Святості. Приходжу немичний, щоб отримати зцілення від Тебе – Лікаря душевного і тілесного; приходжу мертвий, щоб одержати воскресіння від Тебе, Хліба життя. Я приходжу освятитися і просвітитися, тим більше йду, бо я грішний і недостойний... Іду до Тебе, щоб не віддалитися від Тебе, щоб ворог цілком не заволодів моєю душею. І справді, признаюся, що я недостойний, тому що я грішний. Але Ти прийшов на землю для того, щоби грішників спасти! Господи, спаси мене ! Благословен, хто йде в ім'я Господнє!

З такими почуттями і помислами приступай до Святого Причастя і тоді це Велике Таїнство не буде тобі в осудження. Коли Мойсей сховався за Синайською горою, лице його так сяяло, що народ ізраїльський не міг дивитися на нього. Тому Мойсей і закрив його покривалом. Так сяяло небесною славою лице Мойсея від того лише, що він розмовляв з Богом на Синаї. Але подумайте, браття і сестри, яка велика різниця: говорити з Богом і приймати Самого Бога в свої уста, в своє серце! Якщо лице Мойсея так сяяло лише від самої бесіди, то як же не сяяти душі того, хто причащається самим Тілом і

Кров'ю Христовими в Пречистих Тайнах?

Боялися євреї дивитися на сяюче лице Мойсея; а святий Йоан Золотоустий говорить, що біси бояться, трясуться, тікають від лица причасника Святих Тайн, тому що в цей час причасник дихає Божественним вогнем. Видіння дивне для Ангелів і страшне для демонів! Не сяє так зірка на небі, як сяє душа християнина від світла Божої благодаті в той час, коли він причащається. І це тому, що коли ми причащаємося, тоді самі стаємо членами Христового Тіла, з'єднуємося з Христом. І якщо наша душа в цей час розлучилася б з тілом, то вона отримала б місце разом з мучениками, дівственниками і преподобними...

Мій Боже! Мій Спасителю Ісусе! Нехай я помру, якщо буде на це Твоя свята воля, в глухому лісі чи іншому якомусь пустельному місці: це для мене все одно, лише б перед смертю мені причаститися Пречистих Твоїх Тіла і Крові! Якщо Ти в цей час будеш біля мене, то я не боюся погібелі; з таким напуттям, як Твої Тіло і Кров, я сильно надіюся досягнути вічне спасіння в Твоєму Небесному Царстві.

Брате-християнине! Коли ти причастишся Святих Христових Тайн, то бережись, щоби не втратити того, що одержав. Поводь себе обережно, щоб ти не згубив цей дорогоцінний Дар. Охороняй себе повсюди, щоби не вирвав його тобі лукавий ворог з твоєї душі. Ти освятився Святиною: живи ж тепер, як личить святому. Ти вийшов чистим, умитий Божою благодаттю. Дивись: не впадай знову в попередні гріхи. Ти зцілювся душею – не заразись знову колишньою хворобою. Ти з'єднався з Христом, не розлучайся з Ним більше ніколи. Йому слава навіки. Амінь.

НЕ ПОЗБАВЛЯЙ СЕБЕ ХРИСТОВОЇ ЧАШІ!

В святому Євангелії Господь наш Ісус Христос Своїми Пречистими устами говорить: «Ядий Мою плоть і пійай Мою кров імають живот вічний» (Ін .6, 54). Ось велике надбання від Причастя Святих Його Таїнств! І навпаки каже Він: «Якщо не будете споживати Тіла Сина Людського і не будете пити Його крові, не будете мати в собі життя» (Ін. 6, 53) – ось велика втрата для тих, які позбавляють себе Христової Чаші! Багато-хто каже: «Я недосконалий, я грішний, і тому не смію причащатися Христових Таїн». Ти говориш добре, коли називаєш себе недостойним грішником, бо хто може бути цілком достойним? «Никто же достоїн от связавшихся плотскими похотьми і сластями приходити іли приблизитися Тебі, Царю слави!» – говориться в літургійній молитві. Але ти робиш погано, коли віддалюєшся від Святого Причастя, бо написано в псалмі : «Удаляющіися от Тебе, Господи, погибнут» (Пс. 72, 27).

Наше недостойнство буває двояке: недостойнство широко каючихся і недостойнство каючихся нешироко. Щирі каянники бувають достойні Божественного Причастя на відпущення гріхів за словами Христа Господа: «Не потребують здорові лікаря, а хворі» (Мф. 9, 12). А каянники не щирі недостойні Божественного Причастя, бо написано в Євангелії: «Не давайте святого псам» (Мф. 6, 7). Отже хто є нещирий каянник? Це той, хто затаює

свої гріхи перед духовним отцем; або їх відкриває, але не кається в них, тобто не жалкує що їх допустився; або хоч і жалкує за них, але не має в серці твердої постанови більше їх не допускати і має намір їх продовжувати – такий не достойний Святого Причастя і, якщо прийме Його, то собі на суд і вічне осудження.

А хто щиро кається, жалкує за свої гріхи і має твердий намір, в надії на Божу допомогу, зі всіх своїх сил берегтися від гріхів – той по Божому милосердю достойний Божественного Причастя, хоч би і перед тим був дуже грішний.

Про преподобну Марію Єгипетську в її життєписі розповідається, що вона була великою грішницею так, що Божа благодать не допускала її ввійти в Божий храм, про що вона потім сама розповіла преподобному Зосимі. Але коли ця недостойна грішниця в своєму серці перед іконою Пресвятої Богородиці постановила більше не повертатися до гріхів – зараз Господь дозволив їй ввійти в Божий храм і після щирої сповіді ще цього дня сподобив її прийняти Святе Таїнство Причастя. Ось бачимо, вона ще не відпокутувала за свої гріхи, а за умови щирого покаяння і твердої постанови поправи життя сподобилася Святого Причастя.

Про подібне розповідається в Пролозі. Одному єпископу донесли, що дві жінки впали в перелюбство. Він помолився Господу Богу, щоб відкрив йому істину і велів всім приготуватися на ранок до Святого Причастя. І ось коли він причащав людей, то обличчя причасників йому являлися одні темними, а інші ясніли сяйвом. Підходять до Причастя і ці дві жінки і бачить єпископ, що обличчя їхні сяють, а коли вони запричастилися, то їхні обличчя засяли як сонце. Коли єпископ цим здивувався, явився йому Ангел і сказав: «Тобі правду сказали про цих жінок, вони справді допустилися перелюбу, але щиро покалися, висповідалися та сильно постановили більше не грішити і Господь Бог їм простив та дарував їм таку благодать, яку ти бачив».

Отже, не позбавляйте себе Господньої Чаші, тільки щиро кайтеся і твердо постановляйте не повертатися до попередніх гріхів! Тоді, хоч би ти чув себе недостойним, – уповай на Боже милосердя, якого не можуть перемогти гріхи всього людства і приступай до Христової Чаші, приступай зі страхом, але також із надією на Божу любов до каючихся людей і буде тобі Святе Причастя на відпущення гріхів!

Не віриш? Повір правдомовним устами Самого Христа нашого Спасителя, Який говорить: «Прийміть, ядіть... во оставленіє грѣховъ; пійте... во оставленіє грѣховъ!» Якщо ти віриш в Бога і Богові то повір Його словам, а якщо ти не віриш Божим словом, значить ти в Бога і Богові не віриш! Сам Бог каже: причащайся Моєї Чаші, – а ти сумніваєшся! Бог каже: це буде тобі на відпущення гріхів, – а ти не віриш і кажеш : боюся! Не бійся! Приступи без сумніву із вірою! Добре робиш, що боїшся, але зле робиш, коли уникаєш і втікаєш від Христової Чаші. Бог тобі не ворог, а Лікар: Він хоче тебе оздоровити, а не погубити. Бог тобі не супротивник, а Батько-Отець: Він бажає дати тобі життя, а не погубити. Бог не губитель, а милосердний Добродій; Він бажає тобі спасіння, не погубелі; чому ж ти тікаєш від Його Божественної Чаші? Ліпше тобі прийняти це духовне лікарство та оздоровитися, ніж від цього лікарства тікати і впасти в ще більші гріховні

невиліковні хвороби і загинути. Ліпше для тебе відкинути страх, прибігнути до Отця, насититися Його безсмертною поживою, ніж зі страхом тікати від Нього геть і десь далеко житися поживою свиней – гріховними насолодами. Ліпше тобі прибігнути до свого милосердного Добродія, ніж працювати на свого ворога і губителя, бо поки ти перебуваєш в гріхах і не каєшся, до тих пір ти гаруєш (трудишся) на свого ворога диявола і до тих пір ти його невільник і раб!

А причасник Господньої Чаші з'єднується з Самим Христом – так говорить Сам наш Господь: «Ядий Мою плоть і пій Мой кров во Мні пребивает, і Аз в нем» (*Ін.6, 56*). Чоловіче, чи чуєш це Господнє слово? Невже ти і після цього не віриш, не усвідомлюєш великої користі від святого Причастя? Якщо ти не віриш Христовому слову, то кому повіриш? З'єднатися з Самим Христом, мати в собі Христа і самому бути в Христі! Що може бути вище від цього? Що дорожче? Що ліпше?

Улюблені, знаючи це, будемо частіше приступати до Господньої Чаші, хоч ми і недостойні її: по Божому милосердю станемо достойні, як очистимо себе по мірі наших сил від усякої скверни плоті і духа, і постановимо собі і пообіцяємо Господу більше не повертатися до давніх гріхів.

Згідно з законами святої Апостольської Церкви і християнською традицією, до Святого Причастя треба готуватися всебічно, тобто готувати душу і тіло.

Приготування душі полягає: в щиросердечному покаянні, в пості, в посиленій молитві, в стриманості подружжя від інтимних стосунків не менше трьох діб, в щиросердечній і повній сповіді, в сильній постанові більше не грішити, в застосуванні сприяючих поправі життя всіх доступних середників.

Приготування тіла полягає: в обмитті свого тіла, в чистому, скромному і пристойному одязі. Особам жіночої статі приступати до Святого Таїнства після закінчення днів місячного очищення та по сорока днях по народженні дитини. Це не тому, що немовби ці природні явища являлися гріхом, а тому що тут діє фактор так званої плотської скверни, яка сама по собі не є гріхом, але коли людина за таких обставин зважується приступати до святих Таїнств, то зневажає Господа Бога і Його Святощі. Це щось подібне, якби обдерта, в брудному, непристойному одязі і ница людина прийшла в Божий храм і до Святого Причастя. Пригадаймо собі слова Господа Ісуса з Євангельської притчі: «Друже, як ти сюди прийшов не маючи весільної одежі?!»

Коли святі Апостоли Яків і Йоан просили у Христа-Царя слави: «Зволь нам, щоб ми сиділи один праворуч, а другий ліворуч від Тебе у Твоїй славі», Ісус сказав їм: «Чи можете пити чашу, яку я п'ю, і хреститися хрещенням, яким Я хрещуся?» Ті йому відповіли: «Можемо» (*Мк. 10, 37-39*). Хто не хоче бути близько Христа? Хто не бажає стояти праворуч Його в Його славі, коли прийде зі святими Ангелами? Тому не відмовляйся від Його Чаші, не тікай від Божественного Причастя, Його Тіла і Крові, споживай Його Тіло і пий Його Кров і це буде тобі на відпущення гріхів, на зближення з Христом і на спілкування та єднання з Ним.

Тільки спершу почни істинно і щиросердечно каятися, не відкладаючи на пізніше по слову Давида: «Ріх, нині начах!» (*Пс. 76, 31*). Господь Бог вже давно чекає на твоє покаяння і буде радіти тобою і зараз же відкриє для тебе

двері Свого милосердя, сподобить тебе Своєї Чаші, наблизить тебе до Свого Царства і сподобить тебе Своєї Слави. О!.. Щоб ми всі стали її учасниками! *(Із творів Святителя Димитрія, митрополита Ростовського).*

ПРО СВЯТІ ТАЇНСТВА ПОКАЯННЯ - СПОВІДІ ТА ПРИЧАСТЯ ТІЛА І КРОВІ ХРИСТОВИХ

Метою християнського життя є спасіння і вічне життя з Христом. Шляхом покаяння, молитовного ділання, прямуючи стежиною непорочної християнської віри, ми, вигнанці раю, знову можемо досягнути небесної Батьківщини. Отже, використовуючи великі благодатні Христові дари, намагаймося з'єднатися з Ним ще в земному нашому житті, щоб бути вписаними в книгу вічного життя.

В житті християнина, в його паломництві до вічної небесної Батьківщини без таких Таїнств Христової Церкви як Покаяння-Сповідь і Святе Причастя Тіла і Крові Господньої не можливо обійтися. «Хто їсть Моє Тіло і п'є Мою Кров, той має життя вічне і Я воскресну його в останній день» (Ін. 6,54). «Хто тіло Моє споживає і кров Мою п'є, той в Мені перебуває, а Я в ньому» (Ін. 6, 56). Святе Причастя Тіла і Крові Господньої – це те найбільше, що залишив Христос своїй Церкві. Під освяченими видами хліба і вина присутні дійсні Найсвятіші Тіло і Кров Господні. Користаймо з усією відповідальністю з цього великого Божого Дару для нашого вічного спасіння.

Однак в нинішніх часах зауважується певна байдужість і безвідповідальність по відношенню до Св. Таїнств Тіла і Крові Господніх. Зауважується, що багато людей і в багатьох випадках причащаються по-святотатськи, чим стягають на себе великий і страшний гріх, Божий гнів та кару.

Святе Причастя Тіла і Крові Господа нашого Ісуса Христа – це така велика святість, що ніхто не повинен посміти наблизитися до Святої Чаші без глибокого і щирого покаяння, без щирої і повної індивідуальної сповіді і одержання прощення гріхів за посередництвом священика. Святому Причастю передуює свята Тайна Покаяння-Сповіді – це велика тайна Божої любові до грішника. Бо коли ми, обмиті з наших гріхів у святому Хрещенні та обдаровані Божою благодаттю, знову допускаємося чи зі злоби, чи по немочі нашій нових гріхів, то Господь в більшості випадків ще не відкидає нас і не відвертається, але готовий знову нам простити, якщо ми щиро за них каємося, шкодуємо, що Господа Бога зневажили та постановляємо поправити наше життя і більше не грішити. Але для одержання Його прощення Він поставив вимогу, щоб ми визнали наші гріхи перед священиком та з його уст одержали прощення гріхів. Воскреснувши, Христос сказав до Апостолів і їхніх наступників: «Прийміте Духа Святого: кому відпустите гріхи, тому відпустяться, а кому задержите, задержаться» (Ін. 20, 22-23).

Хто вирішив змінити своє грішне життя на істинно християнське, тобто жити з Ісусом Христом і прийняти Святі Таїнства Сповіді і Причастя, повинен відбутися перед тим хоч три доби говіння, тобто постити (до посту належить також стриманість від інтимних подружніх стосунків), приймати

участь у святих Богослужіннях (Вечірні, Утрені, Часи, Святі Літургії), читати святе Євангеліє і ін. св. духовні книги, не дивитися телевизор, уникати непотрібних розмов, особливо осуджування інших і взагалі всякого розсіяння. Належить зосереджувати увагу на думки про Бога і вічні правди (смерть, Суд Божий, Небо, пекло), зробити уважний іспит совісті (за допомогою молитовника), читати молитви перед сповіддю, а після сповіді – молитви по сповіді. Розбудити надприродний досконалий жаль за гріхи, зробити сильну постанову більше не грішити. Саму сповідь відбувати щиро, не затаювати гріхів, не уневиннювати себе, не говорити, що хтось інший винен у моїх гріхах, оскаржувати себе, а не інших.

Якщо це жінка чи дівчина, до церкви йти з накритою (хустиною) головою, без жодної косметики, не в штанах і не в міні-спідниці (при сидінні спідниця повинна накривати коліна).

Того дня, перед Святим Причастям, не їсти, не пити і дітям не давати, якщо вони будуть причащатися, і не курити тютюну (куріння є гріхом, і треба його якнайшвидше позбутися). Крім участі в Богослужіннях у попередніх днях говіння, того дня слід бути на Утрені, Часах і Літургії, а попередньо вдома прочитати правило перед Святим Причастям.

Молитовне правило до Святого Причастя:

- канон умилювальний Господу нашому Ісусу Христу;
- канон молебний Пресвятій Богородиці;
- канон Ангелу Хранителю;

- послідування до Святого Причастя: Псалми 22, 23, 115.

Тропарі. Канон до Святого Причастя. Молитви до Святого Причастя.

В день Святого Причастя, на Святій Літургії, стоячи на своєму місці, чистою хустинкою витерти уста, не далеко і не близько до амвона зробити земний поклін Ісусові Христові, склавши руки навхрест на грудях (права на ліву), спокійно приступити і, сказавши голосно своє ім'я, прийняти Святе Причастя, легенько губами стягнувши Його з ложечки. Платом* витерти уста, поцілувати край Чаші (як ребро Христове), відійти на місце, де подають теплоту і антидор. Запити теплотою і спожити часточку антидору, відійти на своє місце і продовжувати з благоговінням участь у св. Літургії до кінця. Коло Святої Чаші ні перед причастям, ні після не хреститися (щоб не вибити з рук священика Святу Чашу).

З великим почуттям вдячності і благоговінням прочитати молитви по Святому Причастю. Щонайменше одну добу після того багато молитися, читати Святе Письмо, не дивитися телевизор, не розсіюватися, а подружжю не відбувати інтимних стосунків.

ШАНУВАННЯ БОЖОЇ МАТЕРІ

Християни визнають і вшановують Пресвяту Діву Марію, яка походила

* Плат – шматок червоної тканини, яку тримає церковна прислуга під час причастя віруючих

з роду праведного Авраама і псалмопівця Давида (з якого Божим Промислом було визначено вийти Спасителю), яка була обручена для Її охорони зі старцем Йосифом з цього ж роду, як «Честнійшую Херувим і славнійшую без сравнення Серафим... Присноблаженную і Пренепорочную Матер Бога нашего». Це почитання ґрунтується на Божому слові, на вірі в Її особливі достоїнства.

Велич Пресвятої Діви Марії утворено на перших сторінках святого Євангелія. Як розповідає святий євангелист Лука, Архангел Гавриїл був посланий Богом в Галилейське місто Назарет до Діви Марії і, ввійшовши до Неї, сказав: «Радуйся, благодатна, Господь з Тобою! Благословенна Ти між жінками... Ти-бо знайшла ласку в Бога» (*Лука 1, 26-30*). Одержати Божу благодать, стати благословенною серед усіх жінок, почути від небесного Вісника «Господь з Тобою» – і не тільки через Божу всюдиприсутність, але за близьким спорідненням – це і є справжня велич. І як Діва Марія пророко-возвістила: «Ось-бо віднині ублажатимуть мене всі роди» (*Лука 1, 27; 1, 48*). Якщо так сказала сама Пресвята Діва і ті слова записав св. євангелист, то ніхто не має права називатись християнином, якщо не вшановує Божу Матір! Святий євангелист Лука залишив ще досить важливе свідоцтво, яке об'єднує в одне ціле похвалу Пресвятій Богородиці від народу і від Її Божественного Сина. Він пише так: «Якась жінка піднесла голос з-між народу і сказала до Нього: щасливе лоно, що Тебе носило, і груди, що Тебе кормили». Господь озвався: «Щасливі ті, що слухають Боже слово і зберігають його» (*Лука 11, 27-28*). Пояснюючи ці євангельські слова, Рязанський митрополит Стефан Яворський († 1722) говорить: «Цим своїм висловом Христос не тільки не заперечує похвали тієї жінки, яку вона віддає Богородиці, але своєю відповіддю ще більше зміцнює похвалу Своїй Матері. Бо тут треба поміркувати над тим, по-перше, що означає зачати і носити Боже Слово плоттю і, по-друге, що означає зачати і носити Боже Слово думкою. За перше віддала славу Богородиці ця євангельська жінка, коли сказала: «Щасливе лоно, що тебе носило», за друге Сам Христос прославив Свою Матір, коли сказав: «Блаженні ті, що слухають Боже слово і зберігають його». Ті дві прослави, або, краще, блаженства насправду належать Богородиці, бо Вона скоріше серцем ніж лоном, скоріше думкою ніж плоттю, скоріше духом ніж тілом, скоріше миром ніж утробою зачала Христа, і не зачала б плоттю Христа, якщо б перед тим не зачала Його вірою». Вся Свята Тройця вшанувала Пречисту Діву: Бог Отець своїм благоволінням, Син – воплощенням, Святий Дух – осіненням.

Особливими достоїнствами Пресвятої Діви Марії, за які особливо шанують Її християни, являються Приснодівство і Богоматеринство.

Пресвята Марія перебувала і перебуває Дівою перед народженням Спасителя, при народженні і після народження. З давніх пір ім'я Діва стало немовби Її власним іменем. Святий апостол і євангелист Матвій, розповідаючи про обставини при Рождестві Христовому, посиляється на старозавітнє пророцтво пророка Ісаї: «Ось Діва матиме в утробі і народить Сина, і дадуть Йому ім'я Еммануїл, що значить: з нами Бог» (*Мат. 1, 23; Іс. 7, 14*).

Вказівка на приснодівство вбачається і в видіннях пророка Іезекіїла про

східну браму храму: «Вона була зачинена. Господь сказав до мене: брама ця буде зачинена, не буде відчинятися. Ніхто не ввійде нею, бо Господь Бог Ізраїля увійде нею; і вона буде зачинена» (*Ісезек. 44, 1-2*).

В Новому Завіті знаходиться багато свідочств про Приснодівство Марії. Так, говориться, що коли Архангел благовістив Пречистій Діві Марії, що Вона народить «Сина Вишнього», вона, не розуміючи, спитала: «Як станеться те, коли я мужа не знаю?» Це питання було поставлене в той час, коли Вона була обручена зі старцем Йосифом, і означало, що Пречиста Діва Марія залишилась вірною обіту дівства, а праведний Йосиф був лише її опікуном-охоронцем. Це зрозуміло із наступної розмови. Архангел відповідає Діві: «Дух Святий зійде на Тебе і сила Вишнього осінить Тебе: тому й святе, що народиться, назветься Син Божий» (*Лука. 1, 35*). А коли праведний Йосиф, не знаючи про тайну спасіння, що здійснювалася, хотів, нікому нічого не кажучи, відпустити Пресвяту Діву, то під час сну явився йому Ангел і відкрив: «Не бійся взяти Марію, твою жінку, бо те, що в Ній зачалось, походить від Святого Духа» (*Мат. 1, 20*).

Про те одноголосно навчають всі Отці Церкви. Вони говорять: «Від князя віку цього було закрите Дівство Марії» (*Святий Ігнатій Богоносець, I ст.*).

«Дух Святий старанно вказав народження (Еммануїла) від Діви» і Він «родився від Діви з роду Давидового» (*Святий Іриней Ліонський*). «Природа ніколи не знала діви, що родила. Благодать явила цю Діву, що родила, і зберегла її Дівою. Вона вчинила її Матір'ю і не пошкодила дівства... О, земле ненасіяна, ти проростила спасительний плід!» (*Діяння Вселенських Соборів*).

Визнання віри святої Церкви в істину Приснодівства Пресвятої Марії знайшло своє вираження в древніх символах, починаючи з Апостольського. Цю віру засвідчено на Вселенських Соборах, особливо на Третьому Вселенському Соборі. А святі Отці П'ятого Вселенського Собору рішуче заявили: «Якщо хтось не визнає два родження Бога Слова, одне перед віками від Отця, перед часом і безтілесне, а друге, в останні дні, коли він зійшов із небес і воплотився від святої преславної Богородиці і Приснодіви Марії, і родився від Неї, тому – анафема».

Як може зачатись і народитись дитина, не порушуючи печаті дівства? Там, де діє всемогуча Божя воля, порушуються закони природи. Так само, як силою Божою вийшла вода із цілого і неушкодженого каменя (*Вихід. 17, 1-7*), як кущ горів і не згоряв (*Вих. 3, 2-3*), як Спаситель після Свого славного воскресіння входив до учнів крізь замкнені двері (*Йн. 20, 19-26*). Тому Свята Церква співає в день Світлого Христового Воскресіння: «Сохранив ціла знаменія, Христе, воскресл еси от гроба, ключі Діви невредивий в рождестві Твоєм і отверзл еси нам райскія двері».

«Святу Діву, – твердить святий Кирило Олександрійський в діяннях Третього Вселенського Собору, – не уявляють інакше як Богородицю». До згаданих свідчень можна додати і інші, не менш важливі. Так, як тільки в Пресвятої Діви Марії «виявилось, що вона була вагітна від Святого Духа» (*Мат. 1, 18*), «в ті дні» вирушила вона до дому Захарії, щоб привітати свою родичку Єлисавету. Єлисавета при зустрічі з Нею не тільки вигукнула

«сильним голосом» і назвала Її благословенною між жінками, але і визнала Її матір'ю свого Господа, а також Богородицею. Варте уваги те, що святий євангелист зазначив: Єлисавета визнала це не сама по собі, не від себе, а «сповнившись Святим Духом» – під впливом Святого Духа (*Лука 1, 39-41*).

Суворо притримуючись вчення Святого Письма, святі отці Церкви говорять: «Бог наш Ісус Христос, за Божим замислом, був зачатий Марією від Святого Духа» (*Святий Ігнатій Богоносець, I ст.*). «Цей, кого Бог обіцяв Давидові від його плоду поставити як Царя Вічного, є саме Той, який родився від Діви з роду Давидового» (*Святий Іринеї Ліонський*).

«Син Божий роджений перед віками, і в останні дні воплотився від Діви і родився тільки Йому відомим способом. Беззмінно і невимовно, зберігши дівство неушкодженим... Хто заперечує, що Марія Бога породила, той не побачить слави Його Божества» (*Преподобний Єфрем Сірін*). «Якщо хтось не признає Марію Богородицею, то він відлучений від Божества», – пише святитель Григорій Богослов. Свята Церква устами святих Отців навчає: Діва Марія родила не звичайну людину, а Бога в тілі і тому визнають Її Богородицею.

Будучи Божою Матір'ю, Пресвята Діва залишається і вічно люблячою Матір'ю людства, його Молитвенницею і Заступницею. В святому Євангелії мало про Неї розповідається, що ще раз підтверджує Її глибоке смирення і велику покору. Святий євангелист Йоан, опіці якого Спаситель з хреста поручив Свою Матір, розповідає про одну подію, якою яскраво виразилась сукупність достоїнств Діви Марії і передусім Її любов до людей і турбота про них. Господь наш Ісус Христос разом з учнями був запрошений на весілля в Кану Галилейську. Була там і Його Мати. Сталось так, що на весіллі забракло вина. І Мати Божа звернулася до Сина зі словами: «Не мають вина». А слугам Вона зараз же каже: «Що тільки скаже вам (Христос) – це робіть» (*Йн. 2, 1-5*). В цих простих словах – глибокий зміст. Богородиця не наказує владою Свогому Синові: дай їм вина, зроби чудо і прослав Себе і мене! Ні! Вона смиренно, покірно говорить про прикрість жениха. Скоріш за все, ті слова потрібно розуміти лише як роздумування вголос. Адже Вона знала, що перед Нею Всезнаючий Господь, якому відомі всі тайни. Але вона роздумує, а точніше, просить, бо Вона турботлива, любляча людство Мати. В цьому клопотанні проявились і інші великі достоїнства Пресвятої Діви: непохитна віра і безсумнівна надія. Вона і вірила у всемогучу силу Божого Сина і надіялася, що Він виконає Її блага прохання. Що саме таке переконання мала Заступниця, свідчить Її розпорядження слугам жениха: що скаже вам Син, те робіть!

Як близькою була Мати Божа людям в їхніх потребах ще при своєму земному житті, такою Вона перебуває і відійшовши в обителі Свого Божественного Сина, як голосить про Неї Свята Церква: «Во успенії міра не оставила єси Богородице...» (*Із тропаря на Успеніє Божої Матері*). Про постійне небесне заступництво Божої Матері свідчать Її багаточисленні чудотворні ікони, через які вилилось і продовжує виливатися багато Божих ласк. Сама назва ікон нагадує нам про велику любов Божої Матері, про Її близькість і скорі заступництво за людський рід: «Взисканіє погибшим», «Воспитаніє», «Всіх скорбящих радость», «В скорбіх і печаліх Утішеніє»,

«Милующая», «Нечаянная радость», «Отрада», «Скоропослушница утопающих», «Ум'ягченіє злих сердец», «Утоли моя печали», «Цілительница»... Список можна продовжувати на основі наявності святих ікон Милостивої, або ж історичних даних, але він ніколи не буде закінчений, бо Її перебування серед людей не закінчується.

Молитовне шанування Пресвятої Диви Марії в Церкві дуже велике. Немає жодної християнської сім'ї, в помешканні якої не було б Її святої ікони. Немає ні одного християнина, життя якого, так чи інакше, не було б поєднане з пам'яттю про Божу Матір чи молитовним зверненням до Неї. В Церковних Богослужіннях Її пречисте, преблагословенне ім'я завжди згадується і призивається.

Свята Церква, прославляючи Пресвяту Диву Марію, навчає, що почитати Її треба не як Бога, а як Святішу від всіх Святих, а пошана, яку ми віддаємо Їй, відноситься до Самого Бога. Християни поклоняються Богородиці з найбільшим благоговінням, бо після Бога немає нікого більш достойного їх любові. Вона більше від інших праведників любить спасенних стражданнями Її Сина і скоріше від всіх приходить їм на допомогу. З шануванням Божої Матері в Церкві поєднуються особлива теплота, щось рідне, дороге, своє. Якщо забрати це шанування, прийде холод.

Вкінці, благоговіння перед Божою Матір'ю являється дуже успішним засобом для справжнього покаяння, виправлення життя і поступу в духовному житті. Через Пречисту Диву Марію Бог зійшов з неба на землю, і через Неї виходять люди на Небо до Бога.

Хай же Її всесильними молитвами сподобимось і ми вічного життя в Христі Ісусі Господі нашому, Йому ж з Отцем і Святим Духом хай буде слава на віки. Амінь.

МОГУТНЯ МОЛИТВА БОЖОЇ МАТЕРІ

«І розгнівавшись, пан передав його катам, аж поки не поверне йому всього боргу» (*Мат. 18, 34*).

Так наказав пан вчинити з тим немилосердним рабом, який не хотів простити своєму товаришу-боржнику сто динаріїв – це якихось теперішніх двадцять гривень. І це тоді, коли йому самому був відпущений і подарований борг в 10 тисяч талантів – декілька мільйонів гривень.

Божий гнів, запалений нашими гріхами, – це щось страшне. Згрішив колись світоносний ангел – прогнівався Господь на нього, і скинув його з неба. Згрішив Адам – прогнівався Господь на нього, прогнав його із раю та присудив йому в поті чола працювати на землі, що родить терня і будяки. Згрішили сучасники Ноя – прогнівався Господь на них, навів водний потоп, і вигубив їх з лиця землі. Згрішили мешканці Содому – прогнівався Господь на них, зіслав небесний вогонь і винищив їх. Не раз грішили євреї і Господь в своєму гніві віддавав їх в руки їхніх ворогів – халдеїв, вавілонян і асирійців. Згрішив улюбленець Божий Давид, і Господь прогнівався на нього і покарав

його спочатку смертю дітей, а потім мором, під час якого вимерло декілька тисяч його підданих.

Грішимо і ми, і хіба не бачимо, як карає нас Господь – то хворобами, то смертю, то різноманітними нещастями і бідами? Воістину страшний в своєму гніві Господь. Гнів Його настільки великий, що праведний Іов боїться його більше, ніж самої пекельної муки. «Коли б уже Ти сховав мене в шеолі, і укрити мене, поки перейде гнів Твій» (*Іов. 14, 13*) – кликав він до Бога в скорботі своєї душі. І ось, коли Господь такий розгніваний, чи є хто-небудь, хто міг би заступитись за грішника, умилоствити Бога молитвою, повернути його милість і милосердя? Коли євреї в пустелі виготовили собі золотого тельця і поклонялися йому як богу, а від істинного Бога відступили, то Господь розгнівався і хотів зовсім винищити їх з лиця землі. «Тож тепер полиш Мене, нехай запалає гнів Мій на них та хай винищу їх» (*Вих. 32, 10*). Так сказав Господь Мойсею. Але хто зупинив тоді Божий гнів? Хто не допустив вигубити невіддячних? Це здійснила молитва Мойсея: «Відверни лютість обурення Твого та зміни гнів на милість супроти Твого народу. Згадай Авраама, Ісаака й Ізраїля» (*Вих. 32, 12-13*). Так благав Мойсей Господа. І зупинив Господь Свій гнів і змилювався над Своїм народом, і простив євреям це страшне беззаконня.

Але ким був Мойсей в Божих очах? Раб – і не більше. І хто були Авраам, Ісаак і Яків, про яких він згадував у своїй молитві? Такі ж раби. То постає питання: хто така Пресвята Діва Марія? Це – Божа Мати, улюблена Мати, вища від всіх Божих створінь. Отже, якщо заступництво раба Божого Мойсея могло стримати праведний Божий гнів, то чого не може вчинити заступництво Самої Божої Матері, коли Вона стане молити Свого Сина і Бога за грішних людей? І якщо Господь вислуховує молитви Святих, то невже Він не вислухає молитви Пречистої Діви Марії, Своєї Матері?

Коли Вирсавія, мати царя Соломона, увійшла в царську палату, то Соломон піднявся зі свого трону, зустрів її, поклонився їй і наказав поставити для неї другий трон по правій стороні біля себе. І коли вона сказала йому, що хоче просити його в одній справі, він з синівською пошаною відповів їй: «Проси, мати моя, я не відмовлю тобі» (*3 Цар. 2, 20*). Премудрий Соломон добре розумів, що хоч він і цар, але свою матір повинен поважати як царицю; хоч він і цар, але не повинен відкидати її прохання.

Подібно до того, коли Пресвята Діва Марія переставилася від землі на небо, коли вона увійшла в селеніє Божественної слави, то з якою славою зустрів Її там Єдинородний Її Син і Бог? Звичайно, що нам ніколи своїм розумом не збагнути тієї небесної Слави Богоматері, ми знаємо лиш те, що сказав про Неї Святий Дух устами Її праотця Давида «Праворуч Тебе стоїть Цариця» (*Пс. 44, 10*). А це означає, що Господь підніс Її вище від всіх Своїх Святих, вище від всіх Ангельських і Архангельських Чинів, вище Херувимів і Серафимів. Невже Він, як люблячий Син, не сказав Їй того, що сказав Соломон своїй матері: «Проси, Мати Моя, вибрана із всіх родів, між усіма жінками благословенна! Як на землі Ти була переповнена благодаттю, так і нині на небі Ти переповнена славою. Царюй на небі і на землі і нехай поклоняються Тобі Ангели і люди, як Цариці – Божій Матері! Я – Твій Бог і Твій Син. Як Бог, Я дарую Тобі славу Мою, як Син, Я віддаю тобі Моє

серце... Проси, Мати Моя, Я не відмовлю Тобі! Проси чого хочеш. Я у всьому виконаю Твою волю! Проси здоров'я тому хворому, що лежить на ложі болізни, проси волі для невільника, що закований в кайдани, проси допомоги для того нещасного, що попав у біду; проси порятунку тому мореплавцю, що від бурі потопає в морських хвилях... Хай тільки кожен з них прикличе Твоє ім'я – він буде почутий. Проси, Мати Моя! Чи це бездітна жінка просить Тебе дарувати їй дитя на потіху, чи це просить дівця зберегти її дівство, чи воїн просить перемоги, землероб – плодючості землі, торговець – успіху в торгівлі. Хай станеться за їхніми проханнями! Проси за них, Мати Моя! Може Ти бажаєш зберегти яке-небудь місто чи країну від голоду і мору, від ворогів видимих і невидимих, за те, що це місто чи країна благоговійно шанує Твоє ім'я? Хай так буде! В кінці, може Ти хочеш, щоб цей заповзятий грішник, який прогнівив Мене, щоб він, достойний смерті і вічної муки, був просвічений Моєю благодаттю, покаювся, навернувся і був спасений? Проси, Мати Моя, Я не відмовлю Тобі. Я – Бог. Я – Син Твій. Я все можу учинити. Хай прославляється Моя Мати, хай Моя слава буде також на прославу Моєї Матері!»

Так, браття і сестри, Господь наш завжди готовий послухати Свою Матір. Де ж ти, нещасний грішнику, що своїми гріхами перевершив всіх митарів, блудниць і розбійників? Іди сюди, до Божої Матері! На тебе прогнівався Господь. Гріхи твої настільки великі, що ти боїшся і на прощення не сподіваєшся. Бідна душе! Ти маєш надійну заступницю! Чого б не просила для тебе Пресвята Діва, Мати Божа, – ради Її молитов отримаєш все. «Много бо может моленіє Матернеє ко благосердію Владики». О, як багато може моління Матері. Одна сльоза Богоблагодатної Матері може відвернути багато бід. Її заступництво Божий гнів перемінює в милість. Прибігай під Її захист, проси в Неї помочі і вір, що не загинеш! Як не загинула ні одна тварина, що знаходилась в Ноевому ковчезі, так ні один християнин не загине, який прибігає під покров Божої Матері. «Нікто же притекаяй к Тебѣ, посрамлен от Тебе ісходит, Чистая Пресвятая Богородице!»

О, Маріє! Ангелів насолодо, засмучених радосте! О, Маріє! Мати Божа і Мати всіх християн! Я – непотрібний раб, на мене розгнівався Твій Син, що мені робити? До кого прибігнути? Каюся в своїх гріхах, прибігаю до мого Спасителя, але у Тебе прошу заступництва за себе. Тебе молю, на Тебе надіюся! Адже Ти надія безнадійних! Ти – прибіжище грішників. Ти – Мати християн! Мати моя! Прийми раба Твого, змилуйся над Твоєю грішною дитиною! Заступися, помолись за мене перед Твоїм Сином, і я буду спасений! О, Маріє! Хто на Тебе надіється, той ніколи не постидатиметься!..

ШАНУВАННЯ СВЯТОГО ХРЕСТА

«Мене ж не доведи, Боже, чимось хвалитися, як тільки Хрестом Господа нашого Ісуса Христа...»

(Гал. 6, 14.)

«Поклоняйся і образу Його Хреста. Бо він є величне і урочисте знамено Христової перемоги над дияволом і всім противним полчищем... Прославляй його нині... і прославишся з ним».

(Святитель Григорій Палама)

До страждань Господа Ісуса Христа хрест вважали ганебним знаряддям смертної кари. Зазвичай, на ньому розпинали великих злочинців, які скоїли безліч злочинів – беззаконь, тому і святе Письмо говорить про них як проклятих перед Богом (*Втор. 21, 23*). Але Спаситель добровільно повис на хресті не за свої гріхи, а за наші – ради нашого спасіння. «Христос нас відкупив від підзаконної клятви, ставши за нас прокляттям» (*Гал. 3, 13*), навчає святий Павло. «Я душу свою кладу, щоб знову прийняти її. Ніхто не бере її від Мене, але Я сам її віддаю. Владу маю її віддати, і владу маю знову її прийняти» (*Ін. 10, 17-18*). Таким чином, хрест став жертвовником, на якому була принесена велика жертва за все людство. І якщо за життя Христа Спасителя люди намагалися доторкнутися до Його одежі з надією зцілитися і видужували (наприклад, кровоточива жінка), якщо перші християни пояси і платки святого Апостола Павла шанували, то подібно, а навіть ще більше шанують святий Хрест Господній, до якого не тільки торкалося Його святе Тіло, але на ньому Господь Ісус Христос всіх нас врятував від вічної погибелі. Однак не все, що торкалося тіла Господа Ісуса Христа, одержувало святість і лікувально-рятувальну силу від Бога. Освячувалось лише те, що могло прийняти цю святість, вмістити в себе і зберегти. Ця річ, яка послужила знаряддям прослави Христа і спасіння людей, не може бути в непошані. На Хресті відбулося спасіння людського роду, була знищена сила диявола. Хрест є зброєю перемоги над духовним ворогом. Якщо шанували меч пророка Давида, яким він знищив нечестивого Голіафа, то тим більше ми, християни, шануємо Хрест Христовий як зброю, якою Спаситель переміг диявола, а нас ним визволив від вічних мук і пекла.

Шанується не тільки цей Хрест, на якому довершилася Голгофська Жертва, але також і інші хрести, які зображають перший Хрест і розп'ятого на ньому Спасителя. І тільки в такому значенні ми їх шануємо. Хрести можуть бути: восьмикінцеві, шестикінцеві, чотирикінцеві. Це не має значення. Важливо, щоб завжди з хрестом поєднувались спомини страждань Спасителя.

Преподобний Йоан Дамаскін говорить, наприклад, про чотирикінцевий Хрест: «Як чотири кінці Хреста тримаються і з'єднуються його осереддям, так і силою Божою тримається висота і глибина, довжина і ширина, тобто все видиме і невидиме сотворіння».

Святий Апостол Павло хвалився Хрестом Господа нашого Ісуса Христа (*Гал. 6, 14; I Кор. 1, 18; 1, 23-24*). Було б неправильно думати, що святий Апостол хвалився хресним деревом самим по собі, не маючи на увазі Розп'ятого: само по собі дерево не має благодатної сили, але воно одержує її через страждання Спасителя. І тому для апостола Павла Хрест Господній –

це те, що треба шанувати. Що в новозавітних писаннях Хрестом Господнім називається не тільки страждання Христа Спасителя, але і сам Хрест – хресне дерево, свідчить святий Апостол Йоан Богослов: «Стояху же при Кресті Ісусові Мати Єго і сестра Матере Єго Марія Клеопова і Марія Магдалина» (Ін. 19, 25). Сам Спаситель, розмовляючи зі своїми учнями про Свій другий прихід, сказав, що він буде випереджений явлінням знамення: «Тоді з'явиться знак Чоловічого Сина на небі» (Мф. 24, 30). Що це за знамення? – Святі отці Церкви вважають, що це Хрест Господній. Святий Йоан Золотоустий пояснює, «для чого і чому Він прийде з Хрестом»: перше, щоб «потішити і заспокоїти» вірних, по друге, «щоб ті, що Його розп'яли, зрозуміли зі своїх вчинків свій власний нерозум, для цього Він їм покаже саме викриття їхнього нерозуму».

Хрест – знаряддя і центр нашого спасіння. На ньому принесена велика жертва за нас, після якої почалося прославлення Розп'ятого – сошествіє в ад, поразка духів злоби, потім преславне воскресіння, вознесення на небо обоженного людського єства і сидіння праворуч Бога Отця.

В святоотцівських творах є багато свідоцтв про шанування Хреста, про необхідність і спасенність цього шанування. Апостольський учень святий Ігнатій Богоносець (I ст.) схиляється перед Хрестом і говорить: «Мій дух *кориться* в_порох перед Хрестом, який для невіруючих – соблазн, а для нас спасіння і вічне життя». Про Христовий Хрест говориться в пам'ятці кінця I-го - поч. II-го століття – посланні Варнави (див. гл. II). А християнський апологет Тетруліан (II-III ст.) прямо говорить «верховним правителям Римської Імперії»: «Стосовно людей, які нас звинувачують в поклонінні Хресту, то ми цього не соромимося». Цей же апологет пише: «При всякому корисному починанні, при всякому приході і виході, при одяганні і взуванні, при вмиванні, при столах, при лампадах, на ложах і сидіннях (тобто сідаючи і лягаючи) і при всякій справі ми накреслюємо на чолі знамено Хреста». У святих Отців Церкви пізніших століть свідчень про шанування Хреста значно більше. Всі Вселенські Собори Хрест Господній побожно приймають і цілують (як і святі ікони та мощі).

В церковній історії багато чудес поєднані з Хрестом, які переконливим способом доказують необхідність і спасенність шанування його.

Так в житті святого мученика Феодота (*пам'ять 18 травня*), що постраждав у 303 році під час жорстокого переслідування при імператорі Діоклитіані, розповідається, що він перед муками «осінив себе хресним знаменням і мужньо вийшов зі свого дому». Хресне знамення дало страждальцю небесну силу спокійно перенести жорстокі муки. Так само вчинив і святий мученик Гордій (*пам'ять 3 січня*), страждання якого описав у своїй розповіді святитель Василій Великий. Визнавши перед мучителями свою християнську віру і накресливши на собі образ Хреста, він сміло пішов під удар, не перемінившись в кольорі тіла і ані трохи не змінивши сйява лица. Подібно вели себе і інші мученики за віру, а також і інші християни перед здійсненням будь-якої доброї і важливої справи.

Вороги святого єпископа Юліана, бажаючи знищити його, підкупивши його слугу, намовили вкласти йому в напитек отруту. Довідавшись з Божого об'явлення про злий задум, святий Юліан прикликав їх до себе і, взявши

чашу з отрутою, сказав: «Ви хочете отрутою знищити смиренного Юліана; ось я перед вами п'ю оцю чашу». Потім тричі хресним знаменням перехрестив чашу з отрутою і випив її, залишившись неушкодженим. Зловмисники, покаючись, просили у святого мужа прощення і він їм простив (*«Четї- Мінеї»*).

Про святу мученицю Василису (*пам'ять 3 вересня*) говориться, що вона, «осінивши себе знаменням чесного Хреста, ввійшла в полум'я і довго залишалася в ньому непошкодженою». Так само непошкодженою вийшла з полум'я свята первомучениця рівноапостольна Текля (*пам'ять 24 вересня*), зробивши хресне знамення над приготованим на її спалення вогнищем. Більше того, як тільки полум'я охопило голову святої, раптом пішов рясний дощ з градом і погасив вогонь. Мучителі, кати, огорнуті страхом, втекли додому. А преподобна Марія Єгипетська (*пам'ять 1 квітня і в п'яту неділю Великого Посту*) невидимою Силою не була допущена до поклоніння Господньому Хресту до тих пір, поки при вході в храм не розкалася в своїх тяжких гріхах і не пообіцяла перед образом Божої Матері виправити своє життя. Не можна не згадати про ще дві чудесні події, пов'язані з Хрестом Господнім, про які свідчать перші християнські церковні історики Євсевій Памфіл (*IV ст.*) і Созомен (*V ст.*). Євсевій розповідає про те, що блаженний цар Константин перед битвою з Максентієм бачив у білий день на небі світляний Хрест з написом: « Цим перемагай! » Це видіння охопило страхом як його самого, так і все військо, яке, не знаючи куди, ішло за ним і дивилося на це чудо. Євсевій додає, що знамення, послане Богом, настільки було дивним, що і повірити було не легко, якби це говорив хтось інший. Але переможний цар поклявся про істинність цього чуда і переконав нас, що писали цей твір.

Після перемоги, коли в Римі була поставлена статуя імператору, він приказав утвердити в своїй руці Хрест зі словами: « Цим рятівним знаменем, істинним доказом мужності, я врятував і звільнив наше місто від іга тирана ». Незадовго після чудесного явлення Хреста святому Константину, його мати, свята цариця Єлена (*пам'ять Константина і Єлени 21 травня*), відшукала в Єрусалимі животворний Хрест, на якому був розп'ятий сам Господь. Знайдення Хреста, описане другим церковним істориком Созоменом, також супроводжувалося чудами. Христовий Хрест перебував з іншими хрестами. Щоб його визначити, по черзі клали хрести на хвору жінку, сподіваючись, що Господь Сам покаже Свій Хрест. І Господь показав: як тільки поклали Його Хрест, хвора з постелі встала здоровою. Таким способом і померлий воскрес. Святий Іоан Золотоустий свідчить: « Багато мужів і жінок старалися придбати часточку животворного Хреста і, якщо одержували, то обкладали її золотом і вішали на шию, помімо того, що він колись був знаком осуду і покарання ».

І так, через Чесний і святий Хрест християнину подається багато необхідного на його шляху до вічного спасіння. Тому на закінчення хочеться сказати словами святителя Йоана Золотоустого: « Не соромтеся достопокланяємих знаків нашого спасіння, якими живемо, і основи всіх благ, якими існуємо. Але немов корону будемо носити Хрест Христовий. Через нього здійснюється все, що для нас потрібно. Коли народжуємося –

пропонується нам Хрест; коли живимося Таїнственным Живленням (*Свята Євхаристія*), коли висвячуємося, чи що небудь інше робимо – всюди перед нами цей знак перемоги. Тому ми залюбки накреслюємо його на помешканнях, на стінах і на дверях, на чолі і на серці. Хрест є знаменням нашого спасіння, спільної свободи і милосердя нашого Владики Христа... Отже, не сороммося такого великого добра, щоб не посоромився і нас Христос, коли прийде в Своїй славі і коли це знамення з'явиться перед Ним, сяючи ясніше сонячних променів».

НАТІЛЬНИЙ ХРЕСТ І ХРЕСНЕ ЗНАМЕННЯ

Двадцять століть тому у євреїв і поган хрест був знаряддям кари, предметом ганьби і жаху. Не було більш болісної і ганебної смерті, як смерть хресна. Їй підлягали найнебезпечніші розбійники і підбурювачі громадського спокою. Засудити злочинця на хресну смерть, означало позбавити цього нещасного людського імені і видати його на загальну зневагу. Таке було значення хреста в стародавньому світі. А що таке хрест тепер, зокрема, у християн? Він є знаряддям спасення, предметом благоговійного пошанування для всіх. Разом з апостолом Павлом може говорити кожен християнин: «Мене ж не доведи, Боже, чимось хвалитися, як тільки хрестом Господа нашого Ісуса Христа» (*Гал. 6, 14*).

Чому сталася така переміна, за що почали так благоговійно шанувати хреста, який раніше приймали як ганьбу? За те, що на хресті Син Божий прийняв муки і смерть за гріхи всього світу. На хресті відбулося примирення Небесного Отця з людьми-грішниками. З того часу хрест став знаменням перемоги над смертю, над дияволом. Коли святого апостола Андрія Первозванного мучителі вели на хресну смерть, побачивши здалеку хрест, він взивав з радістю: «Радуйся, Хресте, плотію Христа освячений і членами Його, як маргаритами прикрашений! Перед тим, ніж піднявся на Тебе Господь мій, Ти страшний був для земних, але тепер знають вірні скільки щедрот криється в Тобі, скільки приготовано нагород. Безстрашно і весело йду я до тебе, але й Ти з веселістю і радістю прийми мене, учня розп'ятого на Тобі Христа. Я завжди любив Тебе і горів бажанням обійняти Тебе. О, блаженний Хресте, Ти прийняв великоліпіє і красоту від членів Господа, багато разів бажаний і невтомно пошукуваний! Візьми мене від людей і віддай моєму Учителеві, хай Тобою прийме мене Той, хто спас мене Тобою!»

А святий апостол Петро просив виконавців смертної кари тільки про те, щоб його розп'яли вниз головою, бо вважав себе недостойним бути розп'ятим подібно, як Ісус Христос. Бачите, брати і сестри, як високо шанували хрест Христа святі апостоли. Як же після цього не шанувати нам, християнам, такий дорогоцінний скарб, зброю нашого спасіння, порятунок від влади диявола і пекла, примирення з Богом і оправдання? Дійсно, з того часу, як Син Божий своїми стражданнями освятив хреста, в ньому почала проявлятися чудодійна сила. Ось як оспівує це свята Церква: «Просвітивий сіянієм пришествія Твого, Хресте, і освятивий Крестом Твоїм міра конци» (*Троїч. Канон 1-го гл.*).

З давніх часів у християн існує побожний звичай носити на собі святий Хрест. Носити святий Хрест на грудях є не тільки добрим звичаєм кожного християнина, а і особлива його заслуга і честь. Не можна носити натільний хрест як амулет чи прикрасу. Натільний хрест і хресне знамення являються тільки зовнішнім вираженням того, що повинно бути у серці християнина: смирення, віра і уповання на Господа Бога.

Натільний хрест – це не ювелірна прикраса. Яким гарним він би не був, з якого дорогоцінного металу він би не був виготовлений, це, в першу чергу, видимий символ християнської віри. Натільні хрести мають дуже давню традицію і тому по своєму вигляду бувають різні. В сьогоденні часи

поширена думка про силу дерев'яного хреста. Ця думка є помилковою. З того часу, як Ісус Христос помер на Хресті, його непереможна, незбагненна Божественна сила передалась Хресту, вселилась у нього і залишилась у ньому назавжди – тому він такий могутній і сильний, що в ньому таїнственно присутня сила Христова.

Тому при виборі хреста треба звертати увагу не на матеріал, з якого він виготовлений, а на те, чи відповідає його форма християнським традиціям. Хрест обов'язково повинен бути посвячений священиком. При посвяченні натільного хреста священик читає дві особливі молитви, в яких просить Господа Бога, щоби Він влив у цей Хрест небесну силу і щоб цей Хрест охороняв не тільки душу, а й тіло від усіляких ворогів: чарівників, ворожбитів, від усіх злих сил. Ось чому на багатьох хрестиках є напис «Спаси і сохрани».

Християнин повинен завжди носити на собі хрест і не знімати його ніде і ніколи, до самої смерті. Хрест завжди для віруючих є великою силою, яка рятує від усіляких бід, особливо від злодіяння невидимих ворогів. Натільний хрест тому й так називається, що його носять на тілі, під одягом, не виставляючи на верх. Це не означає, що натільний хрест треба ховати при всяких обставинах, але спеціально виставляти його на показ не прийнято. Натомість, прийнято цілувати свій натільний хрест після закінчення ранішніх і вечірніх молитов. У хвилини небезпеки, або коли на душі тривожно добре є поцілувати свій хрестик і промовити слова «спаси і сохрани», а також молитву Чесному Животворящому Хресту.

МОЛИТВА ДО ЧЕСНОГО ЖИВОТВОРЯЩОГО ХРЕСТА ГОСПОДНЬОГО

(проти злих духів)

Нехай воскресне Бог, і нехай розсипляться вороги Його, і нехай біжать від лиця Його ненависники Його. Як щезає дим, нехай вони щезнуть; як тане віск від лиця вогню, так нехай тікають біси від тих, що люблять Бога, і що осіняють себе знаком Хреста, і в радості проказують: радуйся, Найдорожчий і Оживляючий Хресте Господній!

Ти проганяєш бісів силою на Тобі розп'ятого Господа нашого Ісуса Христа, що в ад зійшов і диявольську силу потоптав, і подарував нам Тебе, Дорогоцінний Хресте, на прогнання всякого супостата.

О, Найдорожчий і Оживляючий Хресте Господній! Помагай мені зі Святою Госпожею Дівою Богородицею і з усіма святими на віки. Амінь.

Щоб не забути, що зробив і що здобув для нас наш Спаситель хрестом, ми хрестимося: рукою робимо на собі знак святого Хреста. Звичай хреститися при молитві, тобто осіняти себе хресним знаменням, впроваджено у Христовій Церкві з давніх часів. Це встановили святі Апостоли і передали всім вірним, і з цього часу цей звичай так сильно тримається і зберігається, що без хресного знамення не відбувається ні одна молитва: ні церковна, ні домашня, а всі вони починаються і супроводжуються знаком святого Хреста з благоговійними поклонами.

Хрест Господній дає не тільки велику силу нашій молитві, але через

нього сповнюються преславні діла. Ним відганяються гріховні спокуси і пристрасті, які походять від диявола чи від гріховного світу і від нас самих. В хресному знаменні кожному з нас дана можливість звершувати щось велике. Для підтвердження цих слів потрібно звернутися до наших священних літописів і кожен зможе переконатися, якою могутньою є сила Господнього Хреста.

Ось деякі з багатьох прикладів. Святий апостол Йоан Богослов, як розповідає його учень Прохор, знаменням Хреста одного разу зцілив лежачого при дорозі хворого (*Жит. св., 26 вересня*).

Одного разу благочестивий Ір, за пропозицією святого апостола Филипа, накреслив рукою знак Хреста Господнього на пошкоджених членах хворого Аристарха і в цей час рука його зцілилася, око прозріло, відкрився слух, і хворий став здоровим (*Життя св. апостола Филипа, 14 листопада*).

Святого Єпіфанія у дитинстві (а був він ще не охрещеним) скинув з себе розлючений осел. Хлопець сильно пошкодив бедро. У цей момент випадково надійшов християнин і тричі перехрестив його. Юнак став здоровий (*Жит. св. Єпіф., 12 травня*).

Преподобна Макрина, сестра святого Василя Великого, терпіла від якоїсь недуги на грудях, і просила свою матір хрестити її хворе місце знаком святого Хреста. Як тільки мати застосувала це лікарство – наступило зцілення (*Жит. св. Макр., 19 липня*).

Але чудодійний Хрест Господній не тільки зцілював недуги, він навіть воскрешав померлих і вчиняв неушкодженим людське тіло. Так свята Первомучениця Текля осінила хрестом цілу купу дров і хмизу, які було зібрано, аби її спалити. Отож вогонь не торкнувся тіла святої (*Жит. св. муч. Теклі, 24 вересня*).

Свята мучениця Василиса Нікомидійська осінила себе знаменням хреста, і серед полум'я тривалий час стояла в розжареній печі, не зазнавши жодних ушкоджень (*Жит. св. муч. Василиси, 3 вересня*).

Приречені на пожирання звір'ями святі мученики Авдон, Синніс, великомученик Пантелеймон та багато інших робили на собі знак святого Хреста і люті звірі ставали покірні, немов незлобиві ягнята і лизали ноги цим Божим людям (*Жит. св., 15 січня*).

Всемогучою силою Хреста Господнього ставали нешкідливими усілякі смертоносні яди, як бачимо це із життя святих Ювеналія і преподобного Венедикта (*12 травня*).

Хресне знамення потрібно зображати на собі з живою вірою у розп'ятого Ісуса, з благоговінням і покірною свідомістю, що ми можемо умилоствити Господа не своїми заслугами, а тільки надією на Його милосердя і ради хресних страждань та смерті, які перетерпів за нас Богочоловік. Тільки за такої умови будуть приємні Господу і наша ревність у сповнюванні заповідей Божих, і наші молитви, поєднані із хресним знаменням.

Свята Церква вчинила мудро і вищою мірою благотворно супроти нас, коли заповіла нам осіняти себе під час молитви хресним знаменням. Однак скільки злої невдячності у тих її дітей, які не хочуть користуватися тим добрим і надійним засобом, аби зробити свою молитву доступною і

приємною Господу Богу. Ті люди не хрест зображають на собі, а всього лиш абияк махають руками. Як вони не соромляться і як мають відвагу навіть у Божому храмі без думки, без почуття, без усіякої свідомості недбало водити по грудях руками, і не хочуть підняти руки так, щоб зробити на собі правильний знак святого Хреста?! Важко дати назву такому поруху руки під час здійснення ніби знаку святого Хреста. Навіть страшно подумати, як вони із самого хреста роблять якесь дивне викривлення. «Такому маханню воістину радіють біси, – говорить святий Йоан Златоуст. – Краще вже й не хреститися, аніж так спотворювати і принижувати святе знамення Хреста».

Дійсно, так воно і є. Що ж це за хресне знамення, коли люди не намагаються зложити пальці своєї руки як належить і не накреслюють на собі повний і правильний хрест Господній? А інші хоч і роблять це ніби правильно, але з якоюсь гордістю, розмахуючи руками і відкидаючи голову. Ще інші хрестяться якимось ніби соромлячись, хрестять тільки верхню частину грудей, і то ледь помітно. Все це бере початок від недоброї звички, яка свідчить ні про що інше, як неповагу і неухважність до святої і великої справи – молитви перед Богом. А про тих, хто недбало творить служіння і молитву Богу, сказано у Святому Письмі: «Проклятий, хто робить справу Божу недбало...» (Єрем. 48, 10).

Для хресного знамення має велике значення навіть складання пальців. Не абияк це потрібно робити, а саме таким чином: три перші пальці слід скласти разом (це символізує Святу Трійцю: Отця, Сина і Святого Духа), два ж інші треба пригнути до долоні, і означає це, що Син Божий задля нашого спасіння приклонив небеса, зійшов на землю, прийняв на себе людську природу. Таким чином у ньому були нероздільно поєднані дві природи – Божа і людська.

Отож, згідно з Церковним Уставом у Східній Церкві хрестяться так: складаємо три перші пальці правої руки, а наступні два пригинаємо до долоні та підносимо руку, прикладаючи її до чола, і говоримо: «Во ім'я Отця», опускаємо руку на пояс (живіт) і кажемо: «і Сина», переносимо руку на праве плече, кажемо: «і Святого», на ліве плече: «Духа. Амінь».

Це древнє правило задержалось не тільки у нас, а й в Єрусалимі, Антіохії, Константинополі і у всій Греції, в Єгипті, на Афоні і по всіх церквах Східного обряду. Хто бажає переконатись у цьому і побачити на власні очі стародавнього свідка трьохперсного складання пальців, нехай піде подивитися у Києво-Печерську Лавру, у печери, в яких перебувають святі мощі преподобного Спиридона просфорника, який у час своєї смерті склав пальці для хресного знамення і так помер. Рука його в такому стані так і залишилася, і перебуває так по сьогоднішній день, впродовж понад вісімсот років.

Демони, як пише преподобний Симеон Новий Богослов, бояться образу хреста і не можуть знести, коли бачать зображення знамення Хреста (навіть у повітрі), – тікають геть.

«Якщо ти будеш завжди для своєї допомоги користуватися святим Хрестом, то «не настигне тебе зло і удар не наблизиться до житла твого» (Пс. 90, 10). Захисти себе Чесним Хрестом (замість щита), захищай свої члени і серце. І не тільки рукою покладай на себе Хресне Знамення, а й у думках

своїх закарбовуй ним свої заняття, вхід твій і вихід, у всякий час: чи ти сидиш, чи встаєш, чи спиш, і під час всякого іншого служіння. Бо сильна це зброя, і ніхто ніколи не зробить тобі жодної шкоди, якщо ти захищений Хрестом» (*Преп. Єфрем Сірін*).

Слава, Господи, Кресту Твоєму Честному! Будемо й ми вже від сьогодні намагатися з вірою, благоговінням і страхом Божим робити на собі це спасительне знамення правильно, а саме: спершу осінити себе хрестом, а потім віддати пристойний поклін Богові. Не так, як дехто, через власне недбальство, всупереч ученню Церкви, – одночасно і кланяються, і хрестяться. Також звернімо особливу увагу на те, щоб наше ісповідання Христа не обмежувалося тільки зовнішніми знаками, а щоб завжди супроводжувалося добрими почуттями в глибині нашої душі, нашого серця, щоб ми прославляли Христа не тільки тілесно, але й у наших душах, які є від Бога (*1 Кор. 6, 20*). Адже Хрест Господній тільки за згаданих умов (правильного його розуміння і користування) може бути всесильною і нездоланною зброєю супроти наших видимих і невидимих ворогів. Бо не сам по собі він має силу, а лише в поєднанні з живою вірою і за умови правильного та благоговійного вживання.

Святий Йоан Златоустий говорить: «Якщо ти з повною вірою, з сердечним налаштуванням зобразиш на собі Хрест Христа, то жоден з нечистих духів не зможе наблизитися до тебе, бо побачить цей меч, який його уразив, побачить цю зброю, яка нанесла йому смертельну рану».

Християнин, не соромся цього великого добра, щоб не посоромився тебе Христос, коли прийде у Своїй славі і коли це знамення з'явиться перед Ним ясніше від променів сонця. «Хто буде соромитися Мене й Моїх слів перед родом цим перелюбним і грішним, – сказав Господь, – того буде соромитися Син Чоловічий, коли прийде у Славі Отця свого зі святими Ангелами» (*Мк. 8,38; Лк. 9, 26*).

Необхідно ще згадати про корисну і побожну практику супроводжування хресним знаменням з малим поклоном наших молитов під час святих Богослужінь: Літургії, Вечірні-Утрені і інших, наприклад, молитов «Господи, помилуй», «Тобі, Господи», «Подай, Господи», «Пресвята Богородице, спаси нас», «Святий ім'я рек моли Бога о нас» і т. п. Адже ними відповідаємо на виголос священика з вірою і надією, що ці наші прохання Господь вислухає задля заслуг Господа нашого Ісуса Христа, зокрема, Його хресної смерті. Так є у всіх помісних церквах візантійської традиції, до якої належить і наша Українська Церква.

ЧОМУ МИ ШАНУЄМО СВЯТІ ІКОНИ

Свята наша Мати, Христова Церква, заповідає нам не тільки мати і благоговійно зберігати, але і благочесно шанувати святі ікони нашого Спасителя Ісуса Христа, Його Пречистої Матері і інших Святих. Ми повинні їх вшановувати і їм поклонятися не як Богові, але як святим зображенням Христа Бога і Його святих Угодників. Ось визначення святого Сьомого Вселенського Собору: «Хто називає святі ікони ідолами – тому анафема, анафема, анафема!» Святі отці так говорять про святі ікони: «Пошана ікони звернена на первообрази, тобто на цього, кого вона зображає. Хто поклоняється образу, то поклоняється тому, хто на ньому зображений».

Приводять святого Стефана до нечестивого царя Льва Ісавра, який велить йому топтати ногами ікону Спасителя. Святий Стефан зажадав золоту монету із зображенням самого царя і спитав: «Чий це образ і напис?» Йому відповіли: «Звичайно, царський». Тоді святий плюнув на зображення і кинув його на землю та почав топтати ногами. Цар розлютився, все його оточення дуже обурилося, але святий чоловік сміливо промовив до них: «Ось яке ваше розуміння, безумні! Ви розгнівались на мене за те, що я потоптав образ вашого земного царя, який, помимо всього, є порохом і попелом! Чи ж не розгнівається на вас Цар царів і Господь, коли ви зневажаєте Його святий образ і образ Його Пречистої Матері? Чого не хочете для себе, то і іншим того не робіть!»

Ми з любов'ю зберігаємо і цілуємо зображення дорогих нам людей, наших рідних і друзів. Як же не цілувати нам святі ікони Ісуса Христа і святих Божих угодників? Святитель Золотоуст любив апостола Павла і мав його святу ікону в себе в келії. Старозавітний патріарх Яків любив свого сина Йосифа. З якою любов'ю споглядав він на його окровавлену одежу! Погляньте, як любляча дружина старанно береже портрет свого чоловіка, який від'їхав з дому в далекі краї. Вона з любов'ю поглядає на дороге для неї зображення і з ніжністю тулить його до свого серця. Ось так і улюблена невіста Христова, свята наша Мати Церква, пригадуючи собі дорогий образ Господа і Спасителя свого, який вознісся на Небо, шанує Його святу ікону і, споглядаючи на неї, підносить свій розум до Первообразу, говорячи з апостолом Павлом: «Виджу убо нині, яко зерцалом в гаданії, тогда же увиджу лицом к лицу». Так люблячий Господа християнин, будучи зодягнений в тіло, шукає єднання з улюбленим Господом через посередництво Його видимого зображення, і Господь, невидимо всюдисущий, бачить любов тієї людини і приходить Своєю благодаттю до її немочі. Через посередництво Своїх святих зображень Господь являє Свою благодать тому, хто любить Його, зіцілюючи його недуги і показуючи інші знамення всемогучої Своєї сили.

Але дехто заперечує: «Заповідь Божа наказує: не сотвори собі кумира і всякої подоби!»

На це відповідаємо також запитанням: «А що таке кумир чи ідол?» Адже в цій заповіді ясно говориться, що це є подoba або зображення чогось такого, що є на небі або на землі, чи в водах або під землею – щось із створених речей, які погани почитали за бога. Отже ідол – це зображення

неправдивого божества, а не істинного Господа Бога. Господь наказує: «Я є Господь Бог твій, не знай інших богів крім Мене, не твори собі зображень цих фальшивих богів, не поклоняйся перед ними і не служи їм». Так розумів заповідь Богу і апостол Павло. «Знаємо, – говорить він, – що ідол сам по собі – ніщо. Це значить, що ідол зображає собою таке божество, яке насправді зовсім не божество, а тому сам ідол не має жодного значення і він – ніщо». А свята Христова ікона зображає Самого Господа нашого істинного Бога, тому її не можна назвати ідолом і про неї не можна сказати, що вона – ніщо. Заповідь Божа забороняє робити такі зображення, яким люди поклонялися б як Богу, а ми святі ікони не почитаємо як Бога. Навпаки, святий Сьомий Вселенський Собор виголошує анафему на тих, хто боготворить святі ікони.

Ось наприклад. Цар говорить до свого підданого: «Я – твій цар, не знай інших царів крім мене, не придумуй собі неправдивого царя, ніякого зображення іншого царя не тримай в себе вдома, не шануй і не поклоняйся йому – знай мене одного». Зрозуміло, якщо б цей підданий вибрав собі іншого царя і почав би йому служити, зробив би собі його зображення і вшановував би це зображення, а своїм царем нехтував би, звичайно, він став би зрадником, достойним смертної кари. Ну, а якщо б цей підданий з любові до свого законного царя написав би його зображення задля честі і на пам'ять собі, якщо б він при цьому ще й зобразив його матір, рідних та близьких йому людей, і зберігав би ці зображення в відповідній пошані, однак не вшановуючи їх, як самого царя, то невже такий підданий був би винуватий перед своїм царем? І якщо б сам цар прийшов і побачив своє зображення у нього вдома, а також і зображення близьких йому людей, то невже він за це розгнівався б на нього? Напевно, навпаки: цареві було б дуже приємно від такої щирості і любові свого підданого. Це саме робимо і ми, вшановуючи святі ікони, і віримо, що Господь ласкаво прийме наше старання. Він бачить, що ми це робимо з любові до Нього і ми знаємо, що Господь не потерпить наруги над своєю святою іконою.

Нам кажуть: «Писання говорить: Бог є дух. Як його зображати?»

Відповідаємо словом Святого Євангелія: «І слово сталося тілом».

Кажуть: «Написано в Євангелії: Бога ніхто ніде не бачив».

Відповідь: « В цьому ж Євангелії Господь говорить: Доторкніться до мене і побачте».

І знову повторюю: ми і не думаємо зображати незбагненну суть Божества на іконах, а тільки Його пресвяту плоть.

Кажуть: «Можна поклонятись Богові і без ікони». Звичайно, що можна, і ми так робимо, коли з нами немає святої ікони. Адже можна житися тільки самим хлібом. Для чого тоді ти шукаєш різноманітних харчів для себе?

Свята ікона допомагає нам підносити свій розум на небо і тому ми вважаємо за краще молитись перед святою іконою, ніж без неї. Святий Йоан Дамаскін говорить: «Якщо ти скажеш, що потрібно підноситись до Бога тільки думкою, розумом, то я скажу тобі: відкидай в такому разі всі видимі практики молитви, відкидай поклони, пахощі кадила, не вимовляй самих молитов...Чи може ти сам безтілесний, якщо нехтуєш всім видимим? А я – людина в тілі, і тому хочу мати видимі засоби в моєму спілкуванні з

невидимим Богом і Його Святими...»

Але кажуть: «Ніде Бог не заповідав мати святі зображення». Неправда. А чим же таким було зображення Херувимів, яких за Божим велінням Мойсей поставив у скинії над Ковчегом Завіту? Такі ж Херувими були вишиті на завісі скинії Завіту. Отож хто сказав: „Не сотвори собі кумира“, – Той і повелів зробити зображення Херувимів. Невже свобода новоблагодатної Церкви більше обмежена в цьому відношенні, ніж старозавітна підзаконна Церква? До того ж, далеко не все записано у Святому Письмі, що заповідали Святі Апостоли. Багато дійшло до нас від них через святих Отців і вчителів Церкви, через Священне Передання. Це Святе Передання записали церковні учителі вже після Апостолів. Чому ти Святим Апостолам віриш, а тому, що говорять улюблені учні Апостолів, вірити не хочеш? Адже і Святе Письмо ти одержав не прямо із Апостольських рук, а через тих же апостольських переємників. При тому, ти віриш апостольським учням, що вони нічого не добавили від себе до апостольських писань. Чому не хочеш довіритися їм в тому, що вони усно передають тобі те, що самі чули від святих Апостолів?

Але скажуть: «В перші віки християнської віри не було святих ікон». І це неправда. Свята Церква з давніх часів почитає нерукотворний образ Спаси, який Сам Господь благоволив залишити як відбиток на обрусі Едеського князя Авгара. Також відомо зі Священного Передання, записаного Святим Йоаном Дамаскіном, що євангелист Лука написав декілька ікон Пресвятої Богородиці. Історик Євсевій пише, що кровоточива жінка, зцілена Христом Спасителем, поставила зображення Божественного Зцілителя. Святий Афанасій Олександрійський говорить, що Никодим, тайний учень Ісуса Христа, виготовив Його святу ікону, над якою потім знущалися жиди і від якої було багато чудесних знаків. Про святі ікони згадує ще Святий Діонісій Ареопagit, учень святого Апостола Павла. В древніх катакомбах, численних підземних переходах біля Риму, де ховалися християни в часи страшних гонінь, до нашого часу вціліли багато святих зображень і святих ікон. Все це свідчить про те, що святі ікони були шановані в Церкві за часів святих Апостолів.

Варто згадати ще й про святу жінку Вероніку, яка з милосердя і співчуття до страждучого Спасителя обтерла Його святе Обличчя з крові і поту, коли Він двигав тяжкий хрест дорогою на Голгофу. І тут Спаситель залишив їй дорогоцінну пам'ятку й дарунок – відбиток Свого святого Обличчя.

Туринська Плащаниця – це полотно, в якому перебувало загорнуте Пресвяте Тіло Господа нашого Ісуса Христа три дні у гробі. Спаситель воскрес із гробу, а плащаниця залишилася там. Апостоли і побожні люди забрали плащаницю із гробу, зберігали й переховували її. На цій плащаниці відбите святе Обличчя, руки й ноги Господа нашого Ісуса Христа, видно бичоване Тіло і численні рани. Ця плащаниця зберігається в місті Турині в Італії.

Отже, не може і не повинно бути жодного сумніву в тому, чи належить християнам почитати, шанувати, зберігати і молитися перед святими іконами. Часто Господь через святі ікони уділяє нам багато чудотворних

знаків і ласк. Тільки на нашій українській землі як багато чудотворних ікон! Треба ще згадати про це, що в наші і давніші часи було дуже багато випадків по церквах і помешканнях християн чудесного відновлення святих ікон. А як багато тепер на нашій землі в Божих храмах і в приватних помешканнях мироточивих, слезоточивих і навіть кровоточивих ікон, образів, статуй і хрестів. Це ще один доказ, що ікони і їх шанування – Богоугодна справа. Тож молимося і вшановуймо святі ікони Ісуса Христа, Матері Божої і святих Божих Угодників. Пам'ятаймо, що ікона – це вікно в небесне Царство.

ХРИСТИЯНСЬКЕ ПОДРУЖЖЯ Християнське подружжя – це добровільна, освячена Церквою і побудована на взаємній любові пожиттєва угода чоловіка і жінки, метою якої є Богом благословенне народжування і християнське виховання дітей, а також взаємне доповнювання і допомога одне одному у справі спасіння.

Подружжя установлене Творцем Господом Богом ще від початку світу. Бог, створивши на початку першого чоловіка, створив і жінку, його помічницю, і щоб вони, будучи двома, становили одне тіло (*Бут. 2. 18*). «І благословив їх Бог і сказав їм: плодіться та розмножуйтесь, і наповняйте землю, і підпорядковуйте її собі, і володійте над всім її творінням» (*Бут. 1 .28*).

Бачимо, отже, що подружжя не тільки до вподоби Богові, але й що воно займає важливе місце в Божих планах щодо долі світу і тому знаходиться під особливою опікою Його Провидіння.

Господь наш Ісус Христос своїм вченням про Богоустановлення і нерозривність подружжя надав йому ще більшого релігійно-морального значення, піднісши його до гідності одного з семи Таїнств своєї Церкви. Тому ті, хто вступає в подружній стан завжди повинні дивитися на нього, як на священне, Богоугодне діло, поєднане з високими обов'язками не тільки стосовно одне одного, але і стосовно Господа Бога. З огляду на це ті, що вступають в подружній стан, повинні сповнитися благоговійними почуттями відданості Господу Богу і сердечно молити Його подати їм Своє Батьківське небесне благословення і всесильну допомогу на прийдешнє багатозначне і многотрудне життя.

В Старому Завіті, через жорстокосердість юдеїв, розлучення практикувалось з будь-якої причини. В Новому Завіті розлучення допускається лише за наявності подружньої зради (*Мт. 19.8-9*). Тому сторона, яка провинилася, позбувається права вдруге одружуватися.

В християнстві подружжя є тайною єднання двох душ за зразком духовно-благодатного єднання Христа з Церквою. Тому **християнське подружжя єдине (один чоловік і одна жінка), нерозривне і святе.**

В християнському подружжі любов двох людей підноситься так, що вона стає свідомо душевним, або навіть духовним потягом, і одержує на це Боже благословення. Свої високі обов'язки християнські подруги можуть виконувати тільки з допомогою Божої благодаті, яка їм подається в св. Таїнстві подружжя і тільки після **Чину Вінчання подружжя входить у свої права і обов'язки.**

Вороги Бога і Христової Церкви, знаючи про велике значення і завдання християнського подружжя, робили і роблять все можливе, аби розхитати його в основі, щоб спотворити і зруйнувати його. Спотворивши і зруйнувавши християнське подружжя, вони руйнують християнське суспільство і Христову Церкву. Особливо великої шкоди вороги християнства завдали подружжю в наші часи. Пропагуючи статеву розбещеність серед підлітків і молоді, вони роблять їх нездатними створити нормальну, повноцінну християнську сім'ю, яка би базувалась на твердій основі християнської віри і благочестя. Через телебачення і друковані засоби інформації спотворюється правильне поняття про подружжя і його завдання. В його основу кладуть не обов'язки християнського подружжя, а жадобу статевих задоволень і приємностей. Такий підхід до подружжя є не християнський, а поганський, безбожний. І тому в нинішніх багатьох подружжях мають місце явища розгнuzданості, вседозволеності, щоразу нових, неприродних способів відбування інтимних стосунків, і так відбувається осквернення подружнього ложа і множаться подружні гріхи, про уникнення від яких молиться Церква під час Чину Вінчання «поже їх нескверное соблюди». Звідси суцільні подружні зради, розлучення, аборти і багато іншого негативного.

Перед одруженням двох християн наречений і наречена, за давньою християнською практикою, повинні говіти, сповідатися, а в день вінчання з благоговінням причащатися Святих Таїн Тіла і Крові Христових.

З християнської точки зору, подружжя має досягнути потрібної мети.

Перша мета – це в любові повна і нероздільна взаємна відданість і спілкування чоловіка і жінки: «недобре бути чоловікові самому» (Бут.2.18) і «покине чоловік батька свого і матір і пристане до своєї жінки, і будуть двоє одним тілом» (Мт.19.5).

На думку св. Кипріяна: муж і жінка одержують повноту і цілісність свого буття в духовно-моральному і фізичному єднанні та взаємному доповнюванні одного особистістю іншого. А досягається в подружжі, коли чоловік і жінка дійсно стають одною нероздільною особистістю і знаходять одне в одному взаємну підтримку та доповнення. І так спасаються разом зі своїми дітьми, яких Бог їм дає.

Друга мета подружжя, на яку вказує Священне Писання, св. Отці і Церква в своїх молитвах Чину Вінчання – це народжування і християнське виховання дітей. Подружжя може називатися християнським, згідно з вченням св. Григорія Богослова, тільки тоді, коли в його основі лежить бажання залишити після себе стільки дітей, скільки Господь Бог дасть їм тому, що таким чином поповнюється Христова Церква і множиться число Божих угодників. З християнської точки зору, **подружжя не може базуватися на самому лише прагненні задоволення тілесних похотей.**

Давні християни вели дуже стриманий спосіб подружнього життя. Так само мають поводити себе і сучасні християнські подружжя. Головною метою їхнього життя повинно бути прагнення жити в Божій благодаті, в злуці з Христом і осягнення вічного спасіння. Вони повинні стримуватися від подружніх інтимних стосунків в неділі, великі Свята, середи, п'ятниці, з вечора попереднього дня і в багатоденні пости, а також в дні духовної

радості. Багато-хто з давніх християнських подруж, привівши на світ дітей, жили у повній стриманості до кінця життя, інші, народивши дітей, виховавши їх по-християнськи, ішли в монастирі. Деякі з них, вступивши в подружжя, з вищих мотивів і міркувань, жили в дівстві. Бажано, щоб і нинішні християнські подружжя з любові до побожного життя, наслідували приклад давніх християнських подруж.

Належить стримуватися від інтимних стосунків також тоді, коли цього вимагає закон людської природи (місячні, вагітність, годування дитини грудьми). Порушення моральних і фізичних законів у подружжі тягне за собою кару на самих порушників і негативно впливає на їхнє потомство. Від нестриманості батьків у дні, коли треба було стримуватися, діти народжуються слабкі, схильні до різних хвороб, а також, в якійсь мірі, на їхніх характерах відображається негативна поведінка батьків.

Священне Писання і св. Отці Церкви вказують на ще одну – *третю мету* подружжя – захорона християн від блудодійства-розпусти і збереження святої чистоти. Св. Йоан Золотоустий каже: «Подружжя встановлене також для того, щоб ми, тобто християни, не розпустували, не блудодіяли, але щоб були тверезими і чистими.» А св. Апостол Павло каже: «... щоб уникнути блудодійства-розпусти, кожний хай має свою жінку і кожна жінка хай має свого мужа» (1Кор. 7.2). «Добре бути не жонатим (не заміжною) для цілковитого неподільного служіння Господу, але якщо не можуть стримуватися, хай вступають в подружжя, бо ліпше є женитися (заміж виходити) ніж розпалюватися і падати в гріх блудодійства-розпусти» (1Кор.7.7-9).

В християн є недопустимою така практика, яку пропагують тепер по телебаченню, у фільмах, безсоромних газетах і журналах, а саме: задовольняти статеві пожадливісті ще до церковного Вінчання. Та і взагалі, задоволення статевих похотей сьогодні представляється, як велика і чи не найбільша вартість. Це прямо суперечить всім християнським законам, традиціям і звичаям. Християнин чи в юному віці, чи в зрілому, чи в похилому – завжди зобов'язаний підкоряти плоть духові. Християни на всіх ділянках практичного життя керуються Христовим Євангелієм і вченням Христової Церкви. У християн існує засада: «В незайманості (в дівстві) до Вінчання – у вірності до смерті!»

Треба ще згадати про явище бездітності, чи малодітності в нинішніх подружжях. Часто можна почути таке: «Не можемо собі дозволити більшу кількість дітей, бо бачите яка біда? Неможливо дітей виховати і вигодувати.» Такими і подібними словами люди, які не мають поняття про християнський спосіб життя, викручуються і намагаються виправдати свою бездітність і малодітність. Вони не знають, що сказав св. Апостол Павло: « Жінка спасеться народжуванням дітей» (1.Тим.2.15.) Вони не хочуть знати, що наші предки, причому не дуже далекі, жили в набагато гірших умовах, скажімо за панщини, кріпацтва чи комунізму, але боячись Бога і гріха, дітей народжували стільки, скільки Господь Бог їм давав.

Вони стануть на Страшному Суді Божому і скажуть: «Господи, це ми і діти, яких Ти нам дав. Хоч нам було важко, але ми, боячись гріха, народили і виховали для Тебе всіх оцих, яких Ти нам дав! І Ти нас не залишав самих в

нашому скрутному становищі, а допомагав нам. Дякуємо Тобі!»

Певно, що тоді діти не ходили в модному одязі і взутті, і ще – добрих речей не викидали, бо то вже не модне. Тоді не керувалися модою, й іншими нехристиянськими вартостями, а Божим законом, Христовим Євангелієм. Тоді діти були скромними, смиренними, слухняними, побожними. Словом, Господь Бог задля багатодітності благословив і батьків, і дітей. Недаремно казали: «Де дочок сім, там доля всім, а де одна – долі нема.»

Свідченням того, що не в бідності причина малодітності, а в тому, що люди відступили від закону Божого, маємо сумний приклад у Франції, Німеччині і інших розвинутих країнах. Люди «плавають» у добрі, але дітей не мають. Ці народи помалу вимирають, приймають емігрантів з бідних країн, особливо з Африки, бо нема кому в них працювати. Чим все це може закінчитися, можна здогадатися. А чому так, чи може з бідності? Ні! А тому, що ці народи вже давно зійшли з християнсько-євангельської дороги життя і пішли «широкою дорогою» життя на дочасну і вічну загибель.

А в нас? Ми також зустрічаємо багатів, які не можуть сказати, що не мають за що дітей вигодувати і виховати. Вони зі своїм достатком цілком могли б собі дозволити і десятеро дітей, а мають тільки одного, або двох. Отже, причина не в бідності, а в безвір'ї, у відступництві від Христа і Його науки, в спотворенні понять про завдання і обов'язки подружжя.

У гірських районах західних областей України ще і тепер, не дивлячись на матеріальні нестатки, люди мають багато дітей, бо там ще збереглася в практичному житті християнська віра і страх Божий, страх перед гріхом. І Господь Бог нікого з них не залишає, а благословляє і батьків, і дітей. Отже, варто нинішнім молодим подружжям над цими справами замислитись і подумати чоловікові і жінці: «А що ми відповімо на Страшному Божому Суді як Він нас спитає, де ті діти, яких Я вам давав?! Чому ви даремно, безплідно, грішно, злочинно прожили ваші молоді роки подружжя?!» Адже відповідь на зразок: «Господи, бо ми хотіли жити для себе, для наших приємностей, задоволень і розкоші, ми хотіли із подружнього життя збирати самі приємності, а обов'язків уникали, ми жили так, як «всі люди», ми керувалися модою, телебаченням і т.п.» заслуговує на слова: «Ідіть від мене, прокляті, у вогонь вічний, приготований дияволу і ангелам його!» (М.25.41).

Дорогий муже і жінко, ще поки живете і є на то час, народжуйте дітей і виховуйте їх на добрих християн, бо це головна мета подружжя. І Господь Бог простить вам ваші дотеперішні подружні гріхи і поблагословить вас. Ви, що ваш час народжувати дітей вже минув, благайте в Бога прощення, хоч втраченого вже не повернути, але ви ще через щире, глибоке і слізне покаяння можете Бога перепросити і спасти свої душі.

Дорогі майбутні подруги, поважно ставтеся до вашого майбутнього одруження. Пам'ятайте, що це зв'язок до кінця життя одного із вас, розлучення у християн нема і не може бути. Подружжя несе вам не самі лише приємності і задоволення, але й великі і важливі обов'язки перед Богом, самими вами, вашими дітьми, перед Христовою Церквою, своїм народом і нашою Державою.

Треба сказати ще про одне, а саме: про значення дівственної чистоти у наречених. Не можна, недопустимо такий важливий етап життя, як життя в

подружжі з його обов'язками, завданнями, труднощами, проблемами починати з тяжких гріхів. Як можете сподіватись на Божу поміч і благословення Його на такому відповідальному етапі життя, наперед тяжко зневажаючи Його? Збереження св. дівства до Вінчання і побожне християнське життя наречених є передумовою щасливого життя в подружжі і Божого благословення на християнських подругів та їхніх дітей.

В нинішніх часах поширюються різні хвороби, серед них багато невиліковних, таких як СНІД і чимало інших. Декотрі з них з'явилися тепер чи рашіне, інші – нові, але всі вони є наслідком невпорядкованого статевого життя. Дуже багато говориться про боротьбу з цими хворобами, про різні засоби проти них, але чомусь майже не говориться про головне – усунення причини їх появи. А треба не багато говорити, а тільки так: **невинність, тобто цілковита статева недоторканість до Вінчання, і вірність – до смерті.**

Треба усунути з телебачення безсоромні фільми, треба ліквідувати безсоромні газети, журнали і книжки, щоб молоді люди і діти цієї гидоти не дивились і не читали. Але оскільки нам неможливо усунути з телебачення гидкі фільми і передачі, ми не маємо можливості заборонити друкувати і розповсюджувати безсоромну літературу, то що залишається християнам? Нам залишається це все ігнорувати. Художні фільми і інші безсоромні передачі по телебаченню не дивитися, просто вимикати телевізор. Безсоромні книжки, журнали, газети тощо не читати, а де лиш можливо, такі гидкі речі спалювати і таким способом хоч у якійсь мірі ми захистимо себе, дітей і молодь від духовної отрути, омертвіння, нечистоти і вічної погибелі, а молодим нареченим легше буде зберегти невинність.

На нас будуть «пальцем показувати», насміхатися, обмовляти, як колись християн називати: «ці люди не з цього світу». Якщо так будуть з нами поводитись духовні мерці – «Радійте і веселіться, бо велика ваша нагорода на небесах!»

Отже ми, християни похилого віку, і середнього, і молоді, і наречені, і зовсім юні, маємо способом життя відрізнитися від нехрещених чи охрещених поган, інакше не ввійдемо в Царство небесне.

Хай Господь Бог простить нам наші гріхи, всіх нас благословить і допоможе бути витривалими в добрій вірі і побожності до кінця. «Вас ненавидітимуть усі за моє ім'я, але хто витримає до кінця, той спасеться» (*Mt.10.22*).

ОСНОВА ПОДРУЖНЬОГО ЩАСТЯ

Ще сто років тому немислимим було в нас так відкрито на цю тему говорити, а тим більше писати. Підручники для семінаристів про Супружество і Тайну сповіді, коли вже йшлося про нюанси, різні випадки і таке інше, які торкалися теми статевої, – писалися латинською мовою, щоб невинні чисті християнські душі з мирян не осквернилися, коли їм попаде це до рук. На жаль, ці часи страху перед гріхом минулися і на наше суспільство обрушилася «сексуальна революція». Через засоби масової інформації:

кінофільми, телебачення, пресу тощо на нашу молодь і підлітків вилився і не перестає могутнім брудним потоком литися моральний бруд, який зіпсував і продовжує псувати християнську свідомість, мислення і спосіб життя в нашому християнському народі, а особливо в молоді. Наше колись християнське суспільство внаслідок цього скотилося в моральну безодню, з якої, здається, і не думає вибиратися. Що лишається робити святій Христовій Церкві і її пастирям в такій ситуації? Чи робити вигляд, що нічого такого страшного не відбувається, все гаразд, і надалі займатися питаннями другорядними: соціальної справедливості, будування тієї чи іншої після розвалу імперії держави, відбудовуванням і розбудовою видимих структур Церкви, масштабним її розширенням на чимраз більшій видимій території тощо, чи, може, відбудовою духовності, рятуванням людських душ від вічної погибелі, дбанням про духовне зростання кожної християнської душі, рятуванням з моральної безодні і будуванням Небесного Царства? Господь наш Ісус Христос в цій ситуації навчає нас так: «І це треба робити, і тамтого не залишати» (*Мт. 23, 23*).

Вже неможливо або не доцільно збувати мовчанкою проблеми статевої, бо за цей час ворог Божий і людський – диявол – зі своїми слугами прорвав греблю, і маса моральної нечистоти залила людей в постхристиянських європейських країнах і на американському континенті. В цих країнах спостерігається цілковите вигасання істинного християнства. Дійшло до того, що навіть в школах проводять так зване статево виховання (читай: розтління підлітків і молоді). Свята Христова Церква в нинішніх часах у даній ситуації змушена говорити і писати про ці речі відкрито для того, щоб потрактувати ці питання з християнської точки зору та одних захистити, інших рятувати від морального зіпсуття і допомогти в сучасному розбещеному світі досягнути дочасне щастя і вічне спасіння.

В людей різні характери, різні смаки і неоднакові потреби. Але є в житті щось таке, чого потребує кожна людина. Це – любов. Св. Йоан Богослов каже: „Бог – є любов” (*1 Ін. 4,8 і 16*). Отже джерелом любові є Господь Бог. **Любов є глибоким прагненням певної особи до божественного і життя в божественному, або переживанням божественного в собі, перебуванням в ньому. Любов – це потяг до божественного і здійснення цього потягу. Виявом істинної любові є прагнення жити в Бозі і для Бога, стати причасником його благодатних дарів.**

Святий Апостол Павло любов так характеризує: «Любов довго терпить, любов милосердиться, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить в усе, сподівається всього, усе терпить. Любов перебуває завжди (не вигасає)» (*1 Кор. 13, 4-7*).

У зв'язку з глибинним змістом любові вона має декілька віддітків й імен:

➤ **Агапе** – з грецька перекладається, як „мати свою радість у чомусь”, „турбота, піклування”. Так позначається любов у книгах

Нового Завіту. Християнська любов „агапе” – це любов всеобіймаюча, жертвна, абсолютна.

➤ **Філія** – з грецька перекладається як „дружба”, „дружні стосунки”, „прив’язаність”. Це природна схильність, афект з відтінком мимовільності, дружнє відношення, душевна близькість.

➤ **Ерос** – з грецького перекладається як „кохання”, від грецького „Еротіка” – „любовні начала”, „почуттєвість”, „хтивість”, „підвищений інтерес до статевих справ”. Це пристрасть, ревносне бажання, потяг. Відповідно цим терміном позначають любов суто чуттєву, (а інколи просто недостойну), чуттєво-статеву пристрасть. Це поняття дуже далеке від цієї любови про яку говорить Священне Писання.

➤ **Сторге** – з грецька перекладається, як „любов-прив’язність”, „ніжність”. Це не пристрасне і бурхливе, а спокійне безперервне почуття, і належить до органічного, родового, сталого зв’язку. Такою є ніжна і спокійна любов батьків до дітей, громадянина до Батьківщини і т.п. Це почуття що природно виникає до осіб з якими існують родові стосунки.

➤ **Пафос** – з грецька перекладається, як „сильне бажання”, „прагнення”, „пристрасть”, „похоть”. Це слово саме по собі немає моральної характеристики. Воно з’являється лише тоді, коли визначається на який саме предмет спрямовується це прагнення. Тому „пафос” може вживатися і в позитивному і в негативному значенні.

Окресливши основних п’ять ознак любові можна їх умовно розділити на дві основні підгрупи: „агапе” і „ерос”.

Християнську чесноту любові „агапе” ми всі зобов’язані з Божою допомогою собі придбати і нею жити між рідними, близькими, знайомими навіть з ворогами і незнайомими. Це буде виконання Божої заповіді: „Люби ближнього свого як себе самого”. Це стосується всіх людей навіть ворогів.

Другий вид любові «ерос» в християн дозволений тільки між законними чоловіком і жінкою після церковного чину Вінчання, бо тільки тоді законне подружжя входить у свої права та обов’язки. Молоді християни протилежної статі любовні почуття повинні контролювати розумом, просвіченим християнською вірою, і не давати їм переходити у фазу «еросу».

На жаль, в наші часи засобами масової інформації: через фільми, «передові» школи, споживчу продукцію і інше любов рекламується як задоволення тілесної похоті. Сучасні, особливо – молоді люди іншої любові окрім «еросу» не знають. Тому не дивують підсумки соціологічних досліджень, які показали, що молоді люди вважають за нормальне мати багато «партнерів» до подружжя. Так думають з опитаних 64% юнаків і 54% дівчат; і не вважають нічим поганим втрату дівчиною невинності до п’ятнадцятого року життя. Така реальність. Але ж не будьмо безумними маріонетками ЗМІ і поміркуймо: чи правильним є такий стан справ?

Прихильники «вільного сексу» до подружжя зазвичай говорять: «Статевий потяг закладено в нас природою і придушувати його – це протиприродно».

З тим, що статевий інстинкт – природний, ніхто не буде сперечатися. Однак безперечним є й інше: зрілість характеру людини визначається тим, якою мірою вона контролює власні потяги. Саме тим ми і відрізняємося від тварин.

Але тут виникає питання: для чого мучити себе контролем власних статевих потягів? Чи не легше їх заспокоювати? Відповідь на це питання може походити з двох точок світосприймання. Якщо ти, як дарвіністи, вважаєш, що походиш від мавпи, то питання контролю над своїми інстинктами – без сенсу, бо закони писані не для тварин. Тобто нащадок звірини і живе по-звірячому. Але якщо ти віриш, що тебе створив Бог, тоді питання про контроль своїх бажань має найповніший сенс, тому що цей контроль дає нам можливість бути подібними до Бога і віддзеркалювати в собі Його якості, тобто образ Божий: безсмертя, свободу волі, розум, бути собою... Цим Творець вшанував, на відміну від тварин, людину і підніс її на високий п'єдестал царя над всім Своїм творінням та покликав до спілкування з Собою. Якщо своїх бажань не контролювати, то людина швидко розбещується. Вона з подібної до Бога вільної, призначеної до творчої праці людини перетворюється в двоноге біоєство, яке не достойне зватися людиною, і живе тільки біопроцесами (їсть, п'є, спить і т. п.), не здібне до сприйняття Бога і спілкування з Ним у Вічності. Так, ми вільні, але при такій потужній рекламі звіриноного способу життя залишитися людиною нелегко. Звичайно, ми можемо відмовитися від високого покликання бути Божим образом, але тоді доведеться відповісти за те, чому ми відкинули Божу волю щодо себе і дозволили дияволу понизити нас (звести до рівня тварин) і цим зневажити Бога в нашій душі.

Ось чому так важливо контролювати свої бажання, особливо низькі, і не дати їм запанувати над собою. Адже будь-який потяг може перетворити природну потребу в некеровану пристрасть і цілком підкорити собі людину, її поведінку і мислення. Якщо ми дозволяємо собі нескромно розглядати осіб протилежної статі, затруємо свою уяву еротичним паскудством, читаємо книжки, дивимось фільми подібного змісту, захоплюємося порнографією, то ми цим розпалюємо в собі дуже сильну похоть, і тоді думаємо тільки про це та дивимось на людей тільки з тієї точки зору.

Життєвий досвід показує, що молоді люди, захоплюючись вище переліченими «заняттями», які звикли до егоїстичного способу життя на своє задоволення, до флірту і безпорядочних інтимних стосунків, через власну розбещеність ніколи не будуть вірними в подружжі і не зможуть створити міцної сім'ї. А даремно розтринькані на випадкових «партнерів» душевні сили вже не зможуть бути вповні вилиті на свого подруга. Це приведе до «вицвілих», сірих стосунків в подружжі, які, в свою чергу, обернуть сімейне життя в «нудний тягар» зі всіма наслідками. Адже кожна неупереджена людина розуміє, що перегляд фільмів, в яких нав'язливо показують, як чоловік зраджує жінці, а жінка має на стороні любовника, зовсім не сприяє вихованню в людях вірності і жертвовної любові – цієї основи сімейного щастя. І хто може встояти, коли це беззаконня подається барвисто, під музику, в романтичному вигляді, як щось позитивне.

Божий Закон вчить проганяти нечисті бажання, щоб не розпалювати в собі похоть і зберегти себе в чистоті до Вінчання. І не треба сприймати церковні вимоги, як похмуре зведення-перелік заборон на «красиве і приємне» життя. Адже Господь не забороняє нам тішитися життям, а тільки захищає від передподружнього беззаконня, яке може зруйнувати сімейне щастя. І ті, хто легковажить Божі Заповіді, самі себе прирікають на подружню зраду, руйнування сім'ї, страждання, пияцтво «з горя», самотність, а своїх дітей – на сирітство і скалічені долі. Якщо не послухаєш голосу Церкви, не навчишся в неї техніки життєвої безпеки – постраждаєш. І тільки, на жаль, тоді правдиво оціниш шкоду від телевізійних «невинних» розваг і інших соблазнів, які сформували твій внутрішній світ і погляди на життя та підготували тебе до такого життєвого краху.

Наступна теза: *статева стриманість шкодить здоров'ю і раніше чи пізніше обернеться неврозами...*

Чи ви чули, щоб хто-небудь помер від статевої стриманості, як вмирають від голоду і спраги? Навпаки, відомі приклади, коли ціломудренне життя звільняло духовну й інтелектуальну енергію в людей, які направляли її на добро іншим. Адже, якщо стриманість була б такою «смертельною», то чоловічі і жіночі монастирі не існували б кілька тисяч років. І якщо монашествуючі дотримуються чистоти все життя, то невже молоді люди не можуть зберегти себе в незайманості лише до Вінчання. Що стосується «шкоди для здоров'я» від статевої стриманості (на що звичайно посилаються прихильники доподружніх стосунків), то це найнебезпечніша брехня, яка насаджується молоді статевоностриманими людьми і тими, хто не брідиться заробляти гроші, торгуючи вседозволеністю. І ще про «шкоду» від стриманості. Молоді жінки, вступивши в подружжя і вирішивши народжувати, довгий час не можуть виносити дитину. Їхній організм через аборти, вживання «протизаплідних» засобів і безвідповідальне статеве життя розладнаний. Тому і трапляється кілька викиднів перше ніж вагітність закінчиться пологам. А 30% подруж залишаються на все життя безплідними. Отож статева стриманість не пошкодить, а збереже ваше здоров'я. Добровільне і свідоме обмеження ніколи не приводить до неврозів, або інших психологічних комплексів. Можна подумати, що заражені СНІДом неврозів не мають!!!

Кілька слів про «протизаплідні» засоби – спіралі, уколи, таблетки. Медики добре знають, що спіраль не перешкоджає прониканню чоловічого насіння в маточні труби з наступним заплідненням яйцеклітини, і що її призначення не протизаплідне, а абортівне. Вона не дозволяє зародкові імплантуватися в матку для подальшого розвитку. Якщо, борючись за життя, зародкові і вдасться попасти в матку, тоді спіраль перешкоджає плодові прикріпитися до її стінки. Оскільки спіраль – стороннє тіло, то вона викликає запалення слизової оболонки матки. Тому, як і при «протизаплідних» таблетках та уколах, не виділяється необхідний для живлення плоду глікоген і плід умирає найчастіше від голоду, маючи приблизно дев'ять днів. Таблетка, укол або спіраль вбивають дитя найчастіше в цей час. Жінка думає, що крововитік – це показник місячного очищення, але насправді, в більшості випадків, – це витікають рештки її ненародженої дитини. А також треба

знати, що СНІД розповсюджується помимо презервативів. Оскільки гума, з якої вони виготовлені, має мікропори розміром від 5 до 50 мікрон, а розмір вірусу СНІДу – менше 1 мікрона!!! До речі, спіралі, так звані протизаплідні таблетки і уколи, а також презервативи та інше вважаються страшною огидою в Божих очах, недопустимі для християн і на сповіді обов'язково треба з цього каятися. І ще. Якщо після медичної консультації вам скажуть, що плід розвивається погано і треба робити аборт – не поспішайте! На цей гріх вас можуть штовхати деякі недобросовісні медики, які немало наживаються здійсненню абортів. Обов'язково ще проконсультуйтеся в знайомого і віруючого лікаря, а також і в духовного отця.

Ще одна фальшива теза: *«Досвід інтимних стосунків до Вінчання допомагає уникнути помилок у виборі подруга і досягнути гармонії в подружжі»*. Можна почути і таке: «Я не згідний із стриманням до Вінчання, але і не прихильник розпусти. Однак якщо людина все пізнає лише в першу пошлюбну ніч, то це стає причиною численних поламаних доль, подібно, як і безвідповідальне статеве життя. Треба дотримуватися «золотої середини». Необхідно сказати, що «золотої середини» в статевому житті до Вінчання не може бути, як не може бути «золотої середини» в злочинстві і прийманні наркотиків. Є дві крайності, з яких одна – правильна. Психологи твердять, що перший досвід інтимного зближення двох людей має унікальну вартість – такої миті в них не буде більше ніколи. Особливо це важливо для жінки. В цей момент двоє закоханих дарують себе одне одному, цілком відкриваються. Якщо в когось з них вже колись був статевий досвід, то він позбавляє цю подію її високого значення.

Статеві стосунки до Вінчання – це стосунки, позбавлені обов'язків одне перед одним. Тому так звані пробні подружжя виявилися слабкими і нестабільними. Статистика говорить, що пари, які мали близькі стосунки до Вінчання, розводяться вдвічі частіше. Це дані за п'ятдесятилітній період. Крім цього, в чоловіка, який мав безпорядочні зв'язки до подружжя, неминуче вигасає пошана до жінки як такої і він мимоволі буде її вважати знаряддям насолоди. Дошлюбні зв'язки стають основою для порівнянь, підозрінь і взаємного недовір'я. Тому в такій сім'ї неминучі руйнівні конфлікти. А поняття «сексуальна невідповідність» – просто лукаве оправдування для тих, які не вміють любити. **Любов – це здібність жити одне для одного, жертвувати собою, шанувати, розуміти, бути безкорисним...** А якщо цього всього немає, то інтимні стосунки і сексуальний «досвід» не є гарантією добрих відносин у подружжі.

Але ще більш шкідливі дошлюбні стосунки для майбутнього потомства. На жаль, не всі знають, що саме від дівственної чистоти залежить якими будуть ваші діти... В наш час зв'язок дівственності з якістю потомства довели генетики, які відкрили явище **телегонії** (від «теле» – далеко і «гоні» – родження). Воно полягає у тому, що вирішальний вплив на потомство жінки має перший в її житті чоловік. Саме він закладає генофонд потомства кожної жінки. Цей, що порушив дівство жінки і не оженився з нею все одно стає немовби генним батьком всіх майбутніх її дітей. Чи повинні про це знати сучасні дівчата, які відважуються до подружжя на статеве життя? Безперечно, повинні!

Приблизно 150 років тому кіннозаводчики, які виводили нові породи коней, щоб підвищити їхню витривалість, схрестили коня із зеброю. Досліди виявилися невдалими, і їх припинили, вважаючи справу закінченою. Однак через декілька років кобили, які побували на дослідах, почали від породистих жеребців народжувати смугастих лошат!.. Приголомшений науковий світ назвав це явище телегонією. Досліди з іншими тваринами, проведені сучасниками Ч. Дарвіна професором Флінтом, Феліксом Ладантеком і іншими вченими, підтвердили цей феномен. Ф. Ладантек написав книжку «Індивід, еволюція, спадковість і неодарвіністи» (М. – 1889р.), у якій в розділі «Телегонія, або вплив першого самця» описав про ці досліди. Тільки досвідчені собаководи не здивувалися, тому що віддавна знали: якщо хоча б раз породиста самиця зв'яжеться із самцем-дворнягою, то від неї нема чого очікувати породистого потомства. Голубоводи також про це знають: якщо непородистий голуб «потоптав» породисту голубку – її вбивають, бо навіть від «найелітнішого» подруга в неї чистого потомства не буде (то пір'я в хвості не таке, то колір дзьоба не такий...). Отже з тваринами зрозуміло, а як у людей?! Вченими проводились фізіологічні, антропологічні, соціологічні досліди, які підтвердили, що ефект телегонії навіть ще в яскравішій формі поширюється і на людей. Ось тут і опустилася завіса таємничості. Відкриття телегонії відразу було захищено від людей, бо це закривало дорогу до різних «сексуальних революцій», а це не входило у плани ворога людського роду диявола і його слуг. Навіть в енциклопедію було внесено вигідну фразу, що немовби «результати доказів» явища телегонії не підтвердили і що рахуватися з нею – це не поважати себе і свої бажання. Більшість противників визнання телегонії – люди зацікавлені, бо якщо це явище будуть вивчати діти з шкільної лавки, то індустрія порнографії потерпить суттєві збитки. Тому для них вигідніше, якщо наші діти будуть вивчати в школі програму «Планування сім'ї» (читай – руйнування сім'ї), яка сприяє розтлінню майбутнього покоління, а як результат – збагачення нечесних підприємців.

Однак сучасною наукою ще раз було підтверджене явище телегонії. В 1985 році науковий співробітник Інституту фізико-технічних проблем АН СРСР Петро Гаряєв виявив дивний ефект. Він працював з препаратом молекул спадковості – ДНК, використовуючи метод лазерної спектроскопії. Суть його в тому, що лазерні фотони, проходячи через розчин ДНК «записують» інформацію їх властивостей – розмір, масу, можливість змішуватися з водою і т. п. Ці характеристики відображаються на дисплеї у вигляді спектрів. І ось вчений якось, знявши декілька спектрів, витягнув пробірку з ДНК, з приладу і через неуважність вставив туди іншу, але порожню. Він захотів її замінити, але, поглянувши на дисплей, був вражений. Спектри порожньої пробірки були дуже подібні на ті, що перед тим знімалися з розчину ДНК. Він думав, що на пробірці залишилися сліди ДНК, і замінив її на ідеально чисту. Такий самий результат. Колега налякався і подумав, що Петро Гаряєв зіпсував спектрометр, і вимкнув його. Досліди поновили тільки в 1993 році в Інституті високих температур РАН. Вчені старанно протирали кюветний відділ і навіть продували його чистим азотом. Результат такий же. Подальші експерименти не залишали ніяких сумнівів:

після видалення ДНК в приладі залишається якийсь фантом (невидимий, нематеріальний слід) молекул ДНК, який взаємодіє з променем лазера. Аналогічний ефект в 1990 році виявили відомі американські дослідники Алісон і Пекора. Отже кожний мужчина, який має фізичну близькість з жінкою, залишає в ній свій хвильовий «автограф» на все життя. Він немов підписується на її генетичному коді і цей «підпис» вже нічим не стерти. Ця хвильова програма потім буде формувати душу і тіло майбутніх дітей. Ну, а як мається справа після всього того з все-таки подібністю дітей і батьків? А це так, як в голубів: то пір'я в хвості не таке, то дзьоб, то в характері незнані для батьків дивовижності. Відомо, що навіть через декілька років внаслідок статевих стосунків з приїжджими гастролерами на міжнародних фестивалях і спортивних олімпіадах жінки вже від своїх генетично здорових білих чоловіків народжували дітей – «ні в матір, ні в вітця, а в заїжджого (чорного) молодця». Відомі навіть випадки, коли за гріхи матері розплачувалася дочка, яка народжувала дитину негроїдного типу, а сама жодного разу не бачила негра. Причиною появи таких «молодців» була генетична мутація хромосомного ланцюжка. Статевий незаконний стосунок, який відбувся багато років тому, став причиною сімейних трагедій для багатьох.

У легковажних дівчат найчастіше перший «статевий партнер» буває з числа тих, хто веде аморальний спосіб життя, з психічно нестійкими рисами характеру. Що тут приховувати, «дівчата – дошлюбні жінки», особливо з когорти численних повій, часто дарують своїм «законним улюбленим» приховані плоди дошлюбних статевих стосунків – наркоманів, токсикоманів, гомосексуалістів і біснுவатих дітей. Батько бачить в своїх дітях не себе, а колишній «привіт» своєї улюбленої від якогось виродка.

До цих пір ми розглядали зовнішні, тобто тілесні ознаки батька, а чи передаються його душевні якості? Так. І це в телегонії найнебезпечніший і гостро значимий фактор. Навіть душевні враження матері, її емоції можуть призвести до мутації генів. Адже душа впливає на тіло, і враження матері передаються зачатому в ній дитятку. Якщо мати про когось дуже думає під час вагітності – це обов'язково відіб'ється на дітях і вони народяться подібними до того, кого вона вперше полюбила, тому що це почуття дуже сильне і незабутнє. Воно виникає навіть за відсутності фізичної близькості – наші предки знали про це і тому колись дівчат до заможності тримали вдома. Крім того, вони були переконані, що від гулящої дівчини не може бути доброго потомства, і морально упавшу дівчину вважали зіпсутою, не гідною заможності. І тому майже всі релігії говорять про необхідність збереження дівства до подружжя – Вінчання. У всіх народів повій зневажали, шмагали при ганебному стовпі, а деколи каменували, або спалювали. Ці суворі заходи можна назвати інстинктом самозбереження народу і нації, а не релігійним ханжеством, як це називають ті, хто хоче жити за інстинктами, а не по совісті.

Ось ще «аргумент» прихильників «вільної любові»: *«Секс створює атмосферу довір'я»*. Неправда! **Довірочні відносини будуються на повній відданості, чесності, любові і відповідальності.** Часто дівчата, не знаючи психології зіпсованих мужчин, жорстоко бувають обдурені, потрапивши в принадні словесні сіті «полум'яних признань і обіцянок». А після інтимної

близькості пожинають достойні плоди своєї глумої легковажності. А ось і гірке зізнання: «Одного разу мене використали і цього досить. Мужчини дивляться на нас як на вживані автомобілі, на яких можна вчитися їздити. Коли вони стають досвідчені, то шукають собі іншу «машину». Особисто я вирішила більше з ніким не спати аж до Вінчання».

«Випадковий інтим – це розвага, яка символізує свободу», – говорять інші. Статеві стосунки до Вінчання – це не свобода, а наслідок гріховного рабства. Ті, котрі відстоюють «індустрію розваг», знаючи схильність людини до гріха, – через пресу, радіо, телебачення, оточення.., рекламуючи блудодійство, нагло експлуатують її низькі інстинкти. Цим вони позбавляють відірвану від свого історичного і релігійного коріння людину права вільного вибору. Молодь не може опертися грубо нав'язуваному безальтернативному способу життя, який підминає їх під себе і, з покликаних до творчої праці людей, вони перетворюються в двоногу біомасу егоїстів, які несамовито шукають тільки самих розваг. З огляду на це, не треба дивуватися, що вони щастя і свободу бачать не в дівственній чистоті до Вінчання, а в смішному сурогаті «заміни партнерів». Чи можуть дарувати свободу одне одному «партнери» – нещасні раби своїх пристрастей, які не мають в душі ніяких благородних стремлінь, крім того, як егоїстично одержати насолоду від чужого тіла? Та і не завжди ця насолода буває обопільною. Більшість молодих жінок признаються, що дошлюбні стосунки найчастіше приносять розчарування. Вони почувають себе пониженими, коли віддають свої тіла на одну ніч.

Ще кажуть: *«Якщо ти не виражаєш свою сексуальність – ти просто відсталий»*. Знову неправда. Стосунки перед шлюбом несуть в собі хвороби і проблеми. Вони негативно впливають на психіку, особливо жіночу, і на майбутнє життя в подружжі, особливо, якщо дівчину просто використали для задоволення похоті (а ще гірше, якщо це зробили силоміць). Таке приносить лише розчарування і душевні травми, які довго не гояться. Отож прихильники дівственності якраз проявляють далекоглядність і сучасність, спрямовану на майбутнє.

І врешті, ще таке кажуть: *«Ми живемо в ХХІ століті!»* Ну, і що? Ставати тепер кроликами?! Кількість покинутих дітей росте. Чийсь життя ламаються через хвиливі задоволення. Чи не ліпше трохи зачекати, а потім пізнати всю повноту відчуттів в подружжі після Вінчання. Виявляється, що дорога, показана Богом, – не тільки єдино правильна, але й єдина, що зберігає здоров'я і душі, і тіла для всіх.

Майже всі тепер вінчаються в церкві. Кожне з подружньої пари заявляє, що приймає іншого назавжди як дар від Бога. А якщо молоді люди вже «жили з собою» до Вінчання – це означає, що замість діждатися дару, вони поспішно і грубо вирвали його від Бога, а якщо мали зв'язки з іншими «партнерами», то вирвали від Бога чужий дар. Вінці над головами молодят – символ їх дошлюбної дівственної чистоти. Якщо вони вже з собою жили статевим життям, то їх подружній зв'язок починається з неправди перед Богом і людьми. Це стосується всіх людей, а особливо віруючих. Не починайте спільного життя з неправди і гріха. **Дівственна чистота – сильна і тривка основа щасливого подружжя.**

В природі є такий вітер, який називається „самум”. Він дує з пустелі дуже гарячий і пекучий та згубний для всього живого. Подібна самуму – вседозволеність в людських відносинах, яка також висушує і знищує в душах людей все живе і прекрасне. Мимоволі пригадується вислів: «Часом жіноче серце – немов сніг, який вистачить лише трошки забруднити – відразу стає болотом». Чи варто дивуватися, що нас захлиснула епідемія венеричних хвороб, що число абортів налічує мільйони. Греблю, яка стримувала тиск сексуальної енергії, прорвало і людське тіло стало ідолом, який вимагає щоразу нових жертв. Христова Церква про це явище говорить так: **розтління духа сучасної людини**. Розбещене суспільство дошлюбні стосунки називає «вільною любов’ю», а Священне Писання – гріхом блуду-розпусти. Святий Апостол Павло каже, що статева розпущеність являється гріхом проти свого тіла (аборти, венеричні хвороби, СНІД, фізичне і моральне виснаження, народжуються недорозвинуті діти і т. п.). «Розпусників і прелюбодіїв судить Бог», – говорить Біблія і підкреслює, що «ніхто з тих, хто віддається блудові-розпусті, або перелюбствує, не успадкує Божого Царства». «Уникай всяких порочних бажань, притаманних юності. Прагни праведності, віри, любові і миру та здійснюй це разом з тими, хто щиро навернувся до Господа», – радить святий Апостол Павло молодій людині Тимофію.

Тому ті, хто ще зберіг дівственну чистоту, зберігайте її і надалі як **найцінніший скарб**. Існує чудове порівняння жіночого серця з лілеєю, яка виросла на болоті серед каламутної води, але яка зберігає свої пелюстки білосніжними. Такими повинні бути юнак і дівчина до Вінчання. Якщо дівчина втратить дівство, то вона подібна до городу з поламаним парканом, і будь-яка скотина намагається в нього влізти і щось схопити для себе. Та і самій їй після цього буде важко втриматися від гріха – подібно до того, як з-під кола воза усунути камінь і він поступово котиться додолу. Такий „віз” ще можна зупинити, але треба мерщій „під коло підкласти камінь”, тобто покаятися і твердо вирішити надалі жити в святій чистоті. Так, дівство зберегти нелегко, але повернути ще важче. Зате і нагорода більша: діти, народжені від ціломудренних батьків – це Боже благословення. Вони – не на ганьбу і страждання, а на радість в житті і допомогу в старості. Всі великі люди народжувалися від ціломудренних батьків.

А що робити, якщо сумна в своїх наслідках помилка вже допущена і за легковажність треба розплачуватися?! Передовсім, не треба знеохочуватися і впадати в розпуку, бо диявол, наглумившись над людиною, кинувши її в гріхи, потім заохочує закінчити життя самогубством, щоб вона попала в пекло. Сохрани, Господи, від такого нерозумного і страшного вчинку! Бог допоможе впоратися зі всім, що обтяжує вашу совість. В святій Христовій Церкві, в Таїнствах Хрещення і Покаяння можна знайти друге народження. Покайтеся перед Богом за дошлюбні стосунки і у священника, якому Бог дав владу в'язати і розрішати гріхи (Ін. 20, 22-23; І Ін. 1, 9) висповідайтеся з ваших тяжких гріхів і потім знову, з великою старанністю і обережністю, зберігайте себе для вашого подруга, освятивши свій подружній зв'язок Таїнством Вінчання.

Якщо людина через покаяння примириться з Богом, то Він врятує її від наслідків гріха, або, в крайньому разі, обмежить їх. Але покаяння повинно

бути істинне, щире, з достойними плодами, тобто життя повинно бути глибоко церковним. Живучи ним за Божими Заповідями, людина внутрішньо очищується і перемінюється. Звичайно, перемогти в собі запущені гріхи ми самі не можемо, але якщо людина свідомо з Божою допомогою захоче навчитися керувати своїми потягами, то Бог дасть їй силу перемогти свої пристрасті, які б сильні вони не були, і вони перестануть над нею панувати.

Ми бачимо, як невіруюча молодь розважається до шлюбу і багато-хто їй заздрить, але повірте – це буде недовго, тому що неможливо безкарно топтати Божу волю. Раніше чи пізніше за все доведеться розплачуватися. І не тому, що Бог немовби був жорстокий і мстивий, а тому, що Він нас створив не для пекла, а для радісного спілкування з Ним у Вічності. Господь виховує людину, як любляча мати свою дитину, і не дасть їй загинути, але якщо людина вперта, то застосовує і «прута»: не щоб спричинити біль, але щоб болям опам'ятати і виховати для Неба. А що Він має робити, якщо ми неслухняні?! Гріх – це бумеранг: будучи запущений в молодості, він повернеться і дуже боляче вдарить потім. Деколи – у старості, а найчастіше – по смерті... Тому потерпіть Божі Заповіді на початку вашої життєвої дороги, щоб не мучитися потім.

Наостанок треба підкреслити, що молоді люди, надивившись еротичних фільмів і порножурналів, хочуть жити «ненапружуючись», для свого задоволення, і ні за що не відповідати. Якщо дівчина до Вінчання до себе не допустить, то цим з'ясується чи дійсно хлопець її любить, чи хотів тільки «забавитися». Якщо любить, то буде чекати, а якщо легковажний і несерйозний, то покине і буде шукати подібної до себе. Таким чином дівчина врятується від майбутніх зрад, понижень і сліз. І якщо парубок, якого, як вам здається, ви любите, наполягає на тілесній близькості, а при відмові погрожує покинути, то «щасливої йому дороги», бо це характеризує його з поганой сторони. Не намагайтеся втримати його будь-якою ціною і тим більше – не жертвуйте для цього свого дівства. Воно безмірно дорожче від його похитливих капризів. Сімейне щастя – це Божий дар, і він залежить від вашого життя за Його Заповідями, а не від догоджування прихотям самолюба. Досвід вчить, що він розтлінний, а якщо так, то буде зраджувати. Якщо він не рахується з вашими душевними потребами і хоче задоволити свою похоть за рахунок вашого болю, то це не доказ справжньої любові, яка жертвує своїми інтересами для іншого, а глибокого егоїзму, наслідком якого буде ваша життєва трагедія. І не турбуйтеся чи знайдете іншого доброго парубка. Ваше нікуди від вас не втече. Якщо ви будете вірними Богові і будете молитовно з Ним жити, то Господь пішле достойну вашої вірності і любові людину.

А ось приклад справжньої любові. Теплий травневий вечір. Він і вона. Говорили мало. Через наближення грози швидко темніло. Коли хлинув дощ, обоє кинулись до близького будинку. В під'їзді було темно. Тільки під час коротких блискавок ставало ясно, немов у день. В ці секунди вони спостерігали, що дивляться одне на одного. Через кілька років подружжя вона йому призналася: «Я думала, що ти обнімеш мене і поцілуєш». У відповідь він промовив: «Цей, хто спішить заволодіти тілом улюбленої

дівчини, може зранити її серце! А я дуже цього боявся». Від цих слів вона усміхнулася, але її очі наповнилися сльозами щастя.

НЕ ВБИВАЙ НЕНАРОДЖЕНИХ !

В нинішніх часах ми стаємо свідками багатьох негативних явищ в людському суспільстві: неправди, ненависті, суцільного егоїзму, легковажного ставлення до будь-якого закону, в тому числі і до Божого, і т. п. Парадоксальне явище: люди масово ходять до церкви, будують нові храми, в книжкових шафах з'являються щораз новіші видання Біблії, молитовників, катехизмів і іншої духовної літератури, а в цей же час масовими стають явища пияцтва, наркоманії, подружньої невірності, статевої розбещеності, вбивства, обману, а також масового характеру набули вбивства ненароджених. Чому?

Протягом кількох останніх десятиліть у нашому народі в значній мірі ослабла вразливість на Бога і Його святий закон. І хоч по скінченню періоду войовничого атеїзму настав час демократії та свободи віри, люди кинулись відбудовувати церкви, будувати нові, повертати колись відібрані, однак не зауважуємо паралельного відродження духовності і справжньої побожності. Бо значно важче відбудувати зруйнований храм душі, зректися грішного способу мислення і життя. Адже люди і надалі живуть так, немовби не було справедливого Бога – Законодавця, який однаково вимагає виконувати заповіді, як колись за Мойсея, як за часів Ісуса Христа і апостолів, так і нині. І це можна сказати як про людей невірних, так і про багатьох тих, що регулярно відвідують ту чи іншу церкву. Бо в багатьох людей втратилась пам'ять про основні правди християнської віри, такі як, наприклад: Бог створив людину на Свій образ і подобу; людина складається з тіла і розумної безсмертної душі; Бог за добро нагороджує, а за зло карає; кожна людина буде відповідати за свої вчинки як не в цьому житті, то за порогом смерті; Бог є Владикою життя і смерті; наше тіло повинно бути храмом Святого Духа.

Це наслідок того, що прийшли до голосу в практичному житті гасла: більше багатства, більше грошей, більше почестей і земної слави, більше приємностей і тілесних задоволень..., і то коштом нехтування Божих законів, коштом кривди інших. Євангельські слова Ісуса Христа «Намагайтеся входити до життя вічного вузькою дорогою і тісними воротами, бо широка дорога і просторі ворота ведуть до вічної загибелі» і «Хто не бере свого хреста і не йде за Мною, не може бути Моїм учнем» – сьогодні як ніколи злегковажені...

Засоби масової інформації – кіно, телебачення, преса – особливо сприяють загніванню людської свідомості, пропагують ідеологію грубого матеріалізму і підвищеного бажання тілесних задоволень. Життя людини знецінене до нуля, тіло людини замість трактувати його за св. Павлом як храм Святого Духа, розглядається як сукупність органів, функцій і енергії, котрі можна вживати виключно для своїх власних задоволень і приємностей.

В результаті цього статевість стала позбавлена особового виміру і трактується інструментально. Замість бути знаком, місцем і мовою любові між законним чоловіком та жінкою, тобто дару із самого себе і прийняття іншої людини разом із усім багатством її особи, щораз більше стає нагодою і знаряддям утвердження власного «Я», а також самолюбного заспокоювання власних забаганок і пожадлиностей, і то часто з випадковими особами. В цей спосіб деформується і фальшується первісний зміст людської статевої. Впливаючі звідси два моменти спілкування і народження, глибоко вписані в природу подружнього акту, стали штучно розділені. Єдність чоловіка і жінки стала розчавлена, а плідність піддана їхній сваволі. Того, хто може народитися, трактують як ворога. Наслідком такої життєвої ідеології «цивілізованих» людських спільнот, колись наскрізь християнських, є масові винищення ненароджених.

Що стосується українського народу, то його не могли знищити ніякі окупанти протягом нашої історії, зате нині він поступово вимирає. Вимирає від авіаційних, залізничних, дорожніх, виробничих, морських, Чорнобильської катастроф (молоді люди) і особливо від абортів. Дивно! Напосілися на життя дитини мати і лікар, ті, які з природи Богом прямо зобов'язані охороняти життя і здоров'я дитини, дарма, що ще ненародженої. Яке засліплення!

Пригляньмося, що засліплює їхні очі.

ПЕРШЕ – «ТАМ ЩЕ НІЧОГО НЕМАЄ». Дехто намагається виправдати вбивство ненародженого стверджуючи, що зачатий плід протягом певної кількості днів не вважається життям людської особи. Але насправді від хвили запліднення яйцеклітини починається життя, яке не є життям батька чи матері, але нової людської істоти. Вона ніколи не стане людиною, якщо не є нею від цього моменту. Цю очевидну правду сучасна генетика підтверджує цінними доказами. Виявлено, що від першої хвилини існує докладна програма, ким буде дана жива істота – людиною, цілком конкретною людиною, прикмети якої детально і вповні визначені. Від запліднення починається історія життя нової людини, хоч потрібен час, аби кожне з її великих потенційних дарувань повністю сформувалося і могло бути використане. Наявність розумної душі не вдається ствердити достеменно навіть у дорослої людини, однак наукові знання про людський ембріон переконують у повноцінності людського життя від першої хвилини зачаття. Медициною встановлено: при вагітності 18 днів в зародку вже б'ється серце, починає діяти його власна система кровообігу. На сьомому тижні в нього фіксуються імпульси мозку і він володіє всіма характеристиками, які має дитина після народження. А на 11-13-му тижні свого існування (тоді найчастіше роблять аборт), маля в утробі матері вже повертає голову, робить різні рухи, усміхається, стискає кулачок, знаходить рот і смокче палець. Ненароджене маля здатне відчувати біль сильніше, ніж доросла людина.

ДРУГЕ – ОТУПІННЯ СОВІСТІ. Якщо навіть людина не знала чи не знає писаного Божого закону, то на скрижалях серця кожної людини (матері і лікаря) є виписаний Божий Закон – голос їхньої совісті. Якщо він не завжди промовляє зараз, бо отупів від гріхів, то буде промовляти пізніше...

ТРЕТЄ – «ЗАКОН В НАШІЙ ДЕРЖАВІ ДОЗВОЛЯЄ». А чи має право будь-яка людина чи спільнота привласнювати собі права Божі? Ні! Тільки Господь Бог є Владикою життя і смерті. «Дивіться... Я – Бог, і нема Бога, крім Мене; Я вбиваю і оживляю, завдаю ран і зцілюю...» (*Втор. 32, 39*). І якщо в якійсь державі прийняли такий закон, що дозволяє аборти, велика ганьба такому народові, що толерує такий закон, а від Бога – кара. Зрештою, дозволяти – не те саме, що зобов'язувати. Якщо якась безсовісна мати наполягає на знищенні життя своєї дитини, совісний лікар, який відмовиться те зробити, не буде відповідати. А навіть, якби богопротивний людський закон і зобов'язував, то треба більше слухати Бога, ніж людей (*Дії 5. 29*).

ЧЕТВЕРТЕ – «ЖІНКА МАЄ ПРАВО РОБИТИ ЗІ СВОЇМ ТІЛОМ, ЩО ХОЧЕ».

Так говорять ті, які своє сумління обтяжили гріхом вбивства, або співучастю в ньому і, може, – не один раз, та свою злу думку нав'язують іншим через засоби інформації, виступами на різних зібраннях тощо, в рамках діяльності за так зване визволення жінки. Таке твердження не має підстав, принаймні для християн. Бо навіть наше життя, наше тіло не є нашою власністю, але Божою. Св. апостол Павло каже: «...тож уже не належите собі самим. Ви бо куплені високою ціною!» (*1 Кор. 6. 19-20*). І це життя, що зачалось за співучасті чоловіка і жінки, навіть ще у вигляді ембріона, навіть ще не прикріпившись до стінки матки, а тільки в дорозі до неї, не є власністю жінки, а Божою, бо Бог є творцем життя. І недоречні тут дискусії з якого моменту і за скільки часу Бог в цей зародок вселяє душу. Він перед нами не звітується, а дав заповідь «Не убий!» Не убий спіраллю! Не убий таблеткою! Не убий уколом! Не убий інструментом! Що стосується визволення жінки, Христос каже: «Пізнайте правду і правда визволить вас» (*Ів. 8. 32*). «Направду кажу вам, що кожен, хто робить гріх, стає невільником гріха» (*Ів. 8. 34*). Правдиве визволення жінці, як і, зрештою, кожній людині може дати тільки Христос.

Ще щодо прав. Дитя, яке зачалось в утробі матері, має право на життя. Це право дав йому Господь Бог. Він свого часу питає (*Буття 9. 5*) кожную матір: «Де твої діти?» Хай кожна мати, яка збирається зробити цей страшний злочин, застановиться, що буде відповідати на Страшному Божому Суді?

П'ЯТЕ – «ЩО БУДЕМО ЇСТИ, ЩО БУДЕМО ПИТИ, В ЩО ОДЯГНЕМОСЬ?» (*Мт. 6. 31*). Це чи не найбільша спокуса для не однієї жінки, що знову почувалася матір'ю. Послухаймо, що каже Христос – Господь і Учитель наш: «Тож не турбуйтеся, кажучи: що будемо їсти, що будемо пити і в що одягнемось? Про все те побиваються погани. Отець ваш небесний знає, що вам усе це потрібне. Шукайте перш усього царства Божого та його правди, а все те вам додасться» (*Мт. 6. 31-33*). Послухаймо ще інших Господніх слів, сказаних до першої пари людей, як і до всіх подружніх пар: «Будьте плідні, множтеся і наповняйте землю та підпорядкуйте її собі» (*Буття 1. 28*). Як перші слова, так і другі сказані Богом в різні часи, але адресовані людям, обдарованим розумом і свобідною волею. Слова Господні про підпорядкування землі, як рівно ж про розмноження людського роду на землі, вимагають від людини відповідального ставлення до своїх дій в цих ділянках життя. Якщо людина в підпорядкуванні собі земних ресурсів, рівно

ж і в ставленні до людської статевої, буде керуватися розумом, просвіченим християнською вірою, то вповні може покласти на Господні слова: «Отець ваш небесний знає, що того всього (земного) вам потрібно» (Мт. 6. 32) і не заведеться. Цю відповідь треба адресувати і тим, які бояться перенаселення землі. Людина, як розумна істота, а тим паче християнин, не має права керуватися інстинктами. Подружжя, яке любить Господа Бога і боїться гріха, керуючись розумом і християнською вірою, планує розростання сім'ї природним способом. Якщо ж попри їхнє бажання почнеться нове життя, приймають його, як дар Божий. Юнакам і дівчатам, а також молодим подружжям пригадаю одну із засад християнського життя. Кожен хлопець і дівчина, згідно з Божим законом, зобов'язаний жити в цілковитій статевій недоторканості аж до Вінчання, а подружжя – в подружній вірності аж до смерті. Це не старосвітський звичай, а чіткий Божий закон, втілений в давню християнську життєву традицію. Пригадаймо Тараса Шевченка, який говорить про ставлення християнських батьків до чесноти чистоти своїх дітей, і як діти, які знехтували цією засадою, мушили покутувати. Нині, за умов практичного безбожництва і секуляризму (зісвітчення), при активному пропагуванні через телебачення, кіно тощо життя за інстинктами, зокрема «вільної любові», «безпечного сексу», уникання народження дітей і т. ін., християнський спосіб життя потоптаний і висміяний. Людське суспільство, зійшовши з євангельської дороги життя, зайшло в такий лабіринт, що не може з нього вибратися і нагадує цю бджолу, яка залетіла через відкриту квартиру вікна, товчеться до скла, але не може вилетіти. Вона мусить піднятися і вернутися, звідки залетіла. Безсенсовими є всі оті дискусії, пошуки виходу з життєвих лабіринтів, якщо не повернемося на євангельську дорогу життя, провідником якого є Христос. Ганебною є політика, в тому числі і нашої держави, яка сприяє, допускає на екрани наших телевізорів і кінотеатрів такі передачі та фільми, які виховують нові покоління хуліганів, бандитів, убивць, садистів, гвалтівників, розпусників, обманців і взагалі озвірілих людей. Чому, за деякими винятками, на наших екранах наші діти і молодь, і дорослі громадяни не мають можливості подивитись фільми морально будуючі? Адже знаємо, що добрі приклади, побачені або почуті, притягують до доброго, а злі – до злого. Чому теле- і радіоефір держава в неділі і свята не офірує церкві, щоб транслювати Святу Літургію і духовні повчання для хворих, жінок, які годують дітей грудьми, і взагалі тих, які не можуть піти до церкви? Церква матеріально бідна, не може платити такі шалені гроші за годину – дві теле- чи радіоефіру щонеділі. Хто ж платить тоді за оті не раз дуже шкідливі передачі і фільми і то часто в той час, коли повинна транслюватися Свята Літургія?

ШОСТЕ – «ТЕПЕР ВСІ ТАК РОБЛЯТЬ». Так говорять безвідповідальні люди, які так чи інакше топчуть Божі і церковні заповіді. За наявності вище наведених факторів, наше бодай формально християнське суспільство оповила груба, непроглядна гріховна мряка. Свідомість і сумління окремих людей і людських спільнот настільки притупилися, що такі страшні гріхи як розпуста, перелюб тощо, а особливо винищування ненароджених, стали масовими і набрали характеру всенародних. Аборт (зігнання плоду) – страшний гріх-злочин. У давнину грішників, які вчинили

його, відлучали від Святого Причастя на 10 років. Аж стільки часу потрібно було, аби відбути покуту за цей страшний гріх і дістати розрішення. Сьогодні в деяких церквах занадто легкою є процедура прощення такого страшного злочину. Вислів «всі так роблять» нікого не може заспокоїти і виправдати. Зауважу, що не всі так роблять. Богу дякувати, багато ще є нині людей сумлінних, що люблять Господа Бога, виконують Його святі Заповіді і бояться гріха. А щодо того «всі так роблять», скажу таке: Заповіді Божі протягом історії людства завжди однаково зобов'язували. І Господь Бог ніколи, так би мовити, не махнув рукою і не сказав Собі: „Коли всі так роблять, хай вже так і буде”. Люди настільки зіпсувалися за часів Ноя і не покаялися, що Бог покарав потопом всіх, крім Ноя і його родини. Содомлян і гоморян, які не покаялися, покарав вогненним дощем. Послухаймо, що каже Христос: «Як не покаєтесь, всі загинете» (Лк. 13, 3-5).

Аборт є страшним гріхом, злочином на рівні з вбивством дорослої людини чи дитини. Дивні людські закони! За вбивство народженої дитини карають, а за вбивство дитини в утробі матері не карають, а ще інколи дають лікарняне. Тяжкість цього злочину підсилюється обставиною, що це вбивство здійснюється над найневиннішою особою, при чому, яка зовсім не може оборонитися. В неї відсутній навіть такий засіб оборони, як квиління і плач (які є в народженої дитини). Вона видає хіба що німий крик... Завдання боронити її покладене Богом на матір, яка, засліплена егоїзмом, замість боронити, зраджує її. Вона видає на свою дитину несправедливий засуд смерті, немов Пилат на Ісуса Христа. Прийшовши (подумати тільки!) до лікаря, який повинен рятувати життя, здійснює разом з ним жахливий злочин. Це треба характеризувати як наймане вбивство, замовником якого є горе-матір, а виконує його, одержавши певну суму грошей, нелюд-лікар. Яка гидота! І так, злочин проти Бога, проти народу, церкви і особливо – проти дитини, перетворився на мерзенний заробіток. Чим відрізняється він від заробітку найманого вбивці? Хіба що сумою грошей. Чим відрізняється від Юдиного зиску?.. «Що ви вчинили одному з Моїх найменших, Мені вчинили» (Мт. 25, 40).

Жахаємося, коли чуємо Євангельську розповідь про вбивство Іродом вифлеємських дітей. Моторошно стає, коли згадаємо про жахливі злочини Сталіна, Гітлера та інших тиранів проти людства. Суворо їх засуджуємо. Не можемо їм вибачити, ні виправдати мотивів їхніх злочинів. Та масове вбивство ненароджених по всьому світі в наші часи – злочин далеко більший за масштабами і наслідками від вчинених багатьма кривавими режимами. Там насильницьким способом були позбавлені життя люди, які так чи інакше встигли себе реалізувати. Вони, в певній мірі, виконали завдання, поставлені Творцем. Наприклад: новомученики за віру і церкву дали свідоцтво героїської віри, одержали вічну нагороду і нині втішаються небесною славою і щастям. У випадку ж вбивства ненародженої дитини реальність зовсім інша...

Коли народився Йоан Хреститель, багато хто з людей говорив: «Що буде з цього дитяти?» (Лк. 1. 65-66). Господь Бог є творцем життя і відносно кожного має свої плани та наміри. Мали своє завдання від Господа Йоан Хреститель, Пророки, апостоли, наш хреститель св. Володимир, Тарас

Шевченко, і так кожен з нас. Уявімо собі матір Тараса Шевченка. Якби вона була така, як деякі сьогоднішні матері, чи мали б ми нашого народного генія і пророка? Або ж мати Андрея Шептицького... Чи мали б ми великого митрополита і нашого Мойсея? І так можна сказати про кожного церковного, народного, національного діяча, винахідника...

А ті, які, обдаровані необхідними талантами і дарами, мали б сьогодні і в майбутньому здійснювати служіння Богові, Церкві, народу, Україні, де вони?! Їх вбито, знищено ще до народження. А ми нарікаємо: не маємо сьогодні провідників на церковній і народній ниві, рівних великому митрополиту Андрею і патріарху Йосифу Сліпому...

Коли Каїн убив брата Авеля, Господь сказав: «Ось голос крові брата твого кличе до Мене з землі» (*Буття 4. 10*). Гріх убивства, в тому числі і ненародженої дитини, перед Богом є тяжким гріхом – злочином, який церква зараховує до чотирьох гріхів, що кличуть до неба про помсту. Уявімо собі, який крик про помсту підноситься до Бога в наших часах, особливо «німий крик» мільйонів ненароджених дітей з усієї нашої планети. Тяжка Божа кара зависає над особою, спільнотою і народами за цей страшний злочин. Оскільки аборт в наш час – гріх світового масштабу, то над нами нависла страшна Божа кара, і якщо Господь ще з нею зволікає, то це завдяки небесному заступництву Пресвятої Богородиці, св. Божих угодників і молитов праведників, які ще живуть на землі. Господь щедрий, довготерпеливий і многомилостивий, але і справедливий, тому не дозволить безконечно зловживати Його добротою. Людське життя є Божою власністю і Він свого часу упімнеться про неї. Не важливо коли (чи це буде зараз по злочині, чи в годині смерті, чи після смерті, чи аж на Страшному Суді), Господь запитає злочинця де цей чи цей чоловік, лікаря – де діти, життя яких він був зобов'язаний рятувати, матір – де її діти, яких Він їй дав, а вона мала їх народити, виростити, виховати на добрих християн і мешканців неба. Нікого не мине грізне запитання справедливого Бога. «Втікачем і волоцюгою будеш на землі» (*Буття 4. 12*), – сказав Господь вбивці Каїну. Подібна доля чекає на кожного вбивцю, зокрема на матір, яка віддала свою дитину на загладу. Вона ніколи не зможе заспокоїти свою совість. Вона може на якийсь час її приглушити наступними гріхами і злочинами, але заспокоїти не зможе ніколи, хіба що, осудивши себе перед Богом, щиро покається і буде перепрошувати Бога і покутувати до кінця своїх днів. Тільки за такої умови вона може надіятися отримати прощення свого злочину від Бога.

Незадовго перед злочином Каїна Господь Бог відізвався до нього: «Чому ти розсердився, чого спохмурнів? Як чиниш добро, будь погідний, ...гріх на тебе чигає» (*Буття 4. 6-7*). Бачимо, що тяжкий гріх – злочин – зненацька не приходить. Його попереджує опанування якоюсь однією з вище наведених душевною сліпотою. В такій ситуації людина самотійно не прийме правильного рішення. Що робити? Шукати поради у Господа Бога, найпевніше – за посередництвом викликаючого довір'я духовного провідника (сповідника). Богобоязливий духовний провідник розжене хмари сумнівів і пристрастей, допоможе прийняти правильне рішення, душу поверне в поле божественної благодаті, налаштує на виконання Святої Божої волі.

СВЯТА ХРИСТОВА ЦЕРКВА ОСТЕРІГАЄ...

«Прийдуть часи, коли здорового вчення не будуть приймати, але за своїми прихотями будуть собі вибирати вчителів, які будуть лестити слух, відвертати від правди і прихилитися до байок» (II Тим. 4, 3-4).

В наші часи зацікавлення молоді сатанізмом зростає внаслідок щоразу більшого віддалення від Господа Бога. Наступила епоха, яку можна назвати «поганським відродженням». Сталося це тому, що люди, які населяли колись християнські країни, опустилися до того стану, в якому було людство до іскупительної смерті Христа-Спасителя. Найповніше і найвиразніше такий сумний стан людства помічається два рази в історії: перед всесвітнім Потопом і перед приходом на землю Господа нашого Ісуса Христа. Третій період відступництва від Бога, крайнього розтління душ і підкорення їх демонічному впливові, зі смутком спостерігаємо сьогодні. Чи можливо протиставитись процесу загальної апостасії (відступництва) від Христа? Чи можливо захиститися від деструктивного демонічного впливу? Як спастися в сучасному світі?

Перш ніж відповісти на ці тривожні запитання, постараємося зрозуміти, хто ж такі упавші духи?

Яка природа злих духів, або демонів?

Боже Об'явлення говорить, що спочатку всі Ангели були сотворені Богом безсмертними, розумними, безтілесними істотами, здібними до безперервного удосконалювання в добрі і оспівування свого Творця. Але один з вищих Ангелів – Люцифер (Світлоносець) – впав у гордість від споглядання своїх досконалостей і уявив себе богом. Цим спокусив багатьох ангелів і потягнув їх за собою. Таким чином, добровільно знехтувавши Божою любов'ю, порушив духовний закон створення Всесвіту. Люцифер став сатаною, тобто Божим ворогом, в якому сконцентрувалося всесвітнє зло в крайній формі гордості і егоїзму. Упавші, відкинуті духи на чолі з дияволом, або сатаною, назавжди покинули місце мешканців неба і тепер місцем їхнього перебування є піднебесся, тобто весь видимий космос, повітряний простір і земля. Відірвавшись від Бога і утвердившись у шаленому богоборстві, демони назавжди втратили можливість спасенного покаяння (так і деякі люди, які грішать проти Святого Духа, позбуваються ласки покаяння). Будучи носіями незворотного зла, вони немовби виткані з абсолютної неправди і непримиренної ненависті. Їм ненависні почуття добра, правди, любові, а також Боже Царство. Безумна ненависть до Сотворителя виражається в них страшним і безперестанним богохульством (богозневагою), протидією Богові і непримиренною ворожнечею. Не маючи можливості пошкодити Богові і добрим Ангелам, які перебувають в недосяжному для них світі, демони всю свою злобу і лютість звернули на людину як на Божий образ. Таким чином, вся суть їхнього пекельного існування – обдурити, поневолити і погубити людину, скинути її в країну вічної смерті.

Гріхопадіння наших прародичів і його наслідки

Обдуривши перших людей, Адама і Єву, обіцянкою «будете як боги, що знають добро і зло» (Бут. 3, 5), диявол спонукав їх до порушення Божої

заповіді. Потоптавши Божий закон, перша людська пара привела до глобальної катастрофи весь видимий всесвіт, зруйнувавши його духовну єдність. Гріх прародичів не міг не відбитися на всьому створінні. Позбувшись внаслідок гріхопадіння благодаті Святого Духа, Адам і Єва тим самим позбулися і райського стану, в якому перебували. З цього моменту закон тління і смерті ввійшов у свої права у всесвіті. Всі наступні покоління несуть на собі печать безблагодатності і всі інші наслідки гріхопадіння.

Отож, головним наслідком гріхопадіння прародичів, помимо охопившого весь всесвіт закону смерті і тління, є ще те, що людина і вся навколишня природа стали доступні для лихої дії цих істот духовного світу, які цілком позбавлені Божої благодаті і являються носіями зла. Тепер, після катастрофи, спричиненої гріхом прародичів, диявол стає «князем цього світу» (Ін. 12, 31), а інші павші ангели – «світоправителями тьми цього віку» (Єф. 6, 12). Диявол, видаючи себе за архітектора всесвіту, вчить і спонукує служити найнижчим пристрастям і за це вимагає для себе божого поклоніння. Таким чином, було насаджено грубе ідолопоклонство, а точніше – демонопоклонство і магію як один із способів задоволення тілесних похотей. Вплив демонів на людей здійснюється, в основному, трьома способами:

- 1) безпосереднім навіюванням думок і образів для кожної окремої людини;
- 2) насаджуванням у суспільстві сатанинського культу людьми, які свідомо служать дияволу і найбільш відкриті для його деструктивного впливу, тобто медіумами, ворожбитами, контактерами і т.д.;
- 3) найстрашніший вплив демонів на людей – це біснування, або одержимість, тобто входження одного або кількох павших ангелів у людину, які силоміць володіють її душею і штовхають на найогидніші злочини.

Тільки благодать Святого Духа може захистити від демонів

Позитивний досвід життя людства, сконцентрований в святоотцівських писаннях, безперечно, свідчить, що тільки духовна енергія Святого Духа може захистити людину від руйнуючого впливу злих духів. Саме цієї благодаті Святого Духа позбулися прародичі, порушивши Божу заповідь. І багато потомків Адама, потоптавши голос сумління, пішли за спокусами, здійснюючи один гріх за другим. Вся історія людства виявляє один з головних духовних законів: ***присутність в людині благодаті Святого Духа знаходиться в прямо пропорційній залежності від моральної чистоти її душі.*** Тобто чим більше людина здійснює гріхів, тим менше залишається в ній благодаті і тим більшому демонічному впливові вона підлягає. Гріх – це дорога, яка веде людину від Богоподібності до дияволоподібності і вічної погибелі душі. Це порочне коло може бути розірване тільки Таїнствами Святої Христової Церкви.

А що ж таке свята Церква? Святий Апостол Павло пояснює, що Церква – «це Христове тіло, повнота Того, що наповнює все у всьому» (Єф. 1, 20-23). Таким чином, Свята Церква – це живий благодатний Богочоловічий організм, очолюваний Христом, наповнюваний Святим Духом. Вона союзом любові огортає тих, хто живе на землі, тих, хто помер в христовій вірі, і святих Ангелів. Тільки за умови входження в склад тіла Церкви людина отримує

Божу благодать через святі Таїнства. Ця благодать захищає її душу і тіло від поневолення демонами, а також сприяє її духовному зростанню для вічного життя.

Не дивно, що боротьба з Христовою Церквою, з метою її знищення, являється найважливішим завданням злих духів і їх свідомих служителів – сатаністів, чарівників, ворожбитів, магів і т. п. На це тепер кинуті всі сили і засоби служителів зла. Ось головні методи демонізації сучасних людей.

Методи демонізації сучасної молоді

1. Найсильніший засіб демонізації дітей і юнацтва – це так звана «сексуальна просвіта», тобто втягування нашої молоді в смертні гріхи блуду-розпусти вже з наймолодшого віку. Дияволопоклонники, які поставили собі за мету знищення християнства, зокрема, в нашій Державі (а відтак і самої України), добре знають, що гріх нечистоти-розпусти позбавляє людину Божої благодаті і приводить до одержимості бісами. Для розтління молоді використовують найсильніше знаряддя запаморочення розуму – телебачення. Засоби масової інформації наполегливо впроваджують думку в суспільну свідомість, що будь-які статеві відносини, в будь-якому віці, з будь-яким партнером, цілком природні, «фізіологічні». Тому в школах вводяться програми зі статевого «виховання». Розмови з дітьми про контрацептиви стають приводом звести розмову до тем, які розтлівають молодь та мають за мету демонізувати особу дитини.

2. Дуже сильно сприяє демонізації молоді окультна музика. Ритми і вібрації африканських шаманів, покладені в основу сучасної рок-музики, полегшують бісам входження в людину. Поведінка молоді під час рок-концертів – наочний доказ того, яку роль в демонізації і руйнуванні особи відіграє рок-музика. Немалу роль відіграє і наркотизація молоді, значно полегшуючи зв'язок людини із світом злих духів. Не менше небезпечний метод зомбування – це технотронна магія, тобто захоплення комп'ютерною грою з бісівським змістом. Найяскравіший приклад – це раптове захворювання більше як тисячі японських дітей в 1997 р. після перегляду одного з мультфільмів. Епілептичні приступи, які одночасно трапилися з цими дітьми, свідчать про входження злих духів у їхні тіла.

3. Ще один дієвий метод демонізації успішно використовується для відловлювання інтелектуалів. Це давні окультні (приховані, таємні) знання. Посилено пропагується теософія Є. Блаватської, широко розповсюджується «Жива етика» Рерихів, яка претендує на «духовну висоту і культурність», на володіння «давньою мудрістю», недоступною для «невтаємничених». Являючись по суті окультною антихристиянською сектою, Рерихівські центри розповсюджуються під видом виставок картин Рериха. З допомогою окультних «оздоровчих» систем, практики йоги, «енергетичних» вправ і медитацій в людину вселяються демони, даючи їй почути себе «живим богом», або надлюдиною.

4. Широко розповсюдженим способом вселення бісів є «лікування» у екстрасенсів, психотерапевтів, парапсихологів і ін. Хоч численні «бабки-цілительниці» прикриваються християнською символікою, але свої маніпуляції вони проводять виключно демонічною силою, а святий Хрест і образи використовують для більшого притягування і обману людей, які їм

довіряють. Необхідно твердо пам'ятати, що, в принципі, немає добрих – «білих», «християнських» – чарівників, екстрасенсів, біоенергетиків, енерготерапевтів, парапсихологів, психотерапевтів, провидців, віщунів, телепатів, шаманів... Свята Христова Церква ніколи не благословляла і не благословляє такі види «лікування»: гіпноз, кодування, лікування «біополем», безконтактний масаж, парапсихологію, «астральну» терапію, йогу, ведичну і тибетську медицину, уринотерапію, зняття «порчі і вроків», ворожбитство і чародійство. Довіряти переліченим «лікарям» і користуватися названими методами – означає добровільно піддаватися деструктивній дії злих духів і губити свою душу і тіло.

5. Для тих, які шукають Бога, демони придумали ефективну пастку під видом різних тоталітарних сект. Тоталітарна секта – це псевдорелігійна організація, яка має обожнюваного лідера, або верхівку, що зомбує своїх членів для їх притримування в себе і яка використовує оманливі методи під час вербуванні нових членів. Перший принцип будь-якої секти – затягти людину до себе перше ніж вона що-небудь про цю секту довідається. Тому вербовщики ніколи не говорять про справжню історію секти, про її вимоги, маючи на меті нічого не підозрюючих людей обернути в зомбованих рабів (невільників).

Найбільше небезпечні нині активно діючі секти:

1) «Свідки Єгови» – заснована в 1884 році Чарльзом Расселом, малограмотним лавочником з Пітсбурга, який два рази був осуджений за шахрайство і розпустне життя;

2) «Сайєнтологія» – засновник Л. Рон Хабард, сатаніст високого ступеня, який починав з низькопробної фантастики, а закінчив життя великою дозою наркотиків;

3) «Біле братство» – засноване самозванним «Месією» Мариною Цвигун;

4) «Церква об'єднання Муна», а також «АУМ – Синрике», «Община Кришни», «Теологія процвітання», «Гербалайф» і багато інших.

Тоталітарні секти можуть бути різні, але їх об'єднують дві спільні риси:

1) на чолі їх стоять одурілі від необмеженої влади маньяки, які обожнюють себе та зациклилися на ідеї «кінця світу» (армагедону);

2) усі вони шалено ненавидять Христову Церкву.

Попавши в секту, зомбована людина вже не може сприймати істинне Христове вчення і розуміти Святе Письмо, бо її розум надійно буде блокований демонами.

Якщо до вас підійдуть сектантські вербовщики (найліпше не вступати з ними в розмову), дайте їм кілька конкретних запитань і домагайтеся прямих і конкретних відповідей на них:

1. Як називається ваша секта, в яку ви хочете мене затягти?

2. Як називається засновник вашої групи, або її верховний керівник? Яку він має освіту? Чи не мав судимості?

3. У що вірить ваша секта? Чи може вона обманювати? Як вона ставиться до не членів секти?

4. Які вимоги ставить перед своїми членами? Чи можна при бажанні вийти з неї?

5. Назвіть три речі, які вам не подобаються у вченні вашої секти, або в її керівника?

Пам'ятайте, що сектанти можуть обдурити, або помінати тему розмови. Ні в якому випадку не входьте з ними в розмову про Святе Письмо (Біблію) і не приймайте їхніх книжок і журналів. Навіть, якщо ви і відкинете їх «докази» під час бесіди, наступного разу до вас прийдуть інші, більш підготовані і доведуть вам «недостаток ваших знань». Професійно граючи на враженому вашому самолюбстві, знову запропонують вам вивчати Біблію вже під їх керівництвом. Будьте уважні і обережні, не дайте себе завербувати свідомим служителям зла.

Дорогі брати і сестри! Обов'язком святої Церкви є остерегти вас, які дорожите істиною і своїм вічним спасінням, перед захопленням різними лжевченнями, псевдодуховними знаннями і окультизмом «лікуванням». Злі духи завжди знаходили в людському середовищі «посередників» для відловлювання в свої тенета людей.

Пам'ятайте, що нема іншого джерела благодаті і зцілень, іншого захисту від руйнівної дії бісів, як Свята Христова Церква, яка є тілом Христовим (Єф. 1, 22-23), «Стовпом і твердиною істини» (1 Тим. 3, 15).

НЕ ДО ВОРОЖБИТІВ, ЧАРІВНИКІВ, ЗНАХАРІВ І ЕКСТРАСЕНСІВ...

«Я бачив справжніх біснுவатих, в яких вселились демони по невідомому Божому допущу, і спричинили в них помішання розуму, і вигворювали через них страшні і огидні сквернослів'я, я бачив, як страшно кидали вони одним нещасним з кута в кут, змушували його лізти на стіну і інше. Таких, думаю разом з Апостолом, Бог віддав сатані на виснаження тіла, щоб душа спаслася».

(1 Кор. 5. 5). Праведний Йоан Кронштадський

«Перед першим Пришествям Спасителя на землю біснування було поширене в страшних розмірах – через відступництво людей від Бога. І зараз, напередодні Другого Пришествия, як і дві тисячі років назад, біснування поширюється, як епідемія. Причина та сама: люди знову відвернулись від Бога, забули про небо, забули про вічність».

Ієромонах Пантелеймон

Що таке порча (пороблення, пошкодження)?

Що таке порча і чи вона дійсно існує? Звичайно, що існує. Найбільшою перемогою диявола є те, що він міг навіяти людям думку, що його нема. І тому багато-хто не знає, що від нього можуть бути такі напади, через які пошкоджується і тіло, і душа. Маючи ефірне тіло, диявол може проходити через стіни будинку, підніматися високо в небо, рухатися з великою швидкістю. Тим більше, він може проходити через нашу тілесну оболонку,

вселятися в голову людини, в її кров. Іноді трапляються такі недуги, що жодні лікарі не можуть допомогти, навіть діагноз не можуть поставити. Людина страждає й іншим не дає спокою через свої душевні і тілесні хвороби. Це і називається поробленням, пошкодженням, порчею.

Багато людей боїться пороблення, порчі. Але боятися не диявола, а різних людей. На жаль, є такі люди, які допомагають дияволу робити зло. Але треба знати, що без цього чоловіконенависника вони самі нічого не можуть зробити. Фактично, ці люди є нещасними, тому що вони є полонені дияволом. І якщо не покаються і не зрозуміють кому вони служать, то опиняться в пеклі. Ми багато разів чули як помирають чарівники. Просять прорубати в стелі діру, стараються кому-небудь передати своє «вміння», бо душа мучиться. А після смерті вони будуть мучитись ще більше.

Про цих людей написано в старовинній книзі «Великий Требник». Колись їх називали чародіями, ворожбитами, провісниками, восколіями, оловоліями, а тепер їх називають «зцілителями» і «екстрасенсами». Вони можуть читати Псалтир і Євангеліє, засвічувати свічки, ставити ікони, закликати в молитвах Пресвяту Тройцю, св. Божих Угодників і Мучеників, але роблять вони це для того, щоб обдурити довірливих людей, щоб ті люди не йшли до Церкви каятися за свої гріхи, а просили допомоги в них. Часом ті губителі людських душ ще й беруть платню з людей за послуги. Але треба знати, що навіть тоді, коли вони відмовляються від грошей, то користь все одно з того мають: їм потрібна почесність і земна слава, задоволення для своєї гордої природи. Замість того, аби думати про себе, що «я немічна і грішна людина», думають: «я кращий від інших, достойний честі». Часто вони самі цього не розуміють, що приналежні дияволом, хочуть мати на землі якийсь примарний успіх, однак через це вони позбавляються вічного спасіння та перебування з Богом тому, що Бог любить покірних, а не гордих.

Методів, якими користуються люди, щоб навести порчу, є дуже багато. На жаль, їх тепер публікують в різних виданнях і вільно продають. Нерідко можна побачити таку літературу в книжкових лотках, міських вулицях і будь-хто, зацікавившись, листає і читає Чорну і Білу Магію. А там описуються методи як знищити людину, як приворожити чужого чоловіка, як перетворитися в птаха чи тварину, щоб комусь нашкодити. Колись такі книги суворо забороняли, за їх розповсюдження карали. Та вороги Христової Церкви, нашої держави і народу, скориставшись безпорядком, безперешкодно роблять зло.

Тепер з'явилися ще книги про Червону і Жовту магію й інші шкідливі підручники, тому і сатаністів стає щораз більше.

Диявол любить вчити; з давніх часів він створював «школи». Були жерці, які оберігали своє «мистецтво» і удосконалювались у ньому. В життєписі священомученика Кипріяна розповідається, як батьки віддали його в 10 років жерцям на Олімпійську гору, де він навчався різної диявольської хитрості. Кипріян був дуже старанним учнем, він постив по 40 днів і їв тільки дубові жолуді. Він досягнув все, що можна було навчитись у місцевих жерців. Він побував у інших країнах, де зустрічався з ворожбитами і чародіями, навчаючись в них літати в повітрі, плавати на човні по хмарах, ходити по воді, змінювати погоду, піднімати бурю на морі, викликати громи і дощ,

шкодити в садах і на полях, наводити хвороби на тварин і людей. Кипріяні повернувся до своєї країни і став найбільш знаменитим жерцем, до якого люди звертались за всякою допомогою. Одного разу до нього звернувся нечестивий юнак Аглаїд, який хотів женитися з християнкою Юстиною, яка склала Богу обіт дівства. Спочатку Кипріяні, навчений дияволом, дав Аглаїду посуду з замовленою рідиною, щоб вилити на дім Юстини, для того, щоб запалити в ній тілесну пристрасть. Потім післав іншого демона в образі жінки, щоб намовити Юстину на цей нечесний шлюб. Ця «жінка» цитувала св. Письмо, що сам Бог установив подружжя і тому не треба противитись задля обіту. Юстина і в першому, і в другому випадку зрозуміла, що це диявольське наводження і з гарячою молитвою звернулася до Бога й уникнула ворожих підступів.

Так і тепер: диявол має серед своїх служителів як новачків, так і таких, що досягнули «високі» ступені. Для початківця вистачає почитати трохи книжок і, сам того не знаючи, він стане чарівником... Одного разу в монастир прийшла жінка і сказала, що дала чоловікові воду, проціджену через кості покійника, щоб він став спокійним, перестав буянити. Проста жінка і не думала про чари, лише хотіла допомогти чоловікові. Хтось її того навчив. І звичайно, що нічого доброго вона не зробила, чоловік став задуманим, розсіяним, все робив автоматично, як робот, – вона просто немовби вбила його.

Деякі, після таких дій, починають чути різні голоси, бачити кошмари, мимовільно щось вигукують. Якщо потерпілого від чародійства відвезуть до лікарів, то там ставлять діагноз – психічне відхилення. А насправді – це вплив демонських сил на душу людини. І звичайно, жодні лікарі не можуть допомогти такій людині, потрібно лише йти до Церкви і просити зцілення у Бога.

Душевні недуги з'являються після читання книжок: Малахова, Брега, Березовського, Аксьонова, Блаватської, академіка Ситіна, Наталії Іванівни, Александрова, Лазарева («Діагностика карми»). Не можна читати гороскопи, сонники. Не можна займатися гіпнозом, парапсихологією, агнією, телепатією, астрологією (особливо астрологія Глоби). Не можна займатися по системі Порфірія Іванова, нетрадиційною медициною, гомеопатією, безконтактним масажем – все це призводить до глибокого спілкування з духами злочи. Рано чи пізно за це доведеться розплачуватися. Буває так, що вся сім'я – батько, мати і діти стають душевно хворими тому, що займалися якою-небудь «оздоровчою системою», або начитались книг, які в хаті і тримати не можна, тому що вони приманюють темні сили. Ці книжки обов'язково треба спалити.

Відомо із Житій Святих: коли майбутній священномученик Кипріяні розкався в злі, відрікся від диявола, то приніс всі свої чаклунські книги християнському єпископу. Тільки тоді єпископ повірив у покаєння бувшого жерця, спалив ці книги і після цього допустив Кипріяна до святого Хрещення. Відтоді життя Кипріяна пішло в протилежному напрямку: він став дияконом, потім священником, прийняв єпископський сан, а в кінці життя досягнув мученичий вінець, визнавши Христа перед нечистивим поганським правителем.

Потрібно ще сказати про шкідливість «кодування», яким сьогодні багато-хто захоплюється. Хочуть позбутися самі чи допомогти позбутися своїм чоловікам, батькам, братам пристрасті до вживання алкоголю чи тютюнопаління. Одна жінка розповідала таке: «Я так молилася, щоб Бог допоміг мені умовити чоловіка закодуватися». «Ну і що, він став тепер кращий?». «Так, пити перестав». Але коли вона почала розповідати про свої життєві проблеми: мати померла з прокляттям на устах, сестру паралізувало, брат сидить у тюрмі – все це за короткий час після так званого «лікування»—було видно, що ця жінка близька до відчаю... Всім потрібно знати, що «кодування» не від Бога, про це не треба молитися. А найголовніше те, що ще не було такого випадку, аби після «кодування» люди почувалися щасливими. Диявол не дає щастя. Він може тільки обдурити ілюзією, тому що він – злий. І його прислужники, що займаються «кодуванням», поповнюють зло, коли відвертають хворих від покаяння, яке здійснюється в Церкві. Тільки через покаяння можна повністю визволитися від пристрасті до пияцтва і куріння.

Християнам в наші часи потрібно бути дуже обережними в спілкуванні з різними людьми. Тому що диявол, як говориться в Святому Письмі, в останні часи буде мати велику владу і силу над людьми, багатьох приманить і зробить своїми служителями. І якщо не бути пильним, можна від нього сильно потерпіти. Святий пророк і псалмопівець Давид навчає: «З преподобним преподобний будеш, а з нечестивим розбестишся». В старовинних правилах для християн написано, що не можна молитися і гоститися з еретиками і іновірцями. Святий Йоан Богослов в Другому Соборному Посланні наказує: «Якщо хтось приходить до вас і не приносить науки про Христа, не приймайте його в дім». Святий Василій Великий забороняв християнкам дружити з модницями і тими, які користуються косметикою: «Не ходіть на спільну раду з такими жінками, які накладають руки на своє обличчя».

Так і тепер потрібно вчитися відрізняти зло, яке часто знаходиться під всяким прикриттям. Наприклад, людина, яка вважає себе християнином, каже: «Я біоенерготерапевт, я допомагаю людям». Але насправді ніякої біоенергії не існує, в даному випадку мова йде про демонічну енергію. Злий дух дає своїм слугам надзвичайну силу так, що ті нещасні, обдурені дияволом, починають з гордістю демонструвати теплоту, що виходить з їхніх рук, або випромінюють світло. Цим світлом і теплотою вони діють на психіку хворих і вони стають ще більше хворими... Або, наприклад, можна спостерігати, як теперішні люди неправильно спілкуються між собою: підійде до чужої людини, подає руку, обніме, загляне в обличчя і т. п. Така манера поведінки колись означала, в першу чергу, глибоке невиховання. А по-друге, це іноді небезпечно для того, з ким так чинять. Його воля при цьому паралізується. Із тою людиною можна зробити що хочеш: «вректи», «навести порчу», зробити її дуже хворою, підкорити її волю злій волі... Злий дух діє на людину також через тих, хто лихословить, через п'яниць, наркоманів, курців... Демон любить, коли в хаті висять непристойні картини, знаходяться карти, всякі потворні маски, коли читаються «замовляння», в машині висять талісмани... Він ще дуже любить, коли неправильно

хрестяться, без благоговіння, немовби насміхаються над хресним знаменням і т. п. Якщо придивитись до бабусь, які нібито знімають порчу (відробляють), скидають вроки і т. п., то можна зауважити, що вони хрестяться нерозбірливо, просто махають рукою. У зв'язку з цим наведу такий приклад. Один преподобний якимось молився у своїй келії, а потім пішов попрацювати на грядках. Вертається до келії, а там стоїть демон перед іконами, гортає псалтир і дуже скоро хреститься. «Ти також каятись хочеш?» – питає його Святий. «Ні, зневажити хочу. Просто насміятися.» Так і ті бабці. Навіть, коли вони вдають зі себе віруючих і своїх клієнтів посилають до церкви прийняти Святе Хрещення, і кажуть: «Після цього прийдете до мене», – треба знати, що це є диявольські хитрощі. Тому, що кожен охрещений є воїном Христа, він є членом війська Небесного Царя, а злим духам потрібно його осквернити, посміятись над ним.

Треба правильно хреститися. Три пальці – великий, вказівний і середній – скласти разом, а наступні два, безіменний і мізинець, зігнути і прикласти до долоні. Три перші пальці складаємо в честь Пресвятої Тройці, а два наступні вказують на те, що в Ісуса Христа дві природи – Божя і людська. Знамення Хреста наноситься на чоло, щоб просвітився розум, потім на пояс (живіт), щоб очищались почуття, на праве і ліве рамено, щоб наші руки піднімались на добрі, Богу угодні вчинки. З таким Хрестом ми маємо силу проти диявола і він слабне та відступає.

Перед силою Хреста диявол немає сили, є немічним. Ось приклад із життя Св. Тихона Задонського. Одного разу Св. Тихон прийшов за звичаєм помитися перед молитвою. А у мисці з водою під виглядом качки сховався диявол і купається в воді. «Іменем Божим наказую тобі, і ти до цього часу не будеш мати сили, поки не відвезеш мене по всіх святих місцях», – сказав Святитель і перехрестив демона. І ось цей злий дух, скований Божою силою, перетворився на коня і цілу ніч возив св. Тихона по всіх Святих місцях. Адже демон має страшно велику швидкість. Так, для того, щоб долетіти на Далекий Схід, йому потрібно тільки 7 хв. А однієї ночі йому вистачило, щоб побувати в Єрусалимі і його околицях. Коли вже св. Тихон опинився вдома, він сказав до чорта: «Тепер ти вільний». А злий дух йому у відповідь: «Якщо ти скажеш комусь, що я такий слабкий перед силою Хресного Знамення, нарікай тоді на себе. Я буду мстити!» Звичайно, що св. Тихон розповідав про цей випадок, тільки не говорив, що це відбувалося з ним, а зі смиренням казав: «Я знаю такого чоловіка...» Після цього йому прийшлося витерпіти багато диявольських нападів, але все обійшлося, тому що він був під Божим захистом.

Особливо треба сказати про тих, кому з'являється «христос», «божа мати», «ангели». Ці люди небезпечні тим, що в них спотворений духовний зір. Вони, по суті, являються духовними сліпцями. А в Євангелії сказано: «Коли сліпий сліпого водить, то обидва впадуть в яму» (Мат. 15. 14). Вони не розуміють, що являються духовними сліпцями. В житті священомученика Кипріяна розповідається, що ще до свого навернення він спілкувався з диявольським світом і бачив князя тьми – диявола з його слугами. Однак він не бачив їхньої гидоти. Навпаки «вигляд його (диявола) – як польове зілля, а голову мав прикрашену вінцем із золота і пресвітлого каміння. По всьому

полю навкруг нього розходилося світло. І коли погляд його повертався туди чи сюди, це місце стрясалося і багато різних чинів злих духів стояли навколо його престолу і в великому послуху кланялись йому.» Цей брехливий демон-«цар» похвалив і нагородив Кипріяна перед старшими демонами, з великою почесною провів його, зачепивши його честолубство, промовив: «Кріпись, подвижнице Кипріяне!..» І донині лестощі являються головним засобом диявола, яким він приманює марнославно і гордих людей. Вони навіть слухати не хочуть, що є недостойними, щоб їм являлись Святі, Мати Божа чи Сам Христос. Відомо, що Мати Божа являлась преподобному Сергію Радонежському, Серафиму Саровському і іншим великим святим. Але вона ніколи не з'явиться тим жінкам, які убивали своїх ненароджених дітей і іншим недостойним. Це диявольський привид... Звичайно, якщо б ці «ясновидці» добре перехрестились, коли до них приходить «божа мати», та й добре придивились і скромніше думали про себе, то вони напевне пізнали б цей обман.

Одному древньому подвижнику, коли він почав думати про себе, що багато досягнув у духовному житті, показалося світло і він почув голос: «Христос іде!» Він з радості забув перехреститися і впав демонові до ніг. А потім побачив, що ноги у нього страшні й огидні, немовби курячі. Довго він хворів після цього так, що брати годували його з ложечки. Господь простив йому; цей подвижник потім йшов духовно середньою дорогою і не думав про себе, що він святий (врешті він таки досягнув святості...). Але, на жаль, сьогоднішні «боговидці» і «боговидиці» не хочуть в цьому бачити ніякого неподобства – така тепер культура. Невіруючий художник намалює ікону і підпише «христос». Але там не Христос, а якийсь чоловік, тільки йому ще бракує в зубах цигарки. А люди це купують та ще й хвалять. Або приносять картинки з єговістських журналів: «божа мати» з розмальованими очима – просять освятити. Хіба можна таке освячувати? Це спалити потрібно! Треба пам'ятати, що Матір Божу прикрашала віра, непорочна чистота, смирення. А не так, як тепер прийнято у сучасних жінок, вони більше подібні на «вавилонських блудниць».

Тепер така мода, що злому духові досить просто заволодіти душею. Він викривив поняття про красу і змушує прагнути якогось винятку чи неповторності. Дівчата одягають шапочки з різками, губи і нігті фарбують чорним кольором. Чи це є щось нове? Демон змушує їх бути подібними до нього. Тому, якщо на таких робиться порча, нікого крім себе тут не треба звинувачувати.

Запам'ятайте, що ніяка порча до вас не пристане і навіть волосинка з голови у вас без Божої волі не впаде, якщо ви будете жити по-християнськи.

Жити по-християнськи – це означає жити згідно із законом Божим, молитись, постити, регулярно ходити до Церкви, добре сповідатися, 6-7 раз в році причащатися Тіла і Крові Христових. Деякі кажуть: «Ми хрещені...» Та цього замало, бо віра без діл – мертва. Така віра прирівнюється до невір'я і такий «віруючий» однаково, як невіруючий. Якраз в таких людей часто і вселяються злі сили. Як сказано в Євангелії, коли нечистий дух вийшов із людини, він ходить по пустинних місцях, а потім повертається на попереднє місце з сімома, ще злішими духами, тому, що знайшов це місце прибораним,

підметеним і порожнім (Мат. 12. 43-45). Так буває, коли людина прийме Святе Хрещення, образно кажучи, очистить свою душевну хramину, то це місце, чисте і порожнє, повинна заповнити Божа благодать. А якщо ця людина не живе по-християнськи, то благодать там не може перебувати, там починає панувати духовний сморід. Всякі гріхи і пристрасті є духовним смородом, в якому подобається жити демону. Тому треба очиститись від цього смороду – обов'язково треба висповідатись і виправити своє життя.

Треба навчитись правильно сповідатись. Якщо людина хрещена в дитинстві, але ніколи не сповідалася, то потрібно підготуватись до дуже ретельної сповіді (з цілого життя): пригадати собі всі гріхи з 7-річного віку, вчинені проти 10-ти Заповідей Божих і 9-ти Євангельських Заповідей (блаженств). І ще треба перевірити свою душу згідно 20-ти митарств, через які проходить кожна душа по виході із тіла. Правильно підготовлена сповідь з конкретно названими гріхами і без наміру втаїти гріхи повинна поміститись на 1-2 сторінках. Така сповідь буде правильна.

І останнє, про що хочеться попередити теперішніх християн, щоб вони не потерпіли від диявольських хитрощів. Є молитви, які дозволено читати тільки священикам, а мирянам НЕ МОЖНА. Серед тих молитов є молитви на вигнання злих духів. Якщо мирянин береться читати ті молитви, він може сильно нашкодити своїй душі, а також душі іншої людини, над якою читає ті молитви. На жаль, ті молитви часто друкуються в різних виданнях без дозволу Церковної влади. Треба бути обережними! І краще не вишукувати нових молитов, а каятись і молитися зі звичайного молитовника – ранішні, щоденні і вечірні молитви, читати Євангеліє, Псалтир і Канони – Покаянний до Господа нашого Ісуса Христа, Молебни до Божої Матері і до Ангела Хоронителя. А якщо в сім'ї скандали, треба читати Акафісти до Божої Матері, Її іконі, яка називається « Утоли моя печалі», або до Казанської ікони Божої Матері. Ці всі молитви були уложені древніми святими Отцями Церкви, дуже досвідченими в справі спасіння – не довіряти їм немає жодної підстави. А шукати нібито сильніших молитов є дуже небезпечним.

Поради, як визволитися потерпаючому від біснування з-під насильства диявола.

1. Потрібно віднайти причину – гріх, через який злий дух зміг увійти в людину. Наприклад, людина зверталася до екстрасенсів, біоенерготерапевтів, чарівників, бабусь-знахарок, до тих, що відливають віск, лікують порчу і т.п. Користувалася нехристиянськими «оздоровчими» системами – йогою, східною боротьбою і т.п. Кодувалася від алкоголю і тютюнокуріння, читала священичі молитви, читала «замовляючі» молитви, переписані від руки або видані в цілительських газетах, встромляла в кути хати ножі, голки, користувалася гороскопами, сонниками, займалася всякими ворожіннями – на кавовій гущі, на картах, відкриванням Біблії, ходила до ворожок, читала книжки Брега, Малахова, Лазарєва і інших лжевчителів.

За такі і подібні до цих гріхи слід покаятись і одержати розрішення в Тайні Сповіді.

2. Сповідатись і причащатись потрібно часто.

3. Тому, хто терпить від біснування, дуже корисно побувати на «вчитці». Це особливий чин молитов, які здійснюють над хворими в монастирях.
4. Допомагають також поїздки по Святих місцях, де знаходяться чудотворні ікони, джерела і моці святих.
5. Обов'язково читати вечірнє і ранішнє правило з «Молитвослова».
6. Зберігати Святі пости і дні постів – середу і п'ятницю. В пості ми стримуємось не тільки від їжі тваринного походження, а і від різних веселощів, від телевізора і т. п.
7. Кожен день натще вживати Йорданську свячену воду з просфорою, а протягом дня воду Малого Освячення. Також використовувати свячену олію – приймати внутрішньо і зовнішньо (намазувати хворе місце). Перед сном обтиратися свяченою водою і під час цього проказувати Символ Віри.
8. Потрібно кожного дня прочитати 3 глави Євангелія, 1 катизму із Псалтиря, раз в тиждень читати акафісти – Св. Архистратигу Божому Михаїлу, Св. мученику Трифону. Допомагає читання про чудеса зцілень від ікон, мощей, а також читання житій Святих.
9. Треба правильно хреститися, з благоговінням і без поспіху. Треба знати, що знак Святого Хреста – це наша непереможна сила, тому треба часто хреститися. З таким самим благоговінням треба ставитися до натільного хреста, не бажано його знімати.
10. Для жінки дуже важливо мати благочестивий побожний вигляд. Мальовані очі, губи і нігті, штани на жінці особливо з випнутими сідницями, каблучки, короткі спідниці та ще і з розпорками, стрижене волосся і не покрита голова – це все приємність для диявола, яка дуже шкодить людині.
11. Тим, хто курить, потрібно намагатися кинути курити, п'яницям відмовитись від алкоголю, тому що ця пристрасть – диявольський полон. Алкоголь і куріння дуже притягують злі сили.
12. Також притягують злі сили погані і скверні слова.
13. Потрібно навчитись не засуджувати інших людей, просити прощення, коли зробив комусь кривду, переносити всілякі образи і зневаги, не думати високо про себе, а чітко усвідомлювати, що через грішне життя Бог допустив, аби злий дух увійшов у людину. І ні в якому разі не звинувачувати будь-кого в своїй душевній хворобі. Не можна також шукати допомоги в бабусь і чаклунів, які нібито вилікують від порчі; вони не вилікують, а зроблять ще гірше.
14. Потрібно знати, що смирення є найкращим засобом від цієї недуги.
15. Свій будинок чи квартиру обов'язково треба освятити, запросивши для цього священика. Все, що притягує злі сили, забрати з хати: шкідливу літературу, портрети з тваринами, спалити карти. Ікони повинні висіти на найвиднішому місці кімнати.
16. Часто призивати ім'я Господа і молитися Ісусову молитву: «Господи Ісусе Христе Сине Божий, помилуй мя грішного».
17. Починаючи боротьбу з сатанинським впливом, пам'ятайте, що демон буде спочатку боронитися. Коли він чинить опір, самопочуття людини погіршується. **Але якщо твердо стояти на своєму, тоді він слабне і відступає, і врешті відступає повністю.** Після цього не можна вертатись до

старого грішного життя, потрібно жити побожно, зберігати Божі Заповіді і служити Богу.

Істинний християнин – це той, який навіть з тілесними немочами радіє у Господі, вірить в своє спасіння і здійснює його.

«СВІДКИ ЄГОВИ» – ЛЖЕПРОРОКИ І БОЖІ ВОРОГИ

До вас подзвонили у двері, і двоє молодих людей починають розмову про Бога, вручають журнал «Сторожова вежа» і запрошують разом з ними вивчати Біблію. Добре подумайте, перш ніж погодитись запросити їх до хати. Можливо, ви ще не зрозуміли, що до вашого дому прийшли представники тоталітарної секти «Свідків Єгови». Запам'ятайте, що з тієї секти є тільки два виходи: психіатрична лікарня або смерть!

Що ж це за активісти-проповідники, які називають себе християнами, але твердять, що Христос не є Богом, а тільки Божим творінням, і перш ніж з'явитися на землі, Він був на небі Архангелом Михаїлом. Хто ж вони, які кажуть, що вчення про Пресвяту Тройцю – видумка диявола, що в християнських святинях служать не Богу, а сатані, і що відзначати християнські свята та дні свого народження є великим гріхом. Що змушує тих дивних «християн», не дивлячись на непривітне прийняття, вперто ходити від хати до хати і повторювати завчені фрази. То хто ж вони і про що свідчать?

«Свідки Єгови» не люблять розповідати про себе і навряд чи зможете ви дізнатись щось більше від того, що сказано в яскравих брошурах, які нагадують реклами про відпочинок на бананових островах. Абсолютна більшість рядових «свідків» зовсім не знайомі з історією і метою своєї організації. Керуюча корпорація робить все можливе, щоб ця історія не стала привселюдно відомою. Вони мають що приховувати, адже їхнє «істинне вчення» виникло у 70-х роках XIX століття в Америці, і з того часу багаторазово змінювалося, залишаючись при цьому завжди «істинним».

А починалось все так. Власник галантерейних магазинів у Пітсбурзі Чарльз Рассел (1852 - 1916), який не мав богословської освіти, почав самовільно пояснювати Біблію. Проводячи «ретельні біблійні вичислення», він опублікував у власному журналі «Сіонська сторожова вежа» невідомі нікому до цього «об'явлення». Суть цього «пророцтва» у тому, що в 1914 році почнеться Армагедон, тобто повне винищення всього християнського світу. Загинуть всі люди окрім 144 тисяч вибраних, які, звичайно, будуть членами «Спільноти Сторожової вежі», заснованої Расселом у 1884 році. Об'явивши себе «пастором», він видав шеститомну працю «Дослідження Священного Писання», яка була повною протиріччю і самовільного тлумачення, що не залишає жодних сумнівів в абсолютній релігійній безграмотності автора.

У 1913 році дружина Ч. Рассела подала на нього у суд, звинувачуючи його в розпусному житті та в подружній невірності, і виграла процес. Набагато пізніше Рассела судили вдруге – за шахрайство і самовільне використання фінансів секти. На суді «пастор» зганьбив себе, поклявшись,

що прекрасно володіє грецькою мовою, але не зміг назвати навіть букви грецького алфавіту.

Прийшов 1914 рік, а обіцяний «кінець світу» так і не наступив, і багато з його послідовників залишили секту. «Пастор» Рассел не розгубився, а «переніс» Армагедон на 1915 рік, який також минув щасливо. А в 1916 році помер сам «безталанний пророк», який своїм безглуздим вченням спрямував тисячі довірливих людей у пекельну безодню.

Наступним головою секти став Джозеф Рутерфорд, який насамперед призначив нову дату Армагедону, – на рік 1918-й. Коли і ця дата минула, він зробив інші вичислення і призначив день погибелі людської цивілізації на 1925 рік. Впевненість про кінець світу саме у тому році була такою сильною, що багато фермерів весною 1925 року навіть не сіяли на полях. Після чергового провалу дату Армагедону довго не називали: аж до 1942 року. І знову тисячі простаків «піднеслися духом». Очікуючи після Армагедону «земного раю», побудували прекрасний будинок в Сан-Дієго і назвали його «Бет-Сарім», що по-єврейськи означає «дім князів», в якому голова секти благополучно проживав до кінця своїх днів у 1942 році. Наведемо ще декілька дат із «Сторожової вежі» про настання «вселенської різни і цілковитого винищення існуючої системи»: 1946 р., 1955 р., 1965 р., 1975 р. і врешті – 1980-й. Як бачимо, ці пророцтва виявилися неправдивими. Виходить, що найлютішим ворогом «Свідків Єгови» є їхня власна література, яка розкриває далеко не божественну природу їхнього вчення. Саме про таких лжепророків говорить Святе Письмо: «Якщо пророк промовив у ім'я Господнє, а його слово не збулося і не справдилося, – то це слово не від Господа; самовільно відважився пророк говорити» (*Втор. 18, 22*). У своїх бесідах «свідки» запевняють, що вони живуть тільки за Євангелієм і добре розуміють Боже Слово. Чи це насправді так, неважко побачити, якщо порівняти їхні «проповіді» зі Священним Писанням.

ПРО СВЯТУ ТРОЙЦЮ

Свідки Єгови: «Вчення про Тройцю – це неправильне, небіблійне вчення, перейняте від поган, витвір сатани» («Стор. Башня», 1946 рік, стор. 81; 1995 рік, лютий, стор. 5).

Святе Письмо. Вже в Старому Завіті на перших сторінках написано: «Сказав Бог: «Створімо людину на Наш образ і на Нашу Подобу...» «І створив Бог людину на Свій образ...» (*Бут. 1, 26-27*). «Створімо» – вказав на множину творючих Божих Осіб. Святе Письмо наводить далі слова «і створив Бог», підкреслюючи, що в цих трьох Божих особах існує Єдиний Бог. А тепер свідчення Нового Завіту. «А охрестившись, Ісус зараз же вийшов із води. І ось розкрилось Йому небо, і побачив (Йоан) Духа Божого, який спускався мов голуб, і зійшов на Нього. І голос пролунав із неба: «Це Син Мій любий, що Його Я вподобав» (*Мат. 3, 16-17*). «Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа» (*Мат. 28, 19*).

«Слова, які говорю до вас, не від себе говорю, Отець, який у Мені перебуває, Він творить діла. Віруйте Мені, що Я в Отці, а Отець у Мені» (*Йн. 14, 10-11*). «Як прийде Утішитель, якого зішлю вам від Отця, Дух істини, який від Отця походить, Він свідчитиме про Мене...» (*Йн. 15, 26*).

«Утішитель же, Дух Святий, якого Отець зішле в Моє ім'я, навчить вас усього і все вам нагадає, що Я був сказав вам» (Йн. 14, 26).

«Цього Ісуса Бог воскресив, і ми всі тому свідки. Він, отже, вознесений Божою правицею, одержав від Отця обіцяного Духа Святого й вилив його: ось воно те, що ви бачите й чуєте» (Дії. 2, 32-33). Ці слова промовив апостол Петро до народу в день П'ятидесятниці.

«...вибраним з передбаченням Бога Отця, освяченням Духа, на послух і на скроплення кров'ю Ісуса Христа...» (1 Петр. 1, 2).

«Благодать Господа нашого Ісуса Христа, і любов Бога Отця, і причастя Святого Духа з усіма вами. Амінь» (2 Кор. 13, 13).

«...бо троє свідчать на небі: Отець, Син і святий Дух; і Ці троє є одне» (1 Йн. 5, 7).

Отже, вчення про Святу Тройцю ґрунтується на Священному Писанні.

ПРО ІСУСА ХРИСТА

Свідки Єгови: «Ісус – не Бог, а лише перше творіння Єгови» («Свідки Єгови в ХХ ст.», 1994 р., стор. 13).

«Ісус був втіленням Архангела Михаїла, і прийняв це ім'я, зійшовши на небеса» («Що від нас вимагає Бог», 1996 рік, стор. 6).

Святе Письмо. Вже в першій главі Євангелія від Матвія говориться, що народжене у Вифлеємі Дитя – Бог, про народження Якого говориться в пророцтвах Старого Завіту. «Ось Діва зачне в утробі і породить Сина, і назвуть Його Еммануїл, що значить: з нами Бог» (Мат. 1, 23).

Ангел повідомляє пастухів: «...нині народився вам у місті Давидовім Спаситель, Котрий є Христос Господь» (Лука. 2, 11).

Святий Апостол Павло говорить: «...тайна побожності велика: Бог об'явився у тілі» (1 Тим. 3, 16). Свідокство Бога Отця – «Цей є Син Мій Возлюблений, якого Я вподобав» (Мт. 3, 17).

«...ці самі діла, що Я роблю, свідчать про Мене, що Отець Мене післав. І Отець, який післав Мене, свідчить про Мене» (Йн. 5, 36-37).

Коли Господа спитали: «Хто ж Ти?», Ісус сказав їм: «Від початку Я є». Значить, Бог, як сказано в Старому Завіті: «Я той, Хто є» (Вих. 3, 14).

«Мене прославляє Мій Отець, про якого ви кажете, що Він Бог ваш» (Йн. 8, 54).

«Я і Отець – одно» (Йн. 10, 30). «Ви називаєте Мене учителем і Господом, і добре кажете, бо Я є» (Йн. 13, 13).

Самі святі Апостоли не раз говорили про Божество Христа Спасителя: «Нехай, отже, увесь дім Ізраїля знає певно, що Бог зробив Господом і Христом цього Ісуса, якого ви розп'яли» (Дії. 2, 36). Апостол Тома після Господнього Воскресіння, як побачив Ісуса, закликав: «Господь мій і Бог мій!» (Йн. 20, 28). А ось слова Апостола Павла: «Христос тілом, що над усім – Бог» (Рим. 9, 5); «у нас один Бог Отець, від якого все і для якого ми; і один Господь Ісус Христос, через якого усе, і ми через нього» (1 Кор. 8, 6).

«Отже, як ви прийняли Господа Ісуса Христа, так у ньому і ходіть... У Ньому бо живе вся повнота Божества тілесно» (Кол. 2, 6; 2, 9).

«Сам же Господь наш Ісус Христос і Бог, і Отець наш хай зміцнить вас у всякій ділі й добрим слові» (2 Сол. 2, 16-17).

«...щоб ти зберігав заповідь без плями, без догани, аж до появи Господа нашого Ісуса Христа» (*Тим. 2, 13; 6, 14*) і т. д. Нідє в Біблії не говориться, що Архангел Михаїл став Христом, але подається різка відмінність між Ангелами і Господом. В своєму посланні до Євреїв святий Апостол Павло так характеризує ангелів: «Хіба ж не всі вони служебні духи, що їх посилають до послуг тим, які мають унаслідувати спасіння» (*Євр. 1, 14*).

А прямих вказівок на Божество Ісуса в Біблії дуже багато. В Біблійному богословському словнику тільки одні посилання на Святе Письмо займають декілька сторінок, але «Свідки Єгови» воліють читати не Біблію, а конспект до неї, який склали спеціалісти з американського Брукліна для промивання мізків. Цей конспект не відповідає істинному тексту Святого Письма. Саме від таких «місіонерів» застерігає святий Апостол Йоан Богослов, кажучи: «Хто не правдомовець, як не той, хто перечить, що Ісус – Христос? Він – антихрист, що відрікається Отця і Сина. Кожний, хто відрікається Сина, той і Отця не має. Хто ж визнає Сина, має і Отця... Це я вам написав про тих, що вводять вас в оману» (*1 Йн. 2, 22-26*).

Христос для здійснювання спасіння людського роду заснував Свою Церкву, давши їй святу євангельську науку. Вона впродовж двох тисяч років здійснює своє служіння, привівши і продовжуючи приводити до Небесного Царства безчисленну кількість людей. Пастирі цієї Церкви, уповноважені Самим Господом Ісусом Христом, вже дві тисячі років відстоюють чистоту християнської віри і вчення від ересей, які з Божого допущення в різні періоди її існування виникали і зникали. І ось при кінці ХІХ століття Господь дозволив для випробування нашої віри дияволу в черговий раз посіяти між Христову пшеницю кукурудзу у вигляді ересі і єретиків під назвою спочатку «дослідників Біблії», а в наші часи присвоївши собі назву «свідків Єгови», які в своє віровчення ввібрали всі найгірші ересі, які впродовж двох тисяч років християнства виникали і які Христова Церква в різні часи на святих Вселенських Соборах під проводом Святого Духа засудила і відкинула як богопротивні. Якщо б так прислухатися і приглянутися на що вони в основному зосереджують увагу і діяльність, то виявиться: на відміну від Христових Апостолів і місіонерів-проповідників, які в першу чергу намагалися виривати людей з п'яних поганств і диявольської неволі гріха, «єговісти» основною своєю працею вважають не боротьбу з атеїстами і найбільш поширеними всенародними гріхами, а боротьбу з Христовою Церквою. Вони намагаються збаламутити вже віруючих і практикуючих християн – з великою наглістю, безсоромністю і нахабством виступають проти основних правд християнської віри і традицій. Святий Апостол Павло каже: «Якщо хто-небудь з людей, чи навіть Ангел з неба голосив би вам щось інше, ніж навчали ми – хай буде проклятий!» (*Гал. 1, 8*). З особливою ненавистю і злістю вони виступають проти шанування Божої Матері і святого Чесного Хреста. Мати Божа – наймогутніша наша заступниця перед Богом, а святий Чесний Хрест Господній – символ нашого спасіння і по Божій Матері – найбільша сила проти диявола!

Яке нахабство і безумство! Дві тисячі років діє Христова Церква, а ці нещасні, обдурені слугами диявола люди відважуються заперечувати всі

правди християнської віри, виступати проти християнських Богослужінь і традицій, кажучи, що це все неправильно; тільки вони навчають правди. Чи не являються вони лжепророками і Божими ворогами? Хто противиться святій Христовій Церкві – противиться Христу і Його Божественній науці. «Хто вас слухає – Мене слухає, хто погорджує вами – мною погорджує» (Лк. 10, 16). Воістину, вони є лжепророками і Божими ворогами.

Не так давно ми бачили атеїстів – лютих ворогів Бога, які також заперечували всі правди християнської віри. Вони її викорінювали з людських сердець, нищили Божі храми, хрести, каплиці... Якщо б припустити, що ці безумні люди («свідки Єгови») одержали б зовнішню владу – робили б те ж саме, що робили й атеїсти, аріяни, іконоборці і їм подібні. Вони мучили б християн, руйнували б церкви, каплиці, хрести. Це тепер, коли вони в меншості, – зодягаються в овечі шкури, щоб не показати людям своєї вовчої суті.

У «свідків Єгови», як і в інших тоталітарних культах, існує жорстка система управління, яку очолює керуюча корпорація, котра має абсолютну владу і єдиний авторитет. Всі, хто знайшов у собі силу і мужність зірвати свій зв'язок із сектою, розповідають, що тих, хто потрапив у цю секту, очікує не вивчення Біблії, не молитва і праведне життя, а безжалісне промивання мізків, прикрите яскравою обгорткою. «Свідкові» суворо заборонено: брати участь у релігійних святах, відзначати день народження, виконувати державний гімн, служити у війську і спілкуватися з тими, хто не прийняв їхню «проповідь». «Завдяки» такій жорсткій заповіді розпалися десятки тисяч сімей і стільки ж дітей залишилися сиротами. Страшною помилкою єговістів являється категорична заборона на переливання крові, хоч Святе Письмо ніде про це не говорить. Кожного року у світі гинуть тисячі людей, фанатично відмовляючись від переливання крові, гинуть ні в чому не винні діти, врятувати яких відмовляються їхні безумні батьки.

Вчення про «армагедон», яким корпорація залякує рядових сектантів, говорить про повне винищення сучасної земної цивілізації, а тільки виживуть «свідки Єгови», які будуть насолоджуватись «безмежним благословенням». Ось така вістка про «армагедон» дійшла до нас з бруклінської корпорації. Все це дає нам право рахувати секту «свідків Єгови» нелюдською, тоталітарною, яка зневажає свободу особи і розхитує життя в суспільстві.

Крім усього іншого, «свідки» як організація проявляють організований і особистий егоїзм (самолюбство) тим, що живуть у людському суспільстві як звичайні громадяни, користають з громадянських благ: мають роботу, зарплату, пенсію, посилають дітей у школи і вищі учбові заклади, користають з медицини і т. п., але громадянських обов'язків не хочуть виконувати (ні до війська, ні голосувати і т. п.). Отже живуть, як паразити. А паразитувати на суспільстві – це не чесно і зовсім не поборно.

Людина, яка потрапила у цю секту, стає соціально втраченою для сім'ї і держави. Ця секта паразитує на релігійному почутті, а проповідує ненависть до святої Церкви, національної культури, прививає неприязнь до людей і нетерпимість до будь-якої опозиції. Ця секта є офіційно забороненою в багатьох країнах тому, що основною темою її проповіді являється пропаганда міжрелігійної ворожнечі.

Хай Господь допоможе нам зупинити поширення цієї «ракової пухлини» в нашому суспільстві. Хай Господь дарує нам духовну мудрість, тверезість і розважливість не піддаватися вербуванню єговістів і не віддавати їм своїх дітей. «Ви ж, любі, знаючи це наперед, бережіться, щоб не датися збаламутити блудом беззаконних і не відхилитися від вашої непохитності, але ростіть у благодаті та пізнанні Господа нашого і Спасителя Ісуса Христа; Йому слава тепер, і на віки вічні. Амінь» (2 *Петр.* 3, 17-18).

«НАСТУПАТИ НА ЗМІЇВ, СКОРПІОНІВ І НА ВСЮ ВОРОЖУ СИЛУ»

Христос сказав нам, християнам: «Ось даю вам владу наступати на зміїв, скорпіонів і на всю ворожу силу» (*Лк.* 10, 19), але, на жаль, в нинішніх часах «змії, скорпіони і всяка ворожа сила» наступають на християн і їх підминають під себе тому, що багато сучасних християн в практичному житті відступили від Христа та втратили Його силу, і крім інших три ганебні пристрасті, з якими нам необхідно вести нещадну боротьбу, – тютюнокуріння, пияцтво і наркоманія – багатьма цілком заволоділи.

Багато-хто не знає, або ж не пам'ятає слів Господа Ісуса Христа: «Кожний, хто робить гріх, стає невільниким гріха» (*Ін.* 8, 34). Доти, поки людина не згрішить, вона вільна від гріха і гріх не має над нею сили, а після здійснення гріха – стає невільниким гріха. Дехто каже: «Згрішу тільки раз – це невелика біда, і більше не буду». Але згрішивши один раз, людина попадається лукавому на гачок, а гріх сильніше і сильніше тягне її, і вона вже не зауважує, що опинилась в його жорстокому рабстві.

Є гріхи великі, страшні, смертні, яких люди рідше допускаються, а здійснивши великий гріх, більше пам'ятають про це і більше каються в ньому. Але є і гріхи, так звані, малі й дрібні, яких люди щоденно і навіть кожної години і ще частіше допускаються і зовсім не згадують про них та майже зовсім не каються. Поділ гріхів на великі і малі умовний, бо кожний гріх противний Богові та небезпечний для людини. Одним з них є паління тютюну. Він настільки увійшов у звичку, що багато людей не вважають його гріхом і створюють для нього всякі зручності. Всюди можна зустріти попільничку, існують спеціальні кімнати, вагони або купе для курців. Лишається тільки жахатися, що в багатьох країнах світу, в тому числі і в нас, курцям створюють добрі умови. Палять тютюн, тобто грішать, старі і малі, хворі і здорові, вчені і прості, мужчини і жінки. Навіть курцеві-злочинцеві в останні хвилини його життя, перед стратою, дозволяють викурити цигарку. Тютюновий ринок займає одне із значних місць у світовій торгівлі, і кожного року мільйони людей працюють для того, щоб інші мільйони могли дихати шкідливим димом та отруювати себе й інших. Чи передбачена природою потреба тютюнопаління? Ні! Хіба може бути гріх властивістю людської природи? Ні і ні!

Трохи історії тютюнопаління. Європа довідалась про тютюн в кінці XV століття, коли Христофор Колумб побував на острові Сан-Сальвадор і побачив, як аборигени, пускаючи дим з рота і носа, спілкуються з демонами. Після цього почалося захоплення тютюном у всьому світі. Спочатку уряди

різних країн боролися з цією пристрастю, застосовуючи до курців найсуворіші заходи. В 1623 році Папа Урбан VIII видав указ (буллу), в якому попереджував курців про відлучення від Церкви. В 1625 році султан Амурат IV велів винуватих в тютюнопалінні водити вулицями з петлею на шиї, потім страчувати, а голови, з люльками у роті, виставляти напоказ. В Персії шах Аббас Великий наказував за куріння відрізати губи й ніс, а торговців тютюном спалювати живими разом з їх товаром. В Швейцарії за цей гріх карали, як за вбивство. В давній Московській державі благочестиві правителі також докладали багато зусиль для викорінення гріха тютюнопаління. Цар Михайло Федорович Романов у 1634 році велів усіх курців дуже суворо, без милосердя карати, навіть смертю. В 1649 році цар Олексій Михайлович підтвердив волю свого батька: бити кнутом на козлі посеред торговиці, пороти ніздрі і різати носи тим, в кого знайдуть тютюн, а після мук висилати в далекі місця, щоб іншим було неповадно так робити.

На жаль, в 1697 році цар Петро I зняв заборону тютюнопаління і з цього часу воно поширилося швидкими темпами. Однак суспільство в цілому усвідомлювало всю згубність цієї мерзенної звички і духовними засобами намагалося зменшити загальне зло. Найперше вкрай негативне ставлення до тютюнопаління походило з боку духовенства. Воно засуджувало звичку курити і нюхати тютюн, та трактувало це явище, як безбожне і диявольське діло. Для священиків огидним було входити у приміщення, в якому курили чи було накурено тютюном. Коли один московський купець незадовго до від'їзду Петра I за кордон в 1697 році купив в уряду монополію на продаж тютюну, московський патріарх Адріан відлучив його з усією родиною від Церкви і прокляв весь його рід навіки.

Дивно, в наші часи вживати наркотики у вигляді кокаїну забороняється законом, а у вигляді тютюну – заохочується. Тютюн, як «маленький кокаїн», дозволяється, немов маленька брехня, непомітна неправда, вбивство в утробі матері. Але Господь не погоджується ні з маленькою неправдою, ні з одним вбивчим словом, ні з одним перелюбним поглядом. Безліч дрібних, забутих і нерозкаяних гріхів, без сумніву, тяжчі для душі людини, ніж декілька тяжких, які завжди зберігаються в пам'яті і приводять до покаяння. Святий не той, який здійснює великі справи, а той, хто стримується навіть від найменших гріхів. Проти великого гріха легше почати боротьбу, легше зненавидіти його. До праведного Антонія Муромського прийшли дві жінки: одна каялася в своєму одному великому гріху, інша самозадоволено свідчила, що не поповнила жодного великого гріха. Старець першій наказав принести один великий камінь, а іншій – принести побільше дрібних камінців. Через декілька хвилин обидві жінки повернулися. Тоді старець сказав їм: «А тепер віднесіть і покладіть каміння точно в ті місця, звідки ви їх взяли». Жінка з великим каменем знайшла те місце, звідки вона його взяла. Інша даремно шукала місця для своїх дрібних камінців і повернулася до старця зі всіма камінцями. Прозорливий Антоній пояснив їм, що означають ці камені... В другої жінки вони виражали численні гріхи, до яких вона звикла і за які ніколи не каялася. Вона не пам'ятала своїх дрібних гріхів і спалахів різних пристрастей, які виражали безвідрадний стан її душі, нездідної до покаяння.

А перша жінка пам'ятала і переживала за свій великий гріх, і зняла його зі своєї душі.

Тепер багато людей палить тютюн, вживає алкоголь і наркотики. Найчастіше ці люди не здогадуються і не усвідомлюють, що ними керують біси: їхніми розумом, волею і душею. А потім вони заберуть ці душі навіки в пекло. Та ще й на землі життя таких людей стає пеклом, тому що замість високої мети життя – Господа Бога пізнавати, любити і Йому служити, виконуючи Його святу волю, – в них все спрямовано на задоволення ганебних пристрастей. Вони самі мучаться й інших мучать. Як святість довкола випромінює світло і полегшу, так і гріх тягне за собою в п'тьму і безодню...

Безліч дрібних ганебних звичок – це смерть для душі людини, особливо, якщо вона вважає, що це – неминуче зло, з яким не варто і неможливо боротися. Тоді така людина каже: «Я не святий! Я живу в світі, я повинен жити, як усі люди!» Так намагається заспокоїти себе ниюча совість. Нема такого поняття і властивості природи, як потреба палити. Цього домагається гріх. Природа вимагає дихати чистим повітрям, харчуватися, грітися, відпочивати, але аж ніяк не отруювати наркотиком свій організм – курити тютюн, дихати димом. Треба зупинитися, замислитися і прокинутися від гріховного сну. Від цього людство терпить, але не бачить своєї духовної сліпоти, хоч має тілесні очі. Людство само себе вбиває гріхом, а розгнздуючи низькі інстинкти, готує собі страшну долю. Творець світу і людей наказує особливо турбуватися про той страшний Судний День, грішний світ каже турбуватися про земне, дочасне, занурюючи людину в море турбот земного життя...

Багато-хто вважає пристрасть куріння не настільки шкідливою, як пристрасть до алкоголю чи наркотиків. До архімандрита Георгія в Томашівську на Кубані приходять алкоголіки і кажуть: «Хочемо покинути горілку, а цигарки – звичка з дитинства: неможливо кинути». Таких людей старець напоумляє: «Кинути треба одне і друге, бо якщо будете курити, то і вживати алкоголь не перестанете. Потім – біла гарячка і самогубство, тому що над цими пристрастями працюють ті ж самі демони».

За кількістю хвороб, розвитку яких сприяє гріховна звичка палити тютюн, можна просто сказати так: «Курець – самогубець». Архіандрит Георгій кожному курцеві каже так: «Захворієш на шлунок, легені і серце». І це доведено вченими. Курця можна назвати також вбивцею, бо він віднімає здоров'я, а отже і життя в інших людей, особливо в своїх найближчих – домашніх. Особливо шкідливе куріння для вагітних жінок і їх ще ненароджених діточок.

Курці якнайшвидше повинні поставитися до своєї ганебної пристрасті з усією серйозністю, соромитися її як найбільш мерзенного перед Богом і людьми пороку, відчутти себе винуватими і навіть недостойними жити в людському, а тим більше в церковному суспільстві, і з усією рішучістю викоринити його зі свого життя.

Наші предки дуже негативно ставилися до тютюну, називали його «ладаном сатани», а курця вважали таким, який власними устами кадить дияволу, і відлучали такого від святого Причастя Тіла і Крові Христових.

Як зцілитися? Хто бажає вилікуватися від пристрастей тютюнокуріння, пияцтва і наркоманії необхідно, передовсім, щире бажання. Потрібно усвідомити собі гидкість цього гріха перед Богом, і зненавидіти цей порок. В Священному Писанні сказано: п'яниці і блудники Царства Божого не успадкують. Це означає: курці і наркомани також не успадкують Божого Царства. Всіма цими пристрастями керують ті самі біси, тобто один корінь цих пороків – схильність до самонасолоти, зіпсуття людських почуттів і бажань. Всі нормальні люди хочуть дихати свіжим повітрям, навіть їдуть в гори, щоб поправити власне здоров'я, а курець-безумець засовує в рот смердючу цигарку і пускає в себе отруту.

Так само буває і з пияком. Яка ж він огидна людина: в нього слова не в'яжуться, тече слина, він падає в болото і для всіх невиносимий: і для чужих, і навіть для найрідніших. Від такої людини і Ангел-Хоронитель відступає, зате він живе в товаристві злих людей і нечистих бісів. Коли доходить до білої гарячки, то вони йому являються і він кричить: «Рятуйте!» Але може бути запізно. Біси можуть силоміць потягти його до повішання, утоплення чи до іншого способу самогубства, тому що чують повну владу над цією нещасною душею.

Біси – це ефірні тіла. Вони можуть в будь-що втілюватися, проникати крізь стіни, якщо вони вселяються в людський мозок – людина позбувається розуму... Це може статися з нею тоді, коли ця людина для Господа Бога є «не теплою», а «літеплою». Тобто коли людина ніби і служить Богові, ніби й належить до Господа, але це служіння не інтенсивне, а нерадиве, ліниве, мляве і не суцільне. А ще гірше, коли людина зовсім байдужа до Бога, або безбожна. Отже треба вистерігатися всякої легковажності, нерадивості і безвір'я. Все треба робити, щоб не стати невірником гріха.

Друге, що повинен знати кожний, хто хоче зцілитися від гріховної пристрасті, – це **рішуча боротьба з гріхом**. Без боротьби неможливо досягнути вічного спасіння. Наприклад, якщо якась людина зв'язалася з поганим товариством, чи легко зірвати ці стосунки? Ні, не легко. Будуть погрози, шантаж, побиття, вимагання скласти викуп, можуть взяти в заручники жінку, дітей... Так само і з тими, хто якимось способом зв'язався з сатаною і бісами. Якщо захочуть звільнитися з полону ганебних пороків тютюнокуріння, пияцтва, наркоманії – **мусять боротися**. Біси будуть в цій людині розпалювати сильні бажання: випалити цигарку, вжити алкоголь чи наркотик, навіть ще більше, ніж перед тим. Вони будуть лякати, і так просто, без боротьби, ніколи свою жертву не відпустять.

Легкі способи зцілення пропонують лише «кодувальники», але вони, властиво, і є служителями цих же бісів і між собою можуть домовитися про «тимчасове відтермінування».

Зазвичай після таких сеансів у закодованих людей виникає незрозумілий страх, гальмується мислення, змінюється сприймання і поведінка. Демони можуть вчинити так, що несподівано звідкись з'являться хвороби, яких колись не було, непорозуміння на роботі, в сім'ї і т. п. Все це наростає немов клубок і потім узалежнена людина зривається, повертається до давніх гріхів і часто доходить до самогубства. А самогубці перед Богом –

нерозкаяні грішники, і приречені на вічну погибель – саме цього й домагаються біси.

Трете, найважливіше, що може стимулювати боротьбу з цими порочними пристрастями, – **це тверда віра в те, що вона завершиться перемогою, якщо людина буде уповати на Божу допомогу.** Достатньо впродовж кількох днів поборотися і біси втечуть, не втримаються. Адже віруючому християнину Христос дав «владу наступати на зміїв, скорпіонів, і на всю ворожу силу». Обов'язково треба каятися, сповідатися і причащатися святих Тіла і Крові Христових. В Священному Писанні сказано: хто не причащається Тіла і Крові Христових – не буде мати вічного життя.

Деякі поради старця архімандрита Георгія (Савви)

Найважчий момент для таких людей тоді, коли приходить сильне бажання випалити цигарку, випити, «вколотися»... Треба пам'ятати, що це бажання розпалюють біси і обов'язково ним треба знехтувати, тобто заперечити собі. Не можна відкладати боротьбу на пізніше, не треба обманювати себе й інших, а просто перемогти його. Одразу ж прочитайте три глави Євангелія. Якщо хворий не може прочитати сам, нехай прочитає над ним дружина чи хтось з рідних. Бажано читати церковно-слов'янською мовою (св'ященна мова), тому що живої розмовної мови біси менше бояться.

Кожного дня читайте ранішні і вечірні молитви з молитвослова.

Кожного вечора здійснюйте таку процедуру. Налийте в таз теплої води. Додайте до неї святої йорданської води. Потім помийтеся і губкою, змоченою в тій воді, витрітьте з голови до ніг. Це треба робити швидко (впродовж 7-8 хвилин). Потім сухим махровим, або ж льняним рушником добре розітріть тіло. Така процедура сприяє циркуляції крові, роботі серця, доброму сну, а св'ята вода, якою людина обтерлася, зміцнює дух. Людина стає бадьорою, сильною, недоступною для демонів, які викликають в людей ці згубні пристрасті до алкоголю, наркотиків, тютюну. Демони над такою людиною втрачають владу і вона поступово видужує.

Найголовніше – сповідь і святе Причастя Тіла і Крові Христових. Кожна людина, а тим більше хвора, повинна частіше сповідатися і причащатися – не менше чотирьох разів на рік.

Важче вирватися з бісівського полону тим, які дали себе кодувати. Але і в цьому випадку не треба зневірюватися. Треба покаятися за цей гріх на сповіді у церкві, прийняти святе Причастя Тіла і Крові Христових і вести рішучу боротьбу з гріхом. Таким людям дуже може бути корисною «відчитка»—особливий молитовний чин вигнання злих духів, який здійснюється в монастирях.

Нема гріха, якого не міг би простити Господь Бог за умови щирого покаяння, і нема такої гріховної пристрасті, якої не міг би зцілити Христос, **щоб тільки людина усвідомлювала собі свої гріхи і пороки та хотіла їх позбутися, а ще – була готовою, з вірою в Божу допомогу, боротися з ними.**

Необхідно серйозно над усім цим задуматись. Багато-хто думає, що все, що відбувається на землі, не буде мати ніяких наслідків. Так думають люди з нечистою совістю. Але не треба себе обманювати. Людина за все буде відповідати, і страшно уявити собі нещастя атеїста, який прожив на землі

безбожне життя, твердив, що нічого нема, і раптом опинився лицем до лица з Реальністю, яка перевищує всі наші поняття про реальність. Якщо б ми побачили невідповідність між нами і справжньою сяючою Святістю, ми б перелякалися. Треба пам'ятати, що по смерті, після відділення душі від тіла, пристрасті, які себе проявляли і реалізували в тілесному житті, не залишають людської душі, поневоленої ними під час земного життя. Душа, яка шляхом подвигу християнського способу життя не звільнилася від цієї чи іншої гріховної пристрасті, переносить її в потойбічний світ, де за відсутності тіла не зможе її задовільнити і буде безперестанку томитися і горіти постійним прагненням гріха і похоті. Тому християни впродовж двох тисяч років історії християнства, може, хіба за винятком наших часів, розуміли конечну потребу боротьби з гріховними пристрастями і чи монахи, чи миряни, в міру своїх можливостей добивалися повної перемоги над ними. Таким чином, душа, звільнена і очищена від гріховних пристрастей, переходить з цього життя до вічного і знаходить у Бога вічний спочинок. Як тут не згадати слів Святого Письма: «Ніщо нечисте не ввійде у Небесне Царство» (Об. 21, 27).

Отже треба перестати оправдувати свої грішні похоті, треба їх перед Богом і самим собою осудити та просити у Господа Бога допомоги обов'язково їх перемогти. Бо пристрасті тютюнокуріння, наркоманії, алкоголізму – тяжкі гріхи, кожен з яких немов сірник запалюється малим вогнем, але спалює все добро. Духовне значення гріхів тютюнопаління, наркоманії, алкоголізму – розбещеність не тільки тіла, але й душі.

Багато-хто каже – «для заспокоєння нервів». Ці люди не усвідомлюють, що нерви – тілесне дзеркало душі. Це – «заспокоєння» фальшиве і самообман. Колись це наркотичне «заспокоєння» буде джерелом душевних мук. Тепер, коли ще є тіло, – це «заспокоєння» невірникам гріха треба постійно відновлювати. А потім, по смерті, це «заспокоєння» буде джерелом пекельних мук. **Заспокоїти себе проти гріховної пристрасті можна тільки втримавшись від неї і перемігши її.** Тільки піднявшись вище своїх гріховних пристрастей, увійдеш у сферу Христового миру.

Неможливо по-справжньому молитися, палячи тютюн, вживаючи наркотики, або споживаючи надмірно алкоголь. Такі люди не можуть причащатися Тіла і Крові Христових, а значить – не можуть досягнути вічного спасіння.

Свята Христова Апостольська Церква звертається до всіх людей з проханням, задля вічного спасіння, боротися зі своїми великими і малими гріховними пристрастями і пороками, зокрема, тютюнопалінням, наркоманією, алкоголізмом, які отруюють наше життя і готують пекельні муки, від чого спаси нас, Господи.

ДЕСЯТЬ ГІРКИХ ГРОН ПИЯЦТВА

Знаменитий давньогрецький мудрець Анахарсис говорив, що виноградна лоза приносить три грона: перше – гроно насолоди, друге – захоплення, а третє – печалі. Філософ пояснював це так: помірковане

вживання вина служить людині на задоволення і на здоров'я, бо заспокоює спрагу, скріплює шлунок і веселить серце. А вживання вина без міри породжує сварки, запалює гнів, спонукує до сварок і бійки, від чого з'являється багато смутку і горя. А ми, якщо захочемо ретельно проаналізувати наслідки пияцтва, умовно назвавши його виноградною лозою, знайдемо на ньому не три грона, що приносять людині шкоду і переживання, а набагато більше.

Перше його гроно – помутніння розуму, втрата свідомості, тому що винні випари піднімаються зі шлунка в голову, діють на мозок, внаслідок чого затьмарюється розум. Тому багато-хто в стані сп'яніння не пам'ятає, сам не знає що робить і що говорить, як нерозумний, і яке з ним не сталося б зло, безчестя чи побиття на завтра він нічого не пам'ятає. На таких сповнюється писане в Притчах: «Биша мя і не поболіх, і поругашася ми, аз же не разуміх» (Притчі 23,35).

Друге гроно – це безсоромність: п'яний нікого не соромиться, втративши сором, говорить скверні, огидні, дурні речі, які ображають вухо порядної людини. Його уста подібні до стайні, де стоять тварини, наповненої смородом і нечистотою, а його язик – це лопата, яка викидає ті нечистоти. Серце його також є нічим іншим, як вмістилищем зла і з якого нічого не може виходити крім зла, за словом Євангелії: «Лиха людина від лихого скарбу серця свого виносить лихе, бо з повноти серця уста говорять» (Лука 6,45).

Третє гроно від лози пияцтва – незбереження таємниці. П'яний відверто розповідає будь-кому всі ті таємниці, свої і чужі, які старанно приховував у глибині своєї душі, зберігаючи їх у мовчанні, коли був тверезий. Навіть те, що давно вже минуло згадує, немов померлого воскрешає із гробу. Як просто є для п'яного викидати їжу зі шлунка, так само просто йому і відкрити таємницю: це й інше – їжа і тайна – в п'яному не втримуються.

Четверте гроно содомської лози пияцтва – це розпалювання тілесної похоті, тому і навчає Апостол: «Не впивайтесь вином, що доводить до розпусти» (Еф. 5, 18).

П'яте гроно, наповнене ядом зміїним, – люті, гнів, ворожнеча, сварки, лайка і кровопролиття. Впившись вином, люди з люттю кидаються один на одного. Ось чому з докором говориться: ... кому горе, у кого сварки, у кого скарги? У кого рани без причини? У кого очі червоні? У тих, що при вині засиджуються довго; «у тих, хто ходить смакувати вино пахуче» (Притчі 23, 29-30).

І премудрий син Сираха застерігає: «Не будь при вині хоробрий – вино багатьох погубило. Вино корисне людині, коли його помірковано п'ють й у міру потреби; гіркотою для душі є вино, пийте надміру та ще й із пристрасстю та суперечкою» (Сир. 31, 25, 27, 29).

Шосте жовчне гроно з лози пияцтва – пошкодження здоров'я, ослаблення тілесних сил, тремтіння рук, головні болі, ослаблення зору, хвороби шлунка, стогони, немочі, передчасна старість, вкорочення років життя і нещаслива смерть.

Сьоме гроно – розтрата майна, втрата багатства і інших вигод. «Робітник п'яниця, – говорить син Сираха, – не розбагатіє» (Сир. 19, 1). Чи ж мало людей через пияцтво з великого багатства потрапили в крайню убогість? Прикладом цього є блудний син, описаний в Євангельській притчі.

Восьме гірке гроно – втрата спасіння. Як матеріальне багатство, так і духовні скарби губляться від пияцтва, тому що п'яний грішить всіма гріхами. Яким гріхом тверезий бридиться, якого боїться і соромиться, то в п'яному стані не боїться, не соромиться і не бридиться. В книзі «Патерик» розповідається про одного єгипетського пустельника, якому злий дух обіцяв, що не буде більше тривожити його жодними спокусами, якщо він один раз згрішить яким-небудь із трьох гріхів, пропонуючи йому вибір: вбивство, гріх нечистоти і пияцтво. «Один із тих гріхів зроби, – говорив біс, – або вбий людину, або згріши нечистотою, або один раз упийся. І після цього будеш жити в спокої, я вже ніколи не буду тебе спокушати ніякими спокусами». І пустельник роздумував: «Людину страшно вбити, це ж велике зло, і за це загрожує кара смерті як за Божим, так і за людським судом. Згрішити нечистотою – соромно і жаль осквернити тілесну чистоту, яку зберіг до цього часу, противно осквернитись тим гріхом людині, яка ніколи не пізнала цієї скверни. Ну, а один раз впитись, це здається невеликий гріх – випишся і тверезий станеш. Піду вп'юся, щоб злий не докучав мені і щоб я міг спокійно проживати в пустелі. Він взяв своє рукоділля, пішов у місто, продав його, пішов до корчми та й почав пити, і впився. Сатана так вчинив, що цей пустинник розговорився з однією безсоромною жінкою, і він спокусився і згрішив з нею... Раптом приходить чоловік тієї жінки і застав пустельника в грісі з нею, вони почали битися, і пустельник перемиг його і убив... І зробив цей пустельник всі три гріхи: чужоложство і вбивство, а почалось все з пияцтва! Ті гріхи, яких він боявся і бридився тверезий, тепер, в п'яному стані, без страху вчинив їх, занапастивши свої багатлітні подвиги в пустелі. Так пияцтво доводить людину до всіх гріхів, і людина втрачає чесноту і позбавляється спасіння своєї душі. Гарно про це висловлюється святий Золотоуст: «Якщо пияцтво в комусь знаходить чистоту, сором'язливість, розсудливість, покору і смирення – воно все це кидає в гріховну безодню». Людина, яка через пияцтво позбулася всіх чеснот, хіба не позбавляє себе спасіння і не віддає себе від Небесного спадкоємства? Справедливо говорить Апостол: «...п'яниці Царства Божого не успадкують» (1 Кор. 6, 10).

Дев'яте жовчне гроно – гнів Божий. П'яниця, переступаючи Божі Заповіді, накликає своїми гріхами на себе Божий гнів. Ось чому кличе пророк Ісайя: «Горе встаючим завтра і сікер гонящим, і піючим до вечера: вино бо сожжет я» (Іс. 5, 11).

Десятий найгірший плід пияцтва – погибель душі. Інші грішники, коли настане їхня смертна година, можуть каятися і жаліти за свої гріхи, тому що розум їхній тверезий. Умираючий п'яниця не може покаятися, бо він не пам'ятає себе, він не розуміє, що наступає його смерть, яку він зовсім не очікував. А для умираючого без покаєння пекло неминує. Ось які моральні грона цього содомського винограду пияцтва; хоч на початку вони здаються солодкими, але потім ця солодкість перетворюється в гіркоту жовчі і зміїний яд.

Справедливо святитель Золотоуст вважає п'яниць гіршими від псів і інших безсловесних тварин: «Жодна тварина не їсть і не п'є понад міру і ніхто не може змусити її їсти чи пити більше, ніж потребує її природа. А п'яниця і без насилля все більше і більше наповнює своє черево, поки сам собі не нашкодить» (*Із творів святителя Димитрія, митрополита Ростовського*).

Ніхто так не догоджає дияволу, як «той, хто перебуває в пияцтві, тому що ніхто так не виконує його волю, як п'яниця» (*св. Тихон Задонський*). Слово Боже посилає лінєвих до мурашки, щоб в неї навчитись працьовитості, а п'яниць потрібно відсилати до тварин, щоб навчитись від них стриманості. Застерігаючи грішників, Церква вказує їм на приклад Ісуса Христа і Святих. П'яницям же доводиться вказувати на приклад тварин. Яка ганьба! П'яниця не заслуговує ні на що інше, крім пекла. П'яну людину і в порядну хату не пускають, не те, що в Царство Небесне (*Із «Цвітника духовного»*).

Як Небесний Покровитель врятував від пияцтва.

Василь Архипів працював водієм і проживав у селі Межівка Пермської області. Його врятував від алкоголізму Небесний Покровитель. Ось що розповів цей чоловік: "В мене день народження – 17-го, а день Ангела – 15-го. А я з 35 років почав ходити до церкви в день мого Ангела і ставити йому свічку. Свічку поставлю, помолюся в умі і серці, мовляв, прости мені, мій Ангеле-Хоронителю, помилуй і охорони від усякого зла і нещастя. За кермом, самі знаєте, все може трапитися.

Ось і цього дня прийшов, поставив свічку, помолився, як завжди. Бідним коло церкви подав не скупу милостиню. А вночі мені сниться сон (а може, це було видіння). Не знаю. Взагалі я снів ніколи не пам'ятаю, а тут як на яву – все перед очима.

Немовби явився мені мій Ангел і повів мене за собою. Приводить у якесь неземне місце, ніби озеро колишється, але в ньому не вода, а такий жар від нього пашиє. Ангел сказав мені зняти сорочку і кинути в озеро. Я зробив це. Озеро в цьому місці сколихнулося легенько, і від моєї сорочки тільки пара піднялася догори, немов дим від сірничка, який запалюють, і все зникло. Ангел пояснив мені, що це рідкий вогонь, на зразок розплавленого металу.

Так ось, за те, що ти пиячиш (а я тоді дуже випивав, майже кожного вечора, аж до втрати свідомості) душа твоя, – каже він, – після смерті твоєї буде вічно терпіти такі муки, як терпіло би при житті твоє тіло, коли б тобі в горло заливали розплавлене залізо. Але що тіло: ковтнув і умерло, і муки на тому закінчились. А душа вічна. І коли сюди потрапиш, то вже ніхто звідси не почує ні крику твого, ні зітхання покаянного, котрі можна чути за життя, і не врятує тебе.

Я знову поглянув на цей рідкий вогонь, як згадав, що сталося з сорочкою, як уявив, що п'ю цю вогненну рідину і безконечно в тяжких стражданнях гину, то душа моя і затремтіла, як схоплена пташка. І тут мене охопив такий нестерпний страх, такий жах... Цього неможливо передати ніякими словами. Не знаю навіть з чим це можна порівняти в нашому житті. Не знаю.

І каже мені Ангел: «Йди і не пияч більше, і тоді я буду з тобою. Не забувай, що життя коротке, а душа вічна.» І тут я... чи то прокинувся, чи

прийшов до свідомості. Сів на ліжку –ні живий, ні мертвий. Коротко кажучи, немовби повернувся з тамтого світу. Сиджу, немов божевільний. Боюся порухатись».

– А сорочка на тобі була? Ціла? – поцікавились у Василя.

Він схилив голову і промовив:

– Сказати – не повірите: не було.

Всім стало ясно, що Архипів не бреше, але і повірити справді було важко.

– Так може ти зняв?

– Сам так подумав спочатку, хоч завжди лягаю в сорочці, без неї – ніколи. Шукав у брудному одязі і в чистому. Жінці нічого не говорю, боюся, щоб не подумала, що я „звихнувся”. Не знайшов. Та і жінка сама мене потім довго допитувала де я подів сорочку. Я пережив такий шок, що весь день був як паралізований. І ось думаю, завтра мій день народження: вже вино і горілка закуплені. Що ж мені тепер робити?

Гості зібралися. Архипів не пив. І ніхто (ось диво) не змушував його, немовби не зауважували – п'є він чи не п'є.

– Я був немов захищений заслоною, – згодом згадував він. – Всі були дуже задоволені гостиною. А коли пішли, я почав над усім цим роздумувати і остаточно тоді постановив: все, ні краплі спиртного більше не вживатиму. І з цього дня не випиваю вже восьмий рік. Твердо. Ніякого кодування.

А життя, яке життя з того часу в мене пішло, щоб ви знали! – задоволено любить повторювати Василь Архипів.

ТЕЛЕВІЗОР – ДУХОВНИЙ ВБИВЦЯ

Перші люди Адам і Єва, ще до гріхопадіння, своїми почуттями спілкувались зі святими духами – Божими Ангелами. Після переступу заповіді Творця тіла перших людей втратили свою тонкість і духовність, а одержали теперішню грубість і дебелисть. Людей почало тягнути до зла. Добро і зло в нас перемішалися. То ми тягнемось до добра, то, відкидаючи цей потяг, тягнемось до зла. Грубість нашого тіла відділила нас також і від чуттєвого спілкування з упавшими духами-бісами. В людині збережена свобода вибору добра чи зла.

Св. Ігнатій Брянчанинов навчає, що коли б ми знаходились в чуттєвому спілкуванні з демонами, то вони в короткому часі остаточно зіпсували б людей, постійно націлювали б нас робити зло, явно і безустанно співдіяли б злу. Вони заражали б нас прикладами своєї, ворожої Богові, діяльності.

О, горе! О, страшні часи! Те, що Бог не допустив вчинити дияволу, за короткий час це вчинив з людиною телевізор. Воістину збулось пророцтво св. Косми Еталоса (18 ст.): «Прийде час, коли в помешкання проникнуть біси у вигляді коробки, а на дахах будуть стирчати їхні роги».

Ось тільки один приклад згубного впливу телевізора на душу людини. До старця Паїсія Святогорця (наших часів) прийшов старий чоловік (84 р.), який до смерті жінки провадив благочестиве християнське життя. Після її смерті він дуже тужив і, щоб якось розвіятися, він почав багато часу

проводити біля телевізора. Не пройшло і 2-3 місяці після смерті жінки, як цей чоловік надумав оженитися. Його духівник не знав як втовкмачити йому, що те, що він задумав, є смішним і диким. Дідусь сам пішов на святую Гору до старця Паісія. Цей невеличкий шлях він ледве подолав за чотири години. Там він висловив отцю Паісію свої міркування, а цей велів йому тихо й спокійно проживати зі своїми дітьми. Однак дідусь вже мав зіпсовану душу і не слухав святих слів. Він сказав до о. Паісія: «Я маю право взяти собі другу жінку». «Тоді я, – розповідає старець Паісій, – не витримав. Я сказав йому, щоб він забирався геть, щоб очі мої його більше не бачили».

Але якщо інша людина і не піде на такий безглуздий вчинок, то все одно під впливом телебачення зруйнує свій душевний храм.

В життєписі преподобного Парфенія Київського є така розповідь про його життя в Києво-Печерській Лаврі, ще до монашого постригу. «Ще коли я був просфорним послушником сталося так, що я не по своїй волі наслухався пустих розмов між найманими робітниками монастиря. Вже ввечері, коли ліг відпочити, все почуте лізло мені в голову. А я ще був недосвідчений і не відігнав цих думок, зупинився на них і роздумую: як то люди грішать, що за приємність в тілесному гріху? Надалі ця думка мене не покидала, вже ніяк не міг від неї відірватися. Але тут постукали у двері і покликали мене до виконання послуху. Я поспішив. З усієї душі і з молитвою взявся за виконання свого обов'язку, і думки, якими був зайнятий, зникли зовсім і я забув про них. Пропрацювавши до півночі, виконавши правило, я заснув.

Ранком мене кличуть до намісника. Коли я прийшов до нього в кабінет, він спитав мене: «Скажи мені, Петре, як отцю духовному, чи ти не згрішив в чомусь особливому?» Ні, кажу, не знаю нічого такого, в чому б мені моя совість докоряла. «Подумай, – каже він, – досліди себе добре». Знову думаю: ні, нічого не пам'ятаю. Тоді він каже: «Щось мусить бути. Я бачив сьогодні в сні, ніби стою у великій церкві навпроти намісної ікони Пресвятої Богородиці. Близько неї, по обидва боки, стоять святий апостол Петро і святий Антоній. Ти заходиш до церкви, кладеш поклін, підходиш до ікони; Пресвята Владичиця, мовби жива, відвертає від тебе своє лице. Ти заходиш з іншого боку, Вона знову відвертається від тебе. Ти зупинився збентежений. Тоді св. Антоній покриває тебе своєю мантиєю і разом зі св. Петром промовляють: «Пресвята Владичице, прости йому, він згрішив несвідомо, ми Тобі за нього поручаємось! » «Якщо ви за нього поручаетесь, – говорить Пресвята Діва, – то я, задля вас, йому прощаю». З тими словами Вона повернула своє обличчя до тебе, а я пробудився. Подумай ще, якщо ти не згрішив ділом, то може подумав щось недобре?» Тоді мене просвітило і я згадав помисли, що мене бентежили, і визнав їх перед намісником. Цей випадок вказав мені, як потрібно себе пильнувати, щоб не наближатись до нечистих думок і як ретельно треба берегти чистоту, не тільки тілесну, але й в умі, бо Пресвята Богородиця відвертається від нас також через саму думку про чужі гріхопадіння. Ось що означає «от тайних моїх очисти мя і от чуждих пощади раба твоего!»

А що говорити про тих людей, які через незнання випадково захопились думками про чужі гріхопадіння і з великим задоволенням годинами просиджують біля телевізора, роздивляючись ці гріхи. Бо телевізор

нічого іншого не показує як різного роду гріхи інших людей. Навіть новини і мультфільми перериваються безстыдними рекламами. І після такого душевного осквернення, (в кращому випадку) прочитавши ввечері «Отче наш», сьогоднішні «християни» задоволені лягають спати, ніби виконали свій обов'язок перед Богом. Такі душі є мертві для Царства Небесного. Зруйнували храм своєї душі, повбивали душі своїх дітей, образили Бога і мешканців Неба, а самі залишаються спокійними. Послухайте, що каже апостол Павло: «З усіма майте мир і святість, без якої ніхто Бога не побачить» (Євр.12,14). «Хіба не знаєте, що ваше тіло є храмом Святого Духа, що у вас пробуває, якого ви маєте від Бога, отже ви не належите більше самі собі» (1Кор6,19). А хто зруйнує храм Божий, того Бог покарає. «Блуд-розпуста і всяка нечистота та захланність хай і не згадуються між вами як личить святим» (Єфес. 5. 3).

«Коли бачиш жінок напівоголених, коли видовище і пісні виражають тільки грішну любов (еротику–Авт.), то скажи мені, як зможеш після цього зберегти чистоту?» – говорить св. Йоан Золотоустий в 5 Бесіді на 1-е послання до Солунян.

Подібною безсоромністю наповнені всі фільми, концерти і навіть спортивні програми. Якщо, надивившись цього всього, ти і не згрішив тілесно, душу все одно осквернив. Яка користь від цього, що церковна огорожа збережена, а храм у руїні? Ісус Христос назвав нескромний погляд прелюбодійством (Мт. 5,28).

В одному монастирі померла 18-річна дівчина. Ігуменя 40 днів молилася і постила, щоб Бог відкрив їй, в якій обителі раю вселилась душа тієї дівчини. Але, що вона побачила? Перед нею відкрилась земля і в огненній лавині появилась душа дівчини. «Дитя моє, ти в пеклі? Чим же ти згрішила?» «Хоч я зберегла своє тіло в чистоті, але в думках я насолоджувалась красою одного юнака, допускала гріховні думки, а на сповіді це стидалась визнати, за що тепер буду вічно мучитись», – відповіла нещасна і земля зімкнулась. Так само гублять свої душі любителі телевізора.

В древні часи професія артистів не мала серед людей поваги. Хто оженився з блудницею чи з артисткою, то згідно з 18 правилом св. Апостолів, не міг бути ні священиком, ні дияконом. Артистки не мали доброї репутації. Церква засуджує безстыдство і лицемірство, яке в своїх ролях грають артисти. А в теперішнього покоління артисти стали кумирами. Це свідчить про нашу моральну деградацію.

У сьогоднішніх «християн» нема часу на молитву, читання Святого Письма, Закону Божого чи життєписів Святих. Немає часу на відвідання хворих і на інші добрі вчинки. А на перегляд телепередач в них часу вистачає кожен день. Що скажуть вони на Страшному Суді? «У нас не було часу вивчати Божий Закон і творити євангельські вчинки тому, що ми дивилися телевізор». До рідних і близьких такі люди не уважні і байдужі, але за героїв телесеріалів переживають та ще і дітей їхніми іменами називають. Надивившись цих серіалів, люди мріють про комфортне життя кіногероїв, а своїм життям, своєю квартирою і сім'єю незадоволені. Вони вже копіюють манеру поведінки своїх улюбленців з екрану. А євангельський ідеал, життя Святих ними знехтувані, навіть зневажені. Тепер вже люди самі стали

артистами в своєму житті. Замість щирості, сердечності, простоти в спілкуванні, починають грати різні ролі в залежності від компанії, в якій вони знаходяться. Але які улюблені їхні ролі? Це коханки і гангстери. Так телевізор підняв престиж убивць і блудниць, їхнє життя – це мрія для багатьох підлітків.

Святитель Ігнатій Брянчанинов, який жив у ХІХст., описує таке явище. Ще на початку ХІХст. більшість грамотних людей на Русі читали тільки Біблію і житія Святих. Ці люди були чисті душею і тілом. Але пізніше, коли Ігнатій Брянчанинов був уже священиком, увійшло в моду читати романи. Той, хто начитався романів, а хотів надалі вести благочестиве, набожне християнське життя, відчув у здійсненні цього багато суттєвих перешкод – дався взнаки згубний вплив прочитаного. Звичка насолоджуватися сластолюбством постійно відвертала їх від почуття покаяння, пошкоджена воля тягнула їх ставати коханцями і коханками, розум, ослаблений, запаморочений, зіпсований, полонений думками, викликаними прочитаним, не мав сили керувати волею і стримувати від гріховного потягу. Найчастіше це спостерігалось у жінок. З усім цим св. Ігнатій зіткнувся в своїй душпастирській праці. Чи варто ще говорити про те, що телевізор завдає надзвичайно великої шкоди людині. Звичайно, Бог всемогутній може зцілити і такі прокажені душі, але цим нещасним людям треба докласти багато трудов, зусиль і сліз, щоб вдержати себе від цього гріховного потягу і щирим покаянням виєднати Божу благодать.

У любителів телевізора немає часу, щоб задуматись над важливим питанням про мету життя. Хто я? Звідки взялася людина? Як нам потрібно жити і що буде з нами після смерті? Їм приємніше переглянути кінокомедію чи якусь гумористичну передачу. Але ж «горе вам, що смієтесь нині, бо будете ридати й сумувати» (Лк.6.25). **Ця дрібка знань, що можна взяти із телепередач, мізерна в порівнянні із тою шкодою, яку вони приносять.** Чи може принести користь організму отруєна їжа? Так само інформація, яка є їжею для розуму. Крім того, черпаючи знання з книг, людина вчиться логічно думати, тренує свою пам'ять. З телевізора ми одержуємо інформацію в готовому вигляді, якраз в тому, в якому КОМУСЬ ПОТРІБНО. Старець Паїсій Святогорець говорить, що в Греції є вже телевізори, в середині яких є пристрій, що стежить за тими, хто дивиться телевізор. Адже телебачення знаходиться в свідомих чи несвідомих ворогів християнства. Тому й не дивно, що люди, спостерігаючи по телевізору калейдоскоп подій у світі, не бачать головного – що світ стрімко наближається до кінця.

Ось про що зі сльозами пророкував преподобний Лаврентій Чернігівський: «На Святому місці буде стояти мерзість запустіння і показуватиме гидких спокусників світу. Вони будуть обдурювати людей, які відступили від Бога, і будуть творити ложні чудеса. Аж після цього з'явиться антихрист і весь світ його побачить одночасно.» Отці запитали Святого: «Де на святім місці? В церкві?» Преподобний відповів: «Не в церкві, а в кожному домі. На покутті, де зараз стоять і висять святі ікони, будуть стояти прилади, які будуть зводити людей. Багато хто скаже, мовляв, нам треба дивитись і слухати новини. Можливо, саме в новинах і появиться антихрист.»

Апостол любові св. Йоан Богослов навчає: «Кожен, хто порушує навчання Христове і не тримається Його, не має Бога. Хто ж перебуває в цій науці – має Отця і Сина. Як хто до вас приходить і цієї науки не приносить, того до хати не приймайте і не вітайте його. Бо хто його вітає, бере участь у його лихих вчинках»(2 *Ін.1.9-11*). **Ми, що вносимо до хати телевізор, вводимо разом з ним безліч єретиків, поган, боговідступників, людей більш ніж сумнівної поведінки, безстыдних жінок, повій, п'яниць і вбивць . І це гріхове збіговисько стає нашим улюбленим співбесідником.** Древня мудрість говорить: «Скажи мені хто твій друг, а я скажу хто ти.» Невипадково в будинках, де є телевізори, поселяються злі демони і багато любителів телевізора стають одержимі нечистими духами. Яка бо спільність праведності з беззаконням? Що спільного між світлом і темрявою? Яка згода між Христом і Веліаром? «Ви бо храм Бога живого, як сам Бог сказав був: Я поселюся в них і серед них буду ходити, буду їхнім Богом, вони ж будуть моїм народом.

„Вийдіть, отже, з-між них і відлучіться, – каже Господь, – і нечистого не дотикайтесь, і Я вас прийму”(2 *Кор. 6, 14-18*).

А тих, хто ходить до Церкви на Богослужіння, зустрічається на Літургії з Господом і мешканцями неба, причащається Святих Тіла і Крові Ісуса Христа, а потім вдома включає телевізор, і дивиться нечестиві програми св. Письмо називає псами, що вертаються до своєї блювотини і вимитими свиньми, які йдуть валятися в болоті (2 *Петр. 2, 22*).

Але кожен сам вибирає собі дорогу. З ким ввійдеш у спілкування в цьому житті, з тим будеш жити в майбутньому. Або наслідувеш вічне блаженство з Богом, або вічну муку з дияволом.

ДО КОГО УПОДІБНИМОСЯ, З НИМ І БУДЕМО...

«Деякі мазями мастять своє тіло, щоб здивувати інших запахом, а тим часом їхні гріхи смердять гірше трупів, які (під час війни) валяються на землі».

«Піднята вище колін одежа виявляє безсоромність душі».

(Преп. Єфрем Сірин. 7ст.).

«О, розпусні люди, які вживаєте витонченість і красу не на Божу славу, а на задоволення своїх пристрастей і спокусу людей!.. Що стається, як не сьогодні, так завтра з цією красою людського тіла? Вона стає смердячим і бридким трупом, поживою хробаків —землею і порохом. А де буде душа, яка служила розкоші і осквернилася нею? Адже нічого нечистого не увійде у Царство Боже»(*Откр. 21, 27*).

(Св. і праведний Іоан Кронштадтський).

У минулому наші християнські предки мали чисті, прикрашені Божою благодаттю душі і серця, це виражалося і в їхньому зовнішньому вигляді. Лице сяло Божою благодаттю, було видно одухотвореність, спокій, внутрішнє смирення і тому подібне. Одяг носили благочестивий, який відтворював їхню внутрішню красу: ціломудріє, смирення, сором'язливість, доброту, милосердя, працелюбність та інші чесноти. Тоді наші співвітчизниці у такому одязі багато працювали: саджали, пололи, збирали урожай, доїли корів, прибирали за домашніми тваринами, запрягали коня, косили і т. п. Усі ці роботи вони виконували у довгих і широких спідницях. Також були недопустимі короткі рукави і великі вирізи на грудях, хоч влітку колись не було холодніше. І так трудилися багато століть при відсутності водопроводу, пральних машин, порошків та ін. Естетика чоловічого і жіночого одягу була підпорядкована християнському світогляду. Вони знали, що завданням одягу є захищати людину від холоду, спеки і від гріха нечистоти.

Мужчини також ходили в благочестивому одязі. Ще навіть в кінці 40-х і на початку 50-х років ХХ ст. у деяких селах можна було зустріти дідусів, одягнутих у довгу сорочку поверх штанів, що прикривала бедра і сягала майже колін, а в поясі була підперезана. Усе, що людина має в половині тіла, було прикрито. Так колись одягалися чоловіки молоді, літні і поважного віку. Щоб хтось роздягнувся при роботі до пояса, такого не було, про шорти не могло бути й мови. Подивімося історичні фільми та картини і переконаємося. Крім того, колись у християн одяг ніколи не прилягав тісно до тіла, не підкреслював і не виявляв його форми, але при цьому завжди мала свою власну естетичну красу, яка дозволяла милуватися людиною, не осквернюючи ні себе, ні її нечистими помислами.

Практично до Першої світової війни ХХ ст. у всіх християнських народів спідниця закривала ноги жінки. Доволі довго одяг до колін поверх штанів закривав ноги і чоловіків, а святкова чоловіча - була довга, майже до кісток. Чоловік ніколи не знімав сорочки, навіть у велику спеку на тяжких роботах: косовиці, риболовлі, на полі, будові, під час порядкування у стайні і т.п. Тоді вважалося за краще забруднити одяг, але не оголювати тіло. Що стосується одягу жіночого, тим більше недопустимими були навіть найменші прояви безсоромності.

Що це, дрімуче невіжество? Самокатування? Ні! Ціломудренна одяг наших християнських предків мала завдання захищати сором'язливість жінки, не дратувати і не ранили погляду чоловіків, не розпалювати похитливості.

В її основу було покладено поняття про святість подружжя, чистоту і непорочність подружнього ложа, обов'язок виховувати дітей у ціломудрії та чистоті, відразу до гріха блуду та розпусти. Тому і дівчата, окрім деяких винятків, йшли до Вінчання дівственні і невинні, в подружжі зберігалася вірність, діти були побожні та слухняні. Боже благословення спочивало на таких святих родин, і в результаті майже всі люди досягали вічного спасіння, тобто уникали вічної погибелі, бо не було спокус як із однієї, так і з другої сторони. Одяг людей обох статей виражав внутрішню красу душі. Юнаки перед дівчатами намагалися показати свої позитивні риси характеру: мужність, відвагу, порядність, стриманість, побожність, працьовитість,

пошану до старших за віком і особливо до батьків та інші чесноти. Якби так хтось знав про безсоромність, схильність до алкоголю, брутальність та інші недоліки хлопця, жодна з дівчат не вийшла б за такого заміж. Дівчата також намагалися показати свій позитив: побожність, скромність, сором'язливість, працьовитість, пошану до старших і батьків, стриманість, милосердя, ввічливість та інші чесноти. Треба сказати, що в основному як хлопці, так і дівчата такими й були.

Але диявол з таким станом справ не міг погодитися. Він не може не робити зло, бо відколи спротивився Богові, не перестає псувати, шкодити, руйнувати і нищити Божі творіння — видимий світ. Особливо атакує людину, почавши від Адама і Єви, і так до наших часів. Людина створена за образом і подобою Божою. А оскільки диявол Самому Богові не може заподіяти зла, мстить на Його образі і подобі — людині. Через гріхопадіння наших прародичів змінився порядок у видимому світі: тварини стали хижаками, одні одних роздирають і з'їдають; земля родить колючки й бур'яни; людина щоб прогодуватися, змушена тяжко працювати і боротися з труднощами; війни, тероризм... Сатана і надалі за допомогою своїх слуг (творців нехристиянських фільмів, антихристиянської моди, нечестивих артистів, продуцентів і розповсюджувачів порнографії, еротики і т.п.) псує і руйнує людину. Замало йому того, що у наші часи розтлив душу людини, зануривши її з головою у страшні гріхи й злочини, і за допомогою кіно, телебачення та преси постійно заливає брудом-нечистотою людські душі, він щораз більше псує та спотворює і її зовнішній вигляд, намагаючись, і то успішно, уподібнити її до себе.

Колись давніше навіть упавші люди – повії - одягалися в благочестивий одяг, щоб таким способом прикрити від людського ока свою брудну душу і зовні виглядати благочестиво. Та за Божим допустом у наші часи прийшло сильне диявольське віяння на наше суспільство з метою підпорядкування його сатані. І що ми тепер бачимо? Нормальну, благочестиву і побожну людину до глибини душі вражає та обурює поведінка і зовнішній вигляд сьогоденних (особливо молодих) так званих християн. **Вони тепер змагаються в тому, хто з них більше уподібниться до диявола і його нечистих духів.** Без сумніву, зовнішній вигляд і поведінка нинішніх людей обох статей виражають сумний стан їхніх душ, властиво - мертвий стан. Це і про них в Символі Віри говориться: «...І знову прийде у славі судити живих і мертвих...» Живі –це праведники, а мертві – це сьогоденні християни, особливо молоді люди, ті хлопці і дівчата (більшість з них тепер внутрішньо не відрізняються), які лихо і сквернословлять, плюють і сміють де попало, пиячать, палять, вживають наркотики, блудодіють, займаються розпустою, роблять аборти, грубіянять, не шанують старших, і навіть своїх батьків, не милосердні, ліниві до праці, уникають обов'язків, не мають почуття відповідальності, життя сприймають, як забаву, на роботі працюють будь-як, аби день до вечора. Багато хто з них здатний на грабунок, а то й вбивство та інші важкі злочини. Про молитву, особливо щиру з глибини душі, або читання Святого Письма, нема й що говорити. Диявол не допускає таких людей до цього і так тримає у рабстві гріха аж до смерті. Ворог роду людського не допускає їх до щирого покаяння, хіба що до формальної сповіді

і дуже зацікавлений, щоб вони святотатсько причащалися. Яким буде вічне життя цих людей, зрозуміло, — вічні муки у пеклі... Але якою буде і наша держава та її майбутнє?.. Також можна здогадатися. А все це є наслідком відступництва від Христа та Його Святої Євангельської науки і суцільного невірства.

Найбільше зіпсував і зруйнував сатана жінку. Він знає: яка дівчина — така жінка, яка жінка — така мати, яка мати — такі діти і така родина-сім'я, яка сім'я — таке суспільство. Це зіпсуття проявляється назовні в одязі, особливо в жіночому. Диявол поставив собі за мету **використати жінку, як колись Єву, до розтління нечистотою людського суспільства.** А також **принизити, знеславити, збезчестити саму жінку, тобто жіночий рід.** Рівень пошани до жінки підносили протягом історії християнства багато і багато поколінь християн. І то не раз - дорогою ціною. Але властиво вже від Першої світової війни XX ст. почалася деградація людини.

Оголивши жінку, наш ворог досягає своєї мети. Христос сказав: «Всякий, хто погляне на жінку, жадаючи її, вже вчинив перелюб з нею в своїм серці» (*Мф. 5,28*). Оголена або напівоголена жінка дуже допомагає дияволу розтлівати душу і серце чоловіки. Отже, стає співпрацівницею сатани. Через її безсоромність нечисті гріхи чоловіків є масовими. Христос сказав: «Хто спокусить одного з малих цих, що вірують у Мене, тому краще було б, якби повісили йому жорно млинове на шию і потопили його в морській глибині» (*Мф.18,6*). І ще: «Горе світові від спокус..., але горе такій людині, через яку спокуса приходить» (*Мф.18,7*). Дійшло до того, що спокусниці, напівоголившись і опоганивши себе злочестивим одягом (тісні штани, міні-спідниці та інше, показують свою «найбільшу вартість» — груди, живіт, пупок, інколи ще із кульчиком, зад з сідницями, стегна і т. п.), відважуються в такому вигляді йти до церкви, чим обезчещують Божий храм і навіть у церкві спокушують людей. Яка кара від Бога їх за це чекає! Людина молиться, а спокусниця, оголивши все, що лише дається, і, схилившись ніби до поклону, виставляє оголений зад. **Яке нахабство, яка мерзенність (паскудство)!!!** І як тяжко будуть відповідати священники і особливо настоятелі Божих храмів, які на це мовчать і не борються з ним! Чи можлива взагалі за таких умов і обставин молитва в храмі?..

Це щодо з оголення жінки. Хтось може сказати: тепер вже жінки ходять в штанах — фактор спокуси відпадає. Не зовсім. Коли вона натягне облягаючі, що аж тріщать по швах штани і де виставляються частини тіла, хоч закриті, але підкреслена форма, а верхні його частини оголюються, то цим виставляється напоказ нагота душі, що також розтліваюче впливає на людей. Як нема скромності, сором'язливості, смирення, ціломудрія, працьовитості та інших християнських і людських чеснот, які здатні прикрасити людину, тоді виставляються такі «вартості», поза якими в цієї людини на душі благодатно доброго нічого немає. Існує така приповідка: «Що мають, те й виставляють». Можна погодитися, що коли жінка навіть у таких штанах - фактор нечистої спокуси зменшується, зате приходить інше — огида до такої жінки. А це також унеможлиблює якісну молитву. **Ця, яка має бути образом і носієм скромності, поваги, пошани та інших чеснот, викликає відразу. Ця, яка має бути відбитком Пресвятої Божої Матері,**

святих Дівичь і Жінок, зрештою, і образом Божим, замість того стає образом диявола і його злих духів, предметом обридливості і гидкості, не заслуговуючи поваги й пошани. Якщо це викликає почуття бридкості у благочестивих людей, то уявімо собі, якою це все є гидотою перед Богом.

На щастя, не всі сучасні молоді люди є упавшими до найнижчого рівня. Є ще порядні. Отож звертаємося до вас: «Не наслідуйте упавших. Майте відвагу показатися іншими як у духовному, так і в зовнішньому вигляді. Не будьте солідарними з упавшими і не підлаштовуйтеся під них. **Не бійтеся відрізнитися від них.** Якщо ви є ще тим Світлом Христовим в цьому роді прелюбодійному, то чому показуєтеся такими, як інші, немовби упавшими? Чому Божу благодать скриваєте «під посудиною»? (Мк.4,21). Не бійтеся, якщо духовні мерці будуть з вас насміхатися. Сміється той, хто сміється останній. Христос каже: «Якщо хтось посоромиться Мене і Моїх слів, у роді цьому прелюбодійному і грішному, того посоромиться і Син Людський, коли прийде у славі Отця Свого з ангелами святими» (Мк.8,38). Хто буде поширювати Світло Христове, якщо ви причастесь і будете відігравати роль упавших? Так в атеїстичні часи робили слабкодухі віруючі. В серці берегли віру, а назовні демонстрували атеїзм, щоб не наразитися на неприємності. Хай Бог простить їм таку слабкодухість».

Таке сліпе наслідування сатанинської моди і поведінки проявляється також і в богопротивному бажанні жінки уподібнитися до чоловічини. Це, так би мовити, продовження емансипації жінки, зрівняння її в правах із ним: штани замість спідниці, коротка стрижка, не жіноча поведінка і т.п. Сьогодні дівчаток до Першого Урочистого Святого Причастя одягають у святочно чисте плаття (хоч вже і в цей одяг втискуються елементи нечестя), але вже на другу неділю ці самі діти, якщо йдуть до церкви, то їх зовнішній вигляд вже не подібний до добрих ангелів, а до ... Це саме треба сказати про шлюбний наряд наречених. Хоч в нинішніх часах у верхній його частині він вже антихристиянський (оголені груди, рамена, руки, вельон, який має прикривати голову, висить, неначе ганчірка, прикріплений ззаду до волосся голови). Але вже після весілля зовнішній вигляд цих молодичь, також не подібний до вигляду християнської жінки, а до... У Святому Письмі сказано, якщо жінка одягається, як чоловічина, а чоловічина – як жінка, то вони огидні перед Господом Богом (Втор.22,5). Що стосується рівності жінки з чоловіками в бізнесі, правах та інших справах, – ми за тим, тільки б вона не занедбувала своїх основних обов'язків жінки, покладених на неї Богом. Христос визволив її з колись понижаючого становища, але не повністю зрівняв з чоловічиною-чоловіком. Вона не зарахована в число ні 12, ні 70 Апостолів, їй не дано право священнодійства і т.п. Навіть Божу Матір ми бачимо в тіні. А хто більше був достойний священнодійства й інших прав, як не Вона!? Однак Вона і не претендувала на таке становище. Завдання кожної християнської жінки є інакше, не менш почесне – бути матір'ю, господинею, берегинею хати, сім'ї, родини і т.п. В цьому ніхто не може її замінити. Це їй Господь Бог дав всі можливості бути матір'ю, і то **не однієї чи двох дітей, а такої кількості, яка була б здатна відтворювати генофонд Церкви, нації і народу.**

На жаль, диявол нашим, ніби християнським людям, в тому числі і прекрасній половині, навіює інші думки й бажання, які привели і ведуть наше, колись християнське, суспільство до такого сумного стану, в якому ми в церковному, державному і, особливо, родинному житті опинились. З острахом і невпевненістю дивимось у майбутнє. А чому так? Тому, що наше суспільство фактично відступило від Христа і керується не Божим і Євангельським Законом, а віддало себе на поталу сатані.

Святий Апостол Павло говорить нам, що є члени тіла пристойні і непристойні (*1 Кор.12,23-24*), і одні, і другі потрібні. Протягом усієї історії християнства **непристойні члени тіла завжди прикривались**, тому що нагота людину принижує та уподібнює до звірини. **Всі знали і знають про існування та функції непристойних членів тіла, однак в християн не прийнято їх відкривати і про них навіть натяками говорити.** Тому двозначні жарти, анекдоти та інші «масні» бесіди є гріхом і для християн недопустимі. Та диявол гріхами затьмарив розум людини до такої міри, що вона ще ніби християнин, спотворивши у своїй душі Божий образ, нині підносить на висоту і хвалиться тим, що її понижує і зводить до рівня дикої звірини. Хвалиться не якостями душі, а тілом і особливо непристойними членами. Одягається так, щоб підкреслити саме непристойні члени тіла (наприклад, видно нижню білизну).

Це треба сказати і про мужчин, які носять тісні штани, роздягаються до пояса, а тепер ще й ходять у шортах і т.п. Це також намагання прославитися не якостями душі, а своїм тілом, де підкреслюються при наявності тісного одягу непристойні частини тіла. Цікаво, що на дитячих малюнках і в цирках тварин (мавп, псів, котів та ін.) одягають, а самі роздягаються.

Ось так диявол зіпсував людську свідомість, вивернув навиворіт поняття про культуру і продовжує робити свою чорну справу. Чи будемо і надалі байдужими? Адже всі станемо на Христовий Праведний Суд, і якщо не одумаємось, не покаємось і не будемо дбати про внутрішній і зовнішній благочестивий вигляд, нас чекає найстрашніше – почути грізні слова Христа: «Не знаю вас» (*Мф.25,11-12*), ви і внутрішньо і зовнішньо подібні до диявола і робили його справи, а Моїх справ ви цуралися. «Ідіть від Мене, прокляті, у вогонь вічний, уготований дияволу і ангелам його» (*Мф.25,41*).

Дорогі у Христі брати і сестри! Будемо користуватися благочестивим одягом, щоб ним захищатися від гріха нечистоти, і не оголювати тіло, крім тих його частин, які прийнято у християн відкривати, і через тісний одяг не підкреслювати непристойних частин, а також не допускати просвічування з-під тонкого і прозорого одягу нижньої білизни, як це тепер прийнято у жінок і дівчат. Таких правил треба дотримуватись навіть у побутовому та суспільному житті.

Особливо, що стосується відвідування Божого храму й участі у святих Богослужіннях, ніколи не буде забагато скромності як в жінок, так і в мужчин. До речі, чоловікам належить відвідувати Богослужіння у пристойній одежі, вільного покрою. **І священники, і віруючі повинні дбати про молитовну атмосферу в Божому храмі і нічим її не псувати, а навпаки – все робити, щоб згущувати.** Це буде позитивно впливати на якість і успішність молитви. Жінки і дівчата в церкві обов'язково повинні покривати

голову хустиною і не бути нафарбованими. Дівчата в побутовому житті (поза церквою) мають право бути з відкритою головою, але завжди повинні бути одягнуті в таке плаття, чи спідницю, щоб під час сидіння коліна були покриті.

ГОСПОДИ, не відкинь, а помилуй нас і допоможи нам прийняти внутрішній і зовнішній благочестивий вигляд, щоби всі ми, очистивши Твій образ в нашій душі, уподібнолися до Тебе та сподобилися Твоєї милості бути з Тобою в цьому земному житті і в Небесному Твоєму Царстві навіки!

Чим повинна прикрашати себе християнка

Коли Ревека була приведена слугою Авраама, щоб стати жінкою Ісаака, здалеку побачивши свого майбутнього чоловіка, вона «взяла покривало і накрилась» (*Бут. 24, 65*). Такі чеснотливі жінки підкоряли серця чоловіків на ціле життя. Своєю чистотою, скромністю, сором'язливістю, мовчазністю, милосердям, співчуттям, ніжністю, добротою, самопожертвою задля інших жінка здатна розвинути високі почуття краси і моральної досконалості в чоловіка, братів, дітей, послужити добрим прикладом для ближніх. Не даремно навіть найбільш простакуваті і грубі парубки з великою повагою ставляться до «недоторканих». Всіх святих жінок прикрашали такі чесноти і від них народжувались великі люди.

Християнська віра зростила прекрасні квіти невинності. Це дівственниці, які зберегли свою цноту аж до смерті. Святий Йоан Золотоустий прирівнює дівственницю (і по тілу, і по душі) до сонця, вдову – до місяця, а заміжніх жінок до зір, які в різних ступенях засяють в Небесному Царстві. І як зірда від зірки відрізняється в славі, так в різному ступені просіяє і подружжя в майбутньому житті, в залежності від його чистоти. Найвищої богоподібності досягла Пресвята Діва Богородиця. Священномученик Ігнатій Богоносець свідчить, що «по Її святості в Її зовнішності з'єдналась ангельська природа з людською.» Багато дівчат і жінок йшли в пустелю, усамітнювались у монастирях, щоб своєю красою не спокушати чоловіків. Подібними прикладами переповнені життєписи і твори Святих. Вірні Богу в малому, вони залишились вірними Йому і в великому – за віру Христову перетерпіли муки. Але, о горе! Сьогоднішні «християнки» беруть собі за приклад не життя святих дівиць і жінок, а аборигенок Африки, Австралії і Індонезії. Нашу Батьківщину Україну і всю територію Київської Русі колись називали Свята Русь. А тепер її перетворили в суспільство цивілізованих дикунів. Одяг служить жінці лише для того, щоби більш спокусливо виставити свою наготу чи приховати деякі вади тіла. Чому Русь називали Святою? Чи тоді не було грішників? Були. Але ідеалом людей була євангельська святість. Сьогоднішній ідеал, «загальнолюдська культура», – це спосіб життя людей, які втратили віру в Бога. Ці люди уподібнолися до

тварин, що не соромляться своєї наготи і аморальних вчинків. Сьогоднішні наші співвітчизники мають себе за культурних людей. Але замість того, щоб нести темним народам світло християнської культури, вони намагаються чим скоріше «скинути з себе пережитки середньовіччя», «розкріпачитися», «вернутися до первозданної природи». Втім, що вони знають про первісні часи?

До гріхопадіння перших людей Адама і Єви, тіла їхні були безсмертні, вільні від хвороб, втоми і від гріховного тілесного потягу, що властиве людському тілу тепер (*прп. Макарій Великий*). В безпосередньому спілкуванні з Богом перші люди відчували велике блаженство. Це відчуття не можна порівняти з ніяким земним і від цього тіла їх сяяли подібно, як сяяло тіло Мойсея, коли він зійшов з гори Синай. Тому «були обидвоє нагі, Адам і жінка його, і не стидались» (*Бут. 2, 25*). Висоту їх духовного стану ми можемо частково зрозуміти із творів і життя святих Отців, які очистили себе ретельним і довготривалим покаянням, точним виконанням Божих заповідей. Святий Силуан Афонський пише: »Хто бореться з поганими помислами, той по своїй мірі любить Бога... Хто переміг пристрасті, той вже не бореться, а тільки пильнує себе, щоб не поповнити гріха; у цього благодать більша і відчутна. Але хто відчуває благодать і в душі, і в тілі, той чоловік досконалий і, якщо збереже цю благодать, то тіло його освячується і будуть моці, як... у великих Святих...Хто перебуває в тій мірі, того не звабить любов дівчини, якою насолоджується весь світ, тому що від солодості Божої любові душа забуває про все земне».

«Дуже помиляються, – пише св. Ігнатій (Брянчанинов), – помиляються на свою погибель ті, які признають тілесні пожадливісті невід’ємними властивостями людського тіла, а їх задоволення – природною необхідністю. Ні! Людське тіло знизилось до рівня тіл тварин з причини гріховного падіння. Тілесні пожадання є природними для упавшої природи, як властивості недуги хворому. Вони протиприродні людській природі в тому стані, в якому вона була створена». Ці тілесні пожадання людина здатна загнуждати з Божою допомогою, або обмежити межею допустимого в подружжі.

Святий Йоан Золотоустий в «Слові про дівство» пише, що якби перші люди не згрішили, Бог міг би розмножити людський рід і без тілесного єднання, як розмножив ангелів, створив Єву тощо.

Після того, як Адам і Єва скуштували забороненого плоду, в них змінились і душа, і тіло. У них з’явилася тілесна чутливість і вони почали соромитись своєї наготи, тому опоясали себе смоковним листям. Потім Бог дав їм шкіряний одяг. Бачимо тут, що стид властивий кожній психічно нормальній людині.

Отже, ти прикрашаєш своє лице і виставляєш тіло на показ. Знай, що з тобою в серці сьогодні багато згрішило прелюбодійством, хоча тілом з тобою в грісі не були. Ти згубила сьогодні багато душ, за які Христос пролив Свою Кров. Ти своєю чистотою повинна ще й чоловіка вберегти від аморальних жінок, а ти сьогодні дала підстави до блуду-розпусти багатьом чоловікам. Ти стала прикладом для розбещення дівчатом, недосвідченим в житті, і вони, дивлячись на тебе, будуть наслідувати твоє безстидство. «Але горе тій

людині, через яку приходить спокуса» (*Мат. 18, 7*). «Тому краще було б, якби йому повісили жорновий камінь на шию і кинули його в море» (*Мк. 9, 42*).

«Шкіру ти осквернила штучним натиранням, зафарбувала волосся неприродним кольором... Ти не можеш побачити Бога... ти пішла за дияволом, ворог забрав твоє волосся – з ним і горіти тобі», – пише св. Кипріян Карфагенський в «Книзі про одяг дівиць».

Жінки, що оголюють своє тіло на пляжі чи одягають нескромний одяг, а також власники і працівники магазинів нескромного одягу і еротичної білизни, власники і працівники нічних клубів, організатори шкіл еротичних танців, конкурсів краси, наставники «сексуальної просвіти», видавці, розповсюджувачі і покупці еротичних видань і фільмів та інші розбещені – знайте, що ви самі себе відлучили від Церкви згідно з 100-им Правилем Шостого Вселенського Собору, який забороняє зображення, вигляд і поведінку, що розбещує розум і запалює вогонь гріховного пожадання задоволення нечистотою.

Відлучення від Церкви означає, що ви не маєте права заходити в храм, користуватися послугами священика дома. Також не маєте права вписувати своє ім'я на Службу Божу, не маєте права на християнський похорон після вашої смерті, а навіть не можете бути поховані на християнському цвинтарі. Щоб так з вами не сталося, ви повинні повністю припинити цю розпустну діяльність, покаятися в цьому перед Богом і висповідатися. Не обдурюйте себе – ви раби диявола, хоча б і відважились ходити до церкви і мати себе за віруючих людей. Як можете ви промовити «Хай буде воля Твоя» в молитві до Отця Небесного, якщо ви є рабами і співниками бісів, що гублять людей. Ви не можете називатись християнками. Якими будуть ваші діти? Яблуко від яблуні далеко не покотиться.

Коли Яків, єпископ Нізібійський, одного разу проходив через зустрічний потік, там декілька дівиць з високо оголеними ногами, прали одяг. Побачивши незвичайно одягненого пустельника, вони не посоромилися ні його поважного вигляду, ні своєї оголеності. Вони не покрили своїх голів, а нагло стояли перед ним і безсоромно дивилися на нього. Побачивши таку безсоромність, святий прогнівався і Бог висушив джерело, а безстидних дівиць покарав раптовою старістю: вони змінилися, а їх чорне волосся на головах одразу посивіло. Зі страхом дівчата все це розповіли потім людям у місті. За проханням мешканців міста чудотворець повернув воду до джерела. Але дівиці не прийшли до святого з розкаянням і він не відмінив покарання. Ось який великий Божий гнів на безстидних жінок.

Коли св. Василія Великого просили провести науку юним слухачам Афінського училища, він докладно виклав їм правила скромної зовнішньої поведінки, знаючи, що добропорядність йде від тіла до душі і благоустрій тіла надасть благоустрою душі. Дівчина, що одягається як повія (до речі, повії не наважувались так безстидно одягатись), поступово дійде до розбещеності вуличних жінок.

Морально розклавши жінку, диявол цілком заволодіє людством: і тепер, і в майбутньому.

Хто своєю богобоязню і благочестям засоромить безстыдне око, якщо не християнка, яку не тільки віра, а сама жіноча природа зобов'язує берегти подружню чистоту і вірність чоловікові? Хто тоді своєю терпеливістю і ніжністю угамує жорстокість і брутальність світу? Хто збереже сімейне вогнище?

У всьому, що не противиться Богу, «жінки підкоряйтеся своїм чоловікам, щоб навіть, якщо деякі не вірять слову, їх привабило без слова поводження жінок, коли побачать ваше життя у чистоті і повазі. Хай ваша окраса буде не назовні – заплітання волосся, накладання золотих обручок чи прибирання в шати, але в середині людського серця, в нетлінній красі духа, лагідного та мовчазного; ось, що багатоцінне перед Богом» (1 Пет. 3, 1-4).

Мати св. Йоана Золотоустого залишилась вдовою в 20- річному віці. Вона не побажала розділити любов свого серця з іншим чоловіком, не побажала привести в дім вітчима для сина, хоч мала на це законне право і дозвіл Церкви. Після 20-ти років свого вдівства вона відійшла вірною до Господа в життя вічне. Коли учитель св. Йоана Золотоустого про це дізнався, а він був поганином, сказав здивовано: « Ось які жінки бувають у християн!»

Дівчата і жінки! Живіть і ви так, щоб розбещений світ вигукнув з подивом: « Які жінки бувають у християн!»

Святе Письмо забороняє жінкам одягатися як чоловік, «бо огидний перед Господом Богом кожен, хто таке робить» (Втор. 22, 5).

А 62-е Правило VI Вселенського Собору говорить, що таких треба відлучати від церковної спільноти.

Отож, християнські дівчата і жінки! Дбайте не тільки про красу тіла, яке зів'яне, зотліє і стане поживою червів, **а більше дбайте про красу душі**, щоб подобатися Господу Богу, і після загального воскресіння і Страшного Суду вам разом з воскреслими та прекрасними тілами і душами сподобитися вічного небесного щастя!

СЛОВО ДО СУЧАСНОЇ ЖІНКИ

Складною є життєва дорога людини, доволі на ній різноманітних випробувань. Особливо важко доводиться жінці. В наш час їй нелегко зберегти вірність своєму покликанню та призначенню, але, з Божою допомогою, можливо.

Жінко! Відомо, що життя твоє сьогодні важке: змінливий настрій духа, різні незрозумілі питання, різні пристрасті, взаємини з чоловіком, виховання дітей, економічні труднощі, проблеми на роботі, життєвська суєта, страх перед завтрашнім днем. Ти потрапляєш в такий лабіринт, з якого часом важко вибратися. Тому дуже хочеться допомогти тобі знайти вихід із нього. Значною мірою все залежить від тебе самої і твого бажання іти правильною дорогою християнського життя. Можливо, у пошуках цієї дороги тобі допоможуть нижченаведені міркування.

Ти говориш, що зараз тяжко жити, ні на що не вистачає часу і ти нічого не встигаєш. Як відомо, в житті є питання головні і другорядні. Часто ми витрачаємо час і сили на другорядне, а на головне нас не вистачає. Ось ти

нарікаєш, що в тебе дуже багато справ: сім'я, робота, та й про себе треба подбати, щоб гарно виглядати. Виходить, ти ще знаходиш час на те, аби привести себе в «належний вигляд» («гарно виглядати»). Як ти думаєш: наскільки важливим є для жінки зовнішній вигляд? Яким він повинен бути? Поговоримо про це.

Чи знаєш ти, що внаслідок з'єднання в людині душі і тіла, її внутрішнє і зовнішнє життя взаємопов'язані. Тому зовнішній вигляд значно впливає на духовно-моральне життя людини, а часто і формує його. Саме в зв'язку з цим одяг людини має важливе значення. Чи замислювалася ти коли і з якої причини з'явився одяг? Священне Писання говорить нам, що причиною потреби в одязі для людини є гріх. Саме він відкрив наготу нашим прародичам, які після гріхопадіння стали потребувати прикриття. Св. Андрій Критський у своєму Великому Каноні говорить про це так: «Сшиваше ризи кожани гріх мні, обнаживий мя первия боготканния одежди».

До того часу, поки наші прародичі Адам і Єва не вчинили наперекір Божій волі, вони не мали потреби в одязі, бо не бачили своєї наготи. А коли згрішили, то «відкрились очі у них обидвох і пізнали вони, що нагі і зшили смоковні листя і зробили собі опоясання» (*Буття 3, 7*). А Бог, змилосердившись над ними, зробив для них «одяг зі шкіри і одягнув їх» (*Буття 3, 21*).

Таким чином, бачиш, що одяг є свідком того, що через гріхопадіння людина згубила свій первозданий непорочний стан.

На жаль, сучасна людина, не знаючи про походження і призначення одягу, приділяє йому надзвичайно багато уваги. Думає, що її прикрашає і робить честь якраз те, що свідчить про безчестя, і шукає похвали в тому, що являється гріхом. Все птаство і звірі, які були створені Богом, так і живуть до сьогодні, задовольняючись природним одягом. Одна тільки людина втратила це через гріхопадіння, і тепер від тварин запозичає одяг і взуття. Тому досить дивно і сумно, що прикриваючись чужою шкірою, люди пишаються і хваляться цим, хоча насправді це повинно їм нагадувати про гріх і схилити до смирення.

Коли людина тільки й думає про вишуканий одяг і різні прикраси, це свідчить про сумний стан її душі. Хто турбується, щоб якнайкраще прикрасити своє тіло, той часто забуває про свою душу. «Бо де скарб ваш, там буде і серце ваше», – говорить Господь (*Мт. 6, 21*). Пристрасть гарно одягатися показує, що серце бажає уваги до себе і шукає суєтної честі і слави, а це противиться Божому закону. «Не любіть світу, ні того, що в світі» (*Йн. 2, 15*). «Думайте про небесне, а не про земне», – взивають до нас святі апостоли (*Кол. 3, 2*). Крім того, достойність і цінність будь-якої речі залежить не від обгортки чи футляра, в якому вона знаходиться. Цінність є в самій речі. Спаситель сказав: «Чи не більша душа від їжі, а тіло від одежі» (*Мат. 6, 25*). Добрі душевні якості, безумовно, є вищими від зовнішньої краси. В цьому ми можемо переконатися хоч би на такому прикладі. Залежно від того, як живе людина, якими почуттями в різні моменти життя вона наповнена – її обличчя може бути красивим, або ні. Якщо зовнішньо красиве обличчя переповнене гнівом, злобою, то воно втрачає свою привабливість, стає негарним і неприємним.

А інше обличчя, яке не є особливо привабливим, стає приємним і одухотвореним завдяки доброті, покорі і смиренню. «Тілесна краса, навіть і якщо добре зберігається, та й тоді вона протримається може 20-30 років, а ця (краса душевна) завжди цвіте, ніколи не в'яне, не боїться ніякої зміни, старість не наводить на неї зморщок, хвороба не впливає на неї, не пошкодить їй ніяка турбота, бо вона стоїть вище від цього всього» (Св. Йн. Зол.). Без добрих душевних якостей, без душевної краси і християнської доброчинності зовнішня привабливість не є істинною красою. «Істинна краса пізнається не за зовнішнім виглядом, а за моральною, достойною поведінкою» (Св. Йн. Зол.). Тому будь-яка жінка, яка не живе християнським життям, якою б вона себе одержала чи косметикою не прикрашала, не є справді красивою. **У всі часи вищими душевними якостями і достойністю жінки були: страх Божий, смирення, чистота, сором'язливість, скромність – це завжди, як ніщо інше, прикрашало і прикрашає жінку.** Це завжди відрізняло її на землі від усього грубого. На жаль, тепер жінка втрачає ті якості і стає щораз більше брідкою. Чи ти задумувалась над тим, чому жінка потрапила сьогодні у таке сумне становище? Ти бажаєш бути вільною і вести незалежний спосіб життя. Дивись, жінко, до чого це призводить. Процес емансипації надзвичайно зашкодив жінці. Від цього вона сама тепер і страждає.

В оточуючому нас світі Господь премудро надав кожній речі своє місце, тому світ такий цілісний і гармонійний. Так і в сім'ї чоловік і жінка мають своє призначення і місце. Жінко, ти звикла до того, що тебе зараз оточує, але в наш час багато понять перевернуті і спотворені. Спотворення зовнішнього вигляду (чоловічий одяг, коротке волосся, чоловіча стрижка) руйнує внутрішню сутність жінки, а це, в свою чергу, призводить до сварок, порушення спокою і розладу в сім'ї.

Неприпустимим є те, що часто сучасна жінка одягається в чоловічий одяг (штани, шапка). В Правилі 62 VI Вселенського собору святі Отці суворо визначають: «Ніякому чоловікові не одягатися як жінка, ані жінці як чоловік». Миряни, які порушують це правило, відлучаються від Церковної спільноти. Жінка не повинна стригти свого волосся. Святий апостол Павло говорить, що «якщо жінка вирощує волосся, це для неї честь» (1 Кор. 11, 15). Жінка повинна покривати свою голову, бо всяка жінка з непокритою головою соромить свою голову, бо це те саме, якби була оголена» (1 Кор. 11, 5). Про значення головного покриву для жінки святий апостол Павло говорить в Першому Посланні до Коринтян (1 Кор. 11, 8-10).

Характерно, що давніше жінки на людях завжди були з покритою головою. А з 20-х років XX ст. активно починається духовно-моральне падіння жінки. Тоді стали з'являтися жінки без покриття голови і в непристойному одязі.

Корисно також знати те, що говорить нам історія. В житті святого мученика Арети розповідається наступне: «В VI ст. по Рождестві Христовім нечестивий цар Дунаан обманом захопив християнське місто Негран (Аравія) і змушував його мешканців відрікатися від Христової віри. Християни відкинули нечестиві домагання. Серед жителів міста була молода знатна вдова, християнка. Дунаан звелів зняти з неї головний покрив і водити її по

місту з розпущеним волоссям. Під час цього ходу по місту з відкритою головою інші жінки-християнки, споглядаючи на це, співчутливо плакали.» Таким чином, бачиш, що навіть відкриття голови в жінки колись було ганьбою і безчестям. А тепер сучасна жінка сприймає хустку, як предмет «мракобісся» і «фанатизму». Очевидно, жінко, ти боїшся, що коли покриєш голову хустиною, всім відкриється, що ти християнка і ходиш до церкви. Але хіба можна боятися визнати Господа Бога? Господь визнає перед Ангелами Божими тих, хто визнає Його перед людьми (Лука 12, 8), а тих, хто відречеться Його перед людьми, відречеться Він перед Ангелами Божими (Лк. 12, 9).

Прагнення сучасної жінки до оголення вражає. Складається враження, що сьогодні вона використовує одяг не стільки для того, щоб прикрити свою наготу, а навпаки, щоб якнайбільше її показати. Одяг жінки часто прозорий і іноді дуже оголює тіло.

Останніми часами дівчина вже з ранньої юності губить природну жіночу сором'язливість, починає вести такий спосіб життя, який притаманний чоловікові. Дівчина прагне стати самостійною, грубить батькам і хоче визволитися з-під їхньої опіки, втрачає свою невинність і вкінці відходить від церкви.

Юна дівчино, у твої 12-13 років вже нафарбовані губи. Для чого? Ти поспішаєш стати дорослою? Адже у житті все повинно бути своєчасним. Якщо з дерева передчасно зірвати недозрілий плід, він не придатний, його викидають і він пропадає. Пам'ятай про це! Прикрашай свою душу християнськими чеснотами і зростай у них, бо ніщо «не прикрашає так юного віку, як вінок дівственої чистоти», – говорить святий Йоан Золотоустий.

Як швидко, зовсім не задумуючись, бажаючи скоро вийти заміж, дівчина втрачає свою цноту... Бережи дівство до вінця! Не поспішай заміж! Не бійся, що хлопцеві не сподобається твоя незайманість. Якщо нема спільної віри і єднання душ, то тілесний потяг одне до одного – дуже слабкий фундамент для створення сім'ї. Тому сьогодні так часто розпадаються молоді сім'ї.

Жінко! Пам'ятай, що розгнuzданий зовнішній вигляд матері розтліваюче впливає на її дітей. Як діти тієї матері повиростають, вона не буде мати з них радості, бо побачить плоди свого легковажного життя і пожежне горе та сльози...

Шановна літня жінко! Чому соромишся своєї сивини, яка тебе тільки прикрашає? Адже нерозумно і грішно чинять ті жінки, які стидаються свого старшого віку. Як кожна пора року має свою особливість, так і кожний вік людини має свою неповторну красу і своє достоїнство.

Тепер задумайся. Всі люблять квіти. Так, квіти прекрасні. Тепер є дуже багато штучних квітів. Як штучні квіти ніколи не можуть бути кращими від природних, так і обличчя, «оброблене» косметикою з вищипаними бровами, ніколи не стане кращим від природного обличчя. Обличчя, намазане косметикою, схоже на обличчя мерця.

Кожна людина гарна по-своєму. Уяви, що один художник гарно намалював портрет якоїсь людини, а інший, що не вмів малювати, щось би там поправив на свій лад. Безумство, сказав би кожен на це. Але таке ж

роблять ті жінки, які користуються косметикою. Бог і Творець наш дає кожній людині тіло і душу, яким нічого не бракує. Але коли люди ще щось підмальовують на своєму обличчі, то вони відважуються переробляти Боже діло і тим ображають Бога, свого Творця. А разом з тим, виставляють себе на сміх перед розумними людьми, а для юних сердець стають поганим прикладом і спокусою. Ось до чого призводить прикрашування косметикою жіночого обличчя. Вони відважуються переробляти Боже діло, яке нібито Бог створив не так, як треба. Чи це не богохульство?

Жінко! Чи не дивною є картина коли по вулиці йде жінка, природній колір волосся якої, з причин різного перефарбовування, неможливо вже впізнати. Пам'ятай, що волосся не можна фарбувати!

Тепер зверни увагу на ще одне важливе питання. Пластичні операції! Їх роблять для «омолодження» обличчя і щоб стати «гарнішою». Це недопустимо, адже людина, яка робить пластичну операцію, творить різні «моделі» свого обличчя, бажає бути не такою, якою Бог благословив їй народитися, відважується змінювати свою зовнішність – є гидотою перед Богом!

Ти спитаєш: чому не можна, чому недопустимо? На нещастя ми вже тепер забули слова: *не можна, недопустимо*. Адже вважаємо, що нам все можна. Чи не тому ми дійшли до цього катастрофічного духовно-морального стану.

Ти скажеш, що маєш право виглядати так, «як хочеш». Але від цього якраз і страждає людство, що кожен живе «як хоче». Кожен бажає жити не за Божою, а за своєю волею, за волею людського падіння. І сам від цього потім терпить.

Не можна не погодитись з тим, що сьогодні сама жінка терпить від того, що згубила високі, рідкісні від природи і тільки їй властиві якості. Жінка стає щораз більше гордою, брутальною, нервовою, свавільною, похитливою...

І причина цього значною мірою полягає саме у зміні її зовнішнього вигляду, в тому числі й одягу. Типовий образ сучасної жінки такий: розпущене волосся, чорні, палаючі блиском похоті очі, червоно-криваві губи, на руках кривавого кольору нігті, що більше нагадують кігті. І такий образ тепер вважають еталоном краси?!

Можна заперечити, мовляв, не важливо, як виглядаємо назовні, головне – мати віру в душі. Але як вже було сказано, внутрішнє і зовнішнє життя людини взаємно пов'язані і зовнішній вигляд має вплив на внутрішній світ людини. У вірі дрібниць немає, нема нічого незначного, без чого би можна було обійтися. «Вірний у малому – і у великому вірний, а невірний у малому й у великому невірний» (Лк. 16, 10).

Потрібно пам'ятати, що на землі, фактично, ми не маємо нічого свого. Нагими входимо в цей світ, нагими і виходимо з нього: тільки гріхи і чесноти є нашими. А все інше ми не можемо назвати своїм. Господь нас створив і подає все необхідне в житті. Наше тіло, зовнішність – не наша власність, якою ми можемо розпоряджатися «як хочемо». А ми хвалимося, гордимся і виносимося понад інших людей тим, що не наше. Ми все це маємо від Господа – Подателя всяких благ, і за все це ми повинні бути Йому вдячні. Не

забуваймо, що нам треба буде за все здати звіт перед Богом. Яким буде цей звіт?

Жінко! Звичайно, тобі тепер нелегко. На роботі хочеться виглядати «як всі». Вдома чоловік хоче, щоб ти також виглядала не нижче «загального рівня». Але бажання догодити Богові і спасти свою душу має бути вищим над усе. Це головне! Господь так говорить: «Ніхто не може служити двом панам, бо, або одного буде ненавидіти, а другого любити, або буде триматися одного, а другим знехтує» (*Мт. 6, 24*).

Часто жінки, виправдовуючи свій страшний вигляд, говорять, що не хочуть відставати «від моди». І дійсно: мода справляє сильний вплив на життя жінки. Так, коли з'являються «міні», різні «вирізи» і «розрізи», жінка «відповідно» себе поводить. З'являються страхітливі жіночі піджаки і блузи з розширенням в плечах, і поведінка жінок помітно стає чоловічою, що зовсім не притаманне її природі. Тому жінка-християнка не повинна «гнатися за модою», а берегти себе від такої моди. Засобами, що поширюють моду, закликають до неї, є: телебачення, кіно, естрада, журнали мод, так звані «конкурси краси», реклама. Реклама пропонує сучасній жінці «досягнення» моди як щось обов'язкове у житті. Але мода не може бути критерієм поведінки християнської жінки тому, що з бігом часу «нормальним» стає якраз те, що в добрих благочестивих часах християнства сприймалось як ганебне і ненормальне. Жінко, ти соромишся виглядати чеснотливо? Ти хочеш «відповідати» духові часу? Ти озираєшся на думку грішних людей? Ти боїшся «відстати» від загального прагнення більшості людства, яке прямує до загибелі. Чи ти не знаєш, чи забула, що Бога треба більше слухати, ніж людей (*Дії 4. 19*)?

Святий апостол Павло говорить про те, що жінки «в убранні пристойнім, хай себе прикрашають соромливістю і скромністю..., не дорогоцінними шатами, але добрими ділами» (*1 Тим. 2, 9*).

Прикраси для жінок бувають двоякі: «Істинне – духовне, а тілесне – ложне» (*Св. Йн. Зол.*).

А які прекрасні високозмістовні слова говорить апостол Петро всім жінкам: «Нехай ваша прикраса буде не назовні – заплітання волосся, накладання золотих обручок чи прибирання в шати, але всередині людського серця, в нетлінній красі духу, лагідного та мовчазного, ось що многоцінне перед Богом» (*1 Пет. 3, 3-4*). Так говорить апостол. Велить турбуватися, щоб серце було переповнене любов'ю, співчуттям, чистотою і іншими чеснотами, властивими жінці. Їй треба стежити за собою, аби ніякі нечисті пожадання не торкнулися серця. З серцем чистим, наповненим любов'ю, жінка і в простому одязі буде стояти вище від багато і розкішно одягнутих своїх подруг. Вони хоч гарно вбрані, але душевно бідні.

Тим більше, приходячи до Божого храму на церковні служби, жінка повинна бути особливо пристойно одягнута. Недопустимі брючні, спортивні костюми, короткі плаття, шорти. На голові обов'язково повинна бути хустина. Не можна приходити до церкви з косметикою на обличчі.

Треба бути також уважною при виборі тканини для пошиття одягу чи до готового одягу. Часто на тканині зображені хижаки з вишкіреними зубами, п'яти-шестиконечні зірки, карти, «зірки» світового кіно і естради.

Такі зображення на одязі відповідно впливають і на жінку, і на тих, хто її оточує.

Для того, щоб легше перемогти потяг до власного грішного прикрашування, слід пам'ятати:

1. Все, що зайве – це всілякі забаганки, грішні перед Богом.
2. Всяке добро, яке є в нас, належить Богу, а не нам. Засоби, що ми їх маємо, треба використовувати не так, як нам хочеться, а на життєві потреби, згідно з Божою волею. Адже за все треба буде відповісти перед Богом.
3. Жінки будуть відповідати перед праведним Суддею за спокуси. «Горе тій людині, через яку приходять спокуси», – говорить Господь (Мт. 18, 7). І якщо страшно стати спокусою навіть для однієї людини, за яку пролита безцінна Кров Христова, то що тоді сказати про те, що одна жінка спокушає багатьох людей! Скільки таких, які піддаються спокусам і гинуть! Поглянемо, що робиться в сьогоdnішньому світі. Сучасна жінка бажає «гарно виглядати», «як всі». На її обличчі «відповідна косметика», вона «пікантно» одягнена. Чоловік, який проходить поруч (за день – не один і не два), глянув на таку «красуню», допустився нечистого помислу і пожадливості, загорівся грішною пристрастю, і грішить – душа гине! На Страшному Суді Божому така жінка буде відповідати за цю душу чи багато душ. Так, «горе світу від спокус, але горе тій людині, через яку приходять спокуси» (Мат. 18, 7).
4. Призначення одягу є функціональне. Одяг зберігає нас в теплі, охороняє від холоду, береже від травматизму в різних обставинах. Врешті, дуже важливим є призначення одягу для прикриття наготи і збереження тим самим невинності, сором'язливості і страху Божого.
5. Треба стежити, щоб одяг був акуратним і благопристойним.
6. Прикрашати тіло, яке скоро перетвориться в порошок, а не турбуватися про прикрашення безсмертної душі добрими ділами – велике безумство.
7. Високим зразком істинної жіночої краси є для нас святі Мучениці, благовірні Цариці, Княгині, Преподобні і Праведні жінки, які були впродовж всієї історії.
8. Хай жінки завжди пам'ятають про Пресвяту Богородицю, краса Якої була безмежна тому, що Вона була неперевершеної чистоти і святості. Хай жінки у всьому наслідують Божу Матір.

Щоб виправдати тенденцію все більшого спотворення жіночого образу, посилаються на поняття краси, культури, естетики.

1. Як дивляться на красу у сучасному світі? Пристрасний, мінливий і непостійний світ часто змінює свій погляд на красу, на «ідеал» краси. Разом з модою «цивілізоване» людство кожного дня змінює свої погляди на життя. Жінко, не приймай участі в цьому апокаліптичному маскарадi.
2. Питання культури – окрема розмова. Звернім увагу на наступне. Зараз на сучасну людину все більше впливає «масова культура». Що корисного вона може дати людині? Погану людину не сховаєш, не закриєш гарними речами. Така людина все одно себе проявить. Якщо це людина не порядна, модний одяг її не виправить і культурнішою вона від цього не стане.

3. Питання про зовнішній вигляд жінки необхідно розглядати не через естетичний аспект, а через духовно-моральний, оскільки сучасна

естетика руйнує духовно-моральний світ людини і робить її подібною до демонів. Між іншим, поняттями культури, естетики людина стала прикриватися в міру свого духовно-морального занепаду, деградації, в міру розцерковлення, коли згубила християнські чесноти і віру в Бога.

Жінко, ти можеш образитися, що тут говориться тільки про тебе. Однак завданням цього звернення є промовляти саме до тебе. На Страшному Божому Суді чоловік також буде відповідати за свої вчинки на землі. Ти повинна прагнути в своєму житті все виконувати так, як Господь наказує, як вчить свята Церква, без огляду на чоловічий світ, без самовиправдання. Намагайся відповідати своєму покликанню і призначенню. Не ображайся на сказані тут суворі слова. Нехай вони послужать тобі початком духовного прозріння, покаяння, очищення, виправлення і спасіння.

Не забувай, що за Божою милістю ще зберігаються непроминаючі цінності, зберігається віровчення і наука моралі святої Христової Церкви, якими визначаються всі питання життя людини, в тім числі і питання про зовнішній вигляд жінки.

Слухай голосу Святої Церкви! Покинь сваволю і грішні бажання, і здобудеш свободу від гріха. **Бережи страх Божий, чистоту, покору, терпеливість і тільки тоді ти по-справжньому будеш красивою.** Бережи себе від душезгубного духа сучасного світу. І хай Господь спасе душу твою.

СЛОВО ДО ПІДЛІТКІВ І МОЛОДІ

Діти! Ви поволі потрапляєте в неволю набагато страшнішу, ніж колись потрапляли в монголо-татарську неволю чи в будь-яку іншу впродовж історії нашого народу. У XIII ст. завойовники Батия залишили по собі страшний і брудний слід в історії Київської Русі, а також у мові під виглядом матюка й у вигляді поняття «кошунство» (наруга над святинею). «Кошун» – татарський каральний корпус. Це вони палили міста і бібліотеки. Тисячі наших людей в минулому було продано на невольничих ринках Азії і Європи.

А сьогодні, як колись татарська орда, веде дівчат на ганьбу нова, так звана «масова культура». Вона, ламаючи опір природньої сором'язливості, досягає страхітливих результатів без вогню і меча. Підлітки і молодь не цінують і не бережуть Богом дане дівство і чистоту, тим самим прирікаючи свою душу і тіло на неминучі в цьому і потойбічному житті страждання. Курять і сквернословлять як хлопці, так і дівчата. Гримить сатанинська музика..." а в сусідньому під'їзді хоронять дитину...

Цинізм, безсоромність, блуд-розпуста, жорстокість, наркоманія всіх видів стали масовими серед підлітків. Дітей провокують на гріх з допомогою культу гріха, щоб перетворити нове покоління на тварин, не здатних створити повноцінну сім'ю. Також такі зіпсовані люди не здатні на творчу продуктивну працю, не здатні стати на захист своєї Вітчизни. Сучасні підлітки і молодь полонені « громадською думкою» так, як в XIV–XVII ст. була полонена наша молодь дикою варварською ордою для продажу на невольницьких ринках. Не дайте себе купити!

Діти! Вороги Бога, вороги нашої Батьківщини протягом століть намагалися завоювати нашу землю. Вони йшли на наших предків з вогнем і мечем, але знаходили собі могилу на наших полях. Тепер нас хочуть вивести з нашої землі за допомогою байдужості і потурання дорослих та недолугої поведінки влади. Тепер наш народ хочуть винищити не зброєю, а за допомогою блуду-розпусти, порнографії, наркотиків, куріння і алкоголю. Колись таким способом було винищено американських індіанців.

Не піддавайтесь! Не беріть до рук підлу, фінансовану з-за кордону мерзенну продукцію. У тих, хто її створює одна мета: всіх хлопців і дівчат не допустити до майбутнього християнського подружжя, побудованого на любові і вірності. Вони хочуть всіх 13-16-річних перетворити на «партнерів» і «партнерок», забезпечуючи їх для цього ілюстрованими інструкціями, рекламуючи цю гидоту для «справжніх дівчат» по радіо і телебаченню. Не дивіться по телевізору розпусту, непристойні «відики», апетитні безсоромні сцени та вбивства. Пам'ятайте: хто дивиться на сцену смертного гріха як глядач, той сам приймає участь в ньому.

Діти! Тільки Свята Християнська віра, Церква і любов до Батьківщини можуть дати вам правильний орієнтир у житті. Цим орієнтиром керувались святі і великі люди. І культура, і державність мають стояти на засадах християнської віри і моралі. Або ви – хрещені діти – будете жити по-християнськи, або станете духовними покидьками, споживачами «плейбоя» і наркотиків, станете розпусним, цинічним і підлим стадом. Такими вас хочуть зробити сатана і вороги нашої Батьківщини – України. З вірою, святістю, чистотою і справжньою любов'ю протидійте злему. А Бог, Пречиста Його Мати і всі Святі вам у цьому допоможуть.

Оскільки телебачення і інші засоби масової інформації невпинно пропагують блуд-розпусту, беззаконні інтимні стосунки під оболонкою «любові» і «знайомства», Свята Церква нагадує і закликає юнаків і дівчат берегти свою невинність, дівство і цноту як святе святих своєї особи, як зіницю ока – до вступу в подружній стан. Пам'ятайте, що сором'язливість, здатність утримуватися від заспокоювання тілесних пожадливоростей, існування подружжя, наявність релігії – це не абстрактні поняття, а те, що відрізняє людину від тварини.

Беззаконні позашлюбні статеві стосунки є гріхом проти Заповіді Божої і на рівні з вбивством відносяться до тяжкого смертного гріха, який вбиває і тіло, і душу.

Такі грішні зв'язки призводять до тяжких наслідків, наприклад, до того, що можна заразитися тяжкою хворобою. Цих хвороб є більше двадцяти і немає ні одного гарантованого способу, щоб захиститися від них. Зробивши аборт, ви можете стати безплідними на все життя і назавжди втратити радість материнства і батьківства. Це вже сталося з четвертою частиною старшого покоління. Якраз стільки подружніх пар є безплідними з причини цього страшного гріха. Аборт, на якому б періоді вагітності його не здійснювали, завжди є вбивством. А гріх блуду-розпусти зменшує розумові і творчі здібності.

Поширеність і майже цілковита громадська байдужість до цього гріха, нав'язування його в якості стандарту жодною мірою не виправдовує перед

Богом розпусника чи блудницю. На Страшному Суді кожному з них доведеться відповідати за себе особисто.

Дорогий друже, пам'ятай, що Господь Бог дав нам життя, що ти належиш до народу, який створив велику культуру з прекрасною літературою, мистецтвом. З цього народу вийшло багато великих вчених. Цей народ зберіг свою віру і славиться великими святими Божими Угодниками. І це все завдяки силі духу наших предків, які залишили тобі мудре прислів'я: «Бережи честь змолodu!»

ПРО ГРІХ СКВЕРНОСЛІВ'Я

«Ніяке гниле слово хай не виходить з уст ваших, а тільки добре для напучування (навчання) у вірі...» (Єф. 4. 29).

«За кожне пусте слово люди здадуть рахунок судного дня...» (Мф. 12. 3).

«Зі слів твоїх оправдаєшся і зі слів твоїх осудишся...» (Мф. 12. 37).

Господь Бог дав людині дар мови, щоб вона Господа Бога, крім молитви в умі, прославляла усним славослів'ям, щоб люди могли порозуміватися між собою для полегшення свого життя і діяльності, але аж ніяк не для зневажання Його сквернослів'ям.

Тим часом, гнилі слова стали сьогодні для багатьох людей немовби нормою в бесіді. Того колись в Україні не було. Цю «культуру» принесла нам радянська влада.

Сьогодні, на жаль, сквернослів'я вживається в родині не тільки в спілкуванні між самими дорослими, але і в розмові батьків із малими дітьми. Для багатьох причиною сквернослів'я вже навіть не є роздратування чи гнів, але гнилі, скверні слова стали частиною звичайної буденної бесіди. А як розмовляють між собою у війську, в міліції, а навіть високопоставлені мужі, на підприємствах, на забавах молоді і так далі?..

Це признак особливої деградації нашої національної культури і суспільства. Особливо це негативне явище прийняло масовий характер останнім часом, коли сили темноти, поступово захоплюючи сферу духовного впливу на наш народ, добилися викривленого розвитку народної душі. Скверна лайка – це явний прояв зла в людині, отже це те, що походить від сатани. «От преізбитка сердца глаголют уста» (Мф. 12. 34). Чим переповнене серце людини, це виявляється в її бесіді.

Українська мова – висококультурна мова, мелодійності якої заздять деякі наші сусіди. Це мова Тараса Шевченка, Івана Франка і багатьох класиків української літератури, це мова, яку намагалися знищити різні наші завойовники, це мова, вистраждана багатьма нашими церковними, національними і культурними діячами, яку не могли знищити різноманітні окупанти. Цю мову дарував нам Господь Бог як головну прикмету нашої національної приналежності і свідомості. І таку мову, яку відстоювали великі наші предки, нині так легко і безсоромно оскверняють недостойні їхні

нащадки. Диявольські сили, які намагаються погубити Україну, роблять все можливе, щоб розбестити наш християнський народ, повалити його державу, знищити його культуру і особливо його святу мову. В цьому їм допомагають самі українці, вживаючи скверні слова. На сквернослівця не можна покластися в якійсь поважній справі, йому не можна довіряти, тому що це, як правило, людина зіпсована, в серці якої нема Бога і нічого святого. Це підтверджує життєвий досвід. Особливо страшно, коли діти виховуються в скверній атмосфері, коли батьки самі закладають у їхніх серцях моральний бруд і нечистоту. Такі діти виростають черствими, не люблять і не шанують своїх батьків, вони будуть нездатними до чогось доброго.

Якщо ми хочемо, щоб наш народ не зіпсувався до решти, не розсипався безплідним порохом, ми повинні рішуче відмовитися від сквернослів'я і берегти великий Божий дар – нашу прекрасну святу українську мову.

Слово – велике знаряддя Боже. «На початку було Слово», – говорить Євангеліст Йоан (*Ін. 1.1*). Словом Господь Бог все створив. «І сказав Бог: хай буде світло!» (*Бут. 1.3*).

Слово є також знаряддям і людської творчості. Ми просвічуємося і просвічуємо словом. Святі місіонери всіх часів і всіх народів просвічували народи, і наш народ в тому числі, Божим словом, сіяли світло Боже. А сквернослів'ям сіється диявольська тьма. Апостол вчить: «Ніяке гниле слово хай не виходить з уст ваших, а тільки добре для повчання у вірі, щоб воно приносило благодать тим, що слухають його» (*Єф. 4. 29*). Слово повинно нести благодать – добро, напуття до віри, тобто наближати до Бога, а не віддаляти від Нього. По слову Христа Спасителя «за всяке пусте слово люди відповідатимуть у день Суду» (*Мф. 12.36*).

Але гріх сквернослів'я набагато важчий від гріха пустослів'я. Отже і кара буде важча.

Коли людина говорить скверні слова і бесіди, вона не тільки оскверняє, забруднює свої уста, але і лиє бруд у вуха оточуючих: розбешує їх змістом скверних слів і бесід, наводить на злі думки – сіє зло навіть тоді, коли сама цього не зауважує. Таким способом вигасає християнська моральність народу з покоління в покоління.

Християнине, пам'ятай! Одразу ж після Святого Хрещення помазанням св. Миром на уста хрещеного накладається печать дарів Святого Духа, який освятив твої уста для вживання їх на славу Божу. Оскверняючись гнилими, безсоромними словами, ти відштовхуєш від себе Божого Духа, а притягаєш злого. Своїми устами ти приймаєш Тіло і Кров Христову, а оскверняючи їх безсоромними гнилими словами, ти тяжко ображаєш Христа Спасителя. Своїми устами ти колись цілуєш святий Хрест, святі ікони, святі мощі, святі книги Євангелія, а сквернословлячи, ти знову тяжко зневажаєш Христа Спасителя, Божу Матір, св. Ангелів, і св. Божих Угодників.

Пам'ятай, що твою бесіду чують не тільки люди, яких ти не стидаєшся, але її чують св. Ангели, св. Божі Угодники, Матір Божа і сам Господь наш Ісус Христос, і взагалі Триєдиний Господь Бог. На Страшному Суді що і як ти будеш відповідати?

Скверні слова тільки бісам і самому дияволу приносять радість, бо через такі і інші гріхи ти віддаєш себе їм під їхню владу, і якщо не покаєшся і

не припиниш цієї грішної практики, вони в пеклі мучитимуть тебе. Вдумайся: крім того, що забруднюючи в гною неморальності свою бесіду, ти зневажаєш, понижуєш, руйнуєш великий дар Божий – нашу вистраждану святу українську мову, ти топчеш через це нашу християнську культуру і наш многотраждальний народ.

Часто Господь Бог за сквернослів'я карає ще в цьому житті, а особливо не дає перед смертю людині каятися і сповідатися, і так здійснюються слава св. Апостола Павла «Не обманюйте себе... ні злодії, ні лихварі, ні п'яниці, ні лихословці, ні хижаки – Царства Божого не успадкують» (I. Кор. 6.10). Ось приклад. В одному селі жив селянин Прокопій. Він дуже сквернословив. І коли жінка і сусіди звертали його увагу на це, остерігаючи, що це великий гріх перед Богом, він відповідав: «Які дурниці, що то за гріх лихословити? Приказка каже: язиком що хочеш мелеш, тільки рукам волі не давай. Вбити людину, вкрати, обманути когось – це гріх, а лихословити – не гріх. Я в цьому гріху перед священиком ніколи не каявся і не буду каятись.» Так він прожив все життя. В тяжкій хворобі, передчуваючи близьку смерть, Прокопій попросив священика. Коли священик прийшов до нього, він втратив мову і свідомість. Священик певний час почекав і пішов до інших своїх обов'язків. Після цього хворий відзискав мову і свідомість. Знову послали за священиком. Але як тільки священик прийшов до хворого, він знову втратив мову і свідомість. Крім того, на нього напали сильні корчі і нещасний в тяжких муках в присутності священика помер без Святих Тайн... Так бідний Прокопій, не вважаючи за потрібне каятися в лихослів'ї, був позбавлений можливості покаятися і в інших гріхах та одержати Святі Тайни на дорогу у вічне життя.

Ще один приклад. Селянин на ім'я Степан мав погану звичку дуже сквернословити. Скільки напімнень і переконувань з боку священика було – він всім тим знехтував. Одного разу, будучи на весіллі, випиваючи чарку за чаркою, страшно сквернословив, так, що багато-хто вийшов з-за стола, не бажаючи слухати мерзенні бесіди. Одна бабуса зробила йому зауваження:

– Що ти робиш?! Адже ти їси хліб-сіль. Дивись, щоб Господь Бог тебе не покарав – щоб ти не вдавився!

– Ах ти (сяка-така), – відповів Степан, – не вдавлюся. Ось дивись!.. Сказавши це, схопив кусок м'яса і вклав його до рота. Але зараз повалився на лаву, зо два рази стріпнувся і помер. При розтині тіла виявилось, що він справді вдавився. Це була кара від Господа Бога за сквернослів'я. Це лише два приклади Божої карі за гріхи сквернослів'я із безлічі.

Отже, дорогі християни, будемо щиро каятися у всіх гріхах, в тому числі в гріхах сквернослів'я, і більше ніколи їх недопускати, щоб Господь Бог простив нам всі наші гріхи, рятував нас від вічної карі за них і дарував нам вічне спасіння в Небесному Царстві.

ПОГАНСЬКІ, АНТИХРИСТИЯНСЬКІ І БОГОПРОТИВНІ ЗВИЧАЇ НА ДЕЯКІ ХРИСТИЯНСЬКІ І НЕХРИСТИЯНСЬКІ СВЯТА

Важливу роль у житті християнина відіграють християнські свята. Вони стали невід'ємною частиною нашого релігійного життя. Церковний літургійний Устав так складений, що він провадить нас від свята до свята впродовж цілого року. Святкуючи їх, ми кожного разу наново переживаємо і розпам'ятовуємо дуже важливі події і таїнства з життя нашого Спасителя Ісуса Христа та Його Пресвятої Матері. Також, крім празників у честь Ісуса Христа і Пресвятої Богородиці святочно вшановуємо пам'ять святих Божих Угодників. Їхні імена виповнюють Церковний календар. Кожний день є присвячений одному або й декільком Святим. Святі Отці мудро уложили й впорядкували коло церковного року. Центральне місце тут займає Божественний Спаситель, а після Христа стоїть Пресвята Богородиця, бо Вона в справі відкуплення людського роду займає перше місце по Христі. А довкола особи Ісуса Христа і Його Пресвятої Матері стоять Божі Ангели і святі Божі Угодники – Пророки, Апостоли, Святителі, Преподобні, Мученики, Ісповідники і всі Праведники. Своім життям Святі виразно свідчать, що вони тому й стали святими, що йшли за прикладом Ісуса Христа й Матері Божої та жили за наукою Святого Євангелія.

Ми шануємо й урочисто святкуємо свята Господні, Богородичні і Святих. Ходимо в ті дні до Церкви, щоб взяти участь у Святій Літургії і послухати Боже слово. Також в ті дні ми більше молимося вдома, читаємо духовну літературу, тому що так наказує Божа Заповідь: «Пам'ятай день святий святкувати!» Також в нас ще є багато гарних народних звичаїв і традицій, пов'язаних з релігійними святами, які ще більше підкреслюють і прикрашають значимість празника. Це, наприклад, – коляди, вертепи, святочні віншування й побажання в часі Різдвяних свят. Напередодні Великодних свят в нас є давня гарна традиція малювати писанки, й інші звичаї.

На жаль, крім гарних християнських звичаїв і традицій в нас водяться ще й такі звичаї, які абсолютно не є християнськими, а відверто антихристиянськими. І тут напрошується питання: звідки в нас, християн більш як 1000-літньої історії, взялися зовсім нехристиянські способи відзначення деяких свят? Ми, українці, знаємо і пишаємось тим, що християнство на нашу землю приніс святий Апостол Андрій Первозваний. В його честь на нашій землі побудовано дуже багато храмів. І в нашому славному Києві вивищується прекрасна святиня – церква святого Апостола Андрія. Але що робиться по наших містах і селах напередодні дня святого Апостола Андрія? Молоді люди, озброєні кийками, з фарбою і т. п. вирушають пізнім вечером, щоб робити шкоду своїм сусідам, а навіть і зовсім незнайомим людям. Вони підважують металевими прутами брами, ламають фіртки й огорожі, обливають фарбою вікна, стіни, двері і, задоволені своїми вчинками, повертаються додому немов після якогось подвигу, але в чие ім'я цей подвиг? Вони навіть не усвідомлюють, що таким способом чинять службу дияволу. Зранку на свято Апостола Андрея, скривджені і розлючені люди плачуть і проклинають своїх кривдників, тих, хто вчинив

таку пакість. Так що ж виходить: чи такого навчав святий Апостол Андрій, чи так ми віддячуємо йому за добродійство для нашого народу – християнізацію України? Молоді люди, зупиніться, не робіть більше того. Прочитайте життєпис святого Апостола Андрія і розкажіть своїм товаришам про нього. Він покинув усе і пішов за Господом нашим Ісусом Христом, він навчав робити добро, а ви що робите? Святий Апостол Андрій був християнином, і ви християни. Чому ж така різка відмінність між ним і вами? Задумайтесь... Перепросіть святого Апостола Андрія, направте кривду, яку ви вчинили своєму ближньому, пошкодивши і зруйнувавши його власність, і станьте справжніми християнами. Йдіть ввечері напередодні празника на всенічну церковну службу, помоліться до святого Апостола Андрія і він вам допоможе у вашому житті.

Ми всі дуже любимо Різдвяні Свята – таїнство Воплочення і Народження Божого Сина. В нашому народі вони святкуються особливо урочисто. Сорок днів наш народ постить до цього свята, а потім сорок днів оспівує в своїх чудесних колядах Рождество Ісуса Христа. Молодь організовує прекрасні вертепні дійства і, йдучи від хати до хати, несе новину про Народження Божого Сина. Але, на жаль, нерідко тут переплутують праведне з грішним. Старших хлопців люди частують спиртними напоями і деколи можна побачити п'яних «пастушків», «царів» і навіть «ангела». Це є великим гріхом блюзнірства і недопустимо! Хай задумуються батьки, діти і ті, хто допомагає їм, організовуючи це вертепне дійство, щоб те, що ви задумали й організували, те, що ви вивчили і над чим працювали й старалися, – хай буде на славу Божу, а не на втіху дияволу. Робіть це на Божу славу, а не тільки заради винагороди, яку ви зберете, ходячи від хати до хати; несіть людям радість Христового Рождества, як це робили святі Ангели й Вифлеємські пастухи в час народження Месії.

В останні роки щоразу сміливіше завойовує популярність у нас нове «свято» – день святого Валентина, пропаговане Заходом як «день закоханих». В Самборі його особливо намагаються запровадити, бо вважають, що в церкві Різдва Пресвятої Богородиці спочивають моці саме святого мученика Валентина. По-перше: чи святого Валентина, чи святого мученика Уалентія (Валентія)? Пам'ять про нього по церковному календарі нашої Церкви 16 лютого (старий стиль), а 1 березня (новий стиль). Він був дияконом і загинув мученичою смертю за Христа в похилому віці при імператорі Діоклітіані (308 – 309р.р.) в Кесарії Палестинській. Знаю, що люди в Самборі колись, ще в давніші часи, говорили, що в самбірській церкві знаходяться моці саме святого мученика Валентія (Уалентія). В календарі Римо-Католицької Церкви під днем 14 лютого згадується святий Валентин Римлянин. Є два священикомученики з таким іменем: пресвітер Валентин Римлянин (день пам'яті 19 липня), який прийняв смерть за Христа близько 270р., і єпископ Валентин Інтерамський (Італія), який постраждав приблизно в цей же час. Але кого з них «святкують» 14 лютого – невідомо. Про обидвох дійшли вістки до нас як про людей праведного, святого і чесного життя. В життєписах нашої Східної Церкви 9 березня (старий стиль) між сорока мучениками в озері Севастійським згадується також мученик Уалент (Валент), але не Валентин. Проте всі сорок мучеників були воїнами, які

постраждали за Христа вже при кінці кривавого переслідування християн. Отже і він і інші Святі з подібним чи таким самим іменем до байок про благословення недозволених подруж'їв і покровительства «закоханих» не мають жодного відношення. Виявляється, тут відбувається те саме, що з «празником Хеллоувін», коли головну сатанинську урочистість намагаються прикрити «днем всіх Святих». У випадку «дня святого Валентина» хочуть узаконити поганський Греко-римський празник поганського розпусного бога Пана, який погани визначали зазвичай 15 лютого. В 496 році Папа Римський заборонив подібні «святкування», які супроводжувалися розпусними ігрищами. Бачимо, що «день закоханих» ніколи не мав церковного статусу не тільки в Східній, але навіть і в Західній Церкві. Тим більше, навіть якби це «свято» було законним і церковним у Латинській Церкві, то ми, оскільки все наше церковне життя відбувається за юліанським календарем, що називаємо в нас старим стилем, не мали б права 14 лютого його святкувати, оскільки в нас цього дня є предпразденство Стрітіння Господнього і вже після обіду під вечір ми – християни, в тому числі і молодь, зобов'язані брати участь в церковному Богослужінні, званому «Всенощне бдіння». Отже немає тут місця для святкування «закоханих».

Тепер про закоханість. Чи дозволена вона в християн? Святий Апостол Павло так характеризує любов (*I Кор. 13, 4–8*): «Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить в усе, сподівається всього, усе терпить! Любов ніколи не перестає!» Любов поділяється на два основні види, любов «агапе» і любов «ерос». Християнську чесноту любові «агапе» ми всі зобов'язані з Божою допомогою собі придбати і нею жити між рідними, близькими, знайомими, навіть з ворогами і незнайомими. Це буде виконання Божої заповіді: люби ближнього свого як себе самого. Це стосується всіх людей, навіть ворогів.

Другий вид любові, «ерос», в християн дозволена тільки між законними чоловіком і жінкою після церковного чину Вінчання, бо тільки тоді законне подружжя входить в свої права і обов'язки. Молоді християни протилежної статі любовні почуття, які охоплюють їхні серця, повинні контролювати розумом, просвіченим християнською вірою, і не давати цим почуттям переходити в фазу «еросу». Тому закохуватися молодим неодруженим людям допускається лише з думкою про майбутнє подружжя і готовність до нього, і ні в якому разі не допускатися статевих стосунків до Вінчання. Закохуватися просто так, для забави, – грішно і недопустимо. Так, як розуміють «закоханість» тепер, в наші безбожні часи, тобто вседозволеність у взаємних стосунках між молодими людьми протилежної статі, являється тяжким гріхом, або небезпекою тяжкого гріха. Тяжкість цього гріха посилюється ще й тією обставиною, що з наміром заспокоїти совість ці відступники від Христа експлуатують котрогось із святих Валентинів чи Валентіїв. Покровителями такого «кохання» завжди бувають тільки злі, нечисті духи – демони. Недаремно в поганській міфології цих злих духів зображають, як вони направляють в людські серця стріли еросу. А називати святих Божих Угодників покровителями закоханості (читай еросу) –

страшне блюзнірство і святотатство. Святі, як би вони не називалися, в які б часи вони не жили, завжди твердо обстоювали святу християнську чистоту і у великій пошані мали дівство задля Христа. Насправді «день закоханих» – це день інтенсивної розбещеності, влаштовування публічних змагань на найдовший поцілунок і інших непристойностей, а навіть втягування до цієї мерзоти малих дітей у школах і садочках. Якщо ви дійсно закохані і хочете щастя для себе і для свого вибраного, відшукайте життєпис цього Святого, ім'я якого він чи вона носить, і уважно прочитайте його, потім помоліться щиро до нього, щоб він заступився за вас перед Отцем Небесним і був вашим покровителем у майбутньому спільному подружньому житті.

В середині літа – 7 липня (новий стиль), а 24 червня (старий стиль), ми відзначаємо Родження святого Йоана Хрестителя. Це прекрасне свято на честь найбільшого із народжених жінками пророка Йоана Предтечі і Хрестителя Господнього. В ніч напередодні цього свята влаштовують гуляння, забави, ворожіння на честь поганського бога Купали. Яких тільки безчинств тоді не творять! А ще гірше, що деякі люди думають, що це все в честь Йоана Хрестителя, який вів суворий спосіб життя пустельника. І знову ж таки сплутали праведне з грішним і свято 7 липня багато хто називає Івана-Купала. Хто хоч трохи знає Святе Письмо, знає християнську релігію, той не може не знати про Йоана Хрестителя. Цей суворий проповідник кликав: «Покайтеся, бо наблизилось Царство Боже!» (*Мат. 3, 2*). Він і сьогодні так само звертається до тих, хто на святий празник в честь його пам'яті займається всякими безчинствами, пиятикою, «народними гуляннями», а в додатку це припадає в час посту Петрівки, і суворо застерігає: «Покайтеся!»

Варто також згадати, як по деяких місцевостях в часі Великодніх свят люди обливають одні одних водою. Застановімся, чи має такий звичай щось спільного з Христовим Воскресінням, чи про щось таке розповідає нам Святе Письмо? Чи святі Апостоли й святі жінки Мироносиці, які були першими свідками і проповідниками Христового Воскресіння, обливали одні одних водою? Звичайно, що ні. Цей богопротивний звичай в нас затримався ще з поганських часів, що є немов продовженням ідолоського жертвоприношення. Так колись наші предки, ще до християнства, приносили жертви джерелам і озерам «задля умноження земних плодів», деколи навіть топили людей у воді. Якщо ми справді наповнені пасхальною радістю, врочисто відзначаємо священну подію Христового Воскресіння, не псуймо цього свята ні собі, ні іншим обливанням водою.

Хочеться також застерегти сучасну молодь, вчителів шкіл і інших організаторів всяких забав, що перш ніж організовувати якісь розважальні програми, вечірки, треба добре подумати і проаналізувати: перше – чи не суперечить це християнській вірі, друге – чи це буде мати моральну користь для учасників і глядачів цього дійства. Ми тепер багато в чому взуємося на Захід, на Європу. Але там не все є добре в моральному плані. Ось, наприклад, зараз вже в деяких наших школах, у вечірніх клубах почали організовувати «святкування» західноєвропейського «свята Хеллоувін». Це нібито «свято» переходу осені до зими. Нічого доброго, виховного, моральноетичного з відзначення цього «свята» взяти не можна, бо цього там немає. Учасники такого «свята» переодягаються в костюми всіляких чудовиськ, хлопці не

проти виконувати роль чортів, а дівчата охоче одягаються у вбрання відьм. Зала прибрана гірляндами з чорних котів і чудовиськ з витріщеними блискучими очима, а посеред зали стоїть скелет і всіляке інше неподобство, про яке і не хочеться говорити. Сенс і значення цього «свята» – прогнання темної і нечистої сили. Але коли подивитись на цю забаву, на весь цей маскарад, то його учасники дуже подібні на представників нечистої сили. Воістину, це безумний спектакль і брати участь у ньому є наругою над християнським вихованням та великою шкодою для молоді. Не потрібно нам запозичати в інших народів такі недобрі і шкідливі для нас звичаї.

Також в нашому суспільстві в теперішні часи процвітають і інші розваги-марновірства: всілякі ворожіння, викликання духів (являються під видом померлих злі демони), щоб заглянути в майбутнє. Це свідчить про те, як далеко ми відійшли від християнського способу мислення і життя. Газети і журнали рекламують у кожному номері по декілька різних екстрасенсів, цілителів, магів, а також так звані східні гороскопи. І християни в це вірять, цим займаються. Так само і телебачення надає всіляким ворожкам, «ясновидицям», «цілителям» години ефіру, щоб ті могли поспілкуватися з людьми, запросити їх до себе на сеанси. Як же це так? Адже всі працівники редакцій газет і працівники телебачення є християнами. І ці християни стають співучасниками і помічниками отих «цілителів», допомагають їм зводити людей з темною силою. Це все відступництво від Христа. А чому? Та тільки тому, що за рекламу й ефірний час добре платять, а гроші всім дуже потрібні. Але відповідь тут є одна: справжні християни ні за яких обставин, ні за жодних умов не продаються, бо ніколи нема нічого спільного у Світла з темрявою.

Належить також сказати про святкування Нового Року 1 січня (за новим стилем). Для християн, які в церковному житті тримаються Григоріанського календаря, святкування Нового Року 1 січня (новий стиль) є нормальним, якщо воно не виходить за рамки християнської поведінки, тобто, якщо не набирає характеру поганської вседозволеності. Однак християнам, які ведуть усе церковне життя згідно Юліанського календаря, громадянський Новий Рік 1 січня (новий стиль) не можна святкувати, тому що ще триває Різдвяна Чотиридесятниця – піст до празника Різдва Христового. І зовсім недоречною є тут загальниця. Її треба розглядати як прояв слабкості і уступливості Церкви перед людською зіпсованістю і здавання позицій ворогові людського спасіння. Чи розумно і можливо постити і роздумувати про Божу милість, Божу любов, Воплочення і Народження Ісуса Христа, каятися в своїх гріхах, говіти, сповідатися і причащатися Святих Христових Таїн, щоб з чистою совістю і серцем зустріти свято Народження Христа, – 34 дні? Залишається ще яких шість днів такого побожного подвигу до свята Різдва Христового, та раптом це все переривається і християнин немовби каже: «Ти, Христе Спасе, зачекай бо, мовляв, бачиш – надходить Новий Рік, він є важливішим святом (хоч незаконним), я мушу в цю ніч віддатися пиятиці, танцям, гулянням і, можливо, розпусним оргіям, а після того знову з Тобою буду переживати ще 6 днів посту, говіння, побожного роздумування, (що на практиці неможливо), щоб потім, коли наступить свято Різдва, знову, замість Тебе прославляти,

за Твою милість Тобі дякувати, – провести ще і ті Різдвяні свята подібно, як цю новорічну ніч. Адже мені Церква на це дозволяє». Хоч греко-католицькі єпископи нещасливо дозволяють на одну добу перервати піст і молитовний подвиг, але на практиці це виходить так, як сказано вище. Отже, добросовісні, ревні, люблячі Бога, ті, які каються в своїх гріхах, які серйозно готуються до Різдвяних свят і здійснюють своє вічне спасіння християни ніколи не скористаються цією богопротивною загальницею, яка наносить віруючим велику духовну шкоду. Вони будуть зберігати піст і інші духовні побожні практики до самих Різдвяних свят. Саме 20 грудня (за старим стилем, 2 січня – новий стиль) – перший день предпразденства Різдва Христового. В ці дні християни будуть особливо ходити в Божий храм на Богослужіння і з чистим серцем та незаплямленою душею (бо в пості говіли, сповідались і причащались святих Христових Таїн) зустрінуть Різдвяні свята зі святою радістю, яку мала Пречиста Мати Христова, святий Йосиф, вифлеємські пастухи. Будуть проводити всі дні Різдвяних свят і всі «святки», тобто святий час від Різдва Христового до Богоявлення, з великою духовною користю для себе і духовного збудування інших людей. Зате Новий Рік 1 січня (старий стиль, 14 січня – за новим стилем) будуть зустрічати по-християнськи: ввечері 13 січня вони всі, і християнська молодь в тому числі, будуть брати активну участь у Богослужінні – Всенощному бдінні (Вечірня, Литія, Утренья, Перший Час), а ранком – в святій Літургії. Причому, будуть Господу дякувати за Старий прожитий Рік, за всі Божі дари і ласки, перепрошувати Його за допущені гріхи, і просити Божої допомоги та благословення на Новий Рік. Бачимо, що для істинного християнина не залишається часу з бокалом чи склянкою вина чекати до опівночі і проводити решту ночі в розпусних оргіях, в центрі міста бити скляні пляшки, які потім прибиральники (яким мало платять за їхню важку працю) змушені збирати. Коли б так поспостерігати за теперішніми молодими «християнами» в новорічну ніч (маю на увазі 1 січня), то з певністю прийде до висновку, що це якась дика зграя розперезалась і разом із злими духами (бісами) пиячить, скаче, танцює, кричить, сквернословить, блудодійствує-розпустує, причому – на краю пекельної прірви, в яку дехто з них ще цієї ночі впаде на вічні муки. Інші, якщо не покаються і не навернуться до Христа, за такий спосіб життя опиняться там кожен у свій час.

Так хочеться, щоб наш народ очистився з цього бруду, щоб у всіх моментах і обставинах нашого життя ми керувалися Христовою Євангельською наукою, Божими і церковними заповідями, щоб у всіх наших потребах і проблемах ми звертались із щирою молитвою тільки до Господа Бога. Вже час почати жити по-християнськи, веселитись по-християнськи, шанувати християнські свята: Господні, Богородичні і в честь святих Божих Угодників. В ці святкові дні, беручи участь в святих Богослужіннях, ми наповнюємось духовною радістю і піднесенням. Хай в ці дні наші дороги ведуть нас до Божого храму на зустріч із нашим Спасителем, Божою Матір'ю, святими Ангелами, Божими Угодниками. Хай Пресвята Богородиця провадить нас нашими життєвими стежками так, щоб ми не блукали манівцями. А святі Божі Угодники, пам'яттю про яких є чисельно виповнений наш Церковний календар, і яких є так багато в Небі, своєю

святістю нехай постійно пригадують нам наш обов'язок – бути святими. Сподіваймось у цьому на їхню допомогу.

БЛУДОДІЙСТВО (РОЗПУСТА) І ПРЕЛЮБОДІЙСТВО – ТЯЖКІ СМЕРТНІ ГРІХИ

Як розповідається в Біблії, після гріхопадіння і вигнання з раю «Адам пізнав свою жінку; і народився їм старший син Каїн» (*Бут. 4, 1*). Потім народився Авель. З часом обидва приносили жертву Богові. Авель приносив кращі дари, а Каїн – гірші, і Господь його лукавої жертви не прийняв. Але Каїн замість того, щоб покаятися, із заздрощів убив Авеля і стягнув на себе Боже прокляття (*Бут. 4, 11*). В Адама і Єви народилися Сиф і ще інші діти. Сиф був побожним і його потомки праведними, тому Святе Письмо їх називає синами і дочками Божими. У нечестивого Каїна і діти були лихими, тому в Біблії називаються синами і дочками людськими. Спочатку потомки Сифа женилися між собою (через малочисельність людей тоді це не було гріхом кровозмішання), але з часом сини Сифа почали брати собі за жінок красивих, але розпусних дочок Каїна (*Бут. 6, 1-4*), і таким способом поступово зіпсувалися всі люди. Залишилися праведними тільки Ной зі своєю жінкою і їх три сини зі своїми жінками. «І поглянув Господь Бог на землю, і ось, вона розбещена, бо кожне тіло зіпсувало свою дорогу на землі» (*Бут. 6, 12*). «Велике зіпсуття людей на землі... всі їхні думки і помисли були злі на всякий час» (*Бут. 6, 5*). «І сказав Господь Бог: Не буде людина зневажати Мого Духа на віки..., бо вона тіло» (*Бут. 6, 3*). «Ось Я винишу їх із землі» (*Бут. 6, 13*). І навів на землю всесвітній потоп.

Подібна катастрофа, але в менших масштабах, впала на мешканців Содома, Гомори і близьких міст за їхню крайню зіпсованість (там були розповсюджені навіть гомосексуальні гріхи). Ці міста були знищені вогнем (*Бут. 19, 24*) і на їх місці тепер знаходиться Мертве море, яке через плаваючі на його поверхні глиби асфальту називається ще Асфальтовим. З мешканців п'яти згаданих міст Бог Ангелом врятував тільки Лота і його двох дочок – дівиць, а жінка Лотова за це, що не послухала заповіді Господньої – під час втечі оглянулася назад на гинучі міста, перетворилася на соляний стовп. Її гріхом був непослух Божій заповіді і прихильність до нечестивих мешканців. «Згадайте жінку Лотову», – сказав Господь Ісус Христос в одній із бесід про руйнування Єрусалиму і кінець світу, показуючи, якою рішучою і безповоротною повинна бути наша втеча від розбещеного і погигаючого світу. І ось люди знову прогнівляють Бога такими самими гріхами, тільки дуже помноженими, причому претендують і надалі називатися християнами. Спробуйте, зверніть увагу, що через непристойну поведінку та чи інша особа вже не є християнином чи християнкою – вона ще образиться і буде гніватися. Але сьогодні Господь вже не посилає всесвітнього потопу чи небесного вогню, але просто покидає нерозкаяних людей, відвертається від них і допускає їм випити до дна вибрану сучасним родом «чашу мерзенства і нечистоти», допускає пізнати найглибшу пропасть та глибину зла і відступництва, побачити у всій наготі безодню повної гидоти, до якої може

скотитися розумна людська істота, яка віддалася керівництву диявола і його слуг.

В нинішні часи ми постійно чуємо лозунги, які оспівують «культуру сексу», проголошують «сексуальну свободу», «вільну любов», навіть «сексуальну революцію». Такі християнські поняття як боротьба з гріховними пристрастями, дівственність-незайманість до Вінчання, супружа вірність і інші нині відступниками від Христа висміюються. Жінки і чоловіки, юні і люди літнього віку намагаються заглушити в собі сором, топчуть всяку скромність, якої тепер більше стидаються, як колись блуду-розпусти, стараються чим скоріш позбутися дівства, або приховують його немов якусь ваду (хибу), стараються показатися такими, що «вже всього скуштували», «на всьому знаються», «бачили Крим і Рим». Телебачення, газети і журнали, реклама і взагалі все – всяка бесіда, анекдот, жарт і дії сучасних людей прямо чи не прямо скеровані до гріха нечистоти. І ці нещасні раби гріха називають себе вільними людьми, які позбулися «пересудів», «відсталості» і «середньовіччя».

Преподобний Йоан Ліствичник колись говорив: «Преблагий Господь являє нам милість в цьому, що спокуси, які можуть йти від осіб жіночої статі, стримує соромом, немов якоюсь уздечкою; бо якщо б жінки самі кидались в обійми мужчинам, то не врятувалася б ніяка людська істота від гріха і вічної погибелі».

О, святий Йоане! Ми, нещасні, вже дожили до таких страшних часів.

Відступництво від Христа, від Його святої Євангельської науки охопило колись наскрізь християнські народи, в тому числі і наш, колись такий високomorальний і духовний український народ. Грішний світ стрімко котиться в безодню...

Хочеться з усіх сил гукати: «Християни! Християнські жінки, дівчата, юнаки, мужчини! Опам'ятайтеся! Куди ж ви? Невже вам так хочеться опинитися в пекельній безодні!...»

Колись один грецький філософ, оточений своїми учнями, проходжувався. Їх зустріла блудниця і з безсоромною наглістю говорить йому: «Ось ти стільки часу витрачаєш на їх навчання, а я тільки до котрогось моргну оком і він піде за мною». Мудрець їй відповів: «Нічого дивного: ти тягнеш їх до долу, а я – вгору».

Християни! Де ваш розум? Де ваше почуття людської гідності? Тільки нерозумні можуть гордитися тим, що скочуються додолу. Скільки славних перемог одержували колись християни, зберігаючи дівство і святу чистоту. Коли до преподобного Мартиніана прийшла блудниця з метою спокусити його до гріха, то він босими ногами став у вогонь, щоб пам'ятати про пекельний вогонь, і не згрішити. Це так подіяло на спокусницю, що вона покалася і решту життя провела в монастирі. Святий Павло Фівейський розповідав про одного християнського мученика, якого прив'язали до ліжка і пустили до нього блудницю, щоб вона своєю безсоромністю довела його до гріха. Але він відкусив собі язик і виплюнув його нечестивій жінці в лице, тим самим посоромив диявола і зберіг своє тіло й душу неоскверненими. Преподобний Венедикт, коли диявол йому пригадав про одну красиву жінку і дуже розпалив в ньому нечисту похоть, нагий заліз в терня і кропиву, і так

поранив та пожалив своє тіло, що нечистий дух більше не смів його спокушати. І таких прикладів у християнській історії безліч.

А якою святою чистотою відзначались християнські жінки? Ні зневаги мужів, ні легковажне життя супруга-поганина, ні подарунки залицальників-зводителів, ні погрози панів і переслідувачів не могли їх схилити на безчесний вчинок. Вдови жили в святій чистоті і відходили у вічність вірні своїм мужам і Господу. «Які жінки у християн!» – дивувався поганський світ. Невіруючі, переможені таким чистим способом життя вірних слуг Божих, і самі підкорялися євангельській проповіді й християнській вірі.

Чи такий приклад подають нинішні «християни»? Через багатьох із нас Боже ім'я тільки зневажається. Нинішні жінки в одязі змагаються з аборигенками Африки, Австралії та Індонезії. Разом з чоловіками вони присвоюють собі «загальнолюдську культуру», беручи собі за приклад життя диких народів, які способом життя більше подібні до диких тварин аніж до людей. В цей час, як мусульманки і деякі сектантки зберігають дівство до заміжжя і в подружжі народжують дітей, маючи не менше житейських проблем і матеріальних труднощів, більшість «християнських» жінок вибрали собі комфортний спосіб життя і в супружестві «займаються сексом», вбиваючи «небажаних дітей», або вдаються до різних можливих, але заборонених хитрощів, щоби уникнути вагітності.

Первохристиянський учитель Климент Александрійський в «Педагозії» пише: «Природа... стосовно законного подружжя дозволяє користуватися лише тим, **що природно, доцільно і благопристойно**. Вона дозволяє похитливе стремління для народжування дітей, але **всякий надмір і нестримність – це вже проти законів природи**».

Супружество встановив Господь Бог з подвійною метою: для народжування дітей (*Бут. 1, 28*) і, «щоб уникнути розпусти, кожний хай має свою жінку і кожна жінка хай має свого мужа» (*1 Кор. 7, 4*), і дітей народжувати стільки, скільки благословить Бог, тому що не сказано: «Будьте похитливі», а «плодіться і розмножуйтеся» (*Бут. 1, 28*). Господь покликав нас на подвиг віри. Святий Апостол Павло каже: «Жінка спасеться задля народжування дітей, якщо перебуватиме в вірі, любові, святості і чистоті» (*1 Тим. 2, 15*).

Ми, християни, повинні підкоряти тіло духові і ніщо не повинно над нами панувати. Тому свята Христова Церква закликає своїх вірних дітей – християнських супругів – стримуватися від інтимних стосунків напередодні недільних і святкових днів, напередодні середи і п'ятниці, в часі постів, святку (від Різдва до Богоявлення) і Світлої седмиці.

Статеві інстинкти в людській природі істинні християни всіх часів, за вченням святих Отців Церкви, розглядали як конечне зло. Щоб його побороти частково або зовсім, встановлено святими Отцями пости в Христовій Церкві, щоб крім інших завдань, вони християнам допомагали частково нейтралізувати вогонь статевої похотей, а вже надмір його гасити в законному християнському подружжі **у відповідний на це час і спосіб**. Господь Бог цю обставину використовує на розмноження людського роду і продовження людського життя на землі. Інші християни, які ступили на найвищий ступінь християнства – прийняли монашество – статеві інстинкти

повинні цілком ігнорувати і поборювати. Для того вони і живуть в майже суцільному пості і молитві. Вони весь час обмежують себе в їді і питті, ніколи не їдять м'ясних страв, щоб не дати можливості бурлити статевим пристрастям. Чому так? А тому, що статеві інстинкти, якщо їм людина дуже підлягає, шкодять спілкуванню християнина з Богом. А це (спілкування з Богом) являється найосновнішою метою життя християнина. Тому незаконне заспокоєння статевих інстинктів у християн називається **гріхом нечистоти**, який найбільше занечищує душу і серце людини. Христос сказав: «Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать». Для істинних християн найвищою вартістю є Божя благодать, спілкування і єднання з Богом. Тому вони завжди, навіть в подружестві обмежували себе в інтимних стосунках, а хто дозволив собі в будь-який спосіб заспокоєння статевих інстинктів до подружества, чи поза подружеством, це завжди вважалося, і нині так вважається, тяжким і смертним гріхом, який вбиває Божу благодать в душі людини і в цьому треба каятися та сповідатися.

На жаль, тепер ми стикаємося з явищем, коли так звані християни за найвищу цінність-добро вважають тілесні приємності. Добре і смачно їсти, пити, будь-коли, за будь-яких обставин, в будь-якому віці (вже з ранньої молодості), з будь-ким, зовсім не зважаючи чи годиться це з Божим законом чи ні – заспокоювати статеві інстинкти і одержувати з цього якнайбільше приємностей, навіть незважаючи на цю іншу людину, що цим гріхом робиться їй велику кривду і шкоду. А коли статеві інстинкти згасають і зовсім згаснуть – це вважають великим нещастям, яке прирівнюють мало що не до смерті. В справжнього християнина, як гаснуть, або зовсім вигаснуть статеві інстинкти, це вважається великою милістю Божою і ласкою. Бо вже вигасло те, що в такій мірі перешкоджало Богоспілкуванню; відкривається можливість інтенсивного життя в Бозі; щоб це досягнути, тисячі християнських подвижників ішли в пустині і монастирі та боролися з цими нечистими інстинктами десятки років і коли цього досягли – Богові дякували. А сучасні «християни» не так в такій ситуації поступають. Вони сповняються страху, втрачають спокій, шукають і купують дорогі препарати, якими штучно цей нечистий вогонь на якийсь час розпалюють. Цим вони виявляють своє абсолютне невігластво в духовному житті, своє поганське мислення і поганський спосіб життя. Треба пам'ятати, що християнам не можна цих препаратів шукати і вживати, але коли вигас вогонь нечистих пристрастей – дякувати Богові і вести більш інтенсивно своє духовне життя, життя молитви і християнського подвигу.

У християнина існують дві життєві дороги: ціломудренне безбраччє і побожне подружество. Обидві дороги важкі, обидві тернисті, обидві хресні. Бог не змушує нас ні до тієї, ні до іншої. Він хоче, щоб ми були добрими християнами на цій життєвій дорозі, яку ми собі виберемо, і якщо ми будемо совісно йти котреюсь з них, Він нам допоможе. Отже сім разів поміряємо свої сили, вибираючи ту чи іншу життєву дорогу, а вибравши її, будемо неухильно йти вузькою дорогою Божих Заповідей до вічного спасіння. Христос каже: «Хто хоче йти за Мною, хай відречеться себе, візьме хрест свій і йде за Мною» (Мк. 8, 34) і «хто не бере свого хреста і не йде услід за Мною, той не достойний Мене» (Мф. 10, 38).

А тим, хто хоче розтлівати свій душевний храм читанням безсоромних книжок, огляданням шкідливих нечистих картин і фільмів, або віддаватися постидним пристрастям, проводячи немов свиняче життя, скажемо за святим Апостолом Павлом: «Не обманюйте себе: ні блудники-розпусники, ні ідолопоклонники, ні перелюбники, ні рукоблудники (мастурбатори), ні мужоложники (гомосексуалісти і лесбійки), ні злодії, ні сквернословці, ні п'яниці, ні хижаки Царства Божого не успадкують» (1 Кор. 6, 9-10). Христос каже: «Кожний, хто погляне на жінку з пожадливістю, вже згрішив з нею в серці своїм» (Мф. 5, 38).

Ті, які розтлівають свій душевний храм читанням безсоромних книг і огляданням шкідливих фільмів, гублять свої душі, хоч би і ділом не впали в гріх. Тяжко грішать ті дівчата і жінки, які одягаються в нескромну одіж і своїм виглядом оскверняють душі тих, за спасіння яких Христос пролив Свою кров.

Жінки, які оголюєте своє тіло (наприклад, на пляжі) або одягаєте нескромну одіж, разом з власниками і робітниками магазинів подібної одіжі і еротичної білизни, нічних клубів, організаторами шкіл еротичних танців, конкурсів краси, учителями «сексуальної просвіти», видавцями, розповсюджувачами і покупцями еротичних видань і фільмів, торговцями «протизаплідними» засобами і іншими подібними розтлителями і зводителями – знайте, що ви самі себе виключили з Церкви по 100-му правилу Шостого Вселенського Собору. А він забороняє зображення, вигляд і поведінку осквернюючу зір, розтліваючу розум і розпалюючи вогонь нечистих похотей. Священне Писання також забороняє жінкам одягатися так, як одягаються чоловіки, а чоловікам так, як одягаються жінки, «бо огидний Богові кожен, хто так робить» (Второзак. 22, 5). Хто в чомусь вище наведеному винен – той є ворогом Божим і рабом диявола. А 62-ге правило VI Вселенського Собору говорить, що таких треба виключати з Церкви. Відлучення від Церкви означає, що такі люди не мають права заходити в храм Божий, просити допомоги священника вдома, подавати через когось записку зі своїм іменем на Богослужіння, також не мають права на християнський похорон, і навіть бути похороненими на християнському цвинтарі до повного припинення розпусної поведінки і діяльності та глибокого покаяння перед Богом і священником на Сповіді.

В нинішні часи диявол, як і в допотопні, намагається погубити людство. За допомогою своїх слуг, за посередництвом кіноіндустрії, телебачення, газет, журналів, книжок і т.п. занурює розум і серце людини в чуттєвість і віддаляє від Бога. В давнину спитали одного старця: «Чому нечиста похоть так сильно воює в людині?» Він відповів: «Тому що диявол знає, що нечиста похоть, якщо людина її добровільно сприймає, нею займається, любить, їй віддається – робить нас чужими для Святого Духа», від себе додамо – і для Небесного Царства. «Блаженні чисті серцем, яко тії Бога узрят».

НАРКОМАНІЯ – ДОРОГА ДО ВІЧНОЇ ПОГИБЕЛІ

У наш безбожний час відкрилась ще одна страшна дорога до пекла – наркоманія. Про страхітливі наслідки тієї недуги для психічного, морального і фізичного стану людини тут нема що й казати, бо про це сьогодні всі добре знають. Але подивімось на це зло з християнської точки зору.

По-перше: наркоманія дуже близько стоїть від страшного гріха – самогубства. Крім того, цей вияв зла є дуже близьким до чарів, чорної магії і спиритизму, тобто спілкування з «потойбічним злим світом» – духами темряви, підпорядкування їхньому впливові. Майже всі покоління чарівників використовували подібне «зілля» для досягнення відповідного стану «витончення», щоб більш безперешкодно спілкуватися зі своїми «богами», а насправді – з демонами. Саме бажання людини прийняти таку речовину, бажання спробувати сильний, незвичайний, незрозумілий стан, аби через те доторкнутись до невідомого і таємничого світу – це вже добровільне запрошення духам пільми скористатися її почуттями, заволодіти її душею, лиш тільки б це було чим-небудь «цікавим», приємним, незвичайним. Ми, християни, знаємо, як злі духи завжди бажають і намагаються нас привабити і заманити своєю солодкою брехнею. Кожному малодосвідченому у духовному житті пропонують під виглядом апетитних наїдків насичені смертельним ядом плоди. Всі наші добрі заходи злі сили намагаються відвести у сторону лжедобра. Всі свої підступи-сіті, пастки злі духи прикривають зверху найкращою принадою. Тому ми, християни, завжди намагаємось бути дуже недовірливими до всього «солодкого», приємного, а також до свого «особливого» душевного стану. Не приймаємо без ретельної перевірки жодних «об'явлень», «видінь», «просвітлень», «явлінь», «блаженного стану» і інших незвичайних явищ. Не довіряємо також і раптовим «сильним» почуттям – і в покайні, і в молитві, і в раптовому проявленні гарячої ревності – тому, що у всьому цьому ми можемо бути ошукані дияволом. Тому й пильнуємось і буваємо обережні, адже така помилка може мати сумний наслідок – загибель нашої душі. Однак і попри нашу обережність ми часто буваємо зваблені і обмануті злими духами. То що ж відбувається з тими, хто прагне і шукає саме таких сильних, яскравих, приємних відчуттів, все нових і нових, як можна більше незвичайних переживань, видінь, «відкриттів», «уявлень»? Така людина дуже скоро попадає під суцільний вплив злих духів, стає їхнім рабом – і тілом, і душею. Ці біси будуть її розважати до тих пір, доки вона повністю не загрузне у пристрасті наркоманії. Така людина вже перестане бути самотійною особистістю, а стане жалюгідним додатком наркотичної речовини, в центрі життя якої залишається тільки одне бажання – знову ввійти у те «царство», яке відкривається через наркотик. Вона починає жити у цьому неіснуючому світі, що створюється із «рожевого туману». Але потім демони позбавляють цю нещасну людину і тієї потіхи: потреба приймати наркотики посилюється, дози ростуть, і без них щоразу важче жити. Вже немає перших привабливих відчуттів, вони поступово згасають, і з тієї «рожевої хмаринки» все чіткіше видно страшну, з насмішкою пику диявола. В цей час він вже починає грубо глузувати зі своєї жертви, вже не підлещує і не голубить її, а безжалісно

топче і починає нав'язувати думку про самогубство, адже це його кінцева мета – остаточно заволодіти душею. Самогубство – це улюблена ядовита пожива, яку диявол врешті пропонує тим, хто його вибрав.

Поєднання досвіду наркоманії з досвідом рок-музики (або її подібними формами сучасних демонічних культів) дає повний комплект вправ душі для її швидкого упадку на дно погибельної прірви. Ось один приклад, яких висот помутніння розуму можна досягнути, користуючись «передовими» досягненнями сучасної молодіжної «культури». На Заході спостерігаються такі страшні випадки: деякі молоді люди із середовища «хіппі», наркомани, що дійшли до крайності безумства від вживання сильних наркотичних речовин, які викликають галюцинації, прагнуть більше нових і більш гострих відчуттів і вже не знаходять задоволення у своїй «звичайній подорожі у нирвану», а закінчують життя самогубством. Але як! Вони піднімаються на дахи височезних хмарочосів, там вводять собі ін'єкцію смертельної дози сильного наркотика і кидаються з тієї споруди на землю. Дія препарату починається в час падіння – від сильної дози на землю падає вже мертво тіло... З'явилися навіть рок-пісеньки, в яких оспівується такий вид «подвигу» самознищення, «вищий пілотаж» при польоті в пекло...

З чого починається наркоманія?

Сьогодні, коли майже кожна молода людина з раннього дитинства вже пізнає багато тяжких гріхів і зі всіх сторін оточена відступництвом від Христа, далека від Святої Церкви, неминуче відчуває тяжкий внутрішній стан. Її душа немовби придушена тяжким каменем – нерозкаяними гріхами, немає достатньої віри і християнського знання, щоб звернутися за допомогою до Бога в молитві та в Тайні Покаяння шукати полегшення, зцілення і звільнення від цього тягара. Постійне відчуття внутрішнього дискомфорту спонукає цих людей шукати легший засіб, який би зняв цей тягар, дав можливість відійти від тугих задушливих пут, що стягують душу (дія нерозкаяних гріхів) сховатися від викидів совісті, що мучать і шкребуть серце, знайти якийсь ілюзорний фантастичний світ, де немає ні турбот, ні скорбот.

Ми, християни, напевно, знаємо, якого світу істинно жадає душа, і він цілком реальний, значно реальніший від цього видимого світу. То місце «світле, квітуче, спокійне, в ньому немає болю, печалі і зітхання». Так говориться про те в молитві священика на заупокійній службі. Цим прекрасним місцем є Небесне Царство, яке Господь наш Ісус Христос зійшов на землю благовістити і приготувати, і яке відкриється при Його другому приході, «коли Він прийде судити живих і мертвих». Те Царство – вічне! І ми, всі християни, очікуємо цього життя будучого віку, готуємось до нього. Про це тільки дбаймо і турбуймося. Задля цього ми готові терпіти в цьому тимчасовому, переминаючому житті – і скорботи, і печалі, і всілякий дискомфорт.

Ми знаємо, що туди ввійдуть щиро розкаяні душі і ті, які пронесли свою душу незабрудненою через всі відчайдушні напасті цього прелюбодійного світу. Пронесли мужньо, тверезо, розважно, без малодушності, не шкодуючи себе, чесно відкидали всяку ворожу принаду, всякі диявольські хитрощі, оберігали своє серце, шукали єдину Правду –

істинно Вічного Бога, не приймали за істину жалюгідні підробки, не проміняли вічне блаженство за юшку з чечевиці (як Ісав помінявся своїм первородством зі своїм братом Яковом. – *Бут. 25*).

А наркоман продає свою душу, вічність – за «мільні палаци», за «рожевий туман». Йому вже важко вернутися із його світу фантазій, де так «спокійно», в цей світ, у якому триває постійна боротьба за життя, битва між небом і пеклом. Він хоче це обминати, сховатися, як дезертир в час бою ховається під якесь прикриття, він хоче забутись у глибокому сні, не бачити і не чути нічого, що діється навколо. Але ж ні: **боротьби за свою душу не обминати і без рішучих дій не обійтися!** Чим скоріше опам'ятається людина від цього дурману, чим скоріше стрясе з себе цей гіпноз, чаклунське зачарування, тим легше їй буде повернутись до Істини, до свого Господа.

Стан людини в такому глибокому демонському полоні подібний, за своєю темнотою і віддаленістю від Світла, до стану пророка Йони в утробі морського чудовиська на дні водної безодні. Ніби людина і не мертва, але й не живе, а душа вже «по тій стороні світу», частково вже серед бісів пекла. Пророк Йона взивав: «Води мене обняли аж по горло, безодня мене оточила, водорість голову мені повила. Аж до стіп гір спустився я; земля засувами повік мене замкнула, але Ти вивів моє життя з ями, о, Господи, мій Боже » (*Йона. 2, 6-7*).

Ця нещасна людина подібна до мухи, яка заплуталася у липкому павутинні, і павук наближається до своєї жертви, щоб висмокати з неї всі її нутрощі.

Треба рішуче приступити до лікування тієї хвороби! Ним стане шире розкаяння такої людини перед Господом Богом, її звернення за допомогою до Матері-Церкви, до Її святих Тайн.

Як можна протистояти ворогові-дияволу, якому досконало відомі всі способи впливу на людську душу? Тільки вірою. Тільки зміцнюючи її, можна боротися з гріхом. Тим більше, що іншого вибору немає.

Думати про те, що ця проблема нас не стосується, – небезпечно. Адже навіть діти християнських батьків, виходячи з дому, можуть опинитися в небезпечному середовищі. А опускати руки чи відвертатися від біди – значить, переходити на сторону ворога. «Хто не зі Мною, той проти Мене», – сказав Господь, а це означає: треба вибирати абсолютне заперечення наркотиків, це буде вибором дороги, яка веде до любові, добра і вічного спасіння.

САМОГУБСТВО – ПРОСТА І НАЙКОРОТША ДОРОГА В ПЕКЛО

Руїна економіки, розвал державного керівництва і втрата його авторитету в народі, безробіття і підвищення цін на необхідні товари і продукти, хаос, розтління народу, особливо молоді, непослух дітей батькам, непошанування молодшими старших, безкарна злочинність, жахливі для здорово думуючої людини фільми і телевізійні передачі – це те, що сьогодні в тій чи іншій мірі увірвалося в кожну родину, впало на кожного з нас. Від усього того багатьох охоплює страх, смуток і зневіра у завтрашньому дні. Одні ще потішають себе надією на світле майбутнє, інші вважають, що людство взагалі так низько впало, розклалося і збожеволіло, що вернутися до нормального життя вже не зможе. Багато людей, особливо в великих містах, не витримують цього жаху і закінчують життя самогубством. Інші, розлютившись, стають на шлях злочину і блуду-розпусти, хтось намагається потішати себе спиртними напоями, наркотиками, веселим товариством, сучасною демонічною музикою, відеофільмами і іншими бісівськими розвагами. Але і вони, потрапивши під владу сатани здійсненням тяжких гріхів, одурманені спиртним, або ж наркотиками, часто не можуть встояти перед останнім закликком до пекла відвічного людиноубивці – диявола, і закінчують життя самогубством.

Так, самогубці безнадійно йдуть до пекла. Такі нещасні позбуваються церковного похорону і молитов, на їхній могилі не можна ставити хреста і навіть не можна хоронити їх на християнському цвинтарі. Їм здавалося, що таким способом вони знайдуть вихід із свого важкого становища, але насправді це стає для них початком жахливих вічних мук. Теперішні тутешні проблеми там для них видаються щастям, порівняно з цією страшною реальністю, в якій вони опиняються. Самогубство – єдиний гріх, у якому нема покаяння, тому що його вже неможливо здійснити. Від померлих Господь Бог не приймає покаяння. Тих, які відійшли з цього життя, чекає тільки відплата за вчинки.

Але сучасне одурманене, позбавлене християнської віри суспільство не розуміє всього того жаху і неоправданості такого глупого вчинку, на який не відважуються навіть нерозумні тварини. Це ще не все. Сьогодні деякі особи підштовхують до самогубства, вважаючи це актом милосердя. Так звана евтаназія (гарна смерть) насправді є вбивством, або самогубством (відповідно до обставин). Вони переконують недумаючих, що володарем душі і смерті вже є не Господь Бог, а людина. З огляду на кількість хворих страшними хворобами, пов'язаними з похитливістю, отруюванням світу тощо вона (кількість хворих) буде зростати, а їх муки-страждання – важкі і страшні, отож і пропаганда «гарної смерті» буде збільшуватися.

Але, мабуть, найстрашніше те, що в наш час розповсюдилася практика хоронити самогубців церковним чином і відправляти церковні Богослужіння за них. Написав лікар на прохання рідних (часто за матеріальну винагороду), що нещасний в момент самогубства був позбавлений розуму, і справа готова. Немовби суд про прощення або покарання можна було здійснювати на землі. І для іншого нещасного менше страшно: «Адже попереднього похоронили по-християнськи, «со святими упокой...» прощений, а що мені

перешкаджає?» Один сучасний прозорливий старець, який пережив сталінські табори, передбачив валки домовин самогубців: на землі плачуть і ридають, співають «упокой...», а навколо біси танцюють. Задоволені, що стільки душ змогли погубити. Багато, багато людей, які закінчили життя самогубством, підуть у пекло, супроводжувані такими піснеспівами, бо не хотіли боротися за вічне життя в Бозі! Сохрани, Господи, від такої смерті!

Згідно статистики, в Америці серед нещасних, які закінчили життя таким способом, перше місце займають наркомани, потім – жінки, які здійснили аборт і не можуть перенести жахливих споминів і докорів сумління. Так, нерозкаянні гріхи гнітять, обтяжують душу, мучать совість... В смертних гріхах треба каятися – сокрушатися все життя, але наше покаєння повинно супроводжуватися надією на Боже милосердя. Господь і Юду-зрадника простив би, якщо б він не впав у розпуку, а звернувся б з покаєнням до Господа Бога і Спасителя нашого Ісуса Христа. Господь Ісус навіть заохочував свого зрадника, який привів воїнів Його арештувати, до покаєння словами: «Друже, чого ти прийшов?» (*Мф. 26, 50*). Так, не бажає Бог смерті грішника, але його покаєння і виправлення. Все, що обтяжує душу, потрібно відкрити священику на сповіді, і він по даній йому Богом благодаті розрішить каянника від гріхів. Душевний спокій вернеться тоді, коли це буде до вподоби Господу Богу (в залежності від тяжкості сподіяних гріхів і глибини покаєння).

Але, якщо непоправне вже сталося, що мають робити близькі і рідні? Як облегшити горе тим, хто був пов'язаний з самогубцем кровними вузами, або близький до нього духом любові? Передовсім, таким людям треба сказати, що вони можуть в якійсь мірі облегшити долю нещасного тільки в такому випадку, якщо самі не будуть гнівити Бога, особливо зухвалим непослухом Церкви, обманом священнослужителів і протизаконним церковним похороном і поминанням. Така молитва буде противна Богові і не допоможе самогубцеві, а від зухвалих самочинщиків відступить Божа благодать. Не можна свою думку ставити вище вчення і правил Церкви.

Церква – «стовп і твердиня істини» (*1.Тим. 3, 15*). Але душа близьких хоче вилити своє горе в молитві перед Богом, намагається якось облегшити вічну долю нещасного. До святого Леоніда (1841) – оптинського старця – звернувся з подібним питанням послушник Павло, якого батько поповнив самогубство. Преподобний відповів: «Звичайно, що Бог не хотів такої гіркої його смерті ... Ти не повинен надмірно сумувати. Але ти можеш сказати: «Я люблю свого батька, тому безмірно сумую». Справедливо. Але Бог незрівнянно більше ніж ти любив і любить його... Віддай себе, як і долю твого батька, Господній волі... Не досліджуй і не випробовуй суду Всевишнього Бога. В межах поміркованого смутку зміцнюй себе довір'ям до милосердного Господа Бога». Старець Леонід дав послушнику таку домашню молитву: «Господи, якщо можливо, рятуй погибшу душу мого батька і помилуй. Твої суди недослідимі. Не порахуй мені цієї молитви за гріх, але хай буде Твоя свята воля!»

Приватне смиренне поминання усопших в домашніх умовах і послух святій Церкві будуть цінніші в Божих очах і відрадніші для померлих, ніж здійснене в храмі Божому з порушенням та нехтуванням церковних уставів.

Можна бідним давати милостиню за самогубця, просячи, щоб вони згадали його (її) в приватних молитвах, попередивши, щоб не подавали в храм на поминання.

А ми будемо всіма силами берегтися від такого страшного і жахливого вчинку, пам'ятаючи, що скорбота, яка впала на нас – це наслідок наших гріхів. Тому зі смиренням і подякою Господу Богу, Який карає нас в цьому житті, щоб помилувати на Страшному Суді, будемо її переносити терпеливо, пам'ятаючи про двох розбійників, розп'ятих з Христом. Один визнав, що терпить справедливо за свої злочини і молився Господу помилувати його, а другий шемрав, ремствував і зневажав Ісуса Христа; перший успадкував рай, другий – вічні муки. В наших нещастях і труднощах будемо споглядати на Подвигоположника Ісуса Христа, Який переніс таку велику душевну боротьбу перед стражданнями, що під час молитви в Нього виступив кривавий піт, а потім переніс ганьбу, опльовування, жахливі муки і хресну смерть задля нашого спасіння. А ми не хочемо для нашого спасіння перенести навіть найменшої скорботи.

В духовній боротьбі найголовніше не падати духом, а християни ведуть смертельну боротьбу із злими духами. Святий Йоан Золотоустий говорить, що зневіра (униніє) – гірше від біса, тому проганяймо це паралізуюче цілу людину слабодушне почуття і будьмо мужніми борцями за вічне життя, життя щасливе, життя з Богом. Хай наша надія ніколи не помирає.

СМЕРТЬ ПРАВЕДНИКА І ГРІШНИКА, ПРИВАТНИЙ СУД І МИТАРСТВА ДУШІ

Кожна християнська душа, коли думкою відірветься від справ земного життя, так чи інакше хотіла б хоч приблизно знати свою майбутню загробну долю. В неї виникає запитання, що діється з душею після фізичної смерті? На це запитання ми знаходимо достатньо вичерпну відповідь в Святому Письмі (Біблії), в навчаннях святих Отців Церкви, в життєписах Святих, в християнських канонічних молитвах, в Богослужбових текстах (стихири, канони, тропарі і т. п.).

Тільки-но душа людини звільниться від цієї тлінної тілесної оболонки, для неї наступає інше, загробне життя. Воно не однакове для всіх людей: праведних і неправедних. Навпаки, стан душі людини після смерті суттєвим способом залежить від того, як жила і вела себе людина під час земного життя. Сама людина готує собі таку чи іншу долю по фізичній смерті. Теперішнє земне життя є часом посіву (сівби), а майбутнє – жнивими (зібранням плодів). «Що людина сіє, те і пожне, – говорить святий Апостол Павло, – хто сіє для власного тіла, той від тіла пожне зітління, а хто сіє для духа, той від духа пожне вічне життя» (*Гал. 6, 7-8*). Ці жнива наступають відразу після смерті. Вони деяким способом проявляються навіть у самій смерті людини, яка є не однакова для всіх.

Праведники смерть приймають з великою радістю. Святий Апостол Павло про себе так говорив: «... маю бажання померти та бути з Христом...» (*Флп. 1, 23*). В життєписах Святих знаходимо багато гарних прикладів того,

як Святі не тільки не боялися смерті, але і зустрічали її з великою радістю і з гарними видіннями закінчували своє життя. Преподобний Сісой Великий, лежачи на смертній постелі, чекає останньої хвилини, коли його душа розлучиться з тілом. Раптом він говорить оточуючій його братії: «Ось отець Антоній прийшов!» Потім трохи згодом сказав: «Ось хор Пророків прийшов!» Вкінці, ще трохи помовчавши, проговорив: «Ось і Сам Господь йде!» При цих словах його лице просвітилося і він зараз віддав свою душу Богові (*Четьї, Мінеї, 6 червня*). Не менше потішаючою була кончина преподобного Ніфонта. Наближаючись до смерті, він спочатку заплакав, потім його лице просвітилося і він сказав: «Добре, що ви, святі Ангели, прийшли!» Потім промовив: «Благодать вам, блаженні Пророки!» Вкінці вигукнув: «Радуйся, Обрадованна, прекрасне моє Світло, Помічнице моя і Сило! Благословлю Тебе, Предобра, бо я пам'ятаю милість Твоєї ласки!» Потім замовк, лице його просвітилося і чути було голос, який запрошував його до небесного Царства. Перед кончиною святого Макарія Єгипетського явився Херувим з багатьма Ангелами і Святими. При них преподобний Макарій віддав духа. Перед блаженною кончиною святого Йоана Милостивого явився йому якийсь світлоносний чоловік з золотим вінцем на голові і сказав: «Цар царів тебе кличе». Святий мученик Карп, повішений і мучений за Христове ім'я, не зважаючи на близьку смерть, на яку був засуджений, усміхався. Причину радості Святий пояснював тим, що він бачив відкрите небо і Господа, який сидів на престолі, оточений Херувимами і Серафимами. Ось якою відрадною буває смерть для праведних. Вони не тільки не бояться її, але ще і радісно її зустрічають, часто буваючи потішені мешканцями Неба, з якими вони навіки з'єднуються і будуть насолоджуватися безперестанною радістю.

Наскільки радісною буває смерть праведних, настільки ж страшною буває смерть нерозкаяних грішників. І чим більше грішна людина, чим більше вона зробила зла, чим менше каялася вона в своїх гріхах, тим страшнішою буває її смерть, тим тяжчі останні хвилини її життя. В життєписах Святих знаходимо багато таких прикладів. Достойна жалю була смерть диякона Рафаїла. В часі його хвороби прийшов відвідати його приятель, блаженний Єпіфаній; бачучи Рафаїла вже близьким смерті, він почав плакати. В цей час Рафаїл, будучи занепокоєний душею, гірко плакав і говорив: «Горе мені, я бачу, що злі мої справи переважили добрі і тому добрі Ангели від мене відступили». Хоч Єпіфаній з любові до приятеля почав за нього молитися, але в тому випадку і молитва не допомагала. Диявол, заволодівши своєю жертвою, на очах всіх почав знущатися над вмираючим. За його навіюванням і примусом умираючий по частинах висмикував свою бороду та дико кричав і лаяв, немов пес. Бачучи це, блаженний Єпіфаній сказав: «Мабуть брат Рафаїл здійснив великий гріх і в ньому не покався та не визнав на сповіді. Також вражаючою була смерть жорстокосердного Євагрія. Не бажаючи примиритися з преподобним Титом, він висловився так: «Не хочу з ним миритися ні в цьому світі, ні в іншому». І після того він раптом упав, протягнув руки так, що неможливо було їх зігнути, роззявив рота, витріщив очі і лежав, немов давно померлий. В такому вигляді його і похоронили. Не менше жакливою була і смерть єретика Арія. Ідучи до

церкви, він зупинився для природної потреби коло однієї споруди. Раптом лопнув його живіт і всі нутроші його вийшли від цього і вийшла його душа з тіла. Також була страшною і смерть Коміта, який мучив святого Артемона. На наступний день після того, як олень людським голосом дорікнув йому, що він несправедливо і даремно мучить праведника, за що він і сам загине лютою смертю, так і сталося. Коли він їхав на коні оглянути котел з кип'ячою смолою для мученика, раптом звідкись взялися два страшних орли, стягнули його з коня і кинули в котел. Подібно до цієї була страшною смерть діви, яка очорнила перед царем княгиню Анну в нібито грішних зв'язках. Після того, вийшовши заміж за царського сановника, вона народила двох близнюків. Однієї ночі, коли вони спали з матір'ю, раптом вхопили її соски і почали ссати, але не спокійно як діти, а як дикі звірі хапали, кусали так, що мати ніякою силою не могла їх відірвати від грудей. Від цього вона і померла. Ось якою жахливою буває смерть нерозкаяних грішників. Справді, як висловлюється Псалмопівець: «... смерть грішників – люта» (Пс. 33, 22).

За вченням святої Христової Церкви, душа, звільнившись від тіла, приводиться до Господа Бога на суд, який, на відміну від загального, останнього Страшного Суду, називається приватним, тому що він здійснюється не урочисто, на очах всіх людей, а індивідуально і має за мету визначити долю душі не на віки віків, як це буде на Страшному Суді, а тільки до загального воскресіння. Дійсність приватного суду підтверджується Святим Письмом. Святий Апостол Павло говорить: «Належить людям раз умерти, а потім суд» (Євр. 9, 27). Очевидно, він не вбачає жодного проміжку між смертю і судом: не загальним, Страшним, а приватним. Також притча про багача і Лазаря підтверджує, що одразу ж по смерті відбувається суд і вирішується доля душі відповідно до діл померлої людини. В приватний суд вірили ще в Старому Завіті. Премудрий син Сіраха говорить: «Богові подобається в день смерті віддати людині по ділам її» (Сир. 11, 26). Святі Отці і Учителі Церкви ясно проповідували науку про приватний суд. Святитель Йоан Золотоустий говорить: «По відході з тутешнього життя ми станемо на страшний суд, здамо звіт зі всіх своїх діл (справ), і якщо перебували в гріхах, то будемо виставлені на муки і кари, а якщо дбали про своє спасіння, то одержимо вінці і невисказані блага». Святитель Димитрій Ростовський пише: «Нам, православним християнам, необхідно кожного дня і ночі бути готовими на час нашої кончини, перехід до вічності і на страшний приватний суд, перше ніж наступить загальний Страшний Суд». В іншому місці цей Святий пише: «Суд є двоякий – особистий (приватний) і загальний. Приватний суд має кожна людина, яка вмирає і побачить тоді всі свої діла (справи)». Блаженний Августин називає «найсправедливішим і дуже спасенним вірування в те, що душі, які виходять з тіла, відразу бувають суджені ще перед тим, як вони з'являться на Страшний загальний Суд в своїх воскреслих тілах».

Приватний суд кожної душі святими Отцями представляється у вигляді повітряних (і космічних) митарств. Душа, розлучившись зі своїм тілом, двадцять разів зустрічається з багатьма злими духами (бісами), які її оскаржують в дійсних і вигаданих гріхах. Злі демони оскаржують людські душі не тільки в гріхах, які вони вчинили під час земного життя, але і в

таких, яких вони ніколи не здійснювали. Застосовують вони видумки і обман залучаючи очорнення, безсоромність і нахабство, щоб вирвати з ангельських рук душу і примножити нею число пекельних невільників. Тому ці демони, мовою святих Отців, називаються митарями, а їх судові оскарження – митарствами. Душі померлих по виході з тіла проходять повітряно-космічний простір, який для оскарження душі обставлений окремими судами і злими сторожами темних властей від землі до самого Неба. Кожний відділ відповідальний за особливий вид гріхів і оскаржує-мучить душу, коли вона дорогою до Неба досягне того відділу митарства. Душі супроводжуються добрими Ангелами, які захищають їх від несправедливих нападів і претензій повітряних митарів. Ці Ангели – це Ангели-Охоронці, які згідно навчанню Божого слова і святих Отців, приділяються Богом кожній людині, щоб протягом всього її життя вони наставляли її до доброго і були свідками її добрих вчинків.

Християнське вчення про митарства підтверджується і Священним Писанням, яке повітряно-космічний простір називає областю злих духів, а їх князя – князем воздушної влади. Святий Апостол Павло говорить: «Наша боротьба не проти тіла і крові, а проти початків, проти влади, проти світоправителів цієї темряви, проти піднебесних духів злоби» (Єф. 6, 12).

Говорячи про людей, які внаслідок гріхів являються духовно мертвими, святий Апостол висловлюється, що вони ходили (проживали) за звичаями цього світу, за волею князя, що панує в повітрі (Єф. 2, 1-2). Знаючи, що воздушні власті про це тільки і турбуються, щоб нам зробити всяке зло і позбавити нас вільного доступу до Неба, святий Апостол Павло повчає: «Візьміть повну Божу зброю, щоб могли ви дати опір в лютий день» (Єф. 6, 13). В писаннях святі Отців вчення про митарства зустрічаємо, як вчення загальновідоме. Святий Єфрем Сірін навчає: «Коли наближаються владичні сили, коли приходять страшні воїнства, коли Божественні (із'ятелі) вилучувачі змушують душу до виходу з тіла, коли силоміць тягнучи нас, відводять на неминучий суд, тоді бідна людина..., побачивши їх, падає в коливання, немов від землетрусу, вся тремтить... Божественні вилучувачі (із'ятелі), взявши душу, піднімаються в повітрі, де стоять начальства, власті і світоправителі противних сил. Це злі наші звинувачувачі, страшні митники, описувачі, збирачі данини. Вони зустрічаються дорогою, описують, оглядають і вичисляють гріховні рукописання цієї людини, гріхи юності і старості, добровільні і недобровільні, здійснені вчинком, словом, думкою. Там великий страх, велике тремтіння бідної душі, неописані нужда і злидні, які терпить тоді від безчисленного множення оточуючих її ворогів, які очорнюють її, щоб не допустити до Неба і не дати поселитися в світлі живих, ступити в країну життя». Святитель Йоан Золотоустий пише: «Якщо ми, відправляючись в якусь чужу країну чи місто, потребуємо провідників, то наскільки більше нам потрібні помічники і провідники, щоб пройти без перешкод мимо старійшин, властей, воздушних світоправителів, гонителів, митароначальників?...» Святитель Димитрій Ростовський молиться: «Коли прийде страшний час розлуки моєї душі від тіла, тоді, мій Спасителю, прийми її в Твої руки і збережи безпечною від злоби ворогів, і хай не побачить моя душа темного погляду лукавих демонів, але щоб спасенною

пройшла всі митарства». Як загально прийняте, вчення про митарства увійшло і в священні пісні та молитви, вживані в Богослужіннях Святої Христової Церкви. В каноні Господу Ісусу Христу і Пресвятій Богородиці, який співається при розлуці душі від тіла християнина, читаємо: «Воздушного князя, насильника, мучителя, страшних доріг наглядача, наглого і несподіваного на цій дорозі слідчого сподоби мене безперешкодно обминути, коли буду відходити від землі» (4 пісня, тропар). В молитві, яку читається по четвертій кафізмі, є такі умилительні прохання: «Господи мій, Господи, даруй мені сльози умиління..., щоб мені Тебе умолю перед кінцем мого життя очиститися від всякого гріха, страшне і грізне місце я маю пройти, розлучившись від тіла, і зустріне мене множество темних і нелюдських демонів». В каноні Ангелу Хоронителю читаємо: «Все мое життя минуло у великій суєті, наблизився я до кінця: молю тебе, Хоронителя мого, будь мені надійним захисником і поборником, коли буду проходити митарства лютого світодержця» (9 пісня, 3 тропар). У Восьмигласнику святого Йоана Дамаскіна, в каноні за усопших підносяться наступні моління: «Богомати Діво, в часі моєї кончини рятуй мене від бісівських рук, суду, пріння (суперечки) і страшного випробування, і гірких митарств, і лютого князя, і вічного осудження» (П'ятниця. 4 глас, 8 пісня). В життєписах Святих також знаходимо вчення про митарства. Пресвята Божа Мати в часі Її святого Успення перше ніж віддати душу в руки свого Сина Ісуса Христа, в молитві промовила наступні слова: «Прийми в спокою мій дух і захисти мене від темної сили, щоб не зустріла мене напасть сатани». Преподобний Феодосій Печерський так молився на смертному одрі до Господа Ісуса: «Владико мій! Будь милосердний для моєї душі, хай не зустрінеється вона з лукавими противними духами, але хай приймуть її Твої Ангели і проведуть через темні митарства до світла Твого милосердя».

Які ж митарства належить пройти душам померлих і скільки їх є? Відповідь на ці питання знаходимо в писаннях Отців Церкви і життєписах Святих. Ось що пише про митарства святитель Кирило Олександрійський: «При розлуці нашої душі з тілом предстануть перед нами Небесні Сили і Воїнства з однієї сторони, з іншої – власті тьми, злі світоправителі, воздушні митароначальники, мучителі (істязателі) і викривачі наших вчинків... Побачивши їх, душа ... в замішанні, розгубленості і в жаху буде шукати захисту в Божих Ангелів, але і будучи прийнятою святими Ангелами і під їх покровом проходячи повітряний простір і підносячись на висоту, вона зустріне митарства, немовби якісь застави чи митниці, на яких стягується мито. Вони будуть перегороджувати їй дорогу до Небесного Царства, будуть стримувати її стремління до нього. На кожному з цих митарств будуть вимагати звіт з особливих гріхів. Перше митарство – гріхів, здійснених за посередництвом уст (рота) і языка... Друге – гріхів зору... Третє митарство – гріхів слуху... Четверте – гріхів нюху... П'яте – гріхів, беззаконій і гидких вчинків, здійснених за посередництвом рук. До наступних митарств відносяться інші гріхи: злість, ненависть, заздрість, марна слава і гордість... Коротко кажучи, кожна пристрасть душі, всякий гріх... будуть мати своїх митарів і мучителів... При цьому будуть присутні і Божественні сили, і сонм злих духів; перші будуть представляти добрі вчинки і чесноти душі, другі –

виявляти гріхи... Душа, знаходячись між ними, в думках буде хвилюватися, боятися і тремтіти, аж поки вкінці, згідно своєї поведінки – за свої діла, слова і думки не буде осуджена, закута і кинута в безодню, або, будучи оправданою, звільниться... І якщо за благочестиве і Богоугодне своє життя вона виявиться достойною, то її приймуть Ангели, і тоді вона вже без страху полине до Небесного Царства, супроводжувана святими Силами... Навпаки, якщо виявиться, що вона проводила життя нерадиво і нестримано..., тоді Ангели Божі її залишать, а схоплять страшні демони... і душа, зв'язана нерозрешимими оковами, буде кинута в темне і страшне місце, в преісподню, в підземні і темні пекельні в'язниці». Ще детальніше ми можемо взнати про митарства, прочитавши життєпис блаженної Феодори.

Митарства – це неминуча дорога, якою повинні пройти всі душі померлих. Ангели говорили блаженній Феодорі: «Нема іншого шляху для душ, які восходять на Небо; всі йдуть цією дорогою. Хто каюся і щиро визнавав на сповіді всі свої гріхи з сокрушенням серцем, у цього вони із книги життя витираються Божим милосердям, і коли така розкаяна душа приходить сюди, воздушні мучителі-звинувачувачі, розгорнувши свої книги, не знаходять в них нічого записаного, і така душа з радістю прямує до Божого Престолу». Душі святих Божих Угодників, які вгодили Богові своїм побожним життям, також проходять митарства, але покриті Божою благодаттю, вони з незвичайною швидкістю проходять їх. Святі Божі Угодники так свobodно і швидко проходять митарства, тому що вони за час свого земного життя вели безперестанну боротьбу з дияволом та його злими духами, і одержавши над ними перемогу, придбали цілковиту свободу від гріха, стали храмом і мешканням Святого Духа. Так як душі Святих, проходять ці митарства і душі дітей, які померли після святого Хрещення і не вчинили жодного добровільного гріха, – проходять вільно, не зустрічаючи жодних перепон на шляху до воріт Раю.

Отож, митарства – не що інше як приватний суд, який здійснює над людськими душами невидимо Сам Господь за посередництвом Своїх Ангелів, допускаючи до цього і клеветника (очорнювача) нашого (*Апок. 12, 10*), злих духів, – суд, на який приводяться душі і безпристрасно оцінюються всі їхні вчинки, згідно з чим і визначається їм відповідну долю. Душі добрі, оправдані на всіх митарствах, возносяться Божими Ангелами просто в райські оселі, а душі грішні, затримані на цьому чи іншому митарстві, звинувачені в безбожності за вироком невидимого Судді, демони тягнуть в темні страшні місця, від чого спаси нас Господи!

СТАН ДУШ ПІСЛЯ ПРИВАТНОГО СУДУ. ПОМИНАННЯ УСОПШИХ.

Митарства – це не що інше, як приватний суд, який невидимо звершує над людськими душами Сам Господь з допомогою Ангелів, допускаючи до цього також і «клеветника нашої братії» (*Откр. 12.10*) – злих духів. На цьому суді душі пригадують і безпристрасно оцінюють перед нею всі її вчинки, і після цього визначається і стає відома їй її доля. Добрі душі, оправдані на всіх митарствах, возносяться Ангелами просто в райські обителі, а душі грішні, задержані на цьому чи іншому митарстві, звинувачені в своїх гріхах, за вироком невидимого Судді, забираються демонами в їх темні обителі.

Стан праведних і грішних душ після приватного суду, за наукою Святої Церкви, є **тільки «передпочатком»** цього, що їх очікує після останнього Божого Суду. Душі праведних будуть знаходитись в «передпочатку» вічного блаженства, а душі грішних – в «передпочатку» вічних мук. Ця наука Святої Церкви побудована на Божому слові. Висячи на хресному дереві, Христос сказав до розкаяного розбійника: «Істинно кажу тобі: сьогодні будеш зі Мною в Раю» (*Лк. 23,43*). В притчі про багача і Лазаря Спаситель розповідає, що праведний Лазар зараз після смерті почав насолоджуватись блаженством, а багач після своєї смерті почав терпіти муки. (*Лк. 16,22*)

Вище щастя праведних буде полягати в спогляданні Господа нашого Ісуса Христа, в прославлянні Його і служінні перед Його Престолом. Св. Апостол Павло бажав «розстатись з тілом, щоб із Христом бути» (*Флп. 1,23*) В Откровенні св. Апостола Йоана Богослова говориться, що багато людей «від всяких народів, поколінь і племен стоять перед Престолом і Агнцем і служать Йому день і ніч в Його Церкві» (*Откр. 7,9-17*) В посланні до Смирнської Церкви читаємо про мучеництво св. Полікарпа: «Він своїм терпінням переміг беззаконного начальника, і таким чином, одержав нетлінний вінець і нині веселиться з апостолами і всіма праведниками, славить Бога і Отця і благословить Господа нашого – Вождя душ і тілес наших і пастиря Вселенської Церкви» (Свт. Климент Римський).

Споглядаючи Христа, праведники знаходяться у взаємному спілкуванні з Ангелами, Святими, а також між собою. Це добре видно із євангельської притчі про багача і Лазаря. Там розповідається, що душу Лазаря Ангели занесли на лоно Авраама, тобто привели її до спілкування з ним. Знаходячись в постійному взаємному спілкуванні між собою, праведні душі також не перестають спілкуватися і з тими, що живуть ще на землі. **Вони приймають живу участь в житті своїх братів,** які подорожують і звершують подвиг на землі, допомагаючи їм молитвами перед Богом і співділають їхньому спасінню.

Святитель Григорій Богослов у своєму надгробному слові святителю Василю Великому говорить: «І тепер він на Небесах приносить за нас жертви і молитви за народ – бо залишивши нас, не цілком залишив». Успішність молитов померлих праведників відома з різних об'явлень і

чудесного покровительства Божих Святих. Такими надприродними подіями наповнена історія Христової Церкви.

Життя праведних душ після смерті цілком протилежне життю тих душ, які на приватному суді не одержать блаженства. Ось що вчить св. Христова Церква про стан тих душ на основі Священного Писання і вченні святих Отців. Видалені від світла Божого Лиця (*Мат. 7,23*) і замкнені в темницю злих духів (1.Петр,3,18) грішні душі не можуть насолоджуватись огляданням Божого Лиця так, як праведні душі. Ці душі відкинуті від Бога і Його Святих і знаходяться разом з іншими нещасними душами, а особливо із злими духами, **переносять муки, які є тільки початком майбутніх вічних мук.** Подібно до євангельського багача, вони бачать праведних, що насолоджуються блаженством, але між ними є велика пропасть (*Лк. 16,23-26*), так, що жодного спілкування між ними немає. Подібно до цього багача (*Лк. 16,27-31*) грішні будуть ясно усвідомлювати свої гріхи, якими вони образили Господа Бога в цьому земному житті, їх будуть мучити докори сумління, яке там пробудиться з усією силою, їм хотілось би загладити свої гріхи, але це вже буде неможливо. В кінці, подібно як цей багач, вони будуть знаходитись в нестерпних муках і тузі через те, що їх прив'язання до земного і тілесного тепер вже не знаходить задоволення. А до вартостей духовних і небесних на землі грішні душі не призвичаїлися, бо занурені були лише в тілесне і земне, отже в загробному житті вже не зможуть переключитись на духовне добро і через це дуже будуть терпіти (*Лк. 16, 25-26*). Послухаймо, як навчають про долю грішних душ після приватного суду святі Отці. «Мені дуже сумно – говорить св. Григорій Богослов – коли подумаю про майбутні муки і кару, що очікують грішників. Я ще не кажу про найтяжчу кару, тобто про це, як буде їм важко, коли вони будуть остаточно відкинуті на Страшному Суді Богом». Святитель Василій Великий вигукує: «О скільки ти будеш мучити сам себе! Як будеш без користі розкаюватися в своїх злих ділах, коли побачиш світлість праведників при урочистому роздаванні і прийнятті дарів а також смуток грішників в найглибшій пітьмі? Що скажеш тоді в муках твого серця? – Горе мені, що не скинув я з себе тяжкого гріховного ярма тоді, коли так легко можна було його позбутися, а стягнув на себе стільки біди! Горе мені, що не обмив я своєї гріховної скверни! Тепер був би я з Ангелами, тепер насолоджувався б небесними благами. О, лукаві мої діла! За тимчасову насолоду від гріха вічно мучуся, за тілесні задоволення тепер віддано мене вогню». Святитель Димитрій Ростовський навчає: «Чи є особисті муки? Є. Які? Відчай, відчуття прогніваного Бога, втрата вічних благ, страшні і темні місця, постійне оглядання диявола і злих духів та спільне з ними життя, і від цього страшні муки душі, вогонь негасаючий, постійний невмираючий черв'як совісті».

Такий стан душ не буде остаточний. Згідно науки Отців святої Церкви, по Страшнім Суді нагорода праведників збільшиться, а муки грішників також стануть тяжчими. Оскільки доля душ, які відійшли у вічність до Страшного Суду, ще остаточно не буде вирішена, то дехто із душ осуджених на муки за наукою Святої Церкви, можуть досягнути полегшення і навіть звільнення від мук. «Душі людей, - визнає свята Церква, - що впали у смертні гріхи і при смерті не впали у розпач, а ще перед смертю розкаялися, хоч і не

встигли принести плодів покаяння – попадають в ад і терплять муки за вчинені ними гріхи, однак не лишаються надії на полегшення їх. Таке полегшення вони можуть одержати, за наукою св. Церкви, по безконечній Божій доброті, через молитви Церкви і добрі вчинки, вчинені живими за померлих, а особливо силою Безкровної Жертви – Святої Літургії. Така наука Св. Церкви про можливість для розкаяних померлих грішників одержати полегшу своїх мук і навіть звільнення від них, базується на Божому Слові. Святі Апостоли заповідають нам молитися один за одного (*Як. 5,16*) ,молитися за всіх людей (*1Тим. 2,1; Еф. 6,18-19*),«Бо коли живемо – для Господа живемо, а коли вмираємо – для Господа вмираємо» (*Рим. 14,8*). І умерші і живі для Господа Бога є завжди живими(*Лк.20,38*). Отже ми повинні молитися за наших ближніх і тоді, коли вони ще живуть на землі, і тоді, коли через смерть переносяться в інший світ. Наші молитви за ближніх, за наукою Святого Письма, можуть бути благодіючими для них (*2Сол. 1, 11-12; Еф. 6, 18-19*) і особливо «ревна молитва праведника має велику силу» (*Як.5,16*). Як всяка наша молитва до Бога, молитва за ближніх , живих чи померлих, може бути угодна Богу, сильна і успішна тільки тоді, коли вона возноситься в Ім'я Господа Ісуса (*Йн. 14,14*), «Бо один посередник між Богом та людьми» (*1Тим. 2,5*) . Але Христос примирив нас з Богом і викупив від усякого гріха, коли приніс Йому на Хресті Жертву умилоствлення, Самого Себе – власне Тіло і власну Кров (*Євр. 9, 14-26;10,10*). В Тайні Пресвятої Євхаристії і до тепер приноситься Богу ця умилоствительна Жертва – ламається це саме Чесне Тіло нашого Спасителя за життя світу (*Йн. 6, 51*), проливається ця сама Чесна Його Кров на відпущення гріхів (*Мат. 26, 26-28; Лк. 22, 19-20*). Тому, якщо якась наша молитва за наших братів в ім'я Господа Ісуса може бути угодна Богу і благодіюча для них, то переважно саме ця, яка буває з'єднана з приношенням за них безкровної Жертви умилоствлення. Що відпущення гріхів грішникам дійсно можливе і по їхній смерті, також знаходимо підставу і вказівку в Божому слові. Сам Господь сказав: «Коли хто скаже слово проти Сина чоловічого - проститься йому. Коли ж хто скаже проти Святого Духа - не проститься йому ні на цьому світі, ні в майбутньому»(*Мат. 12,32*). Отже, робимо висновок, що відпущення гріхів грішникам після смерті дійсно є можливим. Крім цього, св. Йоан Богослов просто і ясно говорить, що Господь Ісус «має ключі аду і смерті»(*Откр. 1,18*), отже , може відкривати двері аду і звільняти звідти грішників. Знаходячись в аду , душі грішників не мають для себе можливості для заслуг і покаяння. Вони можуть одержати звільнення тільки через прохання за них перед Господом від братів, що живуть на землі, і через молитви Церкви. Святі Отці і Вчителі Церкви одностайно признають можливість звільнення від мук грішних душ через благодіючі молитви і милостиню, зокрема молитви церковні і особливо приношення Безкровної Жертви.

В життєписах Святих ми знаходимо багато прикладів того, що поминання усопших мало благодіючий результат для тих, в чию пам'ять воно звершувалося. Ось, що розповідає св. Йоан Дамаскин. Один із богоносних отців мав учня, який жив у недбалстві. В такому стані він і помер. Старець, його учитель, бажав знати про його позагробову долю. Він слізно благав про це Господа і Бог показав йому в видінні його учня, який

був весь аж до шиї у вогні. Старець молився за нього і Господь показав йому юнака у вогні до пояса. Отець до попередніх молитов додав нові молитовні труди і Господь показав йому юнака вже зовсім визволеним від полум'я.

Свята Церква визначила особливі дні поминання померлих, переважно 3-й, 9-й і 40-й дні після їх смерті. Цей звичай існує в Церкві вже давно, з апостольських часів. Так в книзі Апостольських Постанов заповідається звершувати поминання в 3-й, 9- й і 40- й дні після смерті, а також в річні дні після смерті.

Не остаточний (не кінцевий) стан душ, які відійшли після приватного суду, складає перший період загробного життя. Він буде тягнутися до кінця світу, воскресіння мертвих і до останнього загального Страшного Суду. «Всім нам належить явитися перед Судом Христовим, щоб кожен прийняв згідно з тим, що робив у тілі – чи добре, чи зле» (*II Кор. 5,10*) – каже св. Ап. Павло. Тоді після загального урочистого Суду наступить другий період загробного життя, який буде тягнутися на віки віків, в якому праведники будуть вічно насолоджуватися щастям, а грішні вічно мучитися. Спаси нас, Господи, від останнього, а подай вічне щастя!

КІНЕЦЬ СВІТУ. ВОСКРЕСІННЯ МЕРТВИХ. СТРАШНИЙ СУД.

Боже слово відкриває деякі ознаки наближення кінця світу і Другого Славного Приходу Христа. У фізичному видимому світі будуть голоди, землетруси, морові пошесті, особливі страшні явища в природі і різні ознаки на небі (*Мф.24,7*). В моральному світі будуть помітні страждання і знесилення людей від страху і очікування чогось страшного, що насувається на вселенну (*Мф.24,21*). В цей же час всіх охопить безпечність і недбальство відносно своєї вічної долі, подібна до глибокого сну в пізню ніч (*Мф.24,37*). Віра між людьми до того ступеня занепаде, що Людський Син, прийшовши на землю (на Страшний Суд) ледве чи знайде на ній віру (*Лк.18,8*). Взаємні стосунки будуть змінюватися все до гіршого: остигне взаємна любов (*Мф.24,12*), запанує ненависть і суцільна зрада (*Мф.24,11*), жорстока ворожнеча навіть між найближчими рідними (*Мр.13,12*), жахливі війни між народами і державами (*Мф.24,6,7*). Людство не буде бачити свого нещасного морального стану. Навпаки, почне хвалитися своїми дочасними і земними успіхами, забувши про необхідність успіхів у духовному житті заради Бога і вічності (*1Сол.5,2*). Помимо аморальності між людьми, Євангеліє буде проповідане всім народам (*Мф.24,14*). В кінці з'являться передвісники антихриста – багато ложних месіїв і учителів, яких Бог не поставив, але які будуть говорити від Божого імені (*Мф.24,24*), а після них з'явиться і сам антихрист. По свідоцтву св. Апостола Павла Другий Прихід Христа наступить після антихриста (*2Сол.2,1-3*). Він прийде на короткий час (*Откр.12,12;20,3;Откр.11,2,3;Откр.12,6;13,5*), протягом якого його царство розповсюдиться по всій землі (*Откр.13,8*). Тоді Господь Ісус Христос зруйнує і знищить антихриста одним подихом Своїх уст і явленням Своєї слави як Бог і Спаситель (*2Сол.2,8;Тит.2,13*). З припиненням царства антихриста відкриється вічне царство Господа Ісуса Христа. Він, Син

Божий, Який воплотився для спасіння людей, Який жив на землі, помер, воскрес і вознісся на Небо, знову прийде видимим способом, так як святі Апостоли бачили Його, коли возносився. (*Дії 1,11*). Прийде з великою славою і силою, як Сам заповів: "... тоді з'явиться знамення (Хрест) Сина Людського на небесах: і заплачуть всі народи землі та побачать Людського Сина, що йтиме на облаках з великою силою і славою" (*Мф.24,30; Лк.21,27; Мк.13,26*). Його прихід буде раптовий – так, як блискавка виходить від сходу і сяє до заходу (*Мф. 24,27*). Він також буде для всіх і несподіваний, - "прийде день Господній як злодій в ночі", - говорить Апостол Петро (*2Пет.3,10*). Першою справою Господа Ісуса Христа під час Його Славного Приходу буде воскресіння мертвих (*1Сол.4,16*). Істина про воскресіння мертвих базується на Воскресінні Христа Спасителя. "...Христос воскрес із мертвих,-- первісток серед померлих" (*1Кор.15,20*), - говорить св. Апостол Павло. Правда про воскресіння мертвих тісно пов'язана з усім християнським вченням так, що неможливо і сумніватися в його реальності. Господь Ісус Христос вчинками доказав можливість воскресіння мертвих воскресивши, крім інших випадків воскресіння, чотириденного Лазаря словами: "Лазаре вийди!" (*Йн.11,43 і далі*). Під час розп'яття і смерті Христа воскресло дуже багато померлих, які після Його Воскресіння вийшли з гробів, ввійшли в святе місто і явилися багатьом (*Мф.27,53*).

Отже, коли Господь прийде в Своїй славі воскреснуть померлі. Буде чути гучний голос архангельської труби, який буде сповіщати всім Господній Прихід (*1Сол.4,16*), померлі почують голос Сина Божого і почувши оживуть (*Ін.5,25*). Дією Божої всемогутності всі тіла померлих воскреснуть, приймуть новий вигляд і з'єднаються з душами. Що стосується тих людей, які під час загального воскресіння ще будуть жити, то вони як не помруть, так і не воскреснуть, а зміняться (*1Кор.15,51*), - тобто тіла цих людей раптово наберуть нового вигляду, будуть подібні до тіл тих людей, які вже воскресли. Воскресле тіло буде таким, яке було з'єднане з душею в земному житті (*Ін.5,28; 1Кор.15,53*), але воно буде відрізнитися від земного тіла. По своїх духовних якостях воно буде духовне, тобто йому не будуть властиві грубість, дебелисть і всі потреби, які мають тваринні тіла: їда, пиття, сон і т.п. (*1Кор.6,13*). Воно буде легке, тонке, проникаюче в інші тіла, небесне (*1Кор.15,48,49*). Одночасно воно буде сильне і міцне, не буде підлягати ні втомі, ні знесилению, ні болю, ні стражданню (*Откр.21,4*). Володіючи такими якостями, воскресле тіло буде нетлінне і безсмертне, не буде змінюватися, ні руйнуватися, ні вмирати (*1Кор.15,42-45*). Тіла праведників зміняться за прикладом Воскреслого Тіла Христового, будуть славні і світоносні (*Фл.3,21; Мф.13,43*).

Тіла грішників хоч і будуть нетлінні і сильні, але не будуть славні, навпаки похмурі і піддані стражданню та болям і причиняться до збільшення душевних мук. Св. Єфрем Сірин каже: "Всі приймуть тіло відповідно до власних діл. Тіла праведників сятимуть ясніше від сонячного світла, а тіла грішників стануть темними і смердячими. Тіло кожного виявляє його діла, тому що кожен з нас носить свої діла в своєму тілі". Одні воскреснуть, а інші зміняться і з'являться з новими оновленими тілами, щоб стати на Страшний Суд і після нього отримати по достоїнству своїх діл, або нагороду, або осудження разом зі своїми тілами. Св. Апостол говорить: «Бо мусимо всі ми з'явитися перед судовим престолом Христовим, щоб кожен прийняв згідно з тим, що в тілі робив він,-- чи добре чи лихе» (*2Кор.5,10*).

Після воскресіння мертвих настане кінець теперішнього видимого світу, тобто видимих неба (сонця, місяця, зір) і землі. Ісус Христос кажучи про Другий Свій Прихід сказав: “Небо і земля мимо ідет”(Мф.24,35). Псалмодієць говорить, що небо і земля загинуть і “...позникають вони, а Ти будеш стояти. І всі вони, як одежа, загинуть Ти їх зміниш, немов те вбрання,--і минуться вони” (Пс.101.27;Євр.1,11,12). Засобом, яким Бог проведе обнову творіння, буде вогонь, подібно до того, як перший раз земля була оновлена водою. Св. Апостол Петро говорить: “...тодішній світ, водою потоплений загинув. А теперішні небо і земля заховані...і зберігаються для вогню на День Суду,...згуркотом небо мене, а стихії, розпечені рунуть, а земля та діла що на ній погорять.” (2Пет.3.6,7,10). Цей кінець світу буде полягати не в цілковитому знищенню видимого світу, а тільки в його руйнуванні. Св. Апостол Петро говорить: “...за Його обітницею ми чекаємо неба нового й нової землі” (2Пет.3,13). А Св. Пророк Ісая говорить: “Будет бо небо ново і земля нова” (Іс.65,17; Пор.:66,22).

Прихід Сина Божого буде урочистий. Він з’явиться у всій Своїй Силі і Славі, як Цар Неба і землі, і то не сам один, а оточений сонмом Ангелів і Святих, які будуть свідками Його Страшного Суду. Прихід Господа буде страшний. Він з’явиться як грізний Суддя, як суворий ревнитель своїх законів – прийде для того, щоб одних нагородити, а інших покарати. Сам Христос Господь говорить: «Коли ж прийде Син Людський у славі Своїй і всі Ангели з Ним, тоді Він засяде на престолі слави Своєї. І перед ним зберуться всі народи (Мф.25,31) і тоді відасть кожному згідно з ділами його»(Мф.16,27). Цей Суд буде урочистий і відкритий, тому що Суддя прийде в Своїй славі зі всіма святими Ангелами і проведе Суд на очах всього світу: Небесного, земного і преісподнього (підземного). Св. Єфрем Сірин говорить: “І небо і землю покличе Він бути з Ним на Суді; і небесні і земні стануть зі страхом і трепетом. І Небесні Воїнства, і полчища преісподних (підземних) затремтять перед суворим Судією, який прийде, супроводжуваний жахом і смертю”. Стануть на Суд всі люди – праведні та грішні, і не тільки християни, але і ті, що не вірили у Христа. Цей Суд простягнеться навіть і на упавших духів, яких по свідоцтву Апостола “Бог ангелів, що згрішили не помилював, а в кайданах темряви кинув до аду і передав зберігати на суд” (2Пет.2,4; Юд.1,6). Таким способом Суд буде загальний. Предметом суду будуть всі діла людей, і добрі і злі, які вони зробили протягом усього життя (2Кор.5,10; Рим.2,6), всі слова (Мф.12,36,37), думки, наміри і, навіть, найпотаємніші бажання (1Кор.4,5). Будуть судимі діла і слова, допущені іншими людьми, але до яких ми дали повід соблазном, згодою, радою, одобренням, повелінням, допомогою, участю, мовчанням, не перешкоджанням і прикриттям (1Тим.5,22; Мф.18,6-8). До оправдання чи осудження переважно будуть служити діла любові до людей або недостаток і відсутність цієї любові (Мф.25,34-46). Св. Єфрем Сірин каже: “Ні одна думка серця там не залишиться невідкритою, - в іншому місці він каже, - ні один погляд очей не уникне Суду. І безсоромне слово, сказане таємно і пошепки, буде в цей день виявлене перед Справедливим Судією, який таємне судить явно”. Святитель Йоан Златоуст вчить: “В найменших ділах як злих так і добрих, буде сувора перевірка-досліджування. І за нескромний погляд будемо покарані, дамо відповідь за пусте слово зі сміхом сказане (і за непристойні жарти, анекдоти), скверні слова, за нечисті помисли, за пияцтво. Подібно будемо нагороджені, навіть за кубок холодної води, за лагідне слово, навіть за одне співчутливе зітхання”.

Отже, всі будуть суджені по заслугах, і Суд буде не лицемірний, суворий і страшний, тому що буде здійснюватися по найвищій Божій справедливості. Це буде "...день гніву та об'явлення справедливого суду Бога," (Рим.2,5). Святитель Григорій Богослов каже: "Цей суд буде єдиний, остаточний і страшний, або ліпше сказати, тому і страшний – що праведний". Цей Страшний Суд Божий буде вирішальний тому, що незмінно визначить на безконечну вічність участь кожного із підсудних. Ось що говорить про це Сам Христос: «Тоді скаже Цар тим, хто праворуч Його: "Прийдіть благословенні мого Отця, посядьте Царство, приготоване вам від закладин світу"...скаже й тим хто ліворуч: "Ідіть від мене прокляті у вічний вогонь, що дияволу та його посланцям приготований"... і ці підуть на вічну муку а праведники на вічне життя» (Мф.25.34,41,46). Після цього остаточного вироку Праведного Судді і наступить властиво майбутнє вічне життя, віру в яке і очікування якого ми і виражаємо в словах Символа віри: "Чаю(очікую)... житні будущего віка".

ВІЧНЕ ЩАСТЯ ПРАВЕДНИКІВ У НЕБЕСНОМУ ЦАРСТВІ ПІСЛЯ СТРАШНОГО СУДУ.

Велика нагорода приготована в майбутньому житті праведникам (Мф.5,12). Їх запровадять у найдосконаліше і найпрекрасніше місце, яке в Священному Писанні називається раєм (Лк.23,43; 2Кор.12.23), Небом (Мф. 6,9), Небесним Царством (Мф.6,3,10; 8,11), Царством Божим (Лк. 8,28,29; Мф.6,33; 1Кор.15,50), Домом Небесного Отця (Ін.14,2), містом живого Бога, Небесним Єрусалимом (Євр.12,22,23; Гал.4,21). Згідно вчення Святої Христової Апостольської Церкви, яким би хто іменем з числа згаданих не назвав це місце не прогрішить: тільки, щоб знав, що душі померлих праведників перебувають в Божій благодаті в Небесному Царстві і , як проголошують церковні пісні, на небесах. Деякі Святі бачили рай і передали нам свої видіння . Св. Апостол Павло живучи ще на землі взятий був у Рай. Про це він передає: «Знаю чоловіка у Христі, ... чи то в тілі, не знаю, чи то без тіла, не знаю, Бог знає, - був узятий до третього неба. І знаю, що той чоловік – чи в тілі, чи без тіла, не знаю, Бог знає, - був узятий у Рай і чув слова невимовні, яких неможливо людині висловити.» (2Кор. 12,2,3-4).

Св. Апостол Павло, розповідаючи про своє взяття в рай додає: «Чого око не бачило і вухо не чуло, що на думку людині не спало, те приготував Бог тим, що Його люблять» (1Кор.2,9). Тобто зображення раю без порівняння вище чуттєвої уяви людини: людина не має таких уяв і понять, слів і виразів ,щоб хоч приблизно зобразити райські блага.

Особливе і найвище щастя, яке праведники будуть відчувати у майбутньому житті, яке буде джерелом і для інших блаженств, це спілкування з Богом та оглядання Його лицем в лице. Блаженний Августин каже : «Бог - джерело нашого щастя. Він є метою усіх наших прагнень. Шукаючи Його ми линемо до Нього любов'ю, щоб коли досягнемо Його могли успокоїтися. Настільки ми будемо щасливі наскільки досягнемо цієї мети. Іншого добра для нас нема крім з'єднання з Богом ». Господь Ісус Христос людям чистого серця обіцяє оглядання Бога (Мф.5,8). Він також

говорить: «Хай не тривожиться серце ваше...бо Я йду приготувати вам місце...вернуся і вас до Себе візьму, щоб ви були там де Я». (*Ін.14,1,2,3*). Зі Священного Писання видно, що всі, які люблять Христа у вічному Божому Царстві з'єднуються з Ним навіки. На цьому з'єднанні з Ним буде полягати найвищий ступінь їхнього щастя. Що стосується найближчого спілкування з Богом то воно буде полягати не тільки в моральному єднанні з Ним за посередництвом живої та полум'яної любові, але, по словах св. Апостола Петра, і в причасті Божественної природи (*2Пет.1,4*). Причащаючись Божественної природи тут, в Пресвятій Тайні Євхаристії, праведники там будуть ще реальніше причащатися в невичірньому дні Божого Царства, так, що Бог, як говорить св. Апостол Павло:«...був у всьому все»(*1Кор.15,28*). Таке невисказане і недосяжне на землі для нас найтісніше спілкування з Богом становить найвище благо зі всіх, які приготовані праведникам безконечною любов'ю нашого Спасителя і якими вони будуть насолоджуватися в блаженному Царстві слави.

У постійному спілкуванні з Богом і огляданні Його праведники знайдуть обильне і невичерпне джерело для внутрішнього щастя. Це щастя вони будуть знаходити у свідомості та відчутті у собі високої досконалості і повну згоду, як духовних, так і тілесних сил. За внутрішнім влаштуванням свого єства праведники будуть мати досконалі розум, волю і відчуття. В чудовій гармонії з ними будуть знаходитися і тілесні функції. Таким способом вони досягнуть досконалого відтворення в собі образу і подоби Божої, які мала людина після створення її Богом (*Бут. 1.26,27; Прем. 2. 23*)

Там багато відкриється нам такого, що на землі було зовсім не відоме, або розумілося не ясно і не повністю, оскільки тепер багато чого ми змушені приймати тільки на віру: «... бо вірою ходимо, а не видінням» (*2 Кор.5.7*). Таким способом наше пізнання буде безпосереднє, точне і повне, - «... тоді пізнаю так, як і я пізнаний» - говорить апостол (*1Кор.13.12*). Святитель Василій Великий говорить: «Тепер немов у дзеркалі бачимо тінь речей, а потім звільнившись від цього земного тіла і одягнувшись у тіло нетлінне і безсмертне побачимо їх первообрази.». Таким буде наше пізнання у майбутньому житті взагалі. Висота і досконалість нашого розумового буття розкриється в найчистішому, найширшому і найяснішому пізнанні Бога. Тоді людина пізнає Бога не по здогадах і припущеннях, але так, як Він дійсно є по Своїй суті зі Своїми якостями і досконалостями (*1Ін. 3.2*). Там розв'яжуться усі неясності, які тільки колись виникали при розгляданні багатьох недосконалостей у світі. Відкриються великі Божі плани про все сотворене взагалі і особливо про людину. Духовний світ предстане перед людиною у найяснішому світлі. Вона ясно побачить багато інших істот, пізнає їх властивості і призначення, їх місце у всьому сотвореному. Тоді, власне, і почнеться в людині справжнє життя розуму в якому вона завжди буде знаходити невичерпне джерело щастя.

Піднесеним і досконалим буде щасливий мешканець Царства слави і під оглядом морального стану. В теперішньому житті праведники, при усіх даних їм Богом засобах, безперестанку змушені вести боротьбу (*Рим. 7.15 - 24*) і усвідомлюють себе перед Богом нечистими і грішними (*1Ін. 1. 8*). Зате в іншому світі праведники осягнуть, без порівняння, вищий ступінь духовної

досконалості. Їх воля буде свобідною від усякої нечистоти і гріховності, ніщо не буде спонукувати її до гріховних дій, до відхилення від Божого Закону, тому, що гріха там зовсім не буде (*1Кор. 15.56,57*) і нічого скверного туди не увійде (*Откр. 21.27*). Праведники тоді наситяться правдою, якої тут були голодні й спрагли (*Мф. 5.6*). Любов, яка по слову апостола, ніколи не зникає (*1Кор. 13.8*), розкриється тоді в них найдосконалішим способом і дасть їхній волі незмінний напрям до добра, так, що вже не буде небезпеки відхилення від цього напрямку. Усвідомлення цього усього буде наповняти серце праведника почуттям високої насолоди. До цього приєднається ще й заспокоєння совісті, яка буде світлою і чистою, як у першої людини до гріхопадіння. Душа праведника огорнута любов'ю до Бога усім своїм єством буде линути просто до Нього, як до Джерела усього піднесеного, доброго і прекрасного. Вона буде бажати і робити тільки благо угодне Богові і таким чином безперестанку зближуватися до Нього святістю і, якнайтісніше з Ним єднатися.

В майбутньому житті праведники знайдуть повне задоволення бажань серця, яке завжди було спрагле щастя. Насолоджуючись блаженством високого і досконалого пізнання, чистої і святої волі усі вони будуть відчувати невимовну радість (*1Пет.1.8*). Через свою любов вони сподобляться найтіснішого спілкування і єднання з Самим Богом – Джерелом щастя. «Бог є любов, - каже апостол, - і той хто перебуває в любові в Бозі перебуває і Бог у ньому перебуває» (*1Ін. 4.16*). Наскільки буде великим це блаженство серця тепер ми не в змозі ні відчувати, ні розуміти, ні, тим більше, виразити словом.

В чудовій гармонії з внутрішнім духовним життям праведника в Раю, буде його життя тілесне і фізичне. Тіло, яке тепер у нас є джерелом незчисленних журб і болю, - там буде вільне від усіх цих виснажливих турбот та важких трудів, яких потребує тут, для свого збереження, живлення і одягання. Звільнившись від руйнівної дії стихій, тіло праведника буде безболісне і безсмертне. «І обітре (Бог) кожную сльозу з їхніх очей і не буде уже смерті, ні скорботи, ні плачу, ні болю бо попереднє проминуло» (*Откр.21.4*). Це нетлінне тіло не буде обтяжувати святу душу у духовних стремліннях, не буде їй перешкоджати у здійсненні того що вона забажає, але допомагатиме осягати благочестиві і піднесені бажання – буде прекрасним помешканням у якому вона віддаватиметься високим стремлінням своєї богоподібної природи.

Щастя мешканців Неба підсилиться ще тим, що **усі вони будуть в дуже близькому взаємному спілкуванні між собою.** Кожний щасливий мешканець Царства слави там буде спілкуватися з тими, з ким тут був зв'язаний тісними духовними зв'язками чистої любові, споріднення і дружби. І особливо потішаюче те, що він побачить і впізнає там всіх Святих Божих – Праотців, Патріархів, Пророків, Апостолів, Мучеників, Ісповідників, Святителів, Подвижників, Праведників, і особливо Божу Матір, та з ними буде спілкуватися, а також з Ангелами і всіма найчистішими духами. Таке спілкування буде також обильним джерелом щастя для праведників. Там взаємної любові уже ніщо не буде порушувати, тому, що не буде ні

честолюбія, ні користолубія, ні зависті, ні інших пристрастей, бо там не буде людей з такими пороками.

Всі праведники, за обітницею Господа, ввійдуть в Блаженне Царство Ісуса Христа. Але **не всі вони в ньому будуть насолоджуватись однаковим блаженством**, бо кожен з них буде мати свою міру відповідно з мірою його трудів і подвигів на землі. «Але кожний отримає свою нагороду згідно зі своїм трудом», - говорить апостол (1Кор.3,8). Основа щастя знаходиться у самій людині, в її внутрішній досконалості: «Бо Царство Боже є всередині вас», - говорить Спаситель (Лк. 17,21). Хто досяг вищої досконалості на землі буде відчувати себе більше щасливим в небі. Щоб насолоджуватися райськими благами потрібно, так би мовити, розвинути смак до них ще тут на землі. Господь назвав багато помешкань в Небі не під оглядом різниці і кількості місць, а по ступенях дарувань і можливості сприйняття їх кожною душею. Таким способом сповняються слова апостола: «Хто скупю сіє скупю жатиме; хто щедро сіє той щедро жатиме» (2Кор.9.6).

Щастя приготоване праведникам у новому житті буде вічне. Боже слово настільки ясно переконує нас, що істинний християнин не повинен у цьому сумніватися. Святий Апостол Павло говорить, що житло, у якому праведні будуть жити на Небі є вічне. «... знаємо, що коли земне наше житло, намет, розпадеться, маємо будівлю Божу, будинок нерукотворний, вічний на Небі» (2Кор.5,1; Лук.16,9). Царство, яким праведники будуть володіти, святий Апостол Петро називає Царством вічним (2Пет.1,11). Майбутнє щастя святий Апостол Павло називає вічною славою (2Кор.4,17), вінцем нетлінним (1Кор.9,25), а святий Апостол Петро - спадкоємством нетлінним і нев'янучим (1Пет. 1,4). Сам Спаситель щастя праведників називає вічним життям (Мф.25,46), і радістю, якої ніхто не відніме від них (Ін.16,22). Святий Апостол Йоан відкриває, що праведники запанують навіки віків (Откр.22,5).

Отже праведники, які одержать у спадщину Вічне Життя, **будуть насолоджуватися** усіма благами, як внутрішніми, так і зовнішніми **в повній мірі. Подай нам це Господи!**

МУКИ ГРІШНИКІВ ПІСЛЯ СТРАШНОГО СУДУ.

На скільки світлими, радісними і потішаючими рисами Боже Слово зображає щасливий стан праведників у майбутньому загробному житті, на стільки в темному і жахливому вигляді воно представляє нещастя грішників після Страшного Суду.

«І ці підуть на вічну муку», - говорить Спаситель про грішників (Мф.25,46). Місце мук грішних людей в Священному Писанні називається по-різному; адом(пеклом) (Лк.16,23; Дії 2,51), пільмою кромішньою (Мф.22,13; 25,30,46), темницею духів (1Петр.3,18), безоднею (Лк.8,31), приісподнею(підземеллям)(Фл.2,11),геєнною(Мф.5,22;5,28),

вогненною піччю (Мф.13,50; Лк.12,2) та іншими подібними назвами. Всі вони виражають одну думку, що місце для душ, які відійшли звідси у

нерозкаяних гріхах, є місцем осудження і Божого гніву. Де саме знаходиться ад (пекло) чи геєнна, немає чіткої вказівки в Писанні. Хто роздумує про це, найліпше пам'ятати слова Святителя Златоуста, який говорить; «Питаєш, де і в якому місці геєнна? Але для чого тобі це знати? Треба знати, що вона є, а не де і в якому місці знаходиться... Отже, не будемо дошукуватися де вона, але як її уникнути».

Муки грішників у майбутньому житті полягатимуть у тому, що вони будуть позбавлені участі у Небесному Царстві і усіх небесних благ, якими втішатимуться праведники, і проженуться в пільму кромішню(Мф.8,12). «Це позбавлення благ, - міркує Святитель Златоуст, - спричинить таку муку, таку скорботу і тяжкість, що якби ніяка інша кара не чекала грішників, то і це само по собі сильніше пекельних мук може розтерзати і збурити душі грішників. Багато нерозумних бажають лише уникнути геєнни. Але я вважаю, на багато тяжчим геєнської муки є покарання бути позбавленому цієї слави. Той, хто позбувся її повинен плакати не по причині геєнських мук, а по причині втрати небесних благ, тому, що вже тільки це одне є найтяжчою карою». Найвище добро, якого будуть позбавлені грішники - це спілкування з Богом. Найтяжча кара, яку вони будуть переживати – прогнання їх від Бога і прокляття. «Ідіть від Мене прокляті у вічний вогонь...»(Мф.25,41), - скаже їм Праведний Суддя, - «...Не знаю вас...відійдь від Мене всі що чинете неправду» (Лк.13,27) ; (Мф.7,21). Це відкинення від Божого лиця буде найбільшою карою для грішників. Вони таким способом назавжди будуть відкинені від Того, в Кому тільки одному могли б знайти задоволення і полегшу своїй душі, створеній на образ Божий. Не маючи змоги більше розважитися ні світом, ні тілом, які в земному житті змушували їх постійно забувати про свою вічну долю, вони тим сильніше будуть відчувати нестерпне прагнення своєї душі, яка з природи хоче Бога, прагнення, яке там вже нічим не можливо буде заспокоїти. Внаслідок прогнання від Бога, грішники не будуть мати ні внутрішніх благ, для безсмертної своєї душі: світла для розуму, добра для волі, краси і спокою для серця, ні зовнішніх благ, потрібних для задоволення тілесної природи. Тоді настане для нещасних друга смерть(Откр.20,14), - найлютіша смерть у вічному віддаленні від Джерела Життя.

Жахливі будуть внутрішньо-душевні муки грішників. «Недоля та утиск на всяку душу людини хто чинить зле...»(Рим.2,9), - говорить Апостол. Кожна із душевних сил, в іншому світі, для грішника буде ворогом. Для його розуму вже не буде ніякого світла, тому, що він на завжди буде віддалений від Джерела Світла і Правди, яким для розумних творінь може бути тільки Бог. В його волі не буде прагнення до добра, тому, що його воля збереже в собі тільки гріховні звички і пристрасті, які він вже там не зможе задовольнити. Особливо пам'ять і сумління будуть збільшувати душевні муки грішників. Святитель Григорій Богослов навчає, що грішник в іншому світі «на кару собі зберігає свою свідомість і пам'ять». Все минуле життя, яке вони так не розумно змарнували на гріховні діла, ясно буде стояти перед їх духовними очима. Їхня пам'ять буде постійно представляти їм «благая в животі» їх (Лк.16,25), якими вони на землі зловживали. Нестерпними будуть

докори сумління за усі зроблені злочини. Звідси само собою виникне в них запізніле каяття: **чому втратили час, чому проміняли вічне щастя на короточасні задоволення, чому не скористалися, подарованими їм Богом, засобами для спасіння.** Це каяття, цей жаль збільшиться нестерпним усвідомленням того, що вже немає можливості покаятися, виправитися і спастися.

З такими невисказаними душевними муками грішників в аду(пеклі) сполучені будуть і невисказані тілесні муки... Віддалені від Джерела духовного світла, грішники будуть позбавлені і природного світла. Вони будуть вигнані, як говорить Сам Спаситель, «во тьму кромішнюю» (*Мф.8,31;Мф.22,13;Мф. 25,30*). Це буде якась таємнича, непроглядна пітьма, в якій не буде ні промінчика світла, так необхідного для життя, так відрадного для всього, що живе. Важко уявити, якою тяжкою буде ця втрата світла, як тиснутиме грішників з усіх сторін непроглядна пітьма. Але у цій глибокій пітьмі горітиме якийсь таємничий вогонь, «вогонь темний, - як каже Святитель Василій Великий, - який в пітьмі зберігає палючу силу, але позбавлений світла». В цей жахливий вогонь і будуть вкинуті засуджені на муки. Праведний Суддя скаже на останньому Суді тим, що будуть стояти ліворуч: «Ідіте от Мене проклятії в огонь вічний»(*Мф.25,41*). Св. Апостол Павло свідчить, що майбутній Суддя праведних і грішних «у вогні полум'яному даватиме помсту на тих, хто Бога не знає і не слухає Євангелії Господа нашого Ісуса Христа» (*2Сол.1,8*). Св. Іоан Богослов говорить: «А хто не знайшовся написаний в книзі життя, той вкинений буде в озеро вогняне» (*Откр.20,15*). Взагалі, пекельні муки найчастіше зображаються, в Божому слові, під видом перебування у вічному вогні, або у вогненному озері, так, що пекло і вічний вогонь – на мові Священного Писання, майже рівнозначні. Важко уявити, що це буде за вогонь негасимий, в якому грішники будуть вічно мучитися, горіти і не згорати. Не дивлячись на свою витонченість, пекельний вогонь буде без порівняння лютіший від нинішнього земного вогню. Муки пекельного вогню ще збільшаться безперестанним терзанням хробаків. Спаситель, говорячи про майбутні муки грішників каже: «Черв їх не умираєт» (*Мк.9,44*). Невідомо, що то за черв, та без сумніву, що це буде справжній черв'як, який буде спричиняти невідомим пекла жахливі фізичні і душевні страждання. Святитель Василій Великий, міркуючи про пекельні муки, говорить, що в геєнні вогненній буде «якийсь отруйний і ненажерливий черв'як, який з жадобою пожирає і ніколи не насичується, та своїм пожиранням спричиняє невиносимі болі».

Жахливі душевні і тілесні страждання грішників збільшаться від злого товариства, в якому вони знаходитимуться. Безмірно віддалені від Бога і Божих Святих, грішники будуть бачити довкола себе подібних собі, осуджених на однакову, з ними, участь і злобних демонів, з якими їм там прийдеться жити. Ці та інші не можуть їм сповіщати нічого, крім стогонів, безвідрадної скорботи, прокльонів та лютої злоби (*Мф.25,41*). Святитель Василій Великий говорить: «До того, хто в житті здійснив багато злих діл бувають приставлені страшні і понурі ангели, в яких зір і дихання вогненні, які мають жорстоку волю, людиноненависництво, їхні обличчя подібні до ночі». Жахливе буде товариство грішника у пеклі. Знаходячись у такому

товаристві, грішники побачать райське блаженство праведників, тих, яких вони колись притісняли, кривдили і мучили, - і їхні пекельні муки стануть ще тяжчими. Святитель Димитрій Ростовський міркує: «Грішники знаходячись в муках побачать тих, яких у цьому житті ненавиділи, переслідували, кривдили, опечалювали, озлоблювали, ранили, мучили й убивали. Побачить Каїн Авеля, якого невинно вбив, Ірод - святого Іоана Предтечу, якого теж несправедливо вбив, Нерон, Діоклетіан, Максиміан та інші мучителі - побачать незчисленне множество закатованих ними Христових Ісповідників. Побачать пани своїх рабів і слуг, поміщики - своїх селян і кріпаків, яких немилосердно гнобили, неправедні судді – тих, яких невинно засудили і віддали на смерть – усі будуть бачити тих, кого замучили, а яких Христос увінчає славою мучеників... Кожен праведник скаже своєму гнобителю: «Чому ти мені робив зло? Чому кривдив? Чому мене переслідував, мучив і убивав?» Що зможуть сказати у відповідь їхні гнобителі? Нічого! Не зможуть знайти ніякої відповіді.

І ось внаслідок усіх цих мук, буде чути у пеклі плач і скрегіт зубів. «Там буде плач і скрегіт зубів», - каже Спаситель(*Мф.8,12; Мф.13,42,50; Мф.25,30*). Грішник буде плакати, як від нестерпних своїх болів, так і по причині вічної своєї погибелі. Він буде скреготати зубами від досади, що сам себе погубив, і що не зможе вже врятуватись.

Але не всі грішники однаковою мірою будуть мучитися. «...Кожен отримає свою нагороду за працею своєю», - говорить Апостол(1Кор.3,8). Співмірно до своїх гріхів одні будуть мучитися більше, а інші менше. Св. Єфрем Сірин пише: « По-іншому - прелюбодійник, по-іншому - блудодійник, інакше – вбивця, інакше - злодій і пияк».

Жорстоким мукам грішників не буде кінця. Слово Боже рішуче і чітко говорить, що їх муки будуть вічні і безконечні. Сам Спаситель засвідчив, що після всесвітнього Суду, Він скаже грішникам: «...йдіте от Мене проклятії в огонь вічний... - і ідуть сії в муку вічну»(*Мф.25,41,46*).

Таким способом Боже слово представляє нам достатньо відомостей про майбутнє загробне життя, та й святі Отці своїми тлумаченнями немало вияснюють для нас його властивості. Отже, те, що відкриває нам Боже слово і святі Отці про майбутнє загробне життя, для нас цілком достатньо знати, щоб спастися. Роздумуючи про нього не варто вдаватися у різні спекуляції, здогади і припущення. Краще серцем чути і вірити, що загробне життя--життя вічне з його вічним щастям і вічними муками, колись стане дійсністю. Отож будемо жити так, щоб спокійно проказувати слова: «Чаю(очікую) воскресенія мертвих і житні будущаго віка.» Амінь!